Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
1 I
22

J. 111
24

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Domus Prob. S. X. Andreae Soc. Jesu.

CONGRESSVS POMERIDIANI ET SERMONES SYMPOSIACI,

CONTRA CIBI, POTVSQVE intemperantiam, ad benè beateqúe viuendum:

PRINCIPEM INTER AC SEPTĒM variæ litteraturæ viros: Theologum, Canonum peritum, Iuriſconſultum, Politicum, Medicum, Philoſophum Ethicum, & Hiſtoricum.

Ex Gallico R. P. ANTONII DE BALINGEN *Societatis* IESV, *latinè redditi à* R. P. Iacobo Mallebrancque, *eiuſdem Soc. Sacerdote.*

catalogo inscriptus.

Permiſſu Superiorum.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud IOANNEM KINCKIVM ad interſigne Monocerotis.
ANNO M. DC. XX.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ILLVSTRI D.

FABIO ALBERGATI

NOBILI BONONIENSI,

I. V. D.

EA eſt humanitas Ill.ris D. V.ra & in ſplendidiſſimo genere morum candor, virtutumq; claritudo, vt bonorum omnium animos conciliare ac deuincire ſibi facilè poſſit. Me quidem ita ſibi obſtrinxit, vt validius non poſſit. Quem ego affectum cùm aliquo officij genere nouo hoc anno ineunte erga Ill.em D. V.ram declarare cogitarem, opportunè liber hic occurrit cuius dedicatione & ſingularem meam in Ill.rm D. V. obſeruantiam, & ſuam in me beneuolentiam aliqualiter teſtatam facerem. Quod obſequium qualecunque vt benigniter interpretetur, obnixè peto, atq; etiam ſpero. Liber enim inſigni doctrinâ, & iucundâ methodo ex congreſsibus ſiue ſermonibus ſympoſiacis Principem inter & ſeptem variæ literaturæ viros, grata loquentium viciſsitudine concinnatus le gentem tum ſuauiter inſtruit, tum mirificè oblectat: præterquam quod materiam vtiliſsimam complectitur, dum conquiſitis vndique argumentorum flagris intemperantiam atque ingluuiem huius ſeculi caſtigat. Huius,

Digitized by Google

inquam ſeculi, quo plurimi hominum ebrietatem, ceteraq; gulæ vitia, tanta cum auiditate ac dulcedine ſectantur, vt magna pars non aliud vitæ præmium intelligere videatur. Inertiſsimi ventres, quos meritò quis dixerit natos non vt viuant, ſed vt bibant, aut potius vt nobiles Dei creaturas diſsipent, ac perdant. Horũ ergo inſolentiam coercere, ac corruptos æui mores reparare cenſorius liber annititur. Quem ſi Ill^{ris.} D^{m} V. ſuo fauore dignata fuerit, tacito velut calculo non minimum pondus, authoritatemque eidem addiderit, & mihi non leue beneficium præſtiterit. Deum Opt. Max. ſtudioſè precor vt Ill^{em.} D^{em.} V^{am.} vnà cum R^{mo.} ac Illuſtr^{mo} Dn^{o.} D. Antonio Albergato, Vigiliarũ Epiſcopo, S. Sedis Apoſt. ad partes Rheni & Germ. inferioris, cũ poteſtate Legati de Latere &c. Nũtio, auũculo ſuo obſeruãd^{mo}, ac Domino & patrono meo ſingulariſsimo, de Eccleſia Catholica, ac his præcipuè Prouincijs optimè merito, cuius veſtigijs Ill^{ris.} D^{m} V^{ra.} magna cum laude inſiſtit, quam diutiſsimè ſoſpitet, conſeruet, amplificet. Coloniæ 17. Ianuarij, Anni M.DC.XX.

Illuſt. V. D.

Obſeruantiſsimus

Ioannes Kinchius

Bibliopola Colon.

INDEX CAPITVM.

POMERIDIANI

CONGRESSVS PRIMI.

CAP. I. *Quænam congreſſuum horum ac ſermonum occaſio?* *pag.* 1.

II. 1. *Definit Theologus ebrietatem,* 2. *voluntaria, mortiferum eſt peccatum,* 3. *quod confirmatur ex ſacris literis,* 4. *fueritne lethalis ebrietas Noemi.* *p.* 4.

III. 1. *Ebrioſos acriter perſtringit Apoſtolus,* 2. *cur Hæretici ſacras hiſtorias repudient?* 3. *Aeterna hominis ebrioſi damnatio ſententiam Apoſt. confirmat,* 4. *Quis temulentorum apud Inferos potus, aperit alter damnatus,* 5. *Quidam comeſſabundus à Dæmone correptus in orcum viuus detruditur,* 6. *Alterius impiè perbacchantis horrendus interitus,* *p.* 14.

IV. 1. SS. *Patres Græci inſectantur hoc vitium,* 2. *item Latini.* *p.*23.

V. 1. *Prima ratio cur ebrietas mortifera noxa eſt, quòd rationis vſum excutiat,* 2. *Hanc in rem allati SS. Patres,* 3. *Ratio altera, quia rem familiarem exhaurit,* 4. *quia corporis valetudinem labefactat.* 5. *Denique quòd hominem ad omnia tardum hebetemque reddit,* *p.* 26

VI. 1. *Vinolentia animi ſecreta prodit,* 2. *ſtultitiæ, leuitatis omniuque impudentiæ mater eſt,* 3. *Seminarium vitiorum præſertim libidinis.* *p.*34.

VII. 1. *Ebrietas pleriuque mortis occaſio,* 2. *Ammoni Dauidis filio natu maximo,* 3. *Holoferni Aſſyriorum Duci & Athila Regi.* 4. *Simoni Principi Machabaeorum* *p.*38.

VIII. 1. *Qui ſuapte ſponte ſit ebrius ob hanc ſolam noxam ſi moritur, dãnatur, 2. attenta pœnarũ æternarũ cogitatione, percellere in primu debet ebrioſos, 3. Ebrius in extrema, quod aiũt, linea verſatur. 4. Minus in duello mori, quàm in temulentia periculoſum, 5. An & quemadmodum quod patrat ebrius, ſit peccatum declaratur, 6. quibus indicijs colligere poſsit quis fueritne verò ebrius vel non.* p. 44.

IX. 1. *Adhortatio ad fugiendam ebrietatem rationum allatarum ſummam complectens,* p. 54.

X. 1. *Inſana perpotandi libido quatuor miſerabiliter conficit, 2. Pater à monſtroſo partu, quem ipſe procrearat, exanimatur. 3. vino calentes dum temerè in arma proſiliunt, multi incaute opprimuntur, 4. Adoleſcens religioſæ familiæ deſertor vino madidus bacchatur, perimitur, 5. Ebrio lepidè illudit Carolus V. Imperator.* p. 56.

POMERIDIANI CONGRESSVS SECVNDI CAPITA.

CAP. I. 1. *S. Petrus damnat ebrietatem, 2. S. Eutychyanus ebrioſis diram imprecationem decernit, 3. prohibent ebrietatem Concilia, 4. Canones item Apoſtolorum, 5. Et Concilium Lateranenſe, 6. quàm grauis pœna inflicta ebrio ſacerdoti ex amentia confeſsionem aperienti, 7. ſecretum confeſsionis inuiolabile & iuris diuini.* p. 67

II. 1. *Prouincialia Concilia condemnant ebrietatẽ, 2. Conciliũ Trident. ſeueriſsimè. 3. SS. Patres exagitant, 4. Ipſi idololatræ deteſtantur in ſuis ſacerdotibus, 5. eius fœditas in ſacerdotibus noſtris*

ſtris, praſertim autem paſtoribus longè turpior. p. 74.

III. *Cur hac interrumpantur colloquia?* p. 28.

IVRISCONSVLTVS.

CAP. I. 1. *Vt legibus in ebrios animaduertatur.* 2. *Qua pœna ſtatuta decoctoribus,* 3. *Res familiaris curanda,* 4. *Eam qui diſſipant infames ſunt* p. 85.

II. 1. *Mulieres etiam merobibula,* 2. *Hippocratis ætate nec articulari morbo, nec fluxu capillorum fœmina laborant, Quare* 3. *inſigniorne fœmina quàm viro huius vitij turpitudo,* 4. *Interdictum mulieribus vinum,* 5. *quam ob cauſam.* p. 91.

POLITICVS.

CAP. 1. 1. *Pleraque facinora qua publicis puniuntur exemplis ſuſcitat ebrietas,* 2. *Remp. ciuibus ſpoliat,* 3. *Horum tamen opera perneceſſaria,* 4. *Quam ſolerter Romulus populum conflatum adauxerit.* p. 99.

II. 1. *Multis de cauſis ebrietas pernicioſa Reip.* 2. *adulteria & raptus capite puniuntur,* 3. *quin in ipſum rapiendi conatum animaduerſum eſt.* 4. *vinolentia & crapula Reip. fortunas imminuit,* 5. *decoctores tranquillitatis publica hoſtes,* 6. *B. Virginis cingulum inter flammas illaſum* p. 104.

III. 1. *Adminiſtratoribus Reip. fœda maximè & damnoſa ingluuies,* 2. *vini potus illis olim interdictus,* 3. *Ebrietas teſte Salomone animi ſenſus aperit,* 4. *Inde grauiſſima mala,* p. 113.

IV. 1. *Conſilia Reip. non euulganda præſertim fœminis: lepida hac ſuper re narratiuncula,* 2. *Altera, ſed funeſto exitui,* 3. *Concilia in primis bellica tegenda,* 4. *Ebrietas profusè garrula,* p. 119.

V. 1. *Qui conſilia ſenatus profert, abdicetur,* 2. *tanquam patria proditor & periurus plectatur,*

3. *Comeſſandi libido Iudices in pauperes iniuſtos reddit*, 4. *Magiſtratus ebrius officio deturbetur*, 5. *aliæ rationes, cur in moderatoribus ebrietas periculoſa*, 6. *intercepta Babylon Rege & Principibus vino ſepultis*, 7. *alia exempla calamitoſiſſima*. 8. *collectio ſuperiorum capitum*, p. 126

VI. 1. *Vnicuique ſuum decernere diuina eſt virtus*, 2. *Pœna capitis priuatis hominibus ebriis decreta*, 3. *Mahometes à ſuis aſſeclis vini vſum arcet*, 4. *Magiſtratus ebrij ſupplicium*, 5. *Quidam hac ætate Princeps quàm acriter ebrios perſequatur.* p. 136

VII. 1. *Quædam pro ebrietate excuſanda ratiuncula infirmantur*, 2. *Propitio numine omnia in Principem affluunt bona*, 3. *Principes pios, contra quam Politici ſentiant, protegit Deus*, 4. *Venerabile Sacramentum inter flammas intactum non ita pridem.*

POMERIDIANI
CONGRESSVS TERTII
CAPITA.

CAP. I. 1. *Sitis definitur*, 2. *cur bibat anima*, 3. *Quæ animalia nunquam vel raro bibant*, 4. *cur potio frigida gratior, cum calida ſit ſanior*, 5. *Non tantùm in ventriculo ſitim excitari multis experimentis probatur*, 6. *Guſtum in potu appetũt intemperantes*, 7. *nimio potu opprimuntur vires corporis*, 8. *nullum vinolentia peſtilentius malum*, p. 149.

II. 1. *Diſtinctius ebrietatis effecta recenſentur*, 2. in-

2. *ingenio officit*, 3. *apta* 4. *qualitatum temperies ingenium acuit, perturbatio retundit*, 4. *ſiccitas tamen nonnihil excedat oportet*. p. 159

III. 1. *Bene temperati cerebri etiam in beſtiis mira ſolertia*, 2. *Aranea ad texendum induſtria*, 3. *Formicarum cauta prudentia*, 4. *quadam canibus veluti rationis veſtigia*, 5. *Admiranda canis cuiuſdam fidelitas*. p. 163

IV. 1. *Cerebri partes tenues & ſubtiles eſſe oportet, in homine ebrioſo craſſa ſunt & fuliginoſa, inde hebetudo*, 2. *Quidam à nimio vino in amentiam verſus*, 3. Contra Caupones & Oenopolas, *qui vinum aut cereuiſiam mixtura quarundam rerum adulterant*, 4. *ebrietas memoriam confundit*, 5. *Memoria quanta neceſſitas*, 6. *Rara memoria exempla*. p. 168.

V. 1. *Potus immodicus ſenſus obſtupefacit*, 2. *ventriculus in caput fumos exhalat; inde per vniuerſum corpus reſoluti defluunt*, 3. *Ab excrementis cerebri in organa ſenſuum zeumata diſtillant*, 4. *Inde morborum origo*, 5. *circa hanc rem quadam expediuntur*. p. 176

VI. 1. *Vino onuſtus omnia perturbata & confuſa cernit*, 2. *Hallucinatur inter loquendū*, 3. *calidū eſt vinū contra quorundā opinionē*, p. 181

VII. 1. *Crapula nutrionē accretionēq́; corporis retardat*, 2. *vim etiā gererādi effæminat*. 3. *quo ſenſu accipiendū*, *Deū eſſe liberorū authorem*. 4. *Deus* 4. *habet claues, quas nemini tradit*. 5. *cur pauperes multa prole facundi*, 6. *Hollandia comitiſſa* 366. *vno partu enititur*. p. 184

VIII. 1. *Intemperantes filias maximè procreant,* 2. *ante diluuium innumeræ propè filiæ. cur?* 3. *vinolenti proles etiam vinolenta redditur,* 4. *vel certè imperfecta vel manca,* 5. *matris intẽperantia natis plurimũ incõmodat,* 6. *Quos præcipuè morbos victus intẽperãs producat,* p. 194.

IX. 1. *Vtra immoderatio plus noceat cibi an potus?* 2. *Ebrietas à vino, an à cereuiſia,* 3. *cereuiſiæ vituperatio,* 4. *Aquæ encomium,* 5. *virorum illuſtrium exempla ſolo aquæ potu vtentium.* 6. *delectus aquarum ad potum habendus,* 7. *an ſana ſit ſicera potio?* p. 204.

X. 1. *Aqua vitæ vulgo dicta, ſi extrinſecus adhibeatur efficaciſsima,* 2. *potata valetudinem penitus ſubruit,* 3. *conducit aliquibus,* 4. *ſed modicè & rarò ſumpta,* 5. *maligna vis eius eſt: primùm corpus exſiccat, dein exſiccum leuiſſimè exanimat,* 6. *ſanitas ſummum naturæ bonum, quod exigua voluptate commutat ebrioſus,* p. 212.

XI. 1. *Ad ea quæ capite tertio dicta ſunt congruentes hiſtoriæ, de vulpium ſagacitate,* 2. *de coruis, apibus & noſtris & Cretenſibus,* 3. *de Pſittacis.* 4. *Ferarum induſtria & virtus multum exercet venatores,* 5. *Venatio & corpori & animo prodeſt,* 6. *canes venatici mortuum leporem non attingunt.* p. 218.

XII. 1. *Admirabiles hiſtoriæ de pluribus vno partu editis* 2. *quæ menſura potui adhibenda* 3. *Ieiuno & pranſo intempeſtiuus potus eſt,* 4. *potio malè finit refectionem,* 5. *præceps potus obruit, lentus &*

modicus molliter ſeſe inſinuando imbuit. 6. nocet potus niue aut glacie refrigeratus, 7. Alia quædam de eodem minutula quæſtiones, p. 223.

XIII. 1. Futiles quædam ratiunculæ aduerſus aquæ potum diſſoluuntur, 2. frequentiores morbi, vbi vſus vini communis eſt, quam vbi rarior, 3. calculus potius è vini quam ex aqua vſu coaleſcit, 4. vinum modicè ſumptū acuit ingenium, 5. Hydropiſis non ex aquæ potu 6. non ita, vt creditur, ſtomachum vinum fouet. 7. Inſignis medici hac in re ſententia, p. 228.

CONGRESSVS QVARTI CAPITA.

CAP. I. 1. Philoſophia morata tres habet partes, 2. virtutes morales omnes ad 4. reducuntur principia 3. prudentia variè definitur, 4. ebrius ne micam habet prudentiæ, 5. Tres præcipuè functiones prudentiæ, quibus deſtituitur ebrius, 6. Prudentia docet omnis rei modum, 7. quem ſemper ebrietas excedit, 8. Partitio prudentiæ, 9. Alexander Magnus inter pocula Clytum conficit. M. Antonij vinolentia. pag. 234.

II. 1. Ebrietas mentem deprauat, & ad prudentiam inhabilem efficit, 2. Prudentia ſol animæ, vbi non eſt, ibi manca noxiaque omnia, 3. Prudentia tam proſperis quàm aduerſis emicat, 4. Ebrius multas ob cauſas iuſtitia vacat, 5. vtrum mulier vidua cuius maritus bona vtriq; communia prodegit, poſſit occulta compenſatione vti, p. 242.

Ebrius

III. 1. *Ebrius fortitudine exuitur, 2. etiam temperantia, 3. non eſt ſolida ebriorum voluptas, 4. quàm denſa malorum caterua cingantur, 5. Intemperantia viliſsimum & ſordidiſsimum ſcelus, 6. animæ ſupra quam dici poteſt detrimentoſum,* p. 249.

IV. 1. *Cum vita omnis voluptatis expers eſſe nequeat, ſpiritualis quærenda eſt, talem etiam veri cognitio, & hiſtoria, maximè autem Mathematice, 3. continua virtutis exercitatio verum & ſane liquidũ voluptatis ſenſum ſuperfundit, 4. ad hanc intemperatæ viuentium deliciæ nihil ſunt,* p. 257.

V. 1. *Ebrietati nulla prorſus in animo virtus contubernalis, 2. aduerſatur ſcientiæ Politicæ, 3. vita Magiſtratus integra, & nulli obnoxia ſit vitio oportet, 4. omnium oculi in eius actiones conijciuntur, 5. Poteſtas cum ebrietate coniuncta periculoſa, 6. ebrioſus & ſuas peſſumdat, & alienas non curat fortunas,* p. 254

VI. *Animaduerſio in pomeridianum iſtum congreſsum.* p. 278.

VII. 1. *Inſigne beneficium prædoni à B. Virgine collatũ in ieiunij ſabbathini remunerationem, 2. Sobrietas animæ & corpori vtilis, 3. curat & arcet morbos innumeros, 4. morborũ pars maxima ex habitu corporis pleniore, 5. ſobrietas tutatur corpus à malo intrinſecus irrumpente, & à peſte, 6. mors duplici via graſſatur; naturali & violenta: primo mollis eſt, & vitam bene temperatam ſolet claudere, 7. ſobrietas diuturnæ vitæ fons, & origo,* p. 281.

VIII. 1. *Sobrietatis laudes admirandæ, 2. quomodo morbos inſanabiles curet, 3. num ſit morbis acutioribus adhibenda, 4. corporis exercitium minus ad valetudinem conducit, quàm Sobrietas, 5. intemperantia mirè officit ſanitati, 6. leges aduerſus ebrios latæ,* p. 291.

CONGRESSVS QVINTI CAPITA.

CAP. I. 1. *Vinum animæ venenum, 2. ebrietas & furor intellectui contraria, 3. memoriam extinguit, 4. omne ex ſe vitium effundit, maximè verò luxuriam. Inuectiua in crateras laſciuis imaginibus inſculptos,* p. 301.

II. 1. *Ebrietas in rixas & neces præceps ruit, 2. vrbes euertit; vt quondam Perſepolim Perſidis caput, 3. ſecreta aliorum prodit ebrius, 4. etiam ſua, 5. duo tyranni blandè veritatem exprimentes amor & vinum,* p. 311.

III. 1. *Ebrietas bonam corporis habitudinem perdit, 2. variјs modis aufert quàm plurimos, 3. oculorum aciem corrumpit, arguta hac de re Epigrammata. 4. Aceruus malorum quem ſecum trahit,* p. 319.

IV. 1. *Reges, regna & vrbes ebrietas abſumpſit, 2. Chriſtianis crapulam edormientibus Religionis noſtræ hoſtes vrbes intercipiunt, 3. Nationes vino deditæ tandem ſub hoſtium imperium cecidêre, 4. contra temperantes & ſobriæ orbem domuerunt, 5. Poetæ plus æquo vinum laudantes damnati,* p. 326.

V. 1. *Bibendi & comedendi modus, 2. eum ex vitæ atque operationum neceſſitate metiendum,*

3. volup-

III. 1. Ebrius fortitudine exuitur, 2. etiam temperantia, 3. non eſt ſolida ebriorum voluptas, 4. quàm denſa malorum caterua cingantur, 5. Intemperantia viliſsimum & ſordidiſsimum ſcelus, 6. anima ſupra quam dici poteſt detrimentoſum, p. 249.

IV. 1. Cum vita omnis voluptatis expers eſſe nequeat, ſpiritualis quærenda eſt, talem etiam veri cognitio, & hiſtoria, maximè autem Mathematice, 3. continua virtutis exercitatio verum & ſane liquidũ voluptatis ſenſum ſuperfundit, 4. ad hanc intemperatæ viuentium deliciæ nihil ſunt, p. 257.

V. 1. Ebrietati nulla prorſus in animo virtus contubernalis, 2. aduerſatur ſcientiæ Politicæ, 3. vita Magiſtratus integra, & nulli obnoxia ſit vitio oportet, 4. omnium oculi in eius actiones conijciuntur, 5. Poteſtas cum ebrietate coniuncta periculoſa, 6. ebrioſus & ſuas peſſumdat, & alienas non curat fortunas, p. 254

VI. Animaduerſio in pomeridianum iſtum congreſſum. p. 278.

VII. 1. Inſigne beneficium prædoni à B. Virgine collatũ in ieiunij ſabbathini remunerationem, 2. Sobrietas animæ & corpori vtilis, 3. curat & arcet morbos innumeros, 4. morborũ pars maxima ex habitu corporis pleniore, 5. ſobrietas tutatur corpus à malo intrinſecus irrumpente, & à peſte, 6. mors duplici via graſſatur; naturali & violenta: primo mollis eſt, & vitam bene temperatam ſolet claudere, 7. ſobrietas diuturnæ vitæ fons, & origo, p. 281.

VIII.

VIII. 1. *Sobrietatis laudes admirandæ, 2. quomodo morbos inſanabiles curet, 3. num ſit morbis acutioribus adhibenda, 4. corporis exercitium minus ad valetudinem conducit, quàm Sobrietas, 5. intemperantia mirè officit ſanitati, 6. leges aduerſus ebrios latæ,* p. 291.

CONGRESSVS QVINTI CAPITA.

CAP. I. 1. *Vinum animæ venenum, 2. ebrietas & furor intellectui contraria, 3. memoriam extinguit, 4. omne ex ſe vitium effundit, maximè verò luxuriam. Inuectiua in crateras laſciuis imaginibus inſculptos,* p. 301.

II. 1. *Ebrietas in rixas & neces præceps ruit, 2. vrbes euertit; vt quondam* Perſepolim Perſidis *caput, 3. ſecreta aliorum prodit ebrius, 4. etiam ſua, 5. duo tyranni blandè veritatem exprimentes amor & vinum,* p. 311.

III. 1. *Ebrietas bonam corporis habitudinem perdit, 2. varijs modis aufert quàm plurimos, 3. oculorum aciem corrumpit, arguta hac de re* Epigrammata. 4. *Aceruus malorum quem ſecum trahit,* p. 319.

IV. 1. *Reges, regna & vrbes ebrietas abſumpſit, 2. Chriſtianis crapulam edormientibus Religionis noſtræ hoſtes vrbes intercipiunt, 3. Nationes vino deditæ tandem ſub hoſtium imperium cecidêre, 4. contra temperantes & ſobriæ orbem domuerunt, 5. Poetæ plus æquo. vinum laudantes damnati,* p. 326.

V. 1. *Bibendi & comedendi modus, 2. eum ex vitæ atque operationum neceſſitate metiendum,*

3. volup-

3. *voluptas miro artificio vltra neceſsitatis fines nos propellit, 4 variæ rationes modum illum dignoſcendi ex Theologorum ſenſu, 5. Error aliquorum qui debile corpus multo paſtu inſtaurari autumant, 6. quem medici edendi bibendique modum præſcribant.* p. 337.

VI. 1. *Quid circa corporis exercitationem obſeruandum, 2. ea ſi eſt vehementior ſtatim ſumpto cibo, morbos procreat, fusè explicatur illud:* Qui medicè viuit miſerè viuit, 4. *miſeri illi qui extremo digito malè affecto illicò medicos accerſunt 5. Improbat medicus prauã eorum conſuetudinem, qui alioquin ſani certis temporibus ſumunt medicamenta,* p. 345.

VII. 1. *Appetentia fallaciſsima cibi ac potus menſura, 2 ciborum miſcellanea valetudini noxia, 3. ſanitas ciborum condimentum optimum, 4. corporis exercitatio cibos omnes ſapidos reddit, 5. præteritam intemperantiam inedia corrigi, 6. valde expedit paruo eſſe contentum, 7. Reſpondetur quærenti quemadmodum fallat tempus, ſi ſibi deinceps non ſit amplius edendum, 8. quærenti item quid cibis fieret.* p. 353.

VIII. 1. *Tres euerſâ mente temulenti domi ſuæ iactari in alto ſæua tempeſtate ſibi videntur, 2. Perturbatæ phantaſiæ ſæua monſtra, 3. quidam vacuum theatrum identidem itat, recreatur, applauditq́; actoribus, quæ ſola imaginatio obÿciebat animo, 4. Item alteri, 5. Ad hunc modum vana ſunt, & ſomno ſimilia omnia huius mundi oblectamenta,* p. 360.

CON-

INDEX CONGRESSVS SEXTI CAPITA.

CAP. I. 1. *Prouocatio ad æquales calices rectæ rationi aduerſatur.* 2. *quando ea ad peccatum mortiferum pertingat.* 3. *Damnatur iſta à S. Baſilio: Eius author dæmon.* 4. *Inſignes SS. Ambroſÿ atque Auguſtini in compotores iſtos ſententiæ,* 5. *Ea ſacros homines dedecet maximè,* 6. *Non dicas, inuitatus recuſare non potui.* 7. *eã obtinens ſi quid detrimenti pateris, hoc ad martyrÿ gloriam accedit,* 8. *Soteria ducta in orbem & ad ſitim accendendam ſalſamenta vſurpari ſolita à SS. Patribus damnantur.* 9. *Empedocles prouocari dicam ſcripſit: is condemnatus pœnas dedit,* p. 367.

II. 1. *Ebrietas malignæ naturæ vitium eſt: vix vllam curationem admittit,* 2. *Quædam tamẽ remedia ex apotheca S. Auguſtini proponuntur,* 3. *Lectio diſtrahat conuiuas à contentione bibendi: ea etiam apud Ethnicos vſurpata,* 4. *Conſultumq; fugere conuiuia,* 5. *longè optimum eſt animum attendere ad ingentia, quæ ex vitio iſto naſcuntur mala,* 6. *Deteſtandum ebrÿ facinus, qui matri ſtuprum, patri mortem intulit.* p. 375

III. 1. *Seuera in ebrios animaduerſio optimũ remediũ, quo vſa eſt* 2. *Antiquitas,* 3. *propter hominũ intemperantiã nõ ſunt radicitus excidẽdæ vites,* 4. *Nõ inſulsè aut cũ ſupercilio ſed feſtiuè & humaniter declinanda prouocatio eſt,* 5. *Iu-*

5. *Iucundis vltro citroq́ ſermonibus recreandus ad menſam animus,* p. 381.

IV. 1. *Faſtidium vini ſuccus palmitis, oua nocſtua, &c. inducunt,* 2. *Amara inprimis amygdala,* 3. *alia quadam magis vulgaria,* 4. *vinum diu antequam bibatur diluendum,* 5. *diuerſa argumenta, quibus dignoſcatur, ſit nec ne vinum dilutum.* p. 389

V. 1. *In eos, qui vomunt, vt ſeſe iterum expleant, & quàm noxia ſint vomitiones iſta,* 2. *Remedia ad ebrietatem fugandam,* 3. *Falſa eorum remedia, qui temulentiam aliam aliâ expellunt,* 4. *errant etiam, qui purgationibus & clyſteriis ad id vtuntur,* p. 397.

VI. 1. *Medicamentis niſi magna vrgeat neceſſitas non vtendum,* 2. *Medicina ars incerta.* 3. *In medicos qui ſua praſcribunt leuiter explorato agri morbo,* 4. *De fraudibus iniquorũ Pharmacopaorum,* 5. *Medicum oportet agro rectam victus normam praſcribere.* p. 402

VII. 1. *Muſica & vini calorem, & bibendi cupiditatem ſuo delinimento compeſcit,* 2. *Prodeſt hedera & corolla florum circumplexa capiti,* 3. *Adagiũ eſt:* Ter bibe, vel quinquies, non quater, quid hoc? 4. *Inuitare in orbem magnis pateris ad ſotericos hauſtus mos olim in conuiuiis,* 5. *Expenditur & damnatur.* p. 408.

FINIS.

Digitized by Google

POMERIDIANI
CONGRESSVS
Et
SYMPOSIACI SERMONES.

CONTRA CIBI POTVSQVE intemperantiam, ad benè beateque viuendum,

PRINCIPEM INTER, AC SEPTEM VARIAE LITTERATVRAE viros: Theologum, Canonum peritum, Iuriſconſultum, Politicum, Medicum, Philoſophum, Ethicum, & Hiſtoricum.

CAPVT I.

QVAENAM CONGRESSVVM horum ac ſermonum occaſio.

NEMO eſt, qui ambigat eam laudabilem fuiſſe mentem cuiuſpiam è Cęſareæ ditionis proceribus longè nobiliſsimi, qua dum molitur familiam hominibus ſuæ dignitati congruenter inſtruere, ex Apollineis cœtibus exquiſitiſsimos delegit ſibi, quibus omnis vitæ cultus affatim ſuppe-

ſuppeteret,annuaq; merces luculenta,ſi modò è doćta eorum conſuetudine rerum humanarum ac diuinarum cognitionem ſubinde poſſet delibare. Cœpit ergo ea,qua quiſque pollebat arte, ſiue ad conſcientiæ, ſiue ad rerum gerendarum adminiſtrationem vti iucundiſsimè,& vix dici poteſt, quàm totus in eorum ſocietate viueret,modò binos,modò ternos ſubſciſiuis horis compellando, vt facilè pateſceret omnibus huiuſmodi exercitatione n quauis ei venatione & oblećtamento eſſe potiorem. Hinc fačtum, vt eius palatium,quod ſtrućtum affabrè, magnificaque mole ruri eminebat, virorum doćtiſſimorum vndequaque affluentium gratiſsimum eſſet diuerſorium. Quotannis verò exoriente canicula,dum à curiæ negotijs, ſerioribuſque muſis feriari licet, ſolenne ei fuit beneuola inuitatione vniuerſitatis vicinæ coryphæos accerſere, & propè regia menſæ lautitia,frugaliter tamen ad dies aliquot excipere,quorum eruditis ſermonibus, ſupra quàm cogitari poteſt,oblećtabatur. Adfuêre quondam viri ſeptem, quiſque diſparili doćtrina ornatus, at ea ſingulari prorſus & eximia: Theologus ſcilicet Pontificij iuris Doćtor,Iuriſconſultus, Politicus, Medicus, Philoſophus,Ethicus,& Hiſtoricus. Ad multam quidem veſperam venerant, à Principe tamen ad cœnam non intempeſtiuam admiſsi;in qua variæ ab illo propoſitæ ijs quæ-

ſtiones

ſtiones non minùs vtiles, quàm iucundæ Græcorum Romanorumque menſas reuexiſſe videbantur, ſoliti quippe ſunt illi, teſte Plutarcho & Macrobio, epulas ſuas concertatiunculis non ieiunis condire, vt huiuſmodi congreſſu effrænata gulæ appetentia coërceretur, imò vt cibis ipſis morum condimentum accederet. Dudum in ſinu gauiſus princeps tot quæſtiones pulchrè iuxta ac ſolerter enodari, quàm lubens, inquit, cernerem in bellè diſcutienda, quæ mihi mentem premit, quæſtione, veſtrum ſingulorum deſudare induſtriam: ſiquidem è tam reconditis viridarijs nonniſi lectiſsimi flores prodire poſsint, qui peridoneè pro loci & temporis opportunitate paſcendis animis deſeruient: ſic dabitur pomeridiana aliquot tempora, quâ vtiliter, quâ etiam hilariter tranſigere; quandoquidem ſirius hic æſtus nos minimè patiatur in agris & collibus ſpatiari.

Materia præfixa mihi, vobiſque ſi adlubeſcit, damna & detrimenta omnia, quæ à cibi potuſque intemperantia promanant, fuſiùs ediſſerenda complectitur: & velim quemque è propria veluti pharetra tela huic malo aduerſantia depromere: tale enim eſt, vt nullam ſcientiam eſſe crediderim, quæ non quaſi belluam damnoſiſsimam ex honeſtatis finibus exterminandam cenſeat. Annuerunt omnes nihil ſibi gratius poſſe accidere, quàm ſi communem operam in id ſtudium con-

ferrent, quod ad vitæ humanæ actiones ritè cõponendas aptiſsimum eſſe omnium calculis probaretur. Quid porrò cõpotationibus magis frequens & vulgare? iam tamen in minimis ducitur, quod animæ ſummoperè incommodat, & grauiſsimam Reipub. inuehit perniciem. Quamobrem triduo, quod contexendis ſubiectæ rei argumentis indictum fuerat, elapſo, omnes in aula tam ſpecioſa, quàm ſpatioſa, æſtuantiq; auræ nullâ ſui parte obnoxiâ conuentum egêre, vbi è nobilium flore ſelectiſsimo, è Doctorum collegio honorificentiſsimo, ex humanioris litteraturæ cœtu politiſsimo non minùs quinquaginta ſupra centum quotidie numeraſſes. Facto conſeſſu primus dicendi locus pro dignitate perſonæ, Theologo tributus, qui ſic exorſus eſt.

CAPVT II.

1. Theologus definit ebrietatem.
2. Voluntaria, mortiferum eſt peccatum.
3. Quod cõfirmatur ex ſacris literis.
4 Fueritne lethalis ebrietas Noëmi.

SVmma, viri nobiles, quam nobis ſubiecit Princeps, materiæ vtilitas ac neceſsitas faciunt, vt mihi ſtentoream vocem & Herculea latera exoptem, quò faciliùs ab innu-

innumerabili hominum multitudine poſſim exaudiri : ſed ſpero fore, vt cùm ea, quæ n hoc ampliſsimo conſeſſu dicturi ſumus, ucem viderint, legentium oculi quod voci & auribus defuerit, expleant, fructuſque reerant non pœnitendos. Priùs quàm verò ebrietatis damna in medium proferamus neceſſum eſt nobis dudum Philoſophi præcepta ſecutis, eius naturam definiendo penitius indagare : ſiquidem *Ebrietas eſt violenta rationis interceptio per nimium potum cauſâ voluptatis aſſumptum.* Rationis autem exercitium dupliciter deperdi poteſt, aut naturaliter, aut violenter. Primum in dormientibus fieri videmus, cum animales ſpiritus ad corporis penetrales ſinus velut ad centrum ſuum aut aſylum confugiunt, cumque nerui, à quibus ſenſuum organa nō exiguam ſpirituum materiam hauriunt, neſcio quo frigido humore obtunduntur : atque id quoniam ſecundùm naturæ fit inſtitutionem tum ad ſpiritus reparandos, tum ad vires natiuas redintegrandas (neque enim per quietem conſumuntur ſpiritus, quin & noui magna etiam copia generantur) meritò naturaliter fieri dicimus : aliàs enim violenter ipſa ratio amittitur, cùm cerebrum tot ſcatet humoribus, vt etiamſi quis inſomnes ſeruet oculos, ſano tamen rationis vſu careat. Iſtud multimodis euenire conſtat; Vel quia ſpiritus nimiùm incaleſcunt, vt eſt phreneſis; vel quia

malignus humor cerebrum occupat contineter atq; poſsidet, & eſt melancholia, quam medici magiſtram & principem vocant; vel quia noxiæ expirationes ſtatis quibuſdam temporibus cerebri temperiem labefactant, & eſt melancholia Hypocondricata. Hoc primum à me telum ferat ebrietas.

PRINCEPS. Definitio iſta admodum perſpicua, itaq; paucis omnē ingētis vitij indolem perſtringit, vt in illius explanatione non minùs te medicæ artis quā Theologicę gnarum commonſtres. Video verò hanc nobiliſsimam coronam ab ore pendere tuo, & mirè cupidam nō tam ſi potus intemperantia ſupplicijs æternis meritò addicatur, cognoſcendi, quàm argumēta tum à ſacris paginis, tum à SS. Patrum teſtimonijs, tum à ratione petita intelligendi.

Theolog. Nobiliſsime Prnceps, tres mihi fontes quaſi digito indicas, è quibus Theologica noſtra ſua præſidia, ſuorumque pronuntiatorum firmamenta depromit: ea mihi apprimè deſeruient, ſi tamen priùs illam, quam innuiſti propoſitionem explanauero. B. Thomas omneſque Theologi, communi ſemper calculo cenſuerunt temulentiam, quotieſcunque eſt voluntaria, & præſentiſsimam animæ necem procreare, & ei poſtmodum inferorum pænas accerſere: bifariam autem eam eſſe voluntariam exiſtimant; vel directè, dum quis volens videnſque ſeſe inebriat;

ebriat; vel indirectè, dum quis de ſecutura ebrietate parum ſolicitus ad ſummam aqualiculi diſtenſionem potat; vel dum etiam non obſcuras in ſe naſcentis temulentiæ notas animaduertit, nihilominus græcatur & pergræcatur. Hac ſubiecta baſi ſacrarum probationum molem ſuperſtruamus.

Si quæ in ſacris litteris authoritates ad rem noſtram illuſtrandam faciant, tum inprimis hæc è prouerbijs delibata. *Cui væ? cuius patri væ? cui rixa? cui fouea? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? nonne hu, qui commorantur in vino & ſtudent calicibus epotandis.* En Spiritus S. quot damna ab vno ſcelere catenatim promanantia enumerat? Non ſolùm inquit ingentia maledictionum plauſtra tum authori ſuo, tum parentibus eius inuehit, ſed diutinas inſuper cudens ægritudines moleſtiſsimum negotium & corpori & animæ facelsit. Deinde quot rixe & verborum contentiones inter potandum accidunt? quot lites de honore læſo ſuſcitantur? nec modica miſeria eſt foſſa illa, ſeu quicquid liberum temulēti iter impedit: dum ſui impos minimè diſcernit, quod ſit aſperum, quod planum, quod lacunoſum, quod imperuium: hinc fit vt ſæpiùs non ſolùm pedem, ſed etiam naſum in palos aut rudera impingat. Vulnera etiam ſapiens non tacuit, quæ ſiue caſu, ſiue ex concertationibus oriantur, *ſine cauſa* ait prouenire: & meritò: quia huiuſmodi turbarum author c.23.v.29.

nec vtilitate aliqua, nec honore mouetur. quemadmodum miles vulnera & digladiationes pro Dei aut Principis obſequio ſuſceptas in lucro & decore eximio reponit. Adde verbũ Hebræum *ſine cauſa* à noſtro expreſſum, ſonare etiam impunitatem, quod ſcilicet ebrio læſo nulla ſit ſe defenſandi facultas, & lædenti facile effugium pateat, nullaque impendeat animaduerſio. Denique illa ſuffuſione, quá vi & copia humorum aciem obnubentium & quodammodo faſcinantium obſtupeſiunt oculi, quid turpius? quid fœdius quàm in illis neſcio quid ſanguinei, purpureiue cõtueri? Quidni igitur ſchola Theologica temulentiam peccatorum mortiferorum catalogo aſcribat? tanquam notabilem à laudabilium morum actionumq; humanarum regula defectionem; tum quod adeò multiplicem perniciem homini moliatur; tum quod, ſi alium ſpiritalem ſenſum expiſcemur, per illud *Va* damnatio æterna innuatur: per foſſam immenſa vitiorum vorago, in quam irreflexo oculo ſe dat præcipitem: per vulnera, lethales noxæ, quę animam ſtimulis fodiunt ac lacerant: per ſuffuſionem, ſtupor quidam, aut mentis cæcitas, qua fit vt ea, quæ ad animæ ſalutem ſpectant, in poſtremis habeantur.

חנם *Chinnam.*

Sed quid mortales in adeò ærumnoſas ſyrtes deuehit? ſcilicet binæ in vino illecebræ, color & ſapor, quibus tãquam ſuauibus vincu-

nculis irretiuntur, pelliciunturque ad po-
ıla liberaliùs haurienda: ſed quanto cum a-
mæ corporiſque diſpendio è frugifera ſa-
cntis monitione ediſcãt. *Ne intuearis vinum,* Eod. cap. 8.
ıando flaueſcit, cum ſplenduerit in vitro color 31 & 32.
us: ingreditur blandè, ſed in nouiſſimo mordebit
coluber, & ſicut regulus venena diffundet. at
uæ venena? certè præſentiſsima: *oculi enim*
ıi, ait ipſe, *videbunt extraneas cor loquetur per-*
erſa. Latiſsimus ebrijs aperitur campus, in
uo inſolentiſsima eorum excurrat proter-
ia: laſciuientem pupillam in mulierum vul-
ıs liberrimè diſijciunt, in eas effractis vere-
undiæ repagulis toti exardeſcunt, mille ma-
hinationes adhibent quibus illicita ſua deſi-
eria ad optatos exitus perducãt. Et quinam
li ſunt? an imi ſubſellij homines, an ſolùm è
ece vulgi? minimè verò. Etiam magnorum
irorum arcem inuadit temulentia, & ad de-
itionem ſpreto diuino cultu compellit. *Vi-* c.19.v.2.
um & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, &
rguent ſenſatos: ait idem in Eccleſiaſtico,
uem ſanè mirum eſt toties tamque infenſo
nimo vini veſtigia perſequi: alibi enim ite- c.31.v.35.
um adoritur, & hac malorum conglobatio-
e damnat. *Vinum multum potatum irritatio-*
ẽ & iram, & ruinas multas (i. homicidia) *fa-*
it. Ebrietatis animoſitas imprudentis offenſio mi-
orans virtutem & faciens vulnera Videmus
uippe illud ardore quodam fanatico ſic ho-
ninem inflammare, vt per imprudentiam

ſæpiſsimè ceſpitet, & in abſurdiſsima quæque delabatur: & quamuis vires & audaciæ arma homini minitabundo ſubminiſtrare videatur, potiùs tamen eum eneruat hoſtium telis obijciendo: vti conſonant Horatij dicta:

Spes iubet eſſe ratas, in prælia ducit inermem.

Et Iuuenalis.

Adde quod & facilis victoria de madidis, & bleſis, atque mero titubantibus.

Cum hæc, & ſexcenta huiuſmodi ab impura illa radice pullulent, quid deeſt, quo minùs de eorum ſcelerum grege cenſeatur, quæ nos à regno Dei excludunt: alioqui non hoc maledictionis fulmine eam percelleret Iſaias vates: *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum vſque ad veſperam, vt vino æſtuetis.* Multa alia è priſcis ſacrarum literarum codicibus prætereo, vt ad nouos, in quibus eius rei veritas manifeſtior eluceſcit, appellamus.

Iſ.5.11.

PRINCEPS. Verũ, magiſter eximie, aquâ hic hæreo: nõ rarò è concionatore inaudiui Noëmum & Loth vino planè obrutos fuiſſe. Si lethalis ſit ebrietás, permiſeritne Deus viros illos ſanctiſsimos, & tum tẽporis velut duo mundi lumina tam fœdo ſcelere deturpari?

Gen.c.9.v.20.21.

THEOLOGVS. Noui equidẽ Noẽmũ Patriarcham à generali aquarũ eluuie plantandæ vitis rationes, non tam edocuiſſe (id enim ab ipſius orbis incunabulis Deo authore innotuerat

ierat) quàm Hieronymo teſte ex vuis eius,
uæ hactenus ſolùm inter eſculenta fuerant
abitæ, vinum expreſsiſſe, & ad ſapidiorem
otum aptauiſſe.

Quod verò inde grauiorem temulentiæ
oxam ſibi conſciuerit non auſim aſſerere,
uin potiùs ab omni ſceleris næuo lubens e-
emerim. Animi enim, quo grauiſsimè ange-
atur, laxandi gratia illud hauſit largiùs, cu-
us vim nec vllo vſu, nec indecoro vllius e-
emplo didicerat: non generoſiori latice iam
er 600. annos ſitim ſedarat, quàm eo, qui ri-
as vicinas præterlabebatur. Quid mirum, ſi
ulla adhuc iſtiuſmodi poculis ſtatuta men-
ura, ſtomachi amphoram æquè vini capa-
em fore, ac olim aquæ fuerat, præſumpſerit.
Adde ſenem fuiſſe planè decrepitum, vtpote
qui ſexcenteſimum annum excederet, cum-
que tam diuturna ætas corpus effœtum tra-
lat ſenectuti, quàm facilè modicus à nimio
vini calore poterat ſuperari: hinc eius filij
quamuis etiam eodem potu ſe egregiè refe-
cerint, non tamen ebrietati ſuccubuêre, quia
natiuus vigor meri acrimoniam bellè retun-
debat. Quin ſe igitur ſua ignorantia impru-
dentiaque tutari poſsit Noêmus, omneque
voluntarium, à quo facinoris pendet magni-
tudo, procul à ſe amoliri: non enim voluntas
fertur in incognita, cùm ſit cæca quædam a-
nimi facultas, ſemperque rationis lumine &
ductu egeat. Verùm etſi hæc argumenta
nonni-

nonnihil innocentiæ Noëmicæ ſuffragentur, ſatque eius cauſę Theodoretus & Chryſoſtomus patrocinentur: tamen neſcio quid turpe ac fœdum tanto viro inuſtum relinquitur, quod cum horrore omnes anni excipiēt conſequentes.

Quæſt. 65. in Gen.
Homil. 29. in Gen.

Quàm porrò tetrum ſpectaculum, illuſtriſsimum Patriarcham ita fallacibus vini laqueis irretiri, vt omnem rationis vſum, omnem corporis habitum, omnem verecundiam exuat, & profliget! atque vtinam eum hoſtium ſuorum, non autem filiorum ludibrijs obiectari contigiſſet. O infamiam inauditam! Itane verò Noëmus, alter humani generis parens, virtute Samſon, ingenio Dædalus; Noëmus orbis miraculum, annoſiſsima canitie venerandus, à Moſe vti omnium virtutum, omniſq; ſanctimoniæ exemplar propoſitus; Noëmus nominibus, tituliſque omnibus, qui in mortalem cadere poſſunt, inclytus, quid? Noëmus ille nudus, omnique verecundia denudatus iaceat? membra illa, quæ natura ipſa ritè occuluit, impudentiſsimè omnium oculis proſtituat? ô indignum facinus! ſolem ipſum crediderim ab impuriſsimo illo ſpectaculo abhorruiſſe.

Quis vir hic eſt? ſus eſt, ronchos edocta viriles,
Vinibibamq́, vir eſt doctus olere ſuem.
Vir qui non potuit communi mergier vnda,
Mergitur in proprio ventre natante cado.

Quid

Quid non ebrietas in membra puſilla valebit,
Si tantum facinus in caput auſa fuit?
n audax nimium partes malè cauta reuelat,
Quas olim Cæſar demoriendo tegit.
am gula ceſſato, viciſti maxima mundi
Lumina, quod vincas nil tibi maius erit.

Etiamne Loth poſsit alicunde ſibi præſidium conquirere? Hæreret in ſalebris, non dubito, ni Chryſoſtomus, nonnulliquе alij non vnam cauſam ab animi infirmitate petiam attexerent, ſiquidem non ad prauo appetitui lenocinandum aut aliam voluptatem conciliandam profuſiores calices ſumpſiſſe volunt, verùm ad leuandum animum & pellendam ingentem mœſtitiam, quam ſibi ex facultatum, domiciliorum, parentum, amicorum, ex proprię vxoris interitu, & præſentis inopiæ tolerantia procrearat. facilè hac in re Chryſoſtomo adſtipulor, dum perpendo am mœſtitiæ vim ineſſe, vt vel ſopitis obtuſiſq; ſenſibus rationem ex arce ſua deturbet, vel ſaltem imminens malum effugiendi auferat facultatem, ſicque in Loth vehemens ſuarum calamitatum conſideratio omnem ſanam cogitationem ſecluſerat. Theodoretus q.69. partim eum damnat, partim idéném facit. S. Thomas in ſecunda ſecundæ q. 150. a.4. in Chryſoſtomi ſententiam vt plurimùm propendet. S. Auguſtinus l. 22. contra Fauſtum c.43. & Origenes Hom. 5. in Gen. & quidam recentiores nequaquam à lethi-

lethifera culpa exortem volũt: nec mirum, nam Deus ſæpenumero viros iuſtos, etiam quos præ medullis habet, turpiter labi permittit, ſic beatum Petrum, & Dauidem & alios.

PRINCEPS. Iam dies mihi illuxit, & gaudeo multa alia veluti parerga non inopportunè ad dubitationis meæ illuſtrationem acceſsiſſe. Eia debilitatum hoſtem nouis machinis, quas nouum ſacræ paginæ armamentarium ſuppeditabit, adorire.

CAPVT III.

1. *Ebrioſos acriter perſtringit Apoſtolus.*
2. *Cur Hæretici ſacras Hiſtorias repudient?*
3. *Aeterna hominis ebrioſi damnatio ſententiam Apoſt. cõfirmat.*
4. *Quis temulentorum apud Inferos potus, aperit alter damnatus.*
5. *Quidam comeſſabundus à Dæmone correptus in Orcum viuus detruditur.*
6. *Alterius impiè perbacchantis horrendus interitus.*

THeologus. Non poſſet, optime Princeps, validior machina adhiberi, quàm nuda Apo-

Apoſtoli veritas, qua temulentiam non modò lethiferis criminibus annumerat, ſed loco eodem cum adulterio & ſodomia reponit. *Nolite errare, neque fornicari &c. neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.* 1. ad Cor. 6. Et ad Galatas eandem *carnis operibus* inſerere non dubitauit. Ipſine ergo volemus, cùm omnia illa ſcelera, ſi non priùs ſalutifero dolore expientur, flammis æternis ſubiaceāt obnoxia, hoc vnicum inſolita immunitate donari?

Enimuerò cum ſæuiente æſtu nonnihil animus relaxari poſtulet, ſpero non ingratum fore, ſi hos ſæuioris diſciplinæ ſermones intermittens Apoſtoli dicta hiſtorijs veluti pinguiori mineruа adumbrauero. Scio equidē nouæ religionis aſſertores vix quicquam hiſtorijs Eccleſiaſticis tribuere, ni forſan è ſacris literis eruantur, imò nec illas penitùs admittunt, ſi non ad genium ſuum, ingeniumque faciant. An ipſi ergo Liuio aut Plutarcho hiſtoricis haud dubiam fidem præbere abnuunt? minimè verò. Attamen ille totius operis intricatiſsimi ſeriem ab vrbe condita, cui à 700 annis accerſere non veretur, plurimaque miranda, quæ in tanta temporum varietate geſta ſunt, adſtruit: hic res à Græcis Romaniſue præclarè geſtas narrat, & ea facinora, quæ vix in hominū fidem poſsint cadere, comminiſcitur. Cur ergo virorum Catholicorum, qui inſigni vitæ ſanctimonia claruêre, quique mortem ipſam tenuiſsimo menda-

mendacio anteferrent, authoritas apud illos pondus non habeat? quandoquidem res vel hauſtas oculis, vel à teſtibus fide digniſsimis acceptas recenſeant, eamque veritatem iureiurando munire ac firmare contendant: & ex vngue leonem! nulla alia ratione ad eas improbandas adducuntur, quàm quod pietati Chriſtianæ velificentur, doctrinam Catholicam ſtabiliant, bonos mores edoceant, quos illi ſimul cum Germana fide ad mare Caſpium amandarunt.

Princeps. Non eſt quod Hæreticus hiſce monitionibus refragetur, ſi rationi velit obſecundare: nec hic laus ſuperis, ab Hæretico metuendum, quin potiùs omnes eam attentionem, qua te hactenus ſunt proſecuti, nutu gratiſsimo pollicentur.

Theolog. Si apud eos verba facerem, qui iucunditatem vtilitati ſolent anteponere: forſitan vererer, ne meticuloſis auribus inſueta adferendo parum cõſulens, narrator importunus accederem. Sed cùm è tribus grauiſsimis authoribus ea apparem, quæ hominibus improbis nõ mediocri ſint futura documento, exiſtimo hanc opellam non modò frugiferè, ſed etiam hilariter collocandam. Horreſcebat olim venerabilis Bedæ calamus, dum ſcriberet cuiuſdam fabri Anglicani vitam & ebrioſitatem huiuſmodi ſpectaculo terminatam: ipſi in extremis conſtituto oculos obuerſabantur latè patentes Inferorum fauces,

Hiſt. Angl. lib. 5.

auces, in imum barathri detruſi cacodæ-
iones inſanis ſtridebant clamoribus;ſeſe et-
im obtulit Cayphas cum alijs Chriſti Do-
nini interfectoribus, ijſdem propè flammis
xardeſcens: nec inde procul vidit ſubſelli-
m, incendiumque perenne ſibi deſtinatum.
Cumque hæc fremebunda voce recenſeret,
horruêre omnes, & certatim affectu quàm
oterant ardentiſsimo eum cohortabantur,
t ſaltem in illa extrema vitæ periodo ſin-
erum de peccatis dolorem conciperet:nun-
uam ſerum aut intempeſtiuum eſſe ad me-
nœam perfugium, nunquam diuinæ miſe-
ationis fores ita pertinaciter oppeſſulatas
uiſſe, quàm prece vel pretio lacrymarum,
ulſantibus pateſcerent. Quid? vultis, ait, me
iuinam illam ſententiam ſigillo plus quàm
damantino obfirmatam irritam facere? vul-
s afflictis, deſperatiſque adeò rebus opem
iquam adhibere? incaſſum vultis: actum eſt,
onclamatum eſt: atque ita deſperanter a-
imam exhalauit, animam nullis præſidijs
iritualibus adminiculandam:& reuera nul-
e fuſæ preces, quin potiùs per Angliam vni-
erſam diffuſus rumor execrationem non
ommiſerationem peperit, & plurimos vi-
m profligatiſsimè degentes ad meliorem
ugem traduxit. Vtinam & modò infinitæ
ominum multitudini, *quorum Deus venter* Luc. 15.
, ſalutarem terrorem incutiat, ne *veniant in*
unc locum tormentorum.

B Verùm

Verùm è Cæſario, qui ſcripſit circiter annum 1222. nihilque ſe commíniſci iureiurando aſſeuerat, audiamus quàm ſapidus temulentos potus apud Inferos maneat. Idipſum luculenter Rudingerus Colonienſis miles filiæ ſuæ, cui trigeſimo ab obitu die ſe ſui ſpeciem exhibiturum ſpoponderat, fuit teſtificatus. Ita vinum deperibat, vt nulla in finitimis pagis annua dedicati templi celebritas recurreret, quin eò protinùs ad ſe ingurgitandum conuolaret. Sed tandem immodicas illas compotationes morbus, morbum mors, mortem terribile hoc ſpectrum excepit. Ecce ad condictam diem ſe filiæ videndum ſiſtit ea ſpecie, eoque habitu, qui luridam Auerni laruam deceret. At fœmineos oculos ingens calix tremula manu prægeſtatus ad ſe rapuit, & quo maderet liquore curioſus animus ſciſcitari compulit. En ecce, ait Rudingerus, quod mihi ſemper ebibendum, nunquam verò euacuandum porrigitur: à pice, nitro, ſulphure, & ſiquid peius natura finxit, mihi potus eſt ô filia, ô filia vale. Nonne hic ſit ille calix, quem ſuis depinxit coloribus Régius Pſaltes? *Ignis & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.* Hic ſcilicet ab ipſa morte: ſed habeo, qui ab ipſa compotatione ſuæ infelicitatis telam ſit orditus, authoremque habeo Thomam à Cantiprato Epiſcopali infula verendum, fide verò digniſſimum à Surio nuncupatum: Hiſtoria eſt digniſſima, &

L. 12. c. 41.

L. 2. de propriet. apum c. 56.

ma, & qua aptior ad quatiendas mentes reperiri nequeat: ſiquidem cernetis in ebrietate Epicuriſmum & Atheiſmum reminiſcere, immò Thracibus & Idolicolis inaudita excogitari.

Multam iam noctem egregij combibones popinæ dederant, cùm inter pleraque futilia, de immortalitate animæ ſermo nimiùm ſerius incidit, daturque ab vno eorum vitio presbyteris, & curionibus, quod vulgo imponerent; animam mortis legibus minimè ſubiacere. Intempeſtiua profectò erant hæc adeò feſtiuæ recreationi colloquia, at nō Dæmoni, qui humana ſeſe ſpecie ſiſtens ac de potatorum grege callidè profeſſus peropportunè ſuum eorum ſermonibus interſerit: quæritque quid inter ſe colloquerentur. De animæ immortalitate inquit Epicureus ille: meam autem, ſi quis eius cupiditate flagret, viliori quàm fortaſsis licebitur, diuendam, pretiumque lubens omne quodcunque fuerit opiparæ menſæ addicam. Porrò ait ille aduena talem mercatorem, taleſq; merces exquirebam. Abſque multis igitur ambagibus triciſq; pacti ſunt, & pretium in parata pecunia perſolutum cumulatiore potu riſuq; cœnam adauxit. Iam in tuto putantur omnia, iam prodigus ille venditor maximè præ cæteris exultat: vt cùm plenè ſatur egreſſum cum alijs meditaretur, habeo, inquit, emptor, quæſtionem non exigui momenti

proponendam, cui ſoluendæ non exiſtimo aliunde, quàm ex hac popina Oedipodem cõquirendum. An nõ fas ſit emptori, equũ ſimul & laqueum abducere? maximè, maximè conſona voce reſpondent: & ecce dicto ocyus corpus vnà cũ anima è cõſpectu ſociorũ corripit, in ſublime tollit, & in æternum pœnarum domicilium detrudit: quid enim aliud à cacodæmone hominis ſpeciem præ ſe ferente ſperari poſſet?

PRINCEPS. Nil aliàs vnquã ita inuſitatum, itaque formidoloſum meis auribus accidit: & ſanè hoc poſtremò ediſcimus voluptariorum ſpem vitamque deſperatiſsimam eſſe, quòd ad futura caligante mentis oculo, omnibus nefarijs cupiditatibus obſecundent.

THEOLOGVS. Eſt mihi aliud præ manibus haud minus infrequẽs ac terribile, eoq; aurium beneuolẽtias accõmodatiùs, quòd penè in omnium oculis nec ampliùs, quàm ab octo & triginta annis geſtum ſit: ſed verendum ne huic ampliſsimo conſeſſui tantâ hiſtoriarum frequentiâ potiùs faſtidio, quàm delectationi ſim futurus.

Anno 1580. 24. Iulij.

PRINCEPS. Certè malè affectũ mentis illius palatum eſſe oportet, cui hiſtoriæ nauſeent.

THEOLOGVS. Velim temulẽtos omnes Meiſterhoff pagũ Chaldebergẽſem in Palatinatu Germanico ſitum adijſſe, ſpectaſſeque attentiùs quàm execrando facinore bini ganeones perditiſsimi, cauponam quãpiam ſeſeque pollue-

Franciſcus Bell-forqt. Gabriel Dupreau.

polluerint, è tenuibus quidem initijs recepta: nam recentiùs, tantumque villum promſerat famulus, quod parum ſapuit, minuſque placuit, & ni quidpiam nobilius exquirat væ tergo, væ capiti. Ille igitur in cellis vinarijs obeundis non ſegnis fuit, donec tandem reperit quod ipſorum gulæ lenocinaretur, itaque arrideret, vt totam diem & in orbem, & amyſtide bibendo traherent; ſolùm pigebat deeſſe nouos contubernales, quos beneuolo calice ſalutarent, cùm ecce alter vir ad proteruiam factus fictuſque impijſsimum in aurem inſuſurrat cõſilium, tantundẽ ſcilicet, num Deus forſan huiuſmodi inuitationi aduoueret. Nec multũ cũctatus ſocius ſcyphum largiter vini implens hæc ore impuriſsimo profudit: Hũc tibi, Deus, calicẽ totum, quantuſcunque eſt, propino, verùm comparem à te ſalutationem rehabiturus propino, ſi renuis mihi, grauiſsimæ iniuriæ loco reponam. O nimiùm profuſam audaciam! quæ vtinam ſaltem hîc ſtetiſſet: ſed aſſurgunt blaſphemæ linguæ conuitia. Quo de genere vini reſalutaturo ſit infundendum ambigitur: nec enim perditiſsimus ille generoſum offerendum cenſet: ſumam, inquit, hoc Hornenſe quamuis acidiuſculum, miror ſanè ſi ſapiat: porrò ſapuiſſet, & meliùs potaſſes, Deus, ſi meliorem ſuccum noſtris vitibus indidiſſes. His dictis ſtetit vox, ſtetit immota manus, corpus obriguit, hominemque defecit ſpiritus:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſolum nictabant oculi. O rem mirandam & combiboni demirandam, qui actutum profugit. Adfuit domeſtica turba, adfuêre è vicinia non pauci, adfuit magiſtratus, tres equi validiſsimi adhibiti, ſed omnes marpeſiam illam cautem mouere loco incaſſum adnituntur: ergone tetram adeò belluam ſemper intra domeſticos parietes ſuſtinere oportebit? ſuadent plurimi, vt ipſa domus cum nefandiſsimo inquilino incendio abſumatur, ne tanti ſceleris veſtigium vllum poſteritati ſit ſuperſtes. Res erat valdè obuia & facilis, nec tamen quicquam profuit nulla parte domus ignem cōcipiente. alio certè igne tantum ſcelus fuit expiandum, vel diutius Deus, cuius *iudicia abyſſus multa*, omnium oculis id portentum voluit pateſcere. Quis verò in hoc facinore præter fanaticam ebrietatem non etiam animaduertat ipſius Omnipotentis deſpectionem, execranda in eum conuitia, falſas de Diuinitate opinationes, quibus impius ipſe hæretica prauitate adhæreſcebat.

PRINCEPS. Miror hominum genus improbo amore eam arborem perſequi, quæ amaros adeò fructus progignit, vt eorum acrimonia etiam poſt fata perduret. Hæc de vindice ira Dei modò recitata rem propoſitam vel maximè illuſtrarunt, & orexim ſimul proritârunt, vt te SS. Patres ab Oriente & Occidente accerſentem, eorumque in idem

vitium

vitium odium plùs quàm Vatinianum proferentem audiamus.

CAPVT IV.

1 *S S. Patres Græci inſectantur hoc vitium,*

2 *Item Latini.*

THEOLOGVS. Cùm videam non modicum ſplendorem à SS. Patribus olim in Oriente promicantibus poſſe illuceſcere, à Græcis vti antiquitate potioribus auſpicabor, dein ad Latinos vti poſteriores deſcendam. Verùm quia longæ ſententiæ contexendæ forent, parcite ſi me non omnium verbis enucleandis obſtrinxero, at ſubinde ſolum ſenſum ac mentem fuero aſſecutus: aut ſi forſan eorum idioma Graium quis malit, non deeſt litterarum amantiſsimo principi bibliotheca omnigenis authoribus refertiſsima: modò viro, ex ea hic comportati ſancti Patres viro à ſecretis, cuius vicariam operam, nonnihil affectæ meæ voci indulturus, ad legendum expetij, haud parum negotij faceſſent. Primus ergo omnium prodeat Baſilius & indecoros vinolentiæ titulos ſua homila ingeminantem audite: *Ebrietas*

Dæmō eſt volū-arius, ex voluptate animabus noſtri inditus: ebrietas malitia mater eſt, virtutis inimica fortem virū reddit ignauum, ex tēperato laſciuum, iuſtitiā ignorat, prudentiā extinguit. Itē in c. 5. Iſa. *nimirum ebrietas origo eſt totius impietatis & deſertionis Dei: pro immoderata ebrietate tangitur quis auiditate ſtillula ebriacus, cuius caro torretur in frixorio camini infernalis.* Et in homilia de ieiunio, dicitur ebrietas fugare ſpiritum S. quod ſolùm ad lethiferum peccatum expēſis verborum momentis referri poteſt. Modò in mēſam excurrat lumen illud Græciæ celeberrimum Chryſoſtomus, & quo Antiochenos orationis fulmine percellat cognoſcamus. *Quid enim ebrietate miſerabilius? mortuus eſt animatus ebrius, Dæmon eſt voluntarius: morbus veniam non habens, ruina excuſatione carens, cōmune generis noſtri opprobrium. Et quod malorum caput eſt: cœlum ebriis inuiſum hic morbus efficit, nec æterna bona aſſequi permittit, ſed poſt huius vitæ opprobrium, & illic tali morbo laborantes pœna manet æterna &c.* Non vno telo vir ſanctus belluam impetiſſe credatur, non exhauſtam fuiſſe eius pharetram faclè patebit omnes eius homilias perſcrutantibus: ſed modo 71. oculis & lingua percurratur. *Nihil illi tam gratum Dæmonio quàm delitiæ ſunt & ebrietas, quoniam omnium fons eſt malorum & genitrix: per hanc Dæmon Iſraëlitas in Idolorum cultum præcipitauit: per hanc Sodomitas in nefarios accendit amores, prout Ezechiel c. 16. teſtatur*

ſtatur. Denique per hanc alios perdidit innumeros & gehennæ tradidit. Quoniam ex hac compendiaria authoritatum lectione ſatis mens, ſtudiumque Patrum eluceſcebat, de Græcis ad Latinos digredi placuit, vnuſque Auguſtinus inſtar omnium ſibi ius in nobiliſsimam arenam deſcendendi vindicauit,eoque magis, quòd liberrimè in noſtros homines inuehatur. *Qui contra coalumnam & amicam ſuam ebrietatem loquentibus iraſcuntur, libera à nobis voce audiant, quia quicunque ebrioſus pœnitentiam de ipſa non egerit, ſed vſque ad mortem ſuam in ipſa ebrietate permanſerit, in æternum profectò peribit quia non mentitur Spiritus S. per Apoſtolum dicens, neque ebrioſi regnum Dei poßidebunt.* Neſcio quod Zephyri flabellum obuia ex feneſtra ſpirans folium vertit & pro re nata *ſermonem* 232.obiecit oculis, vbi Theologi index nota palam legenda hæc dederat. *Qui credit ebrietatem eſſe paruũ peccatum, ſi ſe non emendauerit, & pro ipſa ebrietate pœnitentiam nõ egerit, cum adulteris & homicidis æterna illum pœna cruciabit.* Quibus grauiſsimam Apoſtoli authoritatem accedere ſubiecit ad Cor.9.& ad Epheſ.c.5.in eandemque ſententiam communi conſenſu ire cæteros Patres, quos breuitatis ergò ſilentio præteriret: Lectori autem, qui ſe penſum exoluiſſe ratus librorum ſarcinam complicabat iam conuaſaturus, benignè annuit, venuſteque dixit: *Serm. 231.*

Claudito ne riuos: nec enim ſat prata biberunt.

At Princeps miropere tam ſalutifera lectione exhilaratus, reuera, inquit, iſtorum Patrum congruens ſenſus & authoritas quàm valida rebus ſiue quæ ad fidem, ſiue quæ ad mores ſpectant, cōfirmandis argumenta ſubminiſtret, mirari ſatis nequeo, volupe verò mihi foret, vir doctiſsime, ſi tertium propoſitæ rei caput, quo ebrioſitas firmiſsimis rationum machinis oppugnata concidat, aggrederere.

CAPVT V.

1 *Prima ratio cur ebrietas mortifera noxa eſt, quod rationis vſum excutiat.*

2 *Hanc in rem allati SS. Patres.*

3 *Ratio altera, quia rem familiarem exhaurit.*

4 *Quia corporis valetudinem labefactat.*

5 *Denique quod hominem ad omnia tardum hebetemque reddit.*

THEOLOGVS. Non graue ſpero, arduumq; erit cœptum mihi tramitem percurrere: eò enim fortiores neruos ad ea, quæ in medium adducentur, perſuadenda ſuppeditari ſentio, quò iam magis S. Scripturæ, & SS. Patrum, qui diuinorum oraculorum quodammodo interpretes habentur, teſtimonio ſunt comprobata. Porrò

Porrò illud cuius Theologorum ſcholæ gnauiter inhærenti notum eſſe debet, eum nonniſi magno teneri ſcelere, qui voluntariè & violenter quodammodo non ſolùm actu rationis vſuq; ſe ſpoliat, ſed inſuper omnem eius vtendæ facultatem ſibi adimens intellectui veluti cōpedes inijcit, ne quicquam generoſū aut dignū homine moliri poſsit, ſed pecudum more in obuia quæq; ruat & feratur. Quam momentoſam grauioriſq; diſpendij notam cenſebimus, ſi forſan iſtud leuioris culpę catalogo adſcribamus? Quod aliud hominis ſummū bonum eſt, quo quis à cæteris animantibus diſcriminatur, quàm ratio? Quæ alia magiſtra, ad cuius nutū normamq; actiones ſuas fideliſsimè expendat, quā ratio? Quid nos mortales immortali Deo magis adglutinat, quàm ratio? Id SS. Patres æquiſsima lance trutinantes tanti faciunt, vt non validius tormentum, quod in temulentiam contorqueant, habere videantur. Mens eſt eorum aliquos veſtris auribus ſubijcere, ac inprimis Baſilium in homilia ſua ita ebrios ſalutari ſubſannatione perſtringentem.

Qua in re, dic homo miſer, à brutis differs? nonne rationis munere, quam à Deo omnium conditore accepiſti, reliquæ creaturæ factus Dominus & Imperator. Hoc igitur te mentis lumine per ebrietatem priuans inter beſtias ratione carentes numerari poteris, & illis ſimilis videri: *Homilia de ieiunio.*

Imò

Imò & beſtijs longè peiores exiſtimauerim eos, qui ab oriente ſuperantur: quia illa in agendo ſtatas habent leges & horas: Si verò nullius temporis & horæ rationem habent. Nec ſolùm eò peiores brutis quòd mente inſani, ſed etiam quòd ſenſibus longè infra illa deficere videantur. An non vmbras ſæpenumerò tanquam foſſas, vel loca prærupta tranſiliunt? aures terrifico ſonitu tanquam fluctuantis maris refertas habent, terra interdum in rectum inſurgere, mentes verò circumagi videntur. Acutè profectò geminas temulentiæ notas dijudicat Baſilius, cui Chryſoſtomus eat comes, nobiſque hominem, pecudemque inter ſe digladiantes exhibeat. *Quantò melior aſinus ebrioſo eſt? quantò canis præſtantior? omnes certè animantes, quæ rationis expertes ſunt, cum bibunt aut comedunt, vltra quam ſatis eſt, etiamſi mille homines cogerent, nunquam elabuntur: peiores igitur irrationabilibus vos eſtis, qui inebriamini. Non apud mentis compotes ſolùm, verùm etiam apud vos iudices. Inde namque manifeſtum eſt canibus atque aſinis veſtro vos iudicio eſſe deteriores, & magis abiectos, quia nullum brutorum ſupra menſuram bibere aut comedere cogitis, & ſi quis huius rei cauſam quæreret, nemo reſpondere dubitabit, ne comedendi, atque bibendi exceſſus ei detrimento ſit. Cùm igitur minùs tibi quàm beſtiæ prouideas, nonne hoc facto tuo minoris te putare videris, qui te continuò in dolores impellis. Non enim ſolùm in die quo inebriaris, verùm etiam in craſtinum ebrietatis reliquiæ reſeruantur.* Quid? hæcne Chry-

Homil. 58. in Matth.

Chryſoſtomus eloqui non erubeſcat? minimè verò: neque etiam Auguſtinus, qui eadem ſalutari audaciâ iſtius putidæ patellæ referat operculũ. *Cõſiderẽt ebrioſi, ſi nõ peiores animalibus iudicãdi ſint: cũ enim animalia ampliùs, quàm eis opus eſt, bibere nolint: illi & duplũ & triplum, quàm ijs expedit, potum accipiunt, & vnde trium vel quatuor dierum refectionem poterant habere, vno die cum grandi peccato contendunt perdere potiùs quàm expendere: & vtinam potum tantummodò perderent, & non etiam ipſi perirent.* Serm. 131.

Cernitis viri nobiles, è tam conſonis Doctorum ſententijs quò ſceleris huius prouehatur immanitas? non ferunt ipſi diuinæ illius auræ particulam execranda metamorphoſi in cœnum, in brutum abire, præclariſsimam Dei imaginem fœdiſsimè deturpari, non ferunt, inquam, hominem ſagaciſsimo intellectu præditum, liberrima arbitrij facultate potientem, infinitas rerum formas memoriâ complectentem, quodammodo excæcari, hallucinari, ceſpitare. Quæ maior naturæ rationali adferri poſsit iniuria? Et huiuſmodi helluo impunè feratur, nulloque lethiferæ culpæ vinculo aſtringatur? Si quis, vt Prometheus olim ignem è ſolis rotâ ferulâ ſuffuratus eſt, ita etiam alteri ſanæ rationis vſum quamuis ad breuem temporis moram ademiſſet; nonne grauiſsimo eum damno affeciſſe, ſeque ingenti noxâ polluiſſe cenſeretur? Et qui lubens volenſque eam à ſe excutiat

tiat tenuiori ſolùm næuo inquinatus habeatur? Neminem præterea latet à profuſo potu longam malorum ſeriem, ex quibus ſuum etiam animæ malum accedit procreari. Ac in primis ſi rem familiarem exhauriri, ciſtas exinaniri, ad mendicitatem opulentiſsimos redigi dixero, nonniſi rem priſcis ſæculis vt ſapienti apprimè cognitam memorabo. Prouerbiorum cap. 21. verſ.17. *Qui amat vinum & pinguia non ditabitur. & c. 23. Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum. Quia vacantes potibus & dantes ſymbola conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.* O ſi latiùs hæc inopia minimè ſerperet! Verùm familiam infeſtat vniuerſam: filiorum ac domus cura in poſtremis iacet, curta ſupellex ad latrocinia & clependi artem exſtimulat, ceditur foro, & creditores impijſsimè fraudantur. Noui ebrioſi liberos, qui alioquin luculentiſsimam adiuerat hæreditatem, ad reſtim penè deueniſſe: noui honeſtiſsimas familias, quæ ingentes facultates cum immodico potu abligurierunt. Quid vulgare magis, quàm vinolentos paucis diebus cum ſanitatis & ſalutis diſpendio prodigere, quod ad diuturnam vxoris, liberorum & domeſticorum omnium ſuſtentationem eſſet abundè ſatis? Hinc adigente fame ac nuditate perennes rixæ, quotidiana verbera, maleficia peſsima enaſcuntur. Ad me nuper è nobiliſsi-

ꝑilisſimo huius Prouinciæ emporio ſcripſit familiaris meus in hæc penè verba : En tandem mercator ille , cuius luxurioſas menſas toties fuimus demirati ; cùm centum aureorū millia decoxiſſet, ſolum vertit. Quid mirum ſi dies totos alea ac opiparis menſis interpolando, magnam pecuniæ vim quotidie profundendo, negotiationem penitus negligendo, contractus temerarios ineundo, omni patrimonio, omnibuſque diuitijs naufragus euaſerit? ac dolendum miſeros opifices, quibuſcum pactus fuerat eodem inuolui naufragio.

Profectò ingens animum percellit mœror, dum video vnius hominis ad diurnam nocturnamque comeſſationem profligatisſimi fauces inſatiabiles calamitatum omnium plauſtrum ſecum trahere, quæ non in reum ſolummodo, ſed in egenos, inſonteſque tranſfundantur. Aſt non huic næniæ immorandum: veſtra hæc attentio ad aliam huius pectis fibram eruendam me vocat. Huc verò conuocârim lubés eos omnes , qui corporis infirmitatem, deformitatemque veluti exitiales peſtes fugiunt & execrantur. Vnde, quæſo, illa perodioſa in oculis lippitudo, in naſo mucoſa ſtillatio , grauis in ore ſpiritus, vnde membrorum ſtupor, fœdisſimæ exſputationes, podagra , paralyſis, & ſexcenta alia? num non ab vno ebrietatis fonte promanant? Illa pulchriùs à Chryſoſtomo haurietis.

Oculi,

Homil. contra crapulam tom. 5.

Oculi, nares, & os, coryze, muco, & putredine, & his, quæ intus generatur cænoſis & impuris affectibus ſunt plena, vt ipſa carnis ſubſtantia laxior ſit, quàm natura proportio requirat, & fœtida ac inutilis, atque ad omne opus bonum inepta. Etenim & terra aquarum abundantia oppreſſa, innatum perdit calorem, perdit & ſuas vires, neque ad ſuum opus vel procreationem eſt idonea. Hinc & incurabilibus, & difficillimus implicantur morbis, tremoribus, palloribus, podagra, chiragra, & aliis pluribus: ita vt quamuis ebrietatem nec ſtrictum illud iudicium, nec inferi, nec opprobrici, nec alia infinita mala conſequerentur, meritò tamen propter illa ebrietas eſſet fugienda. O prodigioſis temulentiæ notas! quibus ſi Baſilij, Auguſtini, Ambroſij ſepiam adderemus, non tetrius portentum fabuloſa Arabiæ littora tuliſſe cerneretis.

Ambr. l. de Eccleſiarũ ieiunio c. 16.

Sed ad rationem alteram propero. Quippè video huiuſmodi hominibus ingeniorum aciem ita hebeſcere, vt non ſolùm omnium magnarum rerum atque artium ſcientiam ſe conſequi poſſe diffidant, ſed etiam ad tritas & pueriles diſciplinas, ad rei familiaris adminiſtrationem, ad negotiationes, denique ad omnia, quibus humanæ vitæ vſus & exercitatio conformatur omn nò tardi, atque inutiles eſſe videantur. Quæ pernicies etſi iam plurimorum mentes peruagata, ſatis propoſitæ rationis momenta commonſtret: tamen B. Auguſtini oppoſitiſsima ſimilitudine rem illu-

Illuſtraſſe non pigebit. *Quemadmodum pluuia nimiùm grandis, & diuturna ſi fuerit, terra inunditur, & in lutum reſoluitur, vt nulla in ea cultura fieri poßit. Sic & caro noſtra quando abundantiore potu fuerit inebriata, nec ſpiritalem culturam accipere, nec fructus animæ neceſſarios poterit exhibere. Si velimus vt ager corporis noſtri bonos fructus proferat, non plus bibendum quàm oportet, ne per nimiam ebrietatem ipſa corporis terra velut in paludem conuerſa magis vermes & ſerpentes generare, quàm fructus bonorum poßit afferre: omnes ebrioſi tales ſunt, quales paludes eſſe videntur: quod enim in paludibus naſcitur, nullum fructum habere cognoſcitur. Naſcuntur ibi ſerpentes, ſanguiſugæ, naſcuntur ibi ranæ & diuerſa genera vermium, quæ magis poßint horrorem generare, quàm aliquid ad victum exhibere. Iſtas enim herbas vel arbores, quæ aut in ipſis paludibus, aut circa ripas naſci ſolent, nihil vtilitatis habere videntur in tantum vt annis ſingulis incendio concrementur. Videte, quod de ebrietate naſcitur, igni præparatur.*

Hæc ſunt quæ Auguſtinum ſapiunt, hæ ſunt illæ ſimilitudines, quæ ita olim concinnæ, ita genuinæ Chryſoſtomo & Baſilio videbantur, vt eas ſuis ſcriptis interſerere, & veluti vas argento incruſtare non dubitârint, nec potuit Baſilius ijs expenſis quin exclamârit: *Per cœlum ô miſer eſt, ne pro homine cœnum lutumq́; fias, ſic penitus vino deditus marceſcis, ac quotidianam crapulam haud aliter*

quàm vina putida oles. Pluribus ſuperſedeo, viri nobiles, & qui infixus animo hæret dolor, ingenuè fateri cogit faſtidium innaſci mihi è tam prolixa rei fœdiſsimæ vituperatione, quæ cum labente die ad finem vergat neceſſe eſt: aliumq́ue me excipientem non illubenter audiam.

PRINCEPS. Abſit à te faſtidium, quandoquidem procul abſit à nobis tua dicta ſic auidè arripientibus, vt cum auribus mentes planè deuinxiſſe videaris: nec enim vllius noſtrûm in te audiēdo beneuolentiam animaduerto imminutam, qui facilè hîc voluptatis abſentiam vtilitate penſari prudenter agnoſcimus. Quare ad cæteros iſtius infrugiferæ vitis palmites tua ſe extendat oratio.

CAPVT VI.

1 *Vinolentia animi ſecreta prodit.*
2 *Stultitiæ, leuitatis, omniſque impudentiæ mater eſt.*
3 *Seminarium vitiorum præſertim libidinis.*

THEOLOGVS. Plurimùm me reficit ac recreat tua, magne Princeps, veſtraque, viri honoratiſsimi, attentio, & illa beneuolentia ſingularis, cui etſi omne, quod à me expectari poſsit, obſequium deuouero, parùm ſanè præſtitiſſe videbor. Multa ſunt, fateor,

teor, quæ de ebrioſorum deſpicatiſsimis moribus in præſentia adferri poſſent: verùm quoniam ad Ethicas diſciplinas potiùs, quàm ad Theologicam noſtram ſpectant, lubens in Philoſophũ hoc dicendi munus tranſcribam.

Porrò ſi de non prodendo animi ſecreto agatur, ſat illud decantatum in prouerbijs: *nullum eſt ſecretum, vbi regnat ebrietas:* ſat apud Poëtas frequens, maximeque apud Horatium: *Prou. 31. v. 4.*

Reges dicuntur magnis vrgere culullis,
Et torquere mero, quos perſpexiſſe laborant.

Cui non diſſona Ambroſij verba: *Plerique etiam vino vtuntur vt equuleo, & quibus tormenta non eliciunt vocem proditionis, eos tentant bibendo, vt patriæ ſtatum, ſalutem ciuium, defenſionis ſuæ prodant conſilia. Quis inter cyathos texit, quod latere cupiebat.* *Tract. de Elia & ieiunio c. 77.*

Quî enim huiuſmodi merobibulus ſilentij tenebris animi ſenſa obſcuraret, cùm neque oculi, neque pedes, neque manus, neque alia membra, quamuis aliàs compoſitiſsimis vnita moribus, ſeſe continere queant, ſed mille ſtultitiæ ac leuitatis edant argumenta, quæ ſcitè his verſibus expreſſa lego:

Inſapiente ſedet grauitas, ſed vt ebibit vuam,
Tam grauis eſt ſaliens quàm petulanter auis.
Ore, manu, pedibus nugax, & cætera bardus,
Vix mica aut potiùs nil ſapientis ineſt.
Qui Cato, qui fuerat cenſor, qui fronte ſeuerus,
Sit Bacchi tactus numine, mimus erit.

Laudabilis meo quidem iudicio fuit illa Spartiatarum cōſuetudo, quâ liberis in Flota ſeu ebrio mancipio ſpectaculum exhibebant non minùs vtili documento quàm riſu inſigne : vt cùm inter cætera leuitatis veſtigia greſſum ceſpitantem , ſermonem indiſtinctum, linguæ hæſitantiam, geſtus incompoſitos,magiſq; veſano, quàm ſano conſentaneos animaduerterēt,à potus intēperantia ſenſim auocarentur. Quidni propterea dixerit Anacharſis temulenti actiones à ſpectantibus inſulſus , & homini ad ſublimia nato iure optimo incongruas iudicari. Nihil apud Doctores noſtros obuium magis, nihil Baſilio familiarius, qui totus eſt in ineptijs & inconditis moribus, quibus eius actiones aſperguntur, enucleandis : ſed ea verborum gratia ac venuſtate, vt ſi fors ad eam homiliam oculos animumq; appuleritis, video fore,vt mellea eius ſuada pellecti deuoretis vniuerſam.

Homil.14.

Atque vtinam his ſolummodò leuitatis, & ſtultitiæ crepūdijs inſiſteret! Vtinam rixis, contentionibus , inimicitijs, omnibus denique libidinibus fores minimè aperiret. Nunquam olim Hieronymus his in Iouinianum monitis exarſiſſet : *vinum & venter plenus,ſunt ſeminarium voluptatum carnalium , contentionum, cōuitiorum,inuidia & zelotypia:* nunquam Paulus Corinthios *à contentione & amulatione* (quæ duo facit quaſi germina aut ſurculos à temu-

à temulentia pullulantes) ita ſerijs verborum ponderibus fuiſſet dehortatus: nunquam etiam SS. Patres ſtyli ſui acrimoniam in huiuſmodi priuatæ publicæque tranquillitatis perturbatricem armaſſent: vti rurſum idem Hieronymus. *Longum eſt ire per ſingula, & inſanias, quas ebrietas ſuggerit explicare. Videas alios pocula in tela vertentes, ſcyphum in faciem iacere conuiuæ: alios ſciſſis veſtibus in vulnera aliena proruere, alios clamare, alios dormitare: qui plus biberit, fortior computatur: accuſationis occaſio eſt, adiuratum per regem frequentiùs non bibiſſe: Vomunt vt bibant, bibunt vt vomant. Digeſtio ventris & guttur vno occupantur officio. Hoc dixiſſe ſufficiat, quod ſecundùm Apoſtolum in vino luxuria eſt, vt vbicunque ſaturitas, atque ebrietas fuerint, ibi libido dominetur, nunquam ego ebrium caſtum putabo.* O verba non ſolùm albo lapillo, ſed etiam gemmeo notanda! Meritò vir grauiſsimus non erubeſcit dicere, quę ipſi in popinis, in triuijs in omnium oculis ſine fronte perpetrare non verecundantur: & cur pariter Ambroſius erubeſceret? eia, lector, tibi pagina in promptu eſt. *Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incentiuum inſaniæ, ebrietas venenum inſipientiæ, hæc ſenſus hominum mutat & format, per hanc fiunt ex hominibus equi adhinnientes. Siquidem naturali vapore corporis calidè & præter naturam vini calore flammati cohibere ſe non queunt, & in beſtiales libidines excitantur.* Multa alia præclarè ad hunc modum author

In 1. cap. Epiſt. ad Titum.

ediſſerit: ſed ne prolixiori forſan recitatione benignam mentem veſtram fatigem, vlterius prouehar.

CAPVT VII.

1 *Ebrietas pleriſque mortis occaſio.*
2 *Ammoni Dauidis filio natu maximo.*
3 *Holoferni Aſſyriorum Duci & Athilæ regi.*
4 *Simoni Principi Machabæorum.*

THEOLOGVS. Ad metam properare eſt animus, tangereq́ue poſtremam, ſed perniciosiſsimam huius portēti labem. Quidni enim portentum dixerim, quod tam intempeſtiuos, tam noxios fœtus parit? ſummum illud in rerum natura malum exiſtimari videmus, quod homini vitam, quâ nihil carius in humanis habet, & mortem violentiſsimam, quâ nihil magis perhorreſcit, cudere conſueuit. Hac in arena ab omni penè memoria palmam omnibus alijs vitijs præripuit ebrietas. Quis ſiccis oculis meminiſſe poteſt quas ſtrages, cladeſq́ue non imi alicuius popelli, ſed procerum, principum, regum ediderit? Excluſa profana, me intra ſacræ hiſtoriæ cancellos includere lubet, quam paſſim

ſim video huiuſmodi ſanguine cruentatam.

O Ammon Dauidicæ domus flos primigenie! ô magnæ coronæ hæres! quàm profectò me miſeret, dum te nil aduerſi ſubodorantem ad fratris Abſalonis epulum accedere conſpicor: illic, illic ementita amoris ſpecie, & officioſis inuitamentis ad æquales calices extimulâris. Heu nimiùm cereus, parùm ſerius, acquieſcis. Facile ac dulce fuit ebrietati ſuccumbere: at etiam durum & amarum morti crudeliſsimæ occumbere. Porrò, vt ſicarij Abſolonici, vino obrutum aduertenent, facto ſigno, in corpus pugionibus & telis ſæuiére, necique immaniſsimæ tradidêre. O facinus horrendum! perfidos & è fece populi ganeones, principi, à quo ne minimam quidem iniuriæ labeculam acceperant, vitam auferre! O perditiſsimi, in mentem venire debuerat primigenium illum ſanguinem pœnas aliquando à vobis per patrias manus expetiturum. Et te, ô Abſalon, quis furor adegit, vt fatale illud imperium in fraterna viſcera exerceres? Quò pietas, quò in parentem reuerentia? itane ſpem, animumque omnem illius, cui tot nominibus obſtringebare, fruſtrari non erubeſcis? ô inhumanum! quod alijs in beneuolentiæ arrham exhibetur opipara menſa amicum excipere, feſtiuo potu recreare: hoc tunc ſigno ad nocendum,

ad germanum cruorem effundendum vte-bare? ô proditorem! ô impium! Tene ergo indeploratum iacentemque præteribimus? ô Ammon? etiam tibi hæ noſtræ lacrymæ litarent, ſi non tua officeret temulentia, ſi non viliſsimi mancipij inſtar inſanæ vini po-teſtati manus cerebrumque ceſsiſſes.

Alium habeo, è cuius cæde quidem non mediocre ad periclitantes populos commo-dum legimus perueniſſe: at etiam voluptatem infami miſerandoque exitu videmus con-ſummatam. Fingite vobis ob oculos inſolen-tiſsimum illum Aſſyriorum Imperatorem pudiciſsimæ Iudithæ pulchritudinem depe-rire, genialem ei lautiſsimamque cœnam dare, mero ſe ingurgitare, ac denique altiſsi-mo ſomno obrui: Quis tum res Holoferni-cas in tuto collocatas non credidiſſet? Ecce tamen fęmina eminentiſsima, mollia præme-ditatam cædem moliendi captans tempora, laneo pede ad conopæum, in quo Princeps terribiles edebat ronchos, adrepit, eius mu-cronem, qui infinitorum hoſtium adhuc tepebat ſanguine arripit. Iamne altum dor-mis impie, cum *ſecuris ad radicem poſita eſt*, certaque mors incubat? & malleum inter & incudem tua te conſtituit crapula, en fœmi-neas inter manus hæres, ſed diuino numine corroboratas, quæ te velut infrugiferam ar-borẽ obtruncatũ ad ſulphureos ignes aman-dabunt. Expergiſcere, expergiſcere, non

pro-

proximus Vcalegon, ſed ipſemet æternum arſurus es. Iuditha nouum lacertis vigorem cœlitus illabi perſentiſcens comam ebrio ſudore delibutam apprehendit, bisque percuſſum à ceruicibus reuellit caput.

Ecce caput, cuius minitantia lumina, fulmen
Et fera vox tonitru, fulgetra nutus, erant.
Ecce caput vini ingluuies, Bacchiq; ſepulchrum
Truncum fœmineo turpiter enſe tacet.

Erumpe igitur ô ebria anima, in Erebum contende, quò te libido trahit, iam lue voluptaria & Holofernica tempora, iam totos dies, ac noctes aquæ ſtillam incaſſum emendicato, cui omnia modò pro votis luculenter & baſilicè affluebant. ô infauſtiſsimam ebrietatem, quæ ijs vitam tollit, quos nec ferrum, nec venenata tela, nec gladij acres, nec puluerea fulgura, nec inferorum agmina poſsint perdere! Vtinam te parricidiorum matrem, te inſaturabilem humani ſanguinis gurgitem odio plus quàm viperino perſequantur vniuerſi. Dum exitialem Holofernis Iudæorum perduellis caſum memoro, venit in mentem Athilæ Catholicorum etiam hoſtis capitaliſsimi, qui ſe Dei flagellum audaci nomine iactitabat fulgoſius è Paulo Diacono refert eum iter in Italiam adornantem connubium in Hungaria inijſſe, at infeliciſsimum. Prior quidem nuptiarum dies totius exercitus reboante plauſu celeberrimus, Sardanapalicis dapibus vndique in-

 que in-

que inſtructiſſimus, ipſius Regis græcantis & pergræcãtis inſolẽtiâ feſtiuiſsimus hac, miſeranda cataſtrophe circumſcribitur. Attila lecto auro gemmiſq; fulgẽtiſſimo decumbit: ſed ecce cruenta fluxio per nares in madidas fauces dimanãs ſpiritu intercluſo vitã excluſit, coëgitque miſerum fœtidè animam exhalare. Ille fuit temulenti principis exitus, cuius belluinæ immanitatis vbiq; terrarum veſtigia cernebantur.

Quid de generoſo principe, ſimulq; ſummo Pontifice Simone referam? nonne etiam illud Machabææ ſtirpis lumẽ inſigne, tantopere in ſacris paginis ob res preclariſsimè geſtas decantatum nimia meri libido cum liberorum, famulorumq; turba extinxit? ſiquidem Ptolomæus genere regnandi cupiditate ſupra modum exardeſcens conflato coniuratorum agmine in ſupremum legis diuinę humanæq; caput, ſed ebrium nefarias manus iniecit, impijſsimeq; trucidauit. O Iudæe, quantam in vnius nece iacturam facis? ſiuè hunc in rebus publicis adminiſtrandis ſpectares, conſilij prudentiæq; medulla potiebare, ſiuè in rebus bellicis, vix comparem vidiſſe Bellonam fatebatur.

el. Machab. cap. v. 6 6.

Quis porrò mediterranei maris inſulas Cyprim, Siciliam, Rhedum & cæteras commercio Iudaico aſſociauit? Simon Machabęus. Quis marinos portus emporiaque innumera ad Solymeam negotiationem aggregauit? Simon

mon Machabęus. Quis debellatis Regib. longè lateq́; imperij terminos propagauit? Simon Machabæus. Ille eſt, cuius gloriæ fama omnes mũdi oras peruagata Spartiatas, & Romanos concitauit, vt pro fœdere paſciſcendo nobiliſsimam ad eum legationem deſtinarent. Ille eſt, quo gubernacula tenente diuina lex adamuſsim ſeruabatur, nebulones è ciuitatibus exterminabantur, Tẽpli magnificentiſsimi ſupellex in dies augeſcebat. Quæ quidem magna eſſe, etſi nemo diffiteatur: tamen ſolummodò quæpiam eius laudũ ſunt parerga, qui tabulam ipſam videre cupierat, libri primi caput 4. conſulat, & ſtupebit Deum rerum omniũ perfectiſsimarum ideas in vnum hominem coire coaleſcereq́; voluiſſe. Et ecce (ô luctuoſum facinus!) vna ſolaq́; temulentia omnia hæc & tanta bona cõpilat, euertit, depopulatur! vnum quidem interimit, ſed è cuius morte ad omnes calamitas, iniuriaq́; maxima delabatur: dum populo. I. decies centenis hominum millibus ſunt principem, parentẽ ſuum, ſpem, robur, præſidium, omneq́; bonum ſuum eripit: dum ſupremo numini inſignem famulum, Templo eximium conſeruatorem, legi defenſorem acerrimũ impiè ſuffuratur. Dies me deficeret, ſi omnium funeſtarum cladium, quas hęc ſanguinolenta bellua, ſanguiſuga ſitientior parere conſueuit, vellem percurrere.

PRIN-

PRINCEPS. Iuſtus eſt tuus dolor, & iure ſanguiſugam appellas eã, quæ tota non ſolùm corporis, ſed etiam animæ ſaluti inhiat. His enim expenſis apud animũ meum innumerorum malorum rationibus, omninò perſuaſum habeo illum, quem mors voluntariè ebrium ſurripuerit, meritò Tartareis ignibus tradi cruciandum.

CAPVT. VIII.

1 *Qui ſuapte ſponte fit ebrius ob hanc ſolã noxam licet cæteroqui ab aliis ſit immunis, ſi moritur damnatur.*

2 *Attenta pœnarum æternarum cogitatione percellere imprimis debet ebrioſos.*

3 *Ebrius in extrema, quod aiunt, linea verſatur.*

4 *Minus in duello mori quàm in temulentia periculoſum.*

5 *An & quemadmodum quod patrat ebrius ſit peccatum declaratur.*

6 *Quibus indiciis colligere poſſit quis fueritne verò ebrius vel non.*

THEOLOGVS. Vellem, Princeps optime, eos omnes, qui ſibi à potu, nullum periculoſiorem vitæ exitum pertimeſcunt, te huic

huic noſtræ ſententiæ liberrimè ſuffragantem, exaudirent. Quoniam ipſi forſan nullius thorum violandum præſumpſerunt, nullius domum aut agros ſunt depeculati, nulli violentas manus attulerunt, ſeſe ab ęternæ mortis diſcrimine immunes liberoſque fore arbitrantur: errant, toto cœlo errant: Qui ſe potu ſuapte ſponte ingurgitando fit ebrius, inferorum gurgiti debetur præda. Norit de ſe illud Apocalypſeos narrari: *portio, eius in ſtagno ardenti ignis & ſulphuris:* ſimulque illud Dauidicum: *mors depaſcet eos.*

Ergone damnatos ſcriptura ſancta pratis conſimiles eſſe teſtatur? quorum herboſa ſeges licet ab armentis continuò depaſcatur, aut ferro attondeatur, nihilomnius in radice vitalem ſuccum retinens iterum iterumq́; germinat, & repullulat. Itane corpus iam factum immortale? & è perenni morte nouam tormentorum vitam ſibi procreans in ſaturabilibus inferorum faucibus pabulum fieri ſempiternum? Ibine ab horrendis incendiis depaſci, demorderi, diſcerpi, emori, nunquam tamen emoriendo dabitur? nec tamen annorum innumerabilium decurſu crapulam edormire, Lyæiq́ue madorem decoquere licebit! ô qui poterit humana imbecillitas, quem minimum calicis aculeum intimè perſentiſcit, plus quàm Aetneos flammarum montes ſuſtinere? *Quis poterit*, ait Iſaias, ***habitare de vobis cum igne deuorante, aut quis habitabit***

bitabit de vobis cum ardoribus ſempiternis. O mortales, quæ vos malitia dementauit? quin ieiuni ac ſobrij immenſam voraginem, in quam anima cœco impetu præceps ruit, extimeſcitis?

An latet ebrios in lubriciſsimo putei Auernalis limine verſari, imò iam vno ſolùm pede conſiſtere? Quid præpedit quo minus, actutum deuoluantur? Heu tantummodo tenue filum, à quo vita æternitasq́ue pendet, dæmonis auidiſsimè inhiantis prædatricem dextrã remoratur. Sed vndenam ferrum exquirat ipſe, quo pendulam vitam filumq́ue diſſeret? eheu non foris arma hæc fatalia mutuanda. Domi ſunt mille tela, mille gladij ancipites, qui momento illam eripiant. Quot in humoribus guttæ, quot in venis ſtillæ ſanguinis, tot tuæ necis ac damnationis ſunt aptiſsima inſtrumenta. Guttula vnica, quæ in cor deflua prolabatur, vel ſinuoſos cerebri meatus oppilet, tuis comeſſationibus exitialem exitum, quem perhorreſcis, adferet, & æquiſsimo Iudici, vt par eſt, damnandum ſiſtet. Quæ ſi quiſpiam non magni æſtimet, videat aliud viris ebrioſis vſitatiſsimũ ſimulq; horrendum, quod tamen in cæteris quouis ſcelere implicitis vix locum habere ipſo vſu diſcimus. Illud Chriſtiano homini commendatiſsimum, vt cum ad vitæ metas ventum fuerit, primaria cura ſit ſincerum doloris ſen-

ſenſum concipere, diuinamque gratiam, quæ plagis animæ opituleretur, multis votis & ſuſpirijs aucupari. Quod etſi breuiſsima temporis circumſcriptione, quin perfici queat & momento, vt egregiè docet Abulenſis: nihilominus quicunque bacchicis illis exſpirationibus, liquidæ rationis aciem hebetauit, nullam actionem vel homini conſentaneam, quę ratione vel vt inſtrumento primario nititur, poteſt ſuſcipere: nedum de ſceleribus in anteacta vita impunè admiſsis pœnitere; ideoq; ſapienter Eccleſia cenſet eas preces, quæ ad animę è temulento corpore emigrantis ſolandam calamitatem funduntur, ſuperuacuas eſſe ac irritas.

Tractat. in 10. ca. Leu. q. 13.

Tit. de reliquijs & veneratione SS. & c. Audiuimus.

Malim ego in duellica arena (quamuis crimen huiuſmodi tanquam omni legi naturali, diuinæ, humanæ aduerſum, diriſsimo *anathematis* fulmine percellatur) quàm in ebrietatis aulâ vitam ponere. Quid enim ſalutare mentis rationiſque inops præſtabit? & quos animi motus Chriſtiano heroe dignos vino languidus eliciet. In duello ſiquidem re mentis integrâ, ratione duce, Deoque auſpice fas eſt abiectis inſolentiæ armis ad pœnitentiæ caſtra perfugere, fas eſt diuinam mihi gratiam multa vi lacrymarum cõciliare. In eo quidem lethalia ſæpè vulnera infliguntur, at non talia, quæ hominem actutum è viuis eripiant omnemque excludant

ſcelera

ſcelera expiandi facultatem. Liceat igitur illud Dauidicum à generali peccatorum ruina categoricè ad vinolentos traducere *mors ebriorum peſſima.*

PRINCEPS. Gratum iucundumque mihi accidit iſtud diuerſimodè morientium diſcrimen, cumque tam obuium & veritati congruum videatur: miror intactam fuiſſe hactenus huiuſmodi contentionem, telumque adeò validum à temulentorum ceruicibus abfuiſſe. Nunc verò ad abſolutam ſuſceptæ materiæ illuſtrationem occurrit dubitatio ſatis, vti opinor, grauis: num homini ebrio quæcunq; in diuinam legem peccat, vitio criminique vertantur.

THEOLOGVS. Dudum animo conſtitutum habui, magne Princeps, hanc quæſtionem ordiri: quam meritò cenſes noſtræ materiæ cancellis includi oportere. Quinque igitur theſibus breuibus iuxta & perſpicuis reſpondebo, quas à doctiſsimo æui noſtri Theologo placeat mutuari. Prima eſto.

P. Sen. Seſſius l. 4. de Iuſt. & iure c. 3. dub. 3.

Vel ebrietas eſt voluntaria, ſeu culpabilis, vel non eſt voluntaria. Rurſus vel malum inde ſecuturum poterat præuideri vel non poterat. Si non, eſt vllo modo voluntaria, ita vt ſit prorſus inculpata, quidquid ex ea ſecutum fuerit, culpa vacat, non minùs quàm id, quod committitur ab amente. Ratio eſt, quia nullo modo eſt liberum, nec enim per ſe liberum eſt: nam cùm agitur, deeſt vſus rationis. nec etiam in cauſa, quia ſupponimus cauſam non

non eſſe voluntariam. Talis erat nuditas Noë *ex ebrietate inculpata ſecuta : ignorabat enim vini efficacitatem, vt ſuperius diximus.*

II. CONCLVSIO. *Si verò ebrietas ſit aliquo modo culpabilis, & malum prauideri poterat, etiam ad culpam imputabitur. Si petatur quando malum prauideri poſſit ab ebrio. Dico tum poſſe prauideri, ſi aliàs erat expertus in ſimili diſpoſitione tale quid à ſe commiſſum; v.g. iuramentum, blaſphemiam, iniuriam grauem; vel ſi dubitans non adhibuit ſibi cuſtodem, vel aliam cautionem.*

III. CONCLVSIO. *Si ſolùm venialiter peccauit ſe inebriando, malum inde ſecutum ſolùm erit veniale: ratio eſt, quia illud malum, v.g. homicidium in ebrietate commiſſum, non eſt in ſeipſo voluntarium, ſeu liberum : cùm ab eo patretur, qui iam vſu rationis caret: ſicuti quod fit à dormiente; ſed ſolùm eſt voluntarium in cauſa, quæ eſt ebrietas: ergo non poteſt maiorem contrahere culpam, quàm ipſa cauſa hîc & nunc habeat, atque adeò quam voluntas illa, à qua ebrietas illa dicitur voluntaria: ergo ſi hac voluntas ſolùm eſt venialis, illud malum etiamſi forte ſit homicidium, non imputabitur niſi ad culpam venialem. Vnde patet fieri non poſſe, vt ebrietas ſit peccatum veniale, & opus ex ea ſecutum imputetur vt mortiferum.*

IV. CONCLVSIO. *Fieri poteſt vt ebrietas ſit mortifera & malum ex ea ſecutum, etiam aliàs per ſe grauiſſimum, non imputetur ad culpam, vel nonniſi venialem. Hæc concluſio duas habet*

partes: primam ſic probo. Ad nullam culpam imputabitur, ſi malum nulla ratione prauideri poterat: quod enim nullo modo eſt cognitum, nullo modo cenſetur volitum aut voluntarium, vt ſi nihil ei occurrit, quod excitaret dubitationem vel timorem talis mali euenturi, quod facilè accidit ei, qui nihil tale eſt antea expertus: vel ſi occurrit, humano modo ſufficientem cautionem adhibuit. Secunda pars reſtat explicanda: nempe ad venialem imputabitur, ſi aliquo modo prauideri poterat (vt aliqua leuis dubitatio de eo inceſſit animum) & per venialem negligentiam maior conſideratio fuit prætermiſſa. Ratio eſt, quia etſi tenebatur ebrietatem ſub peccato mortifero vitare, ob intrinſecam ipſius malitiam, eius periculo ſatis animaduerſo, non tamen pari obligatione tenebatur illam vitare ob malum, v.g. homicidij, eò quòd non ſatis eius periculum aduerterit, ſed ſolùm leuiter, & in eo neglectu non peccauerit niſi venialiter, vti ſuppono. Confirmatur, quia in homicidio caſuali poteſt eſſe peccatum veniale ob defectum conſiderationis neceſſariæ ad culpam lethalem: atqui tale homicidium eſt caſuale reſpectu illius hominis & voluntatis præcedentis: ergo ſolùm eſt peccatum veniale, non mortale.

V. CONCLVSIO. *Quando autem perfectè quis aduertit periculum mali, quod incurret excedendo in potu, ſi hoc malum graue ſit, tenetur ſub peccato mortali vitare periculum. Vnde ſi hoc etiam per ſe ſit peccatum mortiferum, ſicut eſt ebrietas; in voluntate illa praua, qua periculum acceptat,*

vel

vel non vitat, erit duplex malitia mortalis; altera quatenus terminatur expreſsè vel implicitè ad ebrietatem: altera vt reſpicit malam inde ſecuturum, ſi v.g. ſe exponat periculo blaſphemandi, ſocijs iniuriam inferendi, fœminas violandi &c. totidem ſunt peccata mortifera: ſi etiam ebrius omittat id ad quod præſtandum tenetur, vt iudex alteri parti ſuum ius non tribuat; qui eſt in ſacris vel beneficio Eccleſiaſtico donatus Horas Canonicas legere prætermittat, Catholici quique feſtis aut Dominicis diebus ſacro non interſint, aut ſine attentione vlla audiant, omnes huiuſmodi ex omiſſione peccatum mortiferum incurrunt.

Ex vniuerſo documēti huius aceruo colligere eſt, ebrietatē nō paruo ſatellitio ſtipatam, at cōmuniter ingentē criminū cateruam ſecum trahere, quæ omnia nemo eſt qui dubitet ſingulatim ſacerdotis auribus committenda, quaſi totidē actiones vitioſas ſpecie ac natura diſcrepātes. Atq; hęc de iſta quęſtione perſpicuitate qua licuit maxima dicta ſint. PRINCEPS. Sæpenumerò nonnullos animaduerti in varijs diſceptationibus, ſiue quæ ad morum, ſiue quæ ad conſcientiæ ſtabilitatem pertinent, enodandis, ita verborū parcos, ita nutare, vt nihil definire audeant, ſed potiùs audientes difficiliori, quā priùs, intricēt labyrintho. Quæ verò à te diſputata sūt, vir eximie, nō modò nil mancū, nil ceſpitās, nil obſcurū pręſeferūt: ſed perſpicua sūt omnia, venuſta, ſolida, & ſua perſtāt baſi. Lubens

adhuc, ſi graue non foret, quæſtiunculam, quæ ipſo vſu & exercitatione frequens eſt, adderem: quibus videlicet indicijs quis ſe ebrium fuiſſe, aut non fuiſſe deprehendet: quiſque enim culpam à ſe procul ſolet amoliri dicereque ſe non ebrium, ſed feſtiuè hilarem fuiſſe.

THEOLOGVS. Reuera, fateor, nihil ita curioſam mentis aciem diſtrahit, plurimumque refert hac in re fluctuãtem firmare animum. Firmet verò idem, qui modò vobis mirè ſapuit, Theologus.

Primò, quando quis poſtridie non meminit, quid egerit, quomodo domum venerit, aut cubitum conceſſerit, à quo deductus vel adiutus fuerit &c. Magnum ſignum habet heſternæ ebrietatis. Ratio eſt, quia dum quis ratione vtitur, refricat, retinetq; geſtorum memoriam. Vnde ſi memoria hic eum deficiat, non videtur rationis compos fuiſſe. Secundò ſi commiſit, quæ nunquam integra mente ſolet: vt ſi locutus, aut fecit turpia aut abſurda, cùm aliàs ſit caſtus & prudens: ſi iurauit, conuitia euomuit, vxorem & familiam turbauit, cùm aliàs ſit modeſtus & benignus: indicia hac ſunt rationem & prudentiam fuiſſe conſopitam, & hos inſolitos motus ex vino perturbata imaginatione proceſſiſſe. Tertiò, qui nouit diſcernere bonum à malo licitum ab illicito, vitare mala, ac eligere bona; non videtur eſſe ebrius; etiamſi ceſpitet inceædendo, omneſq; ei domus verti videantur: talis enim diſtinctio nõ poteſt cum defectu rationis conſiſtere.

Pari

Pari modo ſi poſſit ſolita officia vtcunque exequi, etſi cum vertigine & difficultate.

Sed vtinam hominum inſolentia his finibus coërceretur, eumq; in potu modum ſeruaret, quo nobile illud rationis præſidium non proſcriberetur. Eâ iam auiditate noſtri temporis helluones, gurgiteſque in vinum ac cereuiſiam feruntur, vt cum immanibus belluis ſe poſſe congredi, madidamque palmam referre glorientur. An non profectò fœdiſsimam præſtantiſsimæ ſuæ naturæ notam inurere cenſendi ſunt? an non è nobiliſsima filiorum Dei ſorte ſeſe eximere, vt miſerrimæ Dœmonis ſeruitute opprimantur? Quis ebrio capitalior hoſtis? quis magis læſæ maieſtatis reus? quis ſcopus aptior, in quem diuini furoris tela ignea, ſulphureaque emittantur?

Hîc Theologum orationis ſuæ vela contrahentem (nec enim plura fari infixus animo ſinit dolor) mirabiliter conſeſſus vniuerſi gratiarum actio, congratulatioque commouit: omnes enim quà nutu, quà gratioſa verborum comitate quantum vtilitatis iucunditatiſque hauſiſſent, teſtari nitebantur.

CAPVT IX.

Adhortatio ad fugiendam ebrietatem breuem rationum allatarum ſummam complectens.

LEctor beneuole, vel ebrietatem colis adamaſque, vel eam fugis; ſi fugis, non dubito quin magnam in ſinu ſuſceperis voluptatem, dum in eam vitioſitatem, à qua integer diuino munere, vacuuſque perſtas, conijci damnatorum calculum inaudijſti; miratus ſiquidem pro eo ac par eſt infinitam hominum multitudinem in rem adeò fœdam, adeò pernicioſam effrænata quadam cupiditate propendere, & illud amplecti, quod Spiritus S. infamat, ſacræ paginæ deteſtantur, SS. Patres odio implacabili perſequuntur, ratio naturalis abhorret, quod denique natura ipſa execratur. Quod ſi eam colis, ecquando, ſi non modò opportuniſsimè ſeſe offeret occaſio mentis tuæ ſenatum aduocandi ad comeſſationes tum præſentes, tum præteritas cenſoria notatione caſtigandas? Ecquando, ſi non modò, eam viuendi licentiam, quæ ſalutem tuam toties in euidentiſsimum diſcrimen adduxit, ſalutaribus lacrymis expiabis? Inſanus planè homo es, & ne ſalis quidem mica præditus, ſi ita gratis, nulloque propoſito emolumento (niſi forſan modicæ titillationis, quæ quàdiu fauces palatumq; vino madet,

madet, ſuauiter afficit & illabitur) æternorum bonorum ac gaudiorum iacturam facis, neq; id modò, at ſimul cruciatus tibi accerſis intolerabiles, cruciatus, inquam, huiuſmodi, vt cùm ijs noſtratium tormenta compoſita leuiſsima ſint, & tãquam guttula *roris antelucani*: flagella, enſes, laquei, ignitæ ſubulæ, calcariæ fornaces, ahenum feruenti pice horridum, candens ſolea, rotæ equulei, ferrei pectines, fuſtes plũbei, laminæ ardentes, omnia deniq; tormenta, quæ Scythæ, vel Braſilij, vel Anthropophagi vnquam excogitârunt, ſi in cõtentionem cum æternis venerint, meræ nugæ, ſomnia, crepundia, pigmẽta eſſe videbuntur. Proh quàm infelix homo es, qui tantorum dolorum malorumq; Iliadem turpis Bacchi amore ductus ſubire non recuſas! Et nõnunquam dum Baccho genioq; indulgere te bellè fingis, nauſeãti ſtomacho officis, & aluũ crebra vomitione exulceras, vt combibonum crudeli beneuolentiæ miſerè ancilleris: porrò illi neſcio quod ius vmbratile, neſcio quã fucatam rationem in potu alternante prætendunt; quam nihilominus amplecteris, & omni iure, rationeque peſſundatâ interitum animæ affers voluntarium.

Quę cùm ita ſint, te obteſtor, per illã quam tibi, animæ tuæ & ſaluti curam deuouiſti, vt inueteratam illam potandi mittas conſuetudinem: te, inquam, obteſtor, vt diſcuſſa mentis caligine ſummum diuini in te amoris non

in re tenui ſpecimen meditere. Potuit ille ſiquidem, dum iam vino merſus nihil hominis præter externam frontem gereres, te ex improuiſo adoriri, & mores iniquiſsimos morte repentina vindicare: noluit tamen: at potiùs inſueta miſeratione immerentem proſecutus, fluxionem, qua iam fauces intercludendæ fuiſſent, ſtitit, importuniſsimos dæmonum impetus fregit, cuſtodis Angeli in mille caſibus, in mille periculis miniſterium ſuppeditauit. Qui ſi à capite, ſi à pectore, ſi à lateribus abfuiſſet, vbinam gentium fores? nonne à Sardanapalica tua menſa in Caini, in Iudæ, in ebriorum, quorũ priùs funeſtiſsimos exitus audijſti, contubernium abijſſes? Vide quid te in poſterum fiet, ſi animam ita infelici aleæ ſubijcis. Væ tibi ſi ebrietatem repetas, & caue ne Deus, qui te toties è rapaciſsimis ſtygij draconis vnguibus exemit, ſcelere tuo exacerbatus animam ad eos fines amandet, vbi innumeris ſeculis ſe potiùs ſuæ cupiditatis rationibus quàm ſalutaribus hiſce noſtris conſilijs acquieuiſſe lamentetur.

CAPVT X.

Sermones Sympoſiaci.

1 *Inſana perpotandi libido quatuor miſerabliter conficit.*

2 *Pater à monſtroſo partu, quem ipſe procrearat, exanimatur.*

3 *Vina*

3 *Vino calentes dum temerè in arma proſiliunt, multi incautè opprimuntur.*

4 *Adoleſcens religioſæ familiæ deſertor vino madidus bacchatur, perimitur.*

5 *Ebrio Lepido illudit Carolus V. Imperator.*

VBi Theologus ſuas peregit partes, imperata à Principe cœna eſt, cui non imparata ſuper menſam colloquia acceſsêre, ſed ea maxime, quæ ad illuſtrandos nefarios temulentiæ exitus facerent. Quiſque pro virili elegantem, aſt horribilem hiſtoriam quaſi de memoriæ penu promere conabatur. Suam Princeps è Ioanne Benedicto, & eius propè teſtatam oculis orditus eſt, quæ vti ordine, ſic rei dignitate primas tenuit. Cum paterfamilias quiſpiam perditiſsimus funditus rem familiarē dilapidaſſet, non potuit vxor, quin ei quendam cum gregalibus pergræcanti, pro eo ac par erat extremam liberorum egeſtatem obtruderet. Ipſe talem ignominiam in præſentia expiandam ratus, ita baculo in eam deſæuit, obtriuitque, vt nunquam ſe ſolo excitatura crederetur. Sed ira faciente animos, nouoſque pedes ſubminiſtrantē, ad ſeueriora arma, vti vidèbitis, conuertit animum. Ecce domum regreſſam vndique puſiones macie omnino extenuati adoriuntur, *In ſumma pecc ſcripta circiter ann. 1583.*

 lacini-

laciniam demordent, etiam in cutem adigente biduana fame dentes coniecturi, ni parens, & marituli iniuria, & filiorum rabie ſupra quam dici poteſt perculſa, vtriuſque iugulum ferro petijſſet, deglutiendique panis vias immaniſsimè præcluſiſſet. Ab ipſa cæde facta ferocior ſtat, calcatque ſuorum exultabunda ſanguinem, ſtat madente cultro, maritumque vino madidum opperiente. Porro ſtatim ac pedem limini intuliſſe proſpexit, vt omnes ſuæ calamitatis numeros abſolueret, nihil cunctata, eum filiorum funeribus iungit, caput obtruncat, Iudithæ facinus audacter, ſed minùs prudenter imitata. Morieris, inquit, ô impium meæ, tuæ, & liberorum ruinæ caput. Ego verò meæ vitæ prodiga lubens necem à quolibet mihi inferendam præſtolabor: nec diu præſtolata eſt. Eveſtigio adfuit magiſtratus, debitoque ſupplicio eam addixit: quod prius quàm ſubiret, vehementi admodum cohortatione ebrioſos & decoctores perculit. Tam inſueta narratioue conuiuarum animi attoniti hæsêre, donec è Satrapis quiſpiam Principi in paucis charus huiuſmodi ſubiecit ſuam. Superioribus hiſce diebus nô abſimilem ait, è Gallobelgici libro 12. excerpſi, quæ cum recentior, vtpote vix binas annorum decadès excedens, cumque nuperrimè typis excuſa ſit, auguror vos quidpiam nouitati daturos.

De om-

De omnium, credo, bipedum nequiſſimo mihi ſermo eſt, qui totum anni tempus non ſub dio, ſed ſub popinarum tecto triuerat, & iam antecinerales dies impenſiùs quàm reliquos dicare Baccho parabat: ſed obſtitit vxor partui imminens, & quà vi, quà verbis intra domeſtica ſepta cohibere omnimodè nitebatur: ipſe contra diris monentem deuouere, comminari ſe ferrum in ilia adacturum, & dæmonem, quem aluo geſtaret præpropero partu in lucem aditurum. Quidni ad hæc verborum fulmina pauida mulier marito habenas laxet? Interea augeſcentibus fœturæ doloribus parit, at monſtrum deforme, ingens, ipſi naturæ execrandum: ſuperiore quidem ſui parte hominis quidpiam præſeferens; at reliquo corpore nihil niſi immanis ſerpens cum ſyrmate tres vlnas longo. Quid parētem toto die debacchatum, cum iam domum reuertit, feciſſe, dixiſſeue autumatis? Eheu lingua manuſq́; obtorpuêre, vt in eū monſtroſus filius velut in deſtinatam ſibi prædam inſilijt; ſinu oſo caudæ volumine arctiſsimè conſtrinxit, & peſtifero ſuo veneno ſecundò inebriatum fœdiſſimè ſtrangulauit. O tetrum ſpectaculum! cui vxor ſuperſtes eſſe non ſuſtinuit, imò nec monſtrum: iam enim partes ſuas diuinamq́ue voluntatem peregerat.

En

En binę hiſtoriæ, quarum admirabilitas hinc inde perpenſis rationibus pulchrè à conuiuis agitata eſt: alij priorem Cæſarum multitudine atq; ipſius mariti vxoria manu trucidati cladem præſtare contendebant; alij alteram magis diuinam iracundiam portendere, quod parenti monſtrum nutu diuino progenitum ſit, quaſi ebrietatis ſuæ inſigne ſimulachrum; quodq́; necem ſibi illatam ſenſerit ab eo cui vitam, aut ſaltem præuia vitę inſtrumenta contulerat.

Aderat inter conuiuas veteranus militum præfectus, qui Carolo V. Imperatore meruerat. Rogatus num etiam è bellicæ memoriæ loculamentis ad hanc rem quidpiam promere vellet, mihi, inquit, opus foret & tempore & numero maiori, quàm Arithmetica ferat ad recēſendos eos, quos temulentia turpiter Bellonæ mactauit. Quot vidi mero incaleſcentes magnanimitatis ſpecie, ſed mera temeritate ductos hoſtium aggeres conſcendere, ſarcaſmis & futilibus conclamationibus Thraſones agere, qui faſtus imprudens breui poſt glandis bellicæ fulmine oppreſſus concidebat? Quis referat à potu inita duella propè innumera, quæ bonos milites, egregioſq́ue ductores patriæ ſurripiendo hoſtium vires audaciamq́; ſępius adauxére?

Quot velitationes, quot impreſsiones à militibus temulentis ſuſcipiuntur: ſed miſeri

miſeri extremum diſcrimen adeuntes, prius mortem hauriunt, quàm cogitatione prægustârint. Si hæc militiæ, ſubiecit Princeps, etiam dominos minùs funeſta contigere. Nihil magis nobis oculos, aureſque verberat, quàm modò hos è ſcalis præcipites datos, modò illos nece repentina correptos, alios è traiectitia tabula prolabentes vinum ac vitam in aquis perdidiſſe. Leuia ſunt illa: hiſce auribus è religioſo viro concionante accepi vnius anni ſpatio mille trecenta homicidia intra modicæ prouinciæ fines patrata fuiſſe, neque verò intra ciuitatum pomeria, ſed in pagis dedicationis diem magis feſto potu, quàm feſta prece celebrantibus. Quid barbarum magis? Nonne meritò deteſtandum illud cenſeatur, quod perbreui tempore maiorem hominum ſegetem, quàm bellum ipſum demetit, nulloque prorſus emolumento accedente diſperdit.

Hîc narratione ſuperſedendum eſſe viſum eſt. Ceſſauit, & ceſsit lingua dentibus: nec diu tamen: nam allatæ ad quempiam è domeſtica nobilitate primariam à feſtino curſore litteræ, ſilentium, atque adeò feſtiuiſsimam ſermonum telam interruperunt. Actutum enim conuiuæ omnes in legentis vultu etiam legere neſcio, quas mœroris notas: cumque quid noui accidiſſet auidè per-

dè percontarentur, noui, ait, ſiniſtrique plurimum. Ebrietas, eheu non illorum, quos hactenus memorauimus ſanguine ſatura, etiam quod mihi oculis charius erat, helluata eſt. Itane nepos meus interijt? ipſe acri ingenio adoleſcens, opulentorum parentum ſpes vnica res fluxas, & quæ in ea ætate appetuntur, dudum conſectatus, aures tandem diuino inſtinctui aperuerat religioſum inſtitutum complexus.

Sed ecce illud deſeruiſſe audio, & à religioſiſsima viuendi norma ad immoderatiſsimas comeſſationes diſceſsiſſe. Nuper totus vino madens cùm egreſſum è popina meditaretur, multo hortatu diſſuaſit hoſpes, ne forſan nocturnis excurſionibus infeſtaretur. Sed quid vereatur ſenſibus obrutis? imò quem primò habuit obuium, conuitijs, dein ictibus laceſsiuit.

Ille Chriſtianę charitatis imemor oppidò pugionē capiti impingere fędiſsimeq; iuuenē profligare non dubitauit. Aduolāt medici, chirurgiq;, & ea remedia, quæ ars in promptu ſuggerit, adhibent. Nec defuit medicus etiam ſpiritalis in aures confeſsionem inculcans, manum, identidem ſtringit, omnimodè aliquod ſalutiferi doloris iudicium expiſcatur, at ſurdo canit: eum verò paulò poſt crapulâ miſtus cruor ſuffocauit.

Quiſ-

Quiſq; mœrentem virum ſolari pro eo ac poterat nitebatur, maximeque princeps: ſed ita animum occupârat dolor, vt nullus conſolationi locus relictus eſſe videretur. Quicquid enim conſolatorium conuiuæ ſubijciebant, ſolùm ad corporis damna patienter ſufferenda, non verò ad ſcrupulum de eius animæ diſcrimine eximendum proficiebat.

Quapropter doluit princeps omnibus triſtem hunc nuntiuim, frontem hibarem, & propè appetentiam ſuſtuliſſe: & quo faciliùs luctuoſæ narrationis nebulam è mentibus pelleret, aliam feſtiuiſsimam exponere eſt aggreſſus de Carolo V. Cæſare, qui quondam forum Gandenſe perluſtrans pauperculum, quem multo potu languidum ſomnus in via interceperat, & lapideo cubili affixerat, attentiùs obſeruauit: dein iuſsit ad palatium deferri ſuum, mollique in culcitra reponi, quam ſerica, aureaque omnia circumueſtirent, famuli verò ſedulò curarent, ne priùs quàm crapulam edormiſſet expergeſieret.

Cautè ipſi iuxta ac lepidè ſua peragunt, dumque altum ſtertit, torques, monilia, regias veſtes apparant, regias dapes, regium ſeruitium. Vt tandem ſomno & vino ſolu-

ſolutus fuit, mollicella toralia tractare, veternũ excutere, affrictos oculos è ſericis velut è ſpecula educere, quibus aulęa pēſilia vndiq; obuerſantur, vndique famuli nudi capite cuncta opportuniſsimè ſubminiſtrãtes, ſplendidam veſtem, ſpeculum, abluendis manibus gutturnium.

Hîc cœpit variè ſecum diſputare, imò altercari: quid rei eſt? quæ turba? quod veſtis genus? quis ille aureus carcer? ni fallor, non hic heſternus torus, nō Lodices cannabinæ, nec ſolet caſa noſtra tali inſterni periſtromate, ſed araneorum potiùs. ſcilicet mente captum vanæ ſpecies ludificant: ſanè haud mihi credo, nec talibus ſomnijs volo credere. Quæ porrò ſomnia? reuera iſtæc palpo, ſentio, video, audio: itane forſan combibones mei ſcruta & vilem ſuam lacernam in huiuſmodi luxum commutârint: non eſt credibile. Tandem ratus Dœmonum eſſe laruas, mendacique imagine ſe deludi magna vocis contentione omnes omniaque adiurauit, & iterato crucis ſigno abigere famulos eſt conatus: à quibus tamen oſtro auroque totus induitur, ac in aulam magnificentiorem deductus menſam lautiſsimis ferculis inſtructam vti proſpexit, deſæuijt ira, & ſeruire tam benigno tempori, tamque felici ſomnio decreuit. Non hîc aulæis circumſpiciendis vacandum, omne ſtudium in patinas vertatur neceſſe eſt: nō pudet manum vtramq; adhibere

opera-

operatricem,omnes digitos venaticos facere, ſed, piget, non ſatis dentium ſauciumq; eſſe. Quî prægnantem riſum teneant ephœbi,dum vident trioboli hominem, ſi non in geſtu ac moribus, ſaltem in egregiè comeſſando ſe ſe principem virum exhibere,non ſegnes ipſi ad ſingulos propè bolos meraciſsimum vinum fundere, ac refundere, ſic vt nutarent oculi, rediensque ſopor naſum in paropſidem impingeret.

Imperator, qui è latebris iucundè fuerat ſpeculatus, ſat ludibrijs datum eſſe innuit, ſat, principis perſonam tam malè ſuſtinuiſſe fungi hominē:quare mandat heſterno cubili pannoſus poſtliminio reddatur. Delatus ergo ad forum eſt quàm ſuauiſsimè,vbi poſteram in lucē iacuit,vſq; dū è vicinia quiſpiam ronchos ſolitos edentem propellit pede, & excitat grandi ore hiſcentem. Quid tum animo reuoluiſſe cogitatis? nihil credo aliud, quàm ſolent ij, qui ſe lautiori epulo ſomnianti indulſiſſe, cuius dum lætę imagines menti recurrunt,agilior quōdammodo in venis geſtit ſanguis: verùm dum ad ſubulam, ad cepe ad famelicos puſiones reditur,eheu breue gaudium!

Mathurinus momus, qui labellum pro virili hactenus compeſcuerat, non potuit, quin iocos interſereret. profectò quin mihi detur,ait,eandem ſubire ſortem, quin me dies vnicus principem,videat:prô quàm famu-

los meis nutibus vellem obſequentes,& iſtos à pedibus, vapulones à tergo facerem.

Adiecit princeps homuncionem illum reliquo vitæ ſpatio mordicus ſemper aſſeruiſſe, quicquid in Imperatoris aula geſtum eſſet, purum putumque ſomnium fuiſſe. Saltem id è facetijs poteſt elici documentum, quanto hominum ludibrio pateſcat ebrioſus. Viſa hæc Theologo ſympoſiaci ſermonis ratio materię à ſe ſuſceptę plurimum ſplendoris attuliſſe, non minùs, quàm dum pictor iuniperino gummi tabulam illinit, vt conciniùs & illuſtriùs puidpiam in coloribus appareat. Cùm iam menſę vacaret exercitium à ſacræ ſtirpis erogatore acta grates Deo & in craſtinum pomeridianum omnes amicè inuitati, quod ſe præſtaturos eò libentiùs ſpoponderunt, quod variorum ingeniorum, in eandem arenam excurrens induſtria mirificè audientium animos prolectet.

POME-

POMERIDIANVS CONGRESSVS SECVNDVS.

PROLOQVVNTVR CANONVM Peritus, Iuriſconſultus & Politicus Canoniſta

CAPVT I.

1 S. Petrus damnat ebrietatem.
2 S. Eutychyanus ebrioſis diram imprecationem decernit.
3 Prohibent ebrietatem Concilia.
4 Canones item Apoſtolorum.
5 Et Concilium Lateranenſe.
6 Quam grauis pœna inflicta ebrio ſacerdoti ex amentia Confeſſionem aperienti.
7 Secretum Confeſſionis inuiolabile & iuris diuini.

POSTERA luce circiter ſecundam pomeridianam omnes mirabilem attentionem vultu, indice promittentes conuentum iteratò egere:

factoque conſeſſu Canoniſtam euocat princeps, comiterque hortatur, vt quæ ex antiquis legum ſuarum ſcrinijs eruiſſet, tam eruditis auribus credere non grauaretur.

Canonista. Quanquam mihi frequens conſpectus veſter multò familiariſsimus: hic autem locus ad diſſerendem aptiſsimus, ad dicendum ornatiſsimus ſemper eſt habitus: tamen ſecundum illum, qui eâ ſcientiâ præſtat, quæ omnium regina & magiſtra meritò nuncupatur, atque inter cæteras, velut inter ignes minores luna ſplendeſcit, verba facere pertimeſco. Viſus enim mihi eſt totius orationis ſuę ſtructuram tam firmis rationum ponderibus ſtabiliſſe, tam accommodatis SS. Litterarum, Patrumq; ſententijs illuſtraſſe, vt ſuperuacaneũ exiſtimem perfectiſsimo operi aliquam velut inconcinnam molem ſuperſtruere. Verum tamen quando à Canonica mea palæſtra quidpiam expectari videam, quod non modicam incunditatem ſit allaturum, dicam equidem, ſi præmonuero Canones, Conciliaque maximè ſeueriſsimeq; in eos animaduertere, qui ſacrũ illud os Dei ſui quotidie gerulũ potu intemperanti polluunt, quamuis pleraq; nõ deſint, quæ Laicos inſigniter etiam perſtringant.

Atque inprimis ſepenumero fui demiratus nos vitij huius vituperationem etiam à B. Petri ore poſſe mutuari. Siquidẽ S. Clemẽs, qui quartus ab illo ſedem adiuit pontificiam

Epi-

Epiſtola prima ad B. Iacobum Hieroſolymorum antiſtitem miſſa, hanc eius fuiſſe mentem aſſerit: *Ebrietatem oppidò prohibebat. & ebrioſos corpore & animo mortuos prædicabat*: de quibus in exemplum aiebat: *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum vſque ad veſperam vt vino æſtuetis.* Iſa. 5.

Sanctiſsimus autem pontifex, ſimulque Martyr Eutychianus ſub annum Domini 275. decreto ſuo 8. illa inſeruit: *Magnum malum ebrietatis, vnde vitia omnia pullulant, Chriſtianis modis omnibus cauere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum eſſe decreuimus, vſq; ad congruam emendationem.* Eaſdem propè decernit pœnas Moguntinũ. Tom. 1. Cóc.

Ecce priſca illa ætas culpam nunc in tenuibus habitam ea imprecatione, quæ quouis fulmine pertimeſcenda magis cenſebatur, caſtigare non dubitauit. Nec deinceps remiſit laudabilis inſtituti rigor, ſed eodem tenore ſemper in ſecula, inſecuta edurauit.

Anno 506. Romæ ſedente ad gubernacula Symmacho pontifice Concilium Agathenſe è 35. Epiſcopis conflatum ebrietatem quaſi vitiorum omnium fomitem ac ſeminariũ hominibus Deo ſacris abhorreſcendam proponit: & quo ab ea efficientiùs auocet vniuerſos, id lege ſanciuit. *Qui deprehendetur certò fuiſſe ebrius, 30. dierum ſpatio ſacra cõmunione priuetur, vel in corpore puniatur.* Haud etiã minores pœnas Veneti Patres, qui ſub an-

num. 453. tempore Leonis primi conuenêre, infligi voluit, constitutionemq; tulêre, quam videre eſt in decretis diſt. 35. c. vlt. cuius initium eſt: *Ante omnia*: vbi Gloſſa explanans quid ſit *puniri in corpore*, ait, tales ſolitos dare plagas numero quadraginta: idq; ſanè pro re nata, vt ſi fortè Iudex reum animaduerterit ſpiritalem mulctam floccipendere, iuberet illum in cute benè pungenda luere, quod in ea benè curanda peccauerat.

Propè è manibus exciderat ſanctio Apoſtolica, quæ inter canones Apoſtolorum à S. Clemente Græcè ſumma cum authoritate cõſcriptos refertur: è quâ tum Eccleſiaſticus, tũ laicus, quod ſibi conducat, hauriet. *Quicunq; Epiſcopus presbyter, aut Diaconus alearũ luſui, aut ebrietati deditus fuerit, ſi perſeueret, deponatur.* Iſti verò canones eò maiori apud me loco ſunt quò Franciſcũ Turrianũ è ſocietate Ieſu exquiſitiſsimam apologiam pro ijs tutandis elaboraſſe conſpicio.

Can 41 42.

Verum ad ſe rapit ampliſsimum illud Lateranenſe Concilium Romæ anno 1215. Innocentij Tertij tempeſtate habitum. Quid illo præclarius? quid eius decretis ſanctius? Quis porro 1200 præſulũ (totidẽ conſtitiſſe certum eſt) ſententijs mirabili doctrina & ſanctimonia corroboratis refragetur? Omnes ad vnum lego verbis grauiſsimis temulẽtiam interdixiſſe voluiſſeq; Eccleſiaſticos inueterata conſuetudine ei adhæreſcentes ab officijs, & beneficio

cap. 15.

neſcio vſufructu remoueri, ne quæ pietatis ſubſidia atq; inſtrumēta virtutis eſſe deberēt, in libidinem audaciamq; conſumerentur.

Amplius quidpiam in ſynodo Treuirenſ. anno 1548. celebratâ aduerto. Si enim hoc dāno, ignominiaq; mulctati meliorē frugem nō ferant, protinus omni dignitate, omnibuſq; titulis exuantur: nec id ſolùm, ſed etiam in cute luant, & ad pecorum greges amandentur, vt ab ijs edendi, bibendiq; normam ediſcant. Ineſt enim huic vitio quædam pernicies, quæ cum à cæteris mortalibus, tum maximè ab Eccleſiaſticis eſt reſecāda. Solet Illud ſacratiſſimum cōfeſsionis arcanum, quod omnis antiquitas æternis tenebris obtegendū eſſe decreuit, nō modò imprudenter, at impudentiſsimè aperire: & quia nulla eos conſcientia ab inurendo notam, iniuriamque tanto ſacramento retardat, id ipſę leges velut immane ſacrilegium, ac iuris diuini violationem pendentes adeò deteſtantur, vt huiuſmodi homines prorſus ab officio deturbari, reliquumque vitæ curriculum aſsidua peregrinatione velint exigere. *Can. ſacerdos de pœn. d. 6.* Vult inſuper Generale Concilium Lateranenſe ab officio deturbatum in monaſterium, vbi religioſæ diſciplinæ rigor inſigniter vigeat, detrudi, perpetuaſque pœnas de ſeipſo ſumere. Imò Felicianus *l. ea de gradatione cap.* 4. tales ſacrilegos, à Romanis Pontificibus palam exauguratos, & in magiſtratuū poteſtatem, vt morti addicerentur, traditos fuiſſe ſcribit.

PRINCEPS. Profectò omnes illæ ſanctiones, tum verò illa Treuirẽſis plurimùm ad mentem meam facit: non enim vulgare ebrietatis odium in ſacerdotum animis excitabit.
CANONISTA. Quæcunque ſuppliciorum acerbitates tam nefario ſceleri decernantur, iuſtas eſſe oportet: quod enim malum mundo grauius incubet, quàm ſi peccatorum confeſsio odioſa, moleſtaque ſecretiſsimi illius ſigilli proditione efficiatur. Ita fiet, vt iugum illud, quod Chriſtus Dominus tam ſuaue, tamque leue prædicauit, velut intolerabile homo Chriſtianus ab humeris ſuis excutiat, & excutiendo ſeſe à gratia diuina, infinitiſque alijs bonis excludat. Quis neſcius eſt Dei filium ſigillum illud ita munijſſe, firmaſſeque, vt, etiamſi regnorum & prouinciarum ſalus ab eo prodendo penderet, etiamſi is, qui à confeſsionibus eſt, diriſsimis tormentis ad veritatem ex auditis exprimendam adigeretur, ne minimum quidem rei occulendæ ſignum efferri poſſet. Quin poſt fata manet illibatum, vt defuncti fama, confeſsioniſque iura in ſuo vigore perſtent.
PRINCEPS. Prô quantum hinc peccatori accedit ſolatium! quantum ad grauiſsima fidelibus ſacerdotis auribus committenda incitamentum!
CANONISTA. Ita ſe res habet, tutoque ſibi quiuis perſuadeat, quæ faſſus fuerit, æterno obliuionis ſilentijq; tumulo eſſe cõmendata

PRIN-

PRINCEPS. Si verò euenit temulentum ſacerdotem occultum alicuius homicidium vel ſimile crimen auriculari ſcientia cognitum effutire, faſne ſit magiſtratui authorem ſceleris indagare, in eumque hac via deprehenſum animaduertere?

CANONISTA. Scio Doctores omnes omninò in eã ire ſententiam, quòd Iudex, qui non per alia, quàm per ipſius Confeſsionis veſtigia ad criminis latibula peruenerit, etiamſi fortuitò in deſcriptam peccatorum ſeriem incidiſſet, neutiquam poſsit huiuſmodi reum quæſtioni ſubijcere, multoque minùs morte mulctare. Si forſan mulctaſſet, vtpote complurium virorum teſtimonijs conuictum, ac poſtmodum deferretur totius accuſationis telam orditam fuiſſe ab ijs, qui facinoris notitiam è confeſsione, quacunque ratione hauſiſſent, in promptu abſoluat, immunemque mittat neceſſe eſt.

PRINCEPS. Gaudeo nos vnam vinolenti ſacerdotis culpam ventilando arguta plurima excuſsiſſe, quæ tibi ad alia pergenti, vt video, viam ſtruent molliorem.

CAPVT II.

1 *Prouincialia Concilia condemnant ebrietatem.*
2 *Conciliũ Tridentinum ſeueriſſimè.*
3 *SS. Patres exagitant.*
4 *Ipſi idololatræ deteſtantur in ſuis ſacerdotibus.*
5 *Eius fœditas in ſacerdotibus noſtris præſertim autem Paſtoribus longè turpior.*

CANONISTA. Animaduerti Belgicas ſynodos eò impenſiùs huic malo reſecando adlaboraſſe, quò iam latiùs per illius ditionis partes ſerpebat vniuerſas. Mechlinienſis vel ſemel in ebrietate deprehenſum ad ſolidum menſem omni ſtipendio Eccleſiaſtico mulctauit, qui ſi facinus iteraret, ſtatuit vt cum facinore pœna creſceret, ac augeretur. Cameracenſis mauult intra monaſterij ſepta coërceri, corporeiſque afflictationibus nonnihil macerari. Syluæducenſis clementiùs quidem cum ſuis videtur agere: ſacerdotibus enim morum honeſtatem enixè commendatam cupit, appoſiteque notat temulentiam vitium eſſe potiſsimum, propter quod omni reuerentia, omnique honore proſcripto de imi populi fece habeantur: at ſi quempiam hæc ſalutaris monitio à ſcelere cauendo non deter-

De vita & honeſt. Cle. c.1.& 2.

deterreat, vult pro Epiſcopi arbitrio, & quod Tridentinum Cócilium, & quod Mechlienſe, & quod Canones præſcripſerunt in eius caput redundare.

PRINCEPS. Itane verò nó Lateranenſe modò, at nationes omnes generali quodam odio velut in communem generis humani perniciem ferantur? Quæ medicina ſalubrior efficaciorque afferri potuit, quàm viros Deo ſacros tot imprecationibus, tamque diris fulminibus percuſsiſſe? Verùm quî fit? vt illarum legum vigor atque vis omnis conciderit? impunè paſsim graſſatur ebrietas, nec vllo pœnarum Eccleſiaſticarum timore coërcetur. Sintne illæ forſan per alia Concilia poſtliminio antiquatæ?

CANONISTA. Abſit eſſe antiquatas: quin potiùs Concilium Tridentinum voluit viridi, vt aiunt, obſeruantiæ reſtitui, ſi alicubi obſoleuiſſent. Hæc ipſiſsima verba in ſeſſ. 22. de reform. c. 1. *Statuit S. Synodus, vt quæ aliàs à Summis Pontificibus & à ſacris Concilijs de Clericorum vita, honeſtate, cultu, doctrinaq; retinenda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus, choreis, aleis, luſibus &c. eadem in poſterum iiſdem pœnis vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis obſeruentur: nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat.*

Num Epiſcopi decretis illis ſeruandis inuigilét, neſcio: ipſi viderint: iuris quæſtionem moueo nó facti. Scio tamen nó deeſſe in hiſce parti-

partibus præſules, qui ne qua pernicies à monſtro illo atque prodigio gregi ſuo comparetur, cauerunt ſeueriſsimè, ne quis ſacerdos non ſolùm non ipſius popinæ parietes ſua temulentia aſpergat, ſed ne pedem quidem limini auſit inferre. Ecce, viri nobiles, quicquid è Concilijs, quicquid è Canonibus à me collectum, & fidelioris memoriæ penu commendatum fuit. Sed quoniam è ſanctis Patribus plurima in decretorum noſtrorum volumina transfuſa ſunt, haud alienum à meo inſtituto feciſſe me arbitrabor, ſi de eorum fontibus quidpiam in hunc alueum deriuauero.

PRINCEPS. Id excupimus vniuerſi: quid enim ſecundùm ſacros & canonicos libros SS. Patrum doctrina neruoſius ad perſuadendum poteſt excogitari?

CANONISTA. Eia igitur falcato curru, quadruplicique rota ebrietatis colla proteramus: Prima eſto Chryſoſtomus. *Nemo, inquit, Diabolo magis amicus, quàm qui delicijs & ebrietate maculatur: hic enim fons & mater atque origo vitiorum. Hac via olim Hebræos in cultum Diabolus idolorum iniecit, hac iniquos amores Sodomitarum inflammauit: hac denique via mille alij traditi gehennæ perière. Quid enim hæc fœditas mali non inducit? Sues ex hominibus facit, imò etiam ſuibus multò deteriores.* Altera eſto Hieronymus, qui per 14. carnis opera gradiens temulentiam proculcat, tanquam inuiſum cœlo, terriſq;

Homil. 58. in Matt.

terriſque monſtrum, tanquam indiuiduam fœdiſsimæ libidinis comitem, tanquam omnis prudentiæ, ſanæque mentis exturbatricem: eandemque à nobis amoliri ſatagens Chriſtus ſic obnixè efflagitat: *Videte ne grauentur corda veſtra crapula & ebrietate.* Tertiam dabit Ambroſius, Eliæque longiſsimo fretus ieiunio, immoderatos potus, quos omni veneno etiam præſentiſsimo nocentiores deputat, peſſundabit. Et alteram dabit S. Auguſtinus *ſermone* 132. vbi longa malorum, quæ vinolentia parit, enumeratione impudentiſsimorum hominum, qui eam leuiore ſolùm macula animam aſpergere dictitant, petulantiam egregiè reprimit, hæcque ſerijs ſacerdotum auribus optat inculcari: *ſed pro iſta ignorantia maximè ſacerdotes in die iudicij reddituri ſunt rationem, ſi commiſsis ſibi populis, quæ vel quanta mala de ebrietate naſcuntur, aſsiduè noluerint prædicare.* En quàm propudiosè infamis illa Bacchi proles obtrita non vecta, exploditur non triũphat. Quæ quoniam ab eximio magiſtro amplioribus ſpatijs deducta fuiſſe vidiſtis, non excurram longiùs, ſolumque addam B. Dionyſium è Carthuſienſi familia virum longè pientiſsimum, qui olim Eccleſiaſticorum mores deprauatos mordaci quidem lixiuio, at ſalutariter aſpergere ſolitus ait: *Ebrietas calix eſt Diaboli. qui poſtquam mentem ac ventrem impleuerit nullum Ieſu Chriſto locum relinquit: & deinde, ebrietas in*

In c. 5 ad Galat.

De Elia & ieiun. c. 14.

Laicorum perſona crimen eſt, in Eccleſiaſticorum verò ſacrilegium. Exploratum eſt id antiquos ſolo rationis inſtinctu peruidiſſe, cùm ſuos illa infami prauitate vel ſola notatos mirificè execrarentur. Plutarchus enim in quæſtionibus rerum humanarum cùm quæſiſſet cur viam protenſis deſuper palmitibus opertam flamini Diali pertranſire non liceat, reſpondit hoc præceptum eſſe ſymbolis Pythagoricis affine, quo veteres iudicârunt ſacerdoti maximè fugiendam ebrietatem: quippe ſupra ebriorum caput vinum incumbit, quo turpiter premuntur & affliguntur; decet enim ſacerdotes non ſubeſſe voluptatibus, ſed eas habere compreſſas. Pudeat myſtas noſtros tacito documento à Romanis genuinæ fidei expertibus erudiri. Iam non quidem pudet, aſt pudebit aliquando, *cùm ipſi iudices noſtri erunt.*

Nôrunt autem illi omnes, quibus animarum incumbit cura ſe immanioris ſceleris teneri vinculo, quoties vino ſe conficiunt, cùm eos omni hora ſiue interdiu, ſiue noctu alacres & expeditos ad populo neceſſaria ſalutis ſubſidia miniſtranda eſſe oporteat. Nemo eſt qui ambigat omni penè momento huiuſmodi occaſionē poſſe occurrere: huic ſacroſancta Baptiſmi, illi Exomologeſeos, alteri Euchariſtiæ myſteria erunt conferenda: vnus Paſtor tanto muneri deſtinatus quæritur:

turbat, dixi vino confectus eſt, ſibique rem illam ſacram, pro eo ac debet, peragendi ademit facultatem, intereaque ſubditorum ſalus in diſcrimen venit: ô errorem nefandum, tanto in animæ negotio à religione ſui officij fœdiſsimè declinare! ſi profectò id temporis vel infantem ſalutari fonte minimè ablutum, vel facinoroſum aliquem debita confeſsione non expiatum mors abripiat, ipſe quaſi alieni periculi ſuccidaneus iſtorum animorum damna præſtet neceſſe eſt. Sed faciamus rationis mentiſque non eſſe omninò impotem, eſto: ſæpenumerò tamen euenit, vt conſopitis, ac vino nonnihil debilitatis ſenſibus vel deſit attentio ad opus neceſſaria vel truncando verba, ac voces, vt aiunt, eſſentiales prætermittendo, vel materiam non vt decet applicando adhibendoque ſacramenti integritas vacillet claudicetque plurimùm.

Quicunque ergo, huiuſmodi per nefarias ſuas libidines adit periculum, præterquam quod ſacra diuinæ gratiæ inſtrumenta profana faciat, ſuarum ouium ſalutem, extremaque bona ſtygij lupi faucibus credit impijſsimè. Legis Moſaicæ ſacerdotibus dum ſanctiora templi negotia obirent, nefas erat non modò græcari, ſed ne popinas aut cyathos à limine ſalutare. Edict.10.

Quis verò neſcius eſt noſtros & muneris digni-

dignitate, & rerum tractandarum præſtantia priſcos illos ſacerdotes anteſtare: equidem nõ maius autumo inter Angelos & homines, inter legem gratiæ & illam ſeruilem timore plenam, quã inter eos diſcrimen intercedere. Noſtri tamen non ſolum non modico vino vtuntur tanquam medicina, vti olim Paulus Timotheo diſcipulo ad lapſum ſtomachum releuãdum conceſsit, verùm ita illud affluẽter hauriunt, ta ſe ingurgitant, vt & præclarũ Dei donum ac lumen rationem offuſcent, & ad præſtandum munus, à quo ſubditorum ſalus æterna pendet, ineptos ſtipiteq; abſurdiores ſeſe reddere non vereantur.

Quid? priſci illi ad res ſacras à profanis ſecernendas (ſi in nudo illo & exteriore legis cultu quidpiam adeo ſacrum poſsit inueniri) prorſus fuerint abſtemij? Et noſtri nonniſi meraciſsimo ſeſe reficient conficientque: quorum tamen ita intereſt res pudicas à pollutis dijudicare, veramque impuritatem procul ab anima amoliri? quorum, inquam, intereſt puram putamque ſanctitatem elargiri, & ſuorum mentes omnibus gratiæ ornamentis eatenus afficere, quatenus Angelicã munditiem æmulentur. Quid? illi grauem mulctam quin & mortem iubeant, quod tantillum vini deguſtârint, & hi cum ſe omnino inebriârint, impunè per compita & plateas volitent? opimis beneficijs ac dotibus fruantur? egenorum ſubſidijs, & propè ſanguine

trium-

triumphent? ô tempora, ô mores! quò priſtinus ille feruor ac zelus concidit? ſed viuant, nil moror: nec enim amplius ferreæ Moſis ferulæ, at ſuaui IESV CHRISTI iugo ſubiacemus: nonne tamen rationi conſentaneũ eſt Conciliorũ Generalium tum præſertim Tridentini ſanctiones, quas pridem Belgæ ſunt amplexati, ſtudioſiùs, quàm paſsim videmus ſeruari?

Ecce, viri nobiles, florem omnium noſtrorum canonum ac robur, quod contra ebrioſorum eiectam ac debilitatam manum poſſum educere. Hæc non dubito, quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim aſpexiſtis: ſed date modo veniam, ſi macras adeò ieiunaſque dapes tam ſplendido conſeſſui appoſuerim; ſpero, cum ſeſe quidpiam fertilius, meæq; facultati congruentius offeret, me tum magis auribus veſtris beneuolentiæque velificaturum.

PRINCEPS. Tantum abeſt, vir doctiſsime, ne quidpiam humile ac demiſſum de tuæ facultatis rationibus ſenſerimus: quin potiùs rem ab eximio Magiſtro inchoatá plurimùm proſecutus, effeceris, vt tanti criminis odium altiùs in noſtris mentibus radices ageret, dum illud ex tot tamq; diuerſis ſuppliciorũ generibus, quibus neceſſe eſt coërceri, perpẽdimus non ſolum Deo, ſed etiam hominibus eſſe deteſtabile, & execrandum.

CAPVT III.

Cur hæc interrumpantur colloquia?

CVm iam Doctor finem dicendi feciſſet, multa adhuc ſuperabat dies, ideoque viſum principi coronam vniuerſam ad quempiam meri calicem ſumendum inuitare: non enim, aiebat, bibendi modus exceditur, dum pro neceſsitatis, ſitiſque ratione potum metimur. Euocat igitur conuiuatorem, eumque iubet in promptu breue aliquod antecœnium adornare.

Interea in hortum longè amœniſsimum cunctos deducit, in quo Xyſti ad amuſsim facti, alij thinno, alij myrto, alij gracilioribus ceraſis claudebantur. Areolæ mille florum genera exhibentes velut in concinno tapetio mirabili colorum varietate oculos, gratiſsima ſuaueolétia nares prolectabāt. Quicquid Oriens, quicquid Occidens exquiſitorum, ſingulariumque florum progignit in illas commigraſſe iudicaſſes. Viſebantur hinc inde ſuffugia 10. pedum intercapedine diſsita, arboreo & bene frondoſo fornice ſolis imbriſque iniurias arcentia. Inibi vmbrâ amœniſsimâ refrigerari dabatur: inibi etiam

Verſicolore auium penna per inane petulcum
Vidiſſes variis agmen itare choris.
Ludicra mille ineunt certamina, quaq; volata
Victa fuit, palmam voce precatur auis.

Huc

Huc Princeps ipſo diluculo appetente ſolitus deſcendere canoris luſciniarum modulis beneuolam præbebat aurem, narrabatque illas animoſa vocis concertatione choros muſicos ita ſcitè æmulari, vt nec vlla phtongus, nec vllum ſymphoniæ eſſet genus, quod non genuinè efferrent: iucundiſsimum verò poſtquam pæana ſuum ſenſim longaque cantus intentione protraxerint minuritionem citantes audire, atque etiam modulationem illam tanta crebritate ac ſolertia modulorum agitare,

Vt ſtupeat, arguta fides Amphionis, odas,
Tamq; cita Oeagrius prælia ferre neget.

Quin etiam huiuſmodi auicularum harmonia, præſentiorem ſibi Dei memoriam, maiores pietatis igniculos, ardentiuſq; cæleſtia gaudia capeſſendi deſiderium in mente excitari, quàm ſi tibias modulatiſsimè aut fidiculas numeroſiſsimè ſonantes percepiſſet.

Supra cetera verò oculos ad ſe rapuit labyrinthus tot flexuoſis anfractibus, tot diuerticulis lumina, pedeſque fallens, vt nemo ſe ab inextricabili viarum errore, ni Ariadnes filo cœca reſtigia regendo, poſſet expedire. Sepiebatur vndequaq; roſmarinis affabrè in ſemi-boues viros, in cornuta cete, in aligeros equos, in aquilas, centumque ſimiles formas ingenioſo forfice elaboratis.

Hîc totos dies volupe fuiſſet immorari, ſed extemporalis menſæ apparatus ad aulam ſuperiorem vocat: nec pœnituit viſu amœna deſeruiſſe quo amœniora cernerentur: Ex ea ſiquidem pulcherrimus dabatur proſpectus tum ampliſsimarũ ciuitatum, tum maris, tũ ſaltuum: dabatur naues portum appellentes intueri, & propè è velis numerare. Ex alijs feneſtris oculos diſijcientibus obuerſabatur rerum pulcherrimarum varietas mirabilis, in monte arduo quercus annoſæ maximè ſeque abietibus rectitudine & altitudine exæquantes: pedem eius flumen alluebat, cuius arenulæ auro obryzo micantiores, lapilli cum pyropis certare poterant, vnda ipſa argento candidior, ripa lilijs conſita: inde ſe porrigebant valles viridicatæ, prata alia herboſiſſima, alia floſculis variegata, nec non fluuiolis limpidiſsimis quaſi totidem Mæandris diſtincta, alia iam flaueſcentia falci imminebant. Mirificè omnes iucundiſsimo illo conſpectu fuere delectati, itaque oculis animiſque diſtrahebantur, vt antecænium in cœnam ijſſet, ni princeps à mentis pabulo ad corporis eos auocaſſet. Cœpit ergo quiſque in fructus exquiſitiſsimos, quibus menſa affatim inſtructa erat, cultrum infigere: dein vno aut altero cyatho refecti ad principem aulam deſcendere: Vbi Iuriſconſultus blandè inuitatus eſt, vt pariter ſymbolum ſuum in hoc conuiuium animorum

con-

conferret, efferretque legis ciuilis diſtrictum in ebrietatem gladium.

IVRISCONSVLTVS

CAPVT I.

1 *Vti legibus in ebrios animaduertatur.*
2 *Quæ pœna ſtatuta decoctoribus.*
3 *Res familiaris curanda.*
4 *Eam qui diſsipant aut negligunt infames.*

Mirari ſatis nequeo, viri nobiles, cùm per hoc vnum vitium pax & reip. tranquillitas maiorem in modum agitetur ac turbetur, leges noſtras non ſolùm non gladium diſtringere, ac punire ebrioſitatis crimen, ſed ne quidem acu pungere, ni forſan homicidij, adulterij, iniuriarum, diſſipationis bonorum, aut ſimilium ſcelerum communione adaugeatur: tumq; etiam Iuriſperitorum nonnulli haud ita ſeuerè cenſent, vti in cęteros ſontes iuſtitiæ mucronem exacuendum eſſe ſe tuenter lege *Omne delictum per vin. ff. de re militari.* vbi is, qui militiæ decreta ebrius violârit ſolummodo exauctoratur: eamq; legis eſſe mentem, vt, quandoquidem ea ſcelera à rationis impete committantur vo-

luntaria minimè iudicentur. Sed meo quidem iudicio diſtinctione hac in re opus eſt · nam ſi aliàs ei temulentia tale facinus pepererit, quomodo non ſit voluntarium in cauſa ac origine ſua, vti heſterna die eximius Magiſter clariſsimè ediſſeruit ? ſi voluntarium; ad quid legum rigor eo caſu lenteſcat? Poteſt verò facinus illud eſſe ipſi infrequens, iamque primum naſci, cedo tum leuius de communi iure habendum eſſe: de communi iure, inquam, nam Carolus V. Cæſar ad amputandam homicidiorum, quæ peſtifera illa vitis propagabat, multitudinem, ſimulque ad nimiam potus licentiam refrænandam anno 1531. ſanctiſsimo diplomate cauit, ne huiuſmodi homicidæ iudicum benignitate vſi impunè diſcederent: ſed primò ebrietatem ſuam luerent, dein homicidium. O ſapientiſsimam monarchæ ſapientiſsimi conſtitutionem! eam profectò magnus ille Pittacus Mitilenenſis inter 7. Græciæ Sapientes celeberrimus, ſi ab inferis excitaretur, vti ſuam reciperet, & hiſce temporibus maximè cóſentaneam iudicaret.

Ariſt. l. 9. Mor. c. 5. & Laërtius in vita eiuſdē.

Non etiam mihi diſſentire videtur à Iuriſprudentiæ dogmatis, quæ cenſent in eum, qui conſulto ſeſe inebriaret, vel ad turbandã viciniam, vel ad virgini vim adferendam ſpe ductus impunitatis, aut leuioris pœnę ſubeundæ, totam legis acerbitatem contorquendam eſſe, non minùs quàm in eum,

qui

qui ex affectata ignorantia deliquiſſet, in quem omnium iudicio lege agendum. Quod porro diſcrimen inter eum, qui ſeſe conſultò inebriat, vt quid mali patret, & illum qui ſeſe inebriat, iam pridem expertus ſeſe dum ebrius eſt in illud idem prolabi? Nonne vtriuſque eſt voluntarium crimen? nonne ambo iſti eadem rate nauigant? quidni igitur etiam eodē pœnarum naufragio inuoluantur? & quidem quiſque pro facinoris grauitate plectatur; vt homicida & adulter morte *c. ad l. Iul. de adult. l. quamuis* 30. ſtuprū virginumque raptus etiam morte. *l. vnica c. de rap. vir. & in l. ſi quis non c. de Epiſt. & Cler.* Qui alterius exiſtimationem verbis cōtumelioſis violârit, aut damnum aliud intulerit, in promptu reſarciat. Deniq; Iulij; Clarij ſententia eſt, quam vti rationibus noſtris valdè congruam lubens amplector, nullā dandam veniam facinori quod à temulentis proficiſcitur, ſed potiùs inuſitatis pœnis eſſe afficiendū. Cur enim leges in eorum maximis ſceleribus potiùs conniuerent, quàm in Chriſtophori de Pruuis & Ludouici Papienſis minoribus, quorum alter blaſphemiæ inſimulatus 5. Septembris 1556. Luxatoriā deiectionē vnam. alter 12 Auguſti eiuſdē criminis cōuictus geminā ſubijt; quamquam vterq; vino ſopitus fuiſſet.

PRINCEPS. Vtinam illi omnes, quos Europa noſtra ad tribunalia euexit haſce tuas rationes longè æquiſsimas

auribus & animis exciperent. Quid opponerent quæſo? an legum rigorem mitigandum? ſcilicet ſua manſuetudine atque indulgentia ciuium ſuorum licentiam alere & corroborare non verentur; eos licentiſsimè & fortunas & patrimonia in popinis ſinunt profundere, vnde familias integerrimas labefactari, & funditus concidere videmus. Quid? legesne in tantis damnis ac ruinis conticeſcant?

Ivrisconsvltvs. Quamuis (quod ingenuè fateor) leges noſtræ hac etiam in parte claudicent, vel potiùs langueant: antiqui tamen Græciæ Legislatores, & complures Latini Cæſares ſupplicijs de huiuſmodi nefario grege ſumptis verè teſtati ſunt quantopere ebrioſos ſimulque prodigos deteſtarentur. *Corn. Tacit. l. 2.* Nunquid Tyberius Imperator, in pauperum leuanda inopia alioquin accuratiſsimus, per comeſſationes & intemperiem fortunis ſpoliatos etiã ſenatorio munere ſpoliauit? Non Mario Nepoti, non Varroni, non Vbidio pepercit. Nunquam perſuaderi ſe paſſus eſt, vt Caij Caium Galbam Sergij Cæſaris fratrem proconſulis dignitate indueret atque exornaret, quod ſe patrimonio prodigè viuendo exuiſſet. Non etiam dubitauit Adrianus Cæſar (cuius decreta apud noſtros maximè celeberrima) ſenatores ipſos, qui hoc pacto fortunis ſuis exciderant, in mediam amphitheatri aream producere, ludibrio omnium ſanniſque exponere, & ea ratione,

quâ

quâ Chriſtiani, qui polygamiæ vitio notabantur, exſibilatos ab officio deturbare, dicebanturque tales *catamidiari* ſeu illudi. An *Ælius Spartianus.* non iure merito decoctores illi, quod ſua culpa ita miſerè quaſi ad reſtim peruenirent, ab Imperatoribus caſtigabantur? Nam (vt optimè Romanus Orator l. 2. Officiorum) *rei familiari cura, modusq́; adhibendus eſt, eamq́; largitionibus diſperdere graue crimen eſt*: & quamuis (vti etiam Plutarchus in collatione Ariſtidis & M. Catonis) paupertas nudè ſumpta nec mala ſit, nec indecora: tum tamen talis eſt, dum vel è ſocordia, vel è vita profligatiore, vel è comeſſationibus ac largitionibus veluti poſthuma proles enaſcitur. Atque vt ad Ciceronem redeamus l. 3. Officiorum Hecatonem quẽdam Rhodium introducit probantem ſapientis eſſe rem domeſticam ſedulò ampliare: *neque enim*, ait, *ſolùm diuites nobis eſſe volumus, ſed liberis, propinquis, amicis, maximeq́; Reip. ſingulorum enim facultates & copia ſunt diuitiæ ciuitatis.* Hinc forſan leges noſtrę colligunt tanti Reip. intereſſe, ſi ciues fuerint opulenti: & olim patribusfamilias ſuas opes profligâſſe, vel in res futiles inſumpſiſſe magno probro vertebatur: ideoque appoſitè idem eloquentiæ parens in oratione pro Seſtio vti infame crimen cuidam exprobrat, quòd patrimonium ſuum abligurijſſet. *§. 1. in Authent. vt iudic.*

Si verò altiora antiquitatis latibula ſcrutemur, omnibus ignominiæ notis huiuſmodi

habet. in vita Democri. decoctores inſignitos fuiſſe comperiemus. Abeeritæ inprimis tanquam patrio ſepulchro indignos in peregrinas oras ablegabant. Areopagitæ ad tribunal Athenienſe grauiſsimum euocantes publico nomine, ſed infami ἀσώτου, nuncupabant, quod Budæus latinè reddit, patrimoniorum profligatores.

Athenæus L. 4.

Quid referam Solonis, aliaſque Græciæ leges, quibus cautum eſt, vt ipſi omnibus nobilitatis inſignibus exuti vitam ingloriam & inhonoratam ducerent, ad oratorium munus nunquam adhiberentur, atque etiam ab omni honeſtorum virorum contubernio excluderentur. Siquidem adeo ſanctum exiſtimarunt antiqui rem patrimonij integram illibatamque ſeruare, vt ſcripſerit Ariſtoteles Locrienſium legibus ſancitum fuiſſe, ne quis illud abalienaret, ni manifeſtò ſe fortunâ non culpâ calamitoſum euaſiſſe commonſtraret. Similium legum infinitus eſt numerus, quibus recitandis ſuperſedeo: non tamen prætermittendum Gloſſam cenſere eos, qui per largitiones, ludos, potitationes, res ſuas omnes profligârint, non dignos eſſe, qui beneficam & fautricem proximi manum experiantur, nec qui *ceſsionis* beneficio fruantur, nec qui denique ad teſtimonium dicendum admittantur: cum tamen quiuis alius caſu ad inopiam prolapſus minimè ſoleat reijci: ſcilicet præterquam

Æſchines contra Timarchum.

L. 2. Polit. c. 6.

Cap. quæ Eccleſiarũ.

Baldus c. qui bo. ced. poſſ. l. 4. 1.

terquam quod cum facultatibus ſuis bonum nomen prodegerit, propter incredibilem magnitudinem ſceleris minorem auribus iudicum fidem eius faceret oratio, & quum ſibi iniquus fuerit, creditur etiam aliis futurus.

PRINCEPS. Dum ita bene moratas, beneque conſtitutas Ethnicorum reſpublicas video, lachrymas moueri mihi, & ſtomachum ſentio commoueri. Ab illiſne abſit inſolentiſsima illa potandi bacchandique licentia, ab illiſne rem ſuam dilapidantes exterminentur: & in noſtris ijdem, quæ mente ſcelerata ac nefaria concupierunt, ſe ſperent adepturos. Sed ne longius me dolor abripiat, videamus, vir doctiſsime, num etiam in fœminas ſuos riuulos profluа diffundat ebrietas.

CAPVT II.

1 *Mulieres etiam merobibulæ*

2 *Hippocratis ætate nec articulari morbo, nec fluxu capillorum fœminæ laborant. quare*

3 *Inſignior ne fœminæ quàm viro huius vitij turpitudo,*

4 *Interdictum mulieribus vinum*

5 *Quam ob cauſam.*

IVRISCONSVL. Nō ſolùm riuulos, Princeps optime, ſed pleno in illas ſe effundere alueo

habet. in vita Democri.

decoctores inſignitos fuiſſe comperiemus. Abeeritæ inprimis tanquam patrio ſepulchro indignos in peregrinas oras ablegabant. Areopagitæ ad tribunal Athenienſe grauiſsimum euocantes publico nomine, ſed infami ἀσώτου, nuncupabant, quod Budæus latinè reddit, patrimoniorum profligatores. Quid referam Solonis, aliaſque Græciæ leges, quibus cautum eſt, vt ipſi omnibus nobilitatis inſignibus exuti vitam ingloriam & inhonoratam ducerent, ad oratorium munus nunquam adhibeſentur, atque etiam ab omni honeſtorum virorum contubernio excluderentur. Siquidem adeo ſanctum exiſtimarunt antiqui rem patrimonij integram illibatamque ſeruare, vt ſcripſerit Ariſtoteles Locrienſium legibus ſancitum fuiſſe, ne quis illud abalienaret, ni manifeſtò ſe fortunâ non culpâ calamitoſum euaſiſſe commonſtraret. Similium legum infinitus eſt numerus, quibus recitandis ſuperſedeo: non tamen prætermittendum Gloſſam cenſere eos, qui per largitiones, ludos, potitationes, res ſuas omnes profligârint, non dignos eſſe, qui beneficam & fautricem proximi manum experiantur, nec qui *ceſsionis* beneficio fruantur, nec qui denique ad teſtimonium dicendum admittantur: cum tamen quiuis alius caſu ad inopiam prolapſus minimè ſoleat reijci: ſcilicet præ-

Athenæus L. 4.

Æſchines contra Timarchum.

L. 2. Polit. c. 6.

Cap. quæ Eccleſiarũ.

Baldus c. qui bo. cad. poſſ. l. 4. 1.

terquam

terquam quod cum facultatibus ſuis bonum nomen prodegerit, propter incredibilem magnitudinem ſceleris minorem auribus iudicum fidem eius faceret oratio, & quum ſibi iniquus fuerit, creditur etiam aliis futurus.

PRINCEPS. Dum ita bene moratas, beneque conſtitutas Ethnicorum reſpublicas video, lachrymas moueri mihi, & ſtomachum ſentio commoueri. Ab illiſne abſit inſolentiſsima illa potandi bacchandique licentia, ab illiſne rem ſuam dilapidantes extermimentur: & in noſtris ijdem, quæ mente ſcelerata ac nefaria concupierunt, ſe ſperent adepturos. Sed ne longius me dolor abripiat, videamus, vir doctiſsime, num etiam in fœminas ſuos riuulos proflua diffundat ebrietas.

CAPVT II.

1 *Mulieres etiam merobibulæ*

2 *Hippocratis ætate nec articulari morbo, nec fluxu capillorum fœminæ laborant. quare*

3 *Inſigniorne fœminæ quàm viro huius vitij turpitudo,*

4 *Interdictum mulieribus vinum*

5 *Quam ob cauſam.*

IVRISCONSVL. Nō ſolùm riuulos, Princeps optime, ſed pleno in illas ſe effundere al-

ueo & Graiorum & Latinorũ hiſtoriæ haud obſcurè teſtantur. Luculenta præſertim ab Euripide, Ariſtophane, Plauto omnibuſque
L.10.c.72. Poëtis peti poſſunt teſtimonia, ſi cenſuerit Plinius ſerpẽtem eſſe vini appetentiſsimum, non minùs Iuuenalis fœminam

——Tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens bibit & vomit.

Verùm ne quæſo prætereamus Plautinam illam, quæ has voces mentis ad ſummam cupiditatem propenſiſsimæ indices profudit: *Flos veteris vini meis naribus obiectus eſt, eius amor cupidam me huc per tenebras prolicit, vbi, vbi eſt: propè me eſt; euax habeo: ſalue anime mi, liberi, nepos, & veteris vetuſti cupida ſum: nam omnium odor vnguentorum præ tuo nauſea eſt. Tu ſtacte, tu cinnamomum, tu roſa, tu crocum, tu caſsia es, tu petalium: nam vbi tu profuſus, ibi ego me peruelim ſepultam.* Quis vnquam à viro talia exaudiuit? quis virum ita vidit in amorem vini exardeſcere, vt & cor, & animum ſuum vocitaret?

Verùm quidem eſt Hypocratis tẽpeſtate, quæ ſcriptorũ illorũ ætatẽ anteceſsit, fœminas ita ſobrias nitidaſque extitiſſe, vt in A-
L.6.c.29. phoriſmis ſuis teſtetur eas nunquam podagræ arſiſſe doloribus, nec capillamento deciduo laboraſſe, niſi forſan menſtruorum fluxionem ſiſtere contingeret: idq; rationi congruum eſſe Galenus ſcribit, cum articularis morbus non ex ſola membrorum debilitate niſi

niſi etiam magna humorum copia accedat, enaſcitur. Hoc ſcilicet temperantiſsimo Hypocratis æuo tribuamus: nũc verò quotidiano vſu ediſcimus rationum harum fundamenta planè corruiſſe: nam plurimas reperire eſt, quæ per intemperantiam & vinolentiam officioſum illud naturæ leuamentum amiſerunt, & priùs quam menſtruis afficiantur articulare malum exuberantium humorum redundante profluuio ſibi conſciſcant. Res Senecæ verbis clariùs eluceſcet. *Maximus ille medicorum & huiuſmodi ſcientia conditor fœminis nec capillum defluere dicit, nec pedes laborare: atqui & capillis deſtituuntur, & pedibus agra ſunt; non mutata fœmina natura ſed victa eſt.* Et paulò inferius. *Non minùs potant & oleo & vino viros prouocant, atque inuitis ingeſta visceribus per os reddunt, & vinum omne vomitu remittunt.* Epiſt. 56. ad Lucil.

Quid ergo mirandum eſt maximum medicorum ac natura peritiſſimum in mendacio prehendi vnum tot fœmina podagrica caluæq; ſint, qua beneficium ſexus ſui vitijs perdiderunt. Eiuſmodi forſan intemperantiæ diſpendium B. Paulum mouit, vt ſobrietatem fœminis quàm obnixiſsimè cõmendaret. Epiſt. 1. ad Timoth. c. 2. & epiſt. ad Tit. c. 2.

Sed animaduerti, nobiliſsime Princeps, te non parùm ſciendi cupidum an è vinolentiæ vitio maiora turpitudinis veſtigia viro, quàm fœminæ adhæreſcant. Non equidem

reor

reor rem illam apud Iuriſconſultos in diſceptationem quæſtionemque vocari: quoniam tamen noſtra profeſsio ceteras ſcientias velut auxiliatrices copias accerſit ſibi, lubens aliunde quod reſpondeam mutuabor. Prætermiſsis Ethnicis poëtis, qui dicunt:

Turpe iacens mulier multo madefacta Lyæo.

velim vos oculos animumque appellere ad S. Hieronymi Homiliam 6. in Matthæum, & ſeptimam ad populum Antiochenum, vbi diſertè probat muliere temuléta nihil eſſe fœdius. Quanta emphaſi idem inculcet *Homilia* 28. *in Acta Apoſtolorum*, explicari nequit, ni ipſam verborum molem, quod longius eſſet, oculis veſtris ſubijceremus. S. verò Hieronymus *in regula monachorum ad Euſtochium virginem c.* 36. dicit ebrietatem in fœmina eſſe
c. 26. immane ſacrilegium: ſolet enim, vt ait Eccleſiaſticus, hoc ſcelus multis alijs ſceleribus, & ijs perquam nefarijs cumulari: *Mulier ebrioſa ira magna, & contumelia, & turpitudo illius non tegitur.* namque proſtituta, profligataque verecundia pudicitiæ cuſtode ſinceriſsimâ, quid è tanto naufragio colligi poſsit, niſi proiecta proruptaque audacia, niſi mores improbiſsimi, niſi inſolentiſsima laſciuia? vti
l. 2. c. 2. pædagogum. à Clemente Alexandrino maiori ſententiarum pondere declaratur.

Quod ſi planius velimus cognoſcere quàm

quã hic ſexus cætero qui imbecillis inſolenti & inſatiabili vini flagret cupiditate, adeamus quàm plurimas eaſque optimè conſtitutas ciuitates, quæ ſeuerisſimis legibus eius vſum mulieribus interdixerunt. De Romana republica ingens nobis ſcriptorum caterua incurret, ac laudabile illud inſtitutum communi ore deprædicabunt imprimis

Dionyſius Halicarnaſſeus l. 2. Polybius l. 2. Marcus Cato in oratione de dote. Cicero, l. de natiuitate Deorum. & l. quinto de republica. Nonius Marcellus verbo Temetum. Valerius Maximus de inſtitutis antiquis. Plutarchus de quæſtione rerum Romanarum c. 6. Arnobius lib. 2. contra Gentiles. Tertullianus in Apologetico c. 6. S. Ambroſius in epiſt. S. Pauli ad Coloſſ. c. 3. Aulus Gellius l. 16. c. 23. Plinius verò l. 14. c. 13. fusè in hanc materiam excurrit narratque Egnatium Mecennium, vxoris capiti fuſtem impegiſſe, eamq́; omnino interemiſſe, quòd mero ſe refeciſſet, nec vllas Romulus altisſimo inuoluens facinus ſilentio pœnas repetijt: è contra verò fœmina quæpiam eminentisſima, quod ciſtam ſolummodò reſeraſſet, in qua claues cellæ vinariæ aſſerua bantur, mortifera fame luit ſcelus inchoatum. Scribit Sextus Clodius libro. 6. de dijs, Regem Faunium vxorem ſuam virgis propalam cecidiſ-

cecidiſſe, quia bonos patriæ mores vini plurimum hauſiſſet.

Statuerat Cato vt fœminæ parentibus ſuis obuiam factis in eorum ore aliquot baſia figerent, vt ex fumo conſtaret quid ageretur in interiore domus. Præ cæteris ſanè laudabiles priſcæ illę quæ teſte Blodo de Roma triumphante, marito in ratione potus, ita moderandi & regendi ſui quaſi quaſdam habenas tradebant, vt ſcripſerit ſe vidiſſe conuentionem matrimonialem 300. ante annis initam, quâ ſponſus paciſcebatur ſe ſpóſæ vini ſumendi copiã 8. continuis à partu diebus facturum: ſi verò inualeſcens ægritudo diuturnioris vini medelam poſtularet, ſe rem ad ſeueriſsimi cuiuſque medici arbitrium reuocaturum.

En vt Romani auſteris legibus fœminas vinciebant: quippe Romulus conditor ad r gidã huiuſmodi ſanctionẽ facem prætulerat: quid enim aliud ex illis eius verbis colligas *ſi vinum biberit domi, vt adulteram puniunto*, quam mulierem illam, quæ alieno thoro, & illam quæ vino ſe commaculat eodem crimine implicari, cum ſit ſatis exploratum alterum alterius fontem eſſe ac fomitem. Et ne quis autumet hanc legum ſeueritatem Romanos fines minimè exceſsiſſe, legat Theophraſtũ, legat Xenophontem, videbitque eam & Miletum, & Marſiliam, & Lacedæmonem & prope terrarum orbem vniuerſum fuiſſe peruagatam.

Modo

Modo etiam in Hiſpania & Italia non ſine probro ac notabili infamia bacchicus ille liquor in nuptæ innuptæue dextera cerneretur.

PRINCEPS. Quid cauſæ, cur illa conſuetudo fuerit peruagatiſsima, cur tam ſedulo à mollibus Liberi caſtris fæminæ arcerentur?

IVRISCONSVLTVS. In promptu cauſa eſt, vt iſte ſexus eneruis rem eam accuratiſsimè ſeruet,

Quæ ſemel amiſſa poſtea nullus erit,

nam mulier illa funditus corruit, cuius pudicitiæ flos concidit. Certum eſt autem vinum tam inimicum eſſe caſtimoniæ, quàm laſciuiæ ſit amicum. Scitè ideo Valerius Maximus: proximus eſt locus à Libero Baccho ad inconceſſam Venerem. Et Silius Italicus L. H. belli Punici ita Venerem affatur:

Ebrietas tibi fida comes.

Ouidius:

Et Venus in vinis, ignis in igne furit.

Et alibi:

Vina parant animos Veneri.

Huiuſmodi documentis pleni Graiorum poëtarum libri, plenæ Latinorum comœdiæ, plena SS. Patrum monumenta. Chryſoſtomus aſſerit mulierem vini cupidam, extructiſq; menſis lubenter adhærentem in laſciuiæ malum planè ceream eſſe & impuro a- *In Matth. c. 1.*

 mori

mori flagitioſiſsimè ſeruire ſolitam. Exiſtimat Paulus luxuriam à Chriſtianæ vitæ rationibus abeſſe non poſſe, niſi profuſa, vini abſit licentia: cuius viri ſanctiſsimi iudicium Accurſius noſter, ſuis libris inſeruit *in l. quæ adulterium in verbo intemperantia c. de adulterijs.*
PRINCEPS. Video mirificam tuæ orationis adeo exquiſitis omnium ſciẽtiarum phaleris exornatæ varietatem nos magnopere omnes affeciſſe: ſimulque video Iuriſperitorum facultatem non minùs ad floridas bonarum litterarum diſciplinas, quàm ad grauiores legum ciuilium ſcientias ſeſe extendere, & perſequi omnia, quæ virum perpolitum, omnibuſq; numeris abſolutum reddāt.

Cùm verò aliquantulum temporis ante cœnam vacuum daretur, petijt princeps quis omnium de exercitatione proroganda eſſet animus. Volupe nobis erit, reſpondere omnes, ſi prorogetur. Nam verè Pontificalem cœnam, & ad animos noſtros accommodatiſſimam huiuſmodi ſapientiſsimorum virorum ora ſuppeditant: nec enim à Politico, qui lautiſsima nobis apparat, incenati diſcedemus.

POLI-

POLITICVS.

CAPVT I.

1 *Pleraque facinora, quæ publicis puniuntur exemplis ſuſcitat ebrietas.*
2 *Remp. ciuibus ſpoliat.*
3 *Horum tamen opera pernecesſaria.*
4 *Quàm ſolerter Romulus populum conflatum adauxerit.*

NEminem veſtrûm fugit, viri amplisſimi, iuſſu arbitrioque Principis multis abhinc annis me ijs, qui Reip. clauum tenent, asſidere. Quòd in cauſa eſt cur liberrimè, quamuis non ſine doloris ſenſu posſim dicere maximas quaſque tempeſtates, quæ in hoc iudiciali puniendorum maleficiorum oceano oriri ſolent, prope omnes ab ebrietate fuiſſe excitatas. Cûm enim vſitata crimina, quæ in iudicium noſtrum veniunt, ſint communiter illæ iniuriæ, quibus vel pulſatione corpus, vel conuitio aures, vel turpitudine aliqua, vita cuiuſpiam violatur vti homicidia, blaſphemiæ, adulteria, violentiæ conſtuprationes: quotuſquiſque eſt, qui ſobrius eoque ſedatiore tranquillioreque animo talia moliatur? ſolùm, ſolùm profectò vino incaleſcentes ad omne facinus ſuſcipiendum compelluntur, laxatiſque

cupiditatibus ſine conſilio, ſine prudentia faciunt & effutiunt, quæ ſobrij plane erubeſcerent. Veniat iam vobis in mentem innumerorum homicidiorum, quæ in modicam prouinciam ab ebrietate inuecta eſſe hiſce diebus Eximius Magiſter aſſerebat: & ſi cuipiã eã de re dubium ſcrupuluſque inſederit, date hoc longæuæ ætati meæ longoque rerum vſu perito, vt illũ vobis tollam: alioquin ſapientem auſcultate, qui cum dixit: *multos exterminauit vinum*, tacitè magiſtratuum culpauit negligentiam, quibus ſi curæ eſſet, vt rigor vigeret, nõ vigor iuſtitię rigeret, ſimul cum ſãguine ab ebrio profuſo ebrij homicidæ vita publico ſupplicio actutum profunderetur. Sed proh dolor! viuunt & viuunt, non ad coërcendam, ſed ad corroborandam cæterorum audaciam, & cum vnius iudicialis caſtigatio ducentos à nefarijs cædibus patrandis deterreret, fit vt reſpublica ijs ſubditis & alumnis orbetur, quorum præſidio aliàs, ingruente bello aut periculoſiſsima tempeſtate ab interitu miſerrimo poſſet vindicari. Interea incredibile nobilium virorum, mercatorum, artificum, agricolarum, & eorum omnium qui ad politici ſtatus integritatem faciunt, ſubit diſpendium atque in ſolitudinem redigitur.

Eccleſ. c. 13. v. 29.

Quis tamen politicæ ſcientiæ adeò ignarus, cuius ita peregrinantur aures, vt nun-

nunquã peruagato illo omniũ gentiũ ſermone fuerit edoctus, eum, qui ritè figere ac fundare reipublicæ ſtatum velit, numeroſo populo coacerruando debere operam dare. Hoc ipſum olim Seruius Tullius Romanis veluti oraculum cecinit. *Sit regi in oculis precipuè frequentia & multitudo ciuium fundamentum omnis potentiæ & diuturni ſtatus:* ipſe quippè frequentes & copioſas vrbes communiter opulentiſsimas, & in omni genere artium florentiſsimas, & (quod cuipiam fortaſſe paradoxum videbitur) minus ſeditionibus, belliſque inteſtinis obnoxias iudicauit. Quod non ita à communi ſenſu alienum cenſebit ille, qui nôrit inter diuites & egenos, inter potentes & imbecillos, ſapientes & ignaros, bonos & improbos neceſſariò plurimam mediocrium turbam intercedere, qui aliquid ab vtraque extremarum partium mutuando eas ſibi inuicem conciliare, & quodammodo connectere poterunt. Contra in oppidul s minnorique ciuium frequentia euenit, vbi tumultus ſeditionumque faces ſemel accenſæ vix extingui compeſciuè poſſunt.

Prouidentiſsimè igitur Romulus vrbis & Imperij Romani conditor animaduertens hanc ſubditorum multitudinem regię potentiæ veram eſſe baſin, totus populo ſuo amplificando ſtuduit. Primò vrbem promiſcuè tum bonis, tum nefarijs velut aſylum

ac tutiſsimum perfugium aperuit: dein ſeruos manumittens ciuica donauit libertate; quin etiam idem priu legium aduenis, nec aduenis modò, ſed & ijs, quos bello fuderat, fugaratq; conceſsit. Hinc magnopere apud Tacitum Claudius Cæſar ſui fundatoris ſolertiam extollit. *Quid aliud exitio Lacedæmonijs & Athenienſibus fuit, quanquam armis pollerent, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſter Romulus tantũ ſapientia valuit, vt pleroſq; populoſq; eodem die hoſtes, dein ciues haberet.* Nec eum ſua fefellit induſtria. Nam cum poſitis tenuibus illis ciuitatis primordijs rem bellicam attentãdi eſſet animus, ſolummodò mille pedites, equites trecenti prominuere. Sed poſtea exiguam illam manum ita multiplicato genere nepotibus ſuis propagauit, vt poſt 37. quibus regnauit, annos peditum 46. millia, equites mille numerarentur.

Nec minorem poſteri maiorum ſuorum veſtigijs inſiſtẽtes ciuium amplificationi nauarunt operam, & tanto cum fœnore fructuque, vt etiam Auguſtus Cæſar iam ſextum Conſul generali cenſu habito Romam quater decies centum ſexaginta tribus millibus cumulatam fuerit demiratus; imò numerus iſte ſub Claudio Cæſare, teſte Tacito & alijs grauiſsimis authoribus ad ſexies decies centũ & nongenta ſexaginta quatuor millia excreuit: ſi verò milites eos annumeres, qui ad defenſionem eiuſdem imperij varijs in partibus

ad

ad præſidiarias ſtationes deſtinabantur, Agathias Hiſtoricus addit inſuper ſexcenta 45. millia, queriturq; tamen Iuſtiniani ætate exercitum Romanum imminutum & ad 154. millia bellatorum eſſe redactū. Verùm quàm hodierna die iuſtior multò querendi lugendiq; anſa nobis relinquitur, dum in vrbibus, pagis, exercitu, tātam incolarū, colonorū, militū penuriā ſolitudinemq; perſpicimus: non quòd eos incendium abſumpſerit, aut (ſicut Iuſtiniani tempeſtate) hoſtilis lancea, aut peſtis aut alia belli iniuria extinxerit: ſed (ô lugenda ſæcula!) quòd cruenta illa & immanis bellua ebrietas trucidauerit, mactauerit, deuorârit. Quidpiamne luctuoſius fingi aut excogitari poteſt, quàm ciuium noſtrorum ſanguinem ita prodigè à temulentis profundi ac diſperdi: ſanguinem inquam illum, qui potius pro Chriſti nomine tutando, proque eius Eccleſia in bello contra Chriſtiani nominis hoſtes capitaliſsimos eſſet profundendus.

CAPVT II

CAPVT II.

1 *Multis de cauſis ebrietas pernicioſa reip.*
2 *Adulteria & raptus capite puniuntur.*
3 *Quin in ipſum rapiendi conatum animaduerſum eſt.*
4 *Vinolentia & crapula reip. fortunas imminuit.*
5 *Decoctores, tranquillitatis publicæ hoſtes.*
6 *B. Virginis cingulum inter flammas illæſum.*

1 POLITICVS. Non minùs verè quàm audacter dicam à nullo alio facinore quantumuis ſceleſto ac nefario tantam reip. labem ac perniciem, quantam à ſola ebrietate comparari. Quid ita virtutum eius, maſculumque robur eneruat? quid ita arces caſtraque depopulatur? quid ita militaribus copijs attenuatis & imminutis eam hoſtium ſuorum furori ac faucibus obijcit? Et ſanè tolerabiliùs improbos eius conatus reſp. pateretur, ſi tantum vna via ad ſeſe labefactandum procedere ſentiret, ſed per tot crimina, quot morte digna incorruptus cenſet iudex, impudentiſsimè graſſatur.

Pluri-

Plurima iam attuli eaque inter nos inferiorem locum obtinebant corruptelæ, adulteria, inceſta flagitia, quæ omnia leges capite plectenda eſſe ſtatuunt, *l. quamuis. c. de Adulteriis.* Id quippe valde conſentaneum ratus Senatus Pariſienſis anno 1551. Menſe Maio Cauponium quendam famulum, quod vini laſciuiæque plenus heram in ſtuprum illexiſſet infauſtæ cruci ſtrangulandum addixit. Verum quidem eſt compluribus in regnis ac prouincijs pœnam illam in mulctam pecuniariam tranſijſſe imò nonnullis in partibus hæc blandimenta, ſic iudicia integerrima conſtuprarunt, vt iam ſopita legum virtus omnino conniueat. Ideoque Iuriſconſultorum lumen illud clariſsimum Iulius Clarius *L.b. ſententiarū § adulter* prope ſanguineis lacrymis deplorandum cenſet ita zelum ac feruorem iudicum elanguiſſe: nec niſi maximo ſcelere aſtringi eos, qui, cum poſsint, immaniſsimæ huic belluæ ſeueriſsimarum legum obicem minimè opponant. Et meo quidem iudicio, ait, niſi tempori, enaſcens iſtud malum reſecetur, video ad reip. perniciem manaturum ſempiternam. Secundum adulteros, fæminarum, virg numque raptus capite damnamus. Quoties ego vidi ſecurim eiuſmodi reorum ceruicibus infligi, & quidem nuperrimè cuiuſdam adoleſcentis tum naturæ, tum ingenij dotibus ornatiſsimi, quem tamen nec mo-

rum elegantia, nec grauiſsimorum virorum authoritas à morte ſubeunda potuit vindicare: ſic etenim iuſſerat Princeps ſat gnarus à Iuſtiniano Cęſare hoc ſupplicij genus decerni; vtinam etiam nôrint molliculi iudices, & flacceſcentes iuſtitiæ rationes redintegrent. Nec propterea rigidioris diſciplinæ magiſtri audient: cum crimen hoc adeo nefarium atroxque ſemper fuerit æſtimatum, vt ſolus rapiendi conatus nullo alio facinore inſecuto morte expiaretur, quod patet *Lege ſi quis non dicam rapere c. de Epiſ. & Cleric.*

PRINCEPS. Miror magnopere puellæ pudicitiam ſolummodò attentantem adeo rigidæ ſententiæ acerbitati ſubiacere: id namq; eſt prauam cupiditatem, maleque faciendi voluntatem punire: cum tamen lex nulla in mentis noſtræ latebras ac receſſus poſsit animaduertere.

POLITICVS. Non equidem tuæ ſententiæ, magne Princeps, nec ſimul Catonis velim reſragari, qui ſcripſit voluntates nec pœnis, nec legibus fieri obnoxias. Verũ hoc in facinore actus interior exterioris naturam quodámodò ſortitur, dum reus tot inſidias, tot machinationes, tot præuios inſultus ad nefariam cupiditatem explendam molitur, vt meritò lex ciuilis grauiorum ſuppliciorum acerbitates poſsit amplecti. Nec inuſitatum eſt ſuſceptos ad ſumma ſcelera patranda conatus morte plectere: eò inclinant Doctorum

mentes

mentes atque ſententiæ *in cap. primum de hom. in & in 6. legem Quiſquis c. 6. ad legem Iuliã.* Hac eadem ratione Auſonius orator pro Milone Clodij famulum perſtringit, quòd ad necem Pompeio inferendam ſica inſtructus in templo Caſtoris viſus eſſet. *Niſi quia*, inquit, *res perfecta non eſt, punienda non fuit, quaſi exitus rerum non hominum conſilia legibus vindicentur: minùs dolendi ſunt re non perfecta, ſed tamen puniendi certè nihilominus.* Et ne quis putet ſumma inter atrociaque facinora ſolùm homicidium mercenarium, læſæ maieſtatis crimen, ſodomiam, proditionemque annumerari; teſtatur Didacus Couarruuias 2. *p. relectionis de homicid.* & complures alij hoc remoueri non oportere.

Credo iam ſatis innoteſcere vobis, quàm ingentia damna ab illa immani tigride in remp. inferantur: tigridem iure ac crudelem læenam vocem, quæ ſe ita ſanguine humano paſcit, & inſaturabiliter paſcit. At dicet aliquis non ita vulgaria, nec quotidiana hæc eſſe mala. ſaltẽ quod dicturus ſum quotidianum eſt, nec obſcurè ſerpens, ſed palã omnes reip. partes magno ipſius diſpendio peruagatur.

Si mihi forſan afferenti, per temulentię vitiũ ciuitates egenis ac miſeris ciuibus paſsim abundare, fidem plurimi non ſint habituri, Spiritum Sanct. ipſiſsimæ veritatis nuntium velim inaudiant dicentem: *Operarius ebrioſus non locupletabitur.* Atque hinc factum, vt

ſacrum

ſacrum Hebræorum idioma quod vocibus
Eccleſ. c: 19. verſ. 1. ſuis rei naturam geniumque apprimè repræ-
ſentat, ebrietatem vocet תירוש à primige-
Thiroſch. nio ברש i. depauperare, quod ſcilicet homi-
Iaraſch. nem fortunis exuere, vitæ bene degendæ cō-
moda ſurripere, ſanguinē è venis exugere, &
prope medullā ex oſsibus exprimere conſue-
ſcat. Nonne cōſpicimus nō ſine magno animi
ſenſu familias ampliſsimas tanquā immanes
fluctus ab illo ſaxo fractas concidere? patreſ-
familias paruo tēpore paucis horis abligurire,
quod per dierū decadē plurimo ſudore, cōpa-
rarūt, vnico epulo deuorare, quod ſibi ſuæq;
familiæ non per vnicā hebdomadē nutrican-
dę abūde ſufficeret? itaq; hoc malū in animis
eorum inualeſcit, vt in poſterum nihil niſi
laborē fugere, otiū amplecti, popinas terere,
facultates dilapidare, omnē ſupellectilem ad
potandum oppignerare nouerint.

Certè ab huiuſmodi decoctoribus & ne-
farijs quod non reip. periculum ac diſcrimen
immineat cogitate, & audite quid de ijs cen-
ſeat ſcriptor quiſpiā æuo noſtro clariſsimus.
Quot ſunt inopes in rep. (intellige de ijs qui ſua miſerè decoxerunt) tot hoſtes habeat princeps neceſſe eſt præſertim ſublata emergendi ſpe. Nam
præterquam quod principi ſubuenire expen-
ſas aliquas in militum ſtipendia faciendo ne-
queant, ſolùm ad ſeditionem in ciuitatibus
concitandā prompti ſunt ac idonei: vel ſi iam
fuerit concitata, primi omnium ſeſe ad ſedi-

tioſo-

tioſorum partes aggregant: quippe cùm omnibus facultatibus nudi & vacui ſint, extraq; iacturam omnem, nihil magis in votis habent, quàm rerum, & ſtatuum immutationes quàm occaſioné aliquam è calamitatum ſuarum cœno emergẽdi ſciemus etenim quot egeſtas ad malorũ Iliadem compulerit: ſciebat etiam ille qui dixit: *Homini potentiam quærenti egentiſsimus quiſq; opportuniſsimus eſt, cui neque ſua curæ; quippe quæ nulla ſunt, & omnia cum pretio honeſta videntur ſupos ſcimus fame cogente irruiſſe in oppida; perdere, aut perire neceſsitate obſtinatos, quod aliis contingat animantibus, hominibus multo magis.* Quemadmodum Philoſophi nimiam quorundam ciuium opulentiam, ita nimiam egeſtatem plurimum reip. incommodare aſſerunt. Opulenti namque ſua potentia opibuſque multas corruptelas ingenerant, & cum ſit difficillimum blandiente nummo refrænatas habere cupiditates fieri videmus inſolentiſsimos: egeni verò meliorem ſemper Fauonium anhelantes proni ſunt ad turbas commouendas.

PRINCEPS. Sentio ibi lumen affulgere, vbi priùs nobis tenebrę offundebãtur. Quantos hoſtes reſp. in ſinu foueat, dum ebrioſos illos decoctores alit, quis crediſſet?

POLITICVS. Pullulat aliud ex hac Hydra malum, maiorque iactura: non enim temulento ſatis eſt re ſua familiari, ſuoq; patrimo-

nio eſſe

nio eſſe naufragum, ni etiam communes facultates, bonaq; reip. eodē inuolūt naufragio. Quoties euēnit vt plerique mente ſenſibuſq; vino conſopitis & aberrantibus per imprudentiam fortuita incendia in templis, ſacrarijs, cœnobijs, atq; adeo tota in ciuitate conflârint. Quòd quàm execrandum ſit cogitate, cogitate, inquam, præpoſteram illam vini libidinem, quæ paucis horis complurium annorum induſtriam diſturbat, & conſumit, piorum virorum eleēmoſynas, donaq; munificentiſsima exhaurit, templorum culmina euertit, cœlitum extinguit monumenta, quæ denique rei quæſtoriæ ſummam ad ædificia reparanda deſtinatā improbiſsimè helluatur.

Non poſſum quin tantæ impietatis teſtificationem aliquam infelicifsimi nempe caſus nuncium paucis ab hinc annis ad me ex Francia perlatum vobis referam, eoque magis ad non prætermittendum moueor, quò beatiſſimę Matris honor inſigni tum miraculo accreuerit. Quintini Britaniæ oppido atq; in ipſo Canonicorum percelebri collegio res geſta. Contigit Aedituum, cui in ſacrario quotidianum cubile, ita quondam vino ebrietatique indormiſſe, vt inextinctum neglectumq; lumen primò lecticam, dein culcitram ſtramentitiam poſt hominem vniuerſum inflammârit, atq; ad cineres paucos redegerit. Inde latius manans incendium omnem templi ſupellectilē penitus abſumpſit. Inerat ſacrario, ſacer-

ſacerdotis aræq; veſtis plurima ex auro argentoque acu diuite contexta nec non gemmis & margaritis luculenter inſignis: inerant ſimulacra argentea præclaro opere, calices ex puro putoq; auro, cruces, lychunchi penſiles, lipſana argentea arte eximia elaborata, eaq; omnia opere non contemnendo, quæ nihilominus barbarus ille contemnens ignis miſerrimè liqueſecit. Eò quippe Comites Lauallenſes, Quintinenſeſque Domini omnia ſua vota Gazaramque omnem contulerant. Et ecce prô dolor! vnius comeſſatoris intemperans libido momento vnico diſperdidit, quod illuſtriſsimæ, & pientiſsimæ familiæ religio annis compluribus magna ſollicitudine conquiſierat, & diuino cultui liberaliſsimè conſecrârat.

Enimuerò DEVS Opt. Max. (qui è calamitoſiſsimo quoque naufragio aliquam benignitatis tabulam ſolet colligere) effecit, vt beatiſsimæ virginis cingulum ab ijſdem Comitibus Hieroſolymis delatum, denſiſſimos inter cineres illæſum, illibatumque reperiretur: ſolùm aliquot maculæ quodammodo miraculi iudices extremitatibus inuſtę remãſerant, eæque ruffæ, nec ijs abſimiles, quas lintea igni propius admota contrahunt. Res ſanè mira, ſed portento alio cumulata, quod ignis circulum ſacri pignoris cuſtodẽ, eamque laminis obductam ferreis, ſimulque inuolucrum Attalico opere ſplendidum penitus exede-

exederit: ſolùm verò à tanto diuinæ Matris monumento abhorruiſſe videatur. Sæuijt hęc deflagratio ſæculo 16. ineunte 5. Idus Ian. ſabbathina luce imminēte. Dies autem martis inſecuta portentoſũ dedit ciugulum, atq; religioſiſsimam ſupplicationem, quam excepit Hymnus *Te Deum* miſtis gaudio lacrymis decantatus. Ibidem. Modo aſſeruatur byſſo cærulea interſtincta inuolutum, quæ ſanè tum clari Lipſani dignitati minimè reſpondet; cum tamen ægri, tum præſertim parturientes opem medelamq; non infrequenter inde hauriant. Ego ipſe renibus applicui, cum eò me religionis ergo contuliſſem. Eſt autem palmos omnino duos longum è lino cādido, minutis ſed imparibus maculis reticulatum.
Princeps. O inſigne & prorſus inuſitatum miraculum! memini deflagrationis alterius non multum abſimilis, nec minus portentoſę quam à familiari meo Bizontino homine accepi: ſed quia non ex ebrietate fluxit, illius iam narratione ſuperſedebo, meliora tempora & occaſionem aucupaturus. Intera, vir doctiſsime, aliud telum exere, quod in ebrioſos contorqueas, ſcimus enim tuam nondum exhauſtam pharetram.

CAPVT

CAPVT III.

1 *Adminiſtratoribus Reip. fœda maximè & damnoſa ingluuies.*
2 *Vini potus illis olim interdictus.*
3 *Ebrietas teſte Salomone animi ſenſus aperit.*
4 *Inde grauiſſima mala.*

POLITICVS. Ita planè ſedit animo, nobiliſsime Princeps: video enim luem iſtam non modò imam plebem inficere, at etiam celſioris ſubſellij homines, & publicorum negotiorum adminiſtros, qui ſapientiſsimorum ſimul & ſanctiſsimorum virorum iudicio ad eam prouinciam, quam ſuſcipiunt gerendam, non minùs quàm ad lyram aſinus idonei cenſentur. Ab ijs porro, qui ab ebrietate cœcorum duce & magiſtra ſe ſinunt irretiri, quæ poteſt deliberatio, quæ ſententia, quod conſilium ſanum proficiſci? Rectè à Chryſoſtomo & Platone obſeruatum eſt retúdere ingluuiem ingenij aciem intellectum excœcare; omnemque prudentiam & perſpicacitatē exterminare, quare ea nihil eſſe pernicioſius maioriq; infamia obnoxiū, & cum homini priuato mala iſta non ſine inſigni turpitudinis nota poſsint adhærère, quanta, ſi in eo inſint, qui ad Reip. clauum ſedet, fœditas apparebit? Leotychidas à Lacedęmonienſibus quondam rogatus, cur *Hom. 44 in Ioan.*

Spartiatę plus æquo abſtemij eſſe viderentur: *ne forſan*, inquit, *alij de nobis deliberent*: quo reſponſo apprimè ſapientis ſatis liquet conſilium ac deliberationem homini Remp. adminiſtranti tantopere neceſſariam nimijs poculis minui & paulatim extingui. Videmus, ait Plato l.3. de Rep. rectorem quemcunq; ebriū omnia euertere ac permiſcere, vt ratem, ſi fuerit nauarchus, ſi auriga, currū, ſi ductor, exercitum: Et quod à decori rationibus planè alienum eſt, qui alijs pręficitur, vt regat, ipſemet actionibus ſuis conformandis duce, ac moderatore indiget quotidiano.

Hanc ob rem multę eæque barbaræ nationes à magiſtratuum ædibus & menſis calidos iſtos latices penitus remouerunt: & quidem Solon primarium Græcæ ſapientiæ lumen voluit principem ſeſe inebriantem, ne potentiore exemplo Reſp. officeret, è medio tolli: ideoq; Aegyptiorum legibus modica vini portio pręſcribebatur regi quā vel tātillum excedere nefas erat, licet Perſarum leges monarchę ſemel in anno, idq; ſolis feſto ac ſolenni die ſeſe vino etiam obruendi facerent poteſtatem. Qua deprædicatione magnum vrbis conditorē Romulū efferemus? hic nullis legibus nulloue pœnarum metu coërcitus, cum epulo percelebri accubaret, vbi alij effuſiſsimè comeſſabantur, vix ad labra paruulo cyatho proluenda potuit adduci: addebat enim poſtero die de rebus maximi momenti ad ſe-

Athen. l. 10. & Euſtachius Odyſ. c. 5.

ad ſenatum eſſe referendum. Et Iulius Cæſar virtutũ conditoris ſui minimè degener à Liberi delicijs abſtinuiſſe etiam Catonis hoſtis eius infeſtiſsimi teſtimonio cõprobatur. Pari temperantiæ loco meritò Epaminondã repoſuero, qui mero ſomnoq; ſepultis ciuibus vrbem luſtrabat, muroſq; vigilantiſsimè circuibat, cauſatus ſibi ſobriè viuendum eſſe, vt ebrijs inuigilaret. O ingentem Chriſtiani magiſtratus ignominiam, qui ſibi præire exemplo Ethnicos ſuoſq; mores ab indoctiore ferulâ redargui non erubeſcit! Ipſi profectò *ſurgent in iudicio, & condemnabunt generationẽ iſtam*; Verùm ſi documenta hæc quamuis ſaluberrima ab Ethnicæ gentis ſcholâ, ſaltem è Spiritus S. Lycæo haurire non grauetur. *Noli*, inquit in prouerbijs, *Regibus ô Samuel, noli Regibus dare vinum*. Res eſt quidem cum Salomone, qui verè Samuel, ſeu cui diuina opitulatur manus: mandatum verò etiã Reges, Principes cæteroſque rerum publicarum adminiſtratores complectitur. Sed ab Hebræis fontibus clarior hic exiſtit ſenſus: *Non eſt Regum Samuel, non eſt Regum bibere vinum, & Principum non ſicera*. Non enim ſola Spir. S. mens ea eſſe videtur, vt Salomoni preſcribat quemadmodum ipſe erga alios ſeſe gerat, ſed vt ipſemet etiam per auſterioris victus parſimoniã ſeſe exemplar exhibeat cæterorum. Quò verò iuſſa hæc potiori loco habenda eſſe, quàm myſteria Eleuſina commonſtraret, binas cau-

Sueton.

cap. 31. v. 4.

ſas attexuit: *Quia nullum eſt ſecretum, vbi ràgnat ebrietas*: ecce primam: *ne forte bibant, & obliuiſcantur iudiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperū*: ecce alteram, ſed priori inhæreamus.

Quantas ſemper rebus tum priuatis tum publicis arcani inuiolabilis cuſtodia vtilitates pepererit, melius opinor, ex eius violatione innoteſcet, ſi expenderimus quot domi militiæq; ſuſcepta negotia felici fuiſſent exitu conſummata, ſi ea, quæ prudenti ſilentio erant obtegenda, leuibus blatterantium linguis in popularem auram minimè deuolaſſent.

Quondam ciues Romani faſtuoſum & crudele Neronis imperium, & intolerabile iugum excutere molientes, ſicarium ſubornarunt, qui ſtato tempore eum ex inſidijs adoriretur, ferroque confoderet: & hauddubiè rem perfeciſſet, ſi ſilentio ſupprimere potuiſſet: vt enim reum ad ferarum lanienam deſtinatum vidit in theatrum deſcendere, vocéque miſerabili deploratiſsimam calamitatem ſuam lamentari, non potuit quin hæc ei in aurem inſuſurraret: Deos propitiare tibi, & comperendinatum exora, te edepol ab hiſce anguſtijs exoluam. Reus illas voces beneuolentiæ Neronianæ conciliatrices futuras ratus, oppidò Neroni creditū ſibi conſilium manifeſtat. Quare ſicarius dicto citiùs corripitur, virgæ, flagella, faces, equulei in prom-

promptu ſunt ad veritatem magna vi extorquendam, quam tamen ita facilè lingua lapſus prodegerat: ſicq́; proditum arcanum necem miſero peperit, effecitq́ue quo minùs Roma à crudeliſsima tyrannide vindicaretur. Longè in moderando ore ſapientior fuit Zeno Philoſophus, qui linguæ ſuę diffiſus, ne forſan ad quidpiam retegendum vi tormentorum adegeretur, eam dentibus truncauit, & in ore Tyranni confidentiſsimè expuit: mallebat ſcilicet exiguum illud membrum quamuis humanæ vitæ perneceſſarium ab ore exulare, quàm ingētem conciuium ſuorum multitudinem ex orbe exterminari.

Eam ipſam prudentiæ laudem M. Cato & cæteri, qui Iulij Cæſaris necem meditabantur, aſſequi contendêre; nam deliberatione iam conſtituta rem totam Cicerone, alioquin intimo ac familiariſsimo, omnino clam eſſe voluerunt, quod à linguæ peritiâ, quàm à ſecretis eſſet inſtructior. Mira certè fuit illa animi firmitas, quod cum coniuratorum conſciorumq́ue infinitus eſſet numerus; tamen viſus ſit nemo, qui periculoſam adeò conſpirationem vel minimo ſigno indicârit. Scimus quaſdam nationes ita arcanum fuiſſe venerâtas, vt diuinis etiam honoribus proſequerentur. Romani inprimis Angeronnæ taciturnitatis Deæ, quam digitum labellis apprimentem fingebant, litare non dubitarunt: nec minùs diuinum quidpiam Aegyptij in ſi- *Plin.l 3.c.5. Varo Solin. Macrob.*

in ſilentij ſimulacro olim coluêre, quòd ab humanis ſedibus procul domicilium ſuum figere videretur. Cato ipſe Cenſoriâ ferulâ nõ in alios ſolùm, ſed etiam in ſeipſum animaduertere ſolitus aſſerebat triũ tantùm criminũ pœnitudinẽ ſubire mentẽ; quod commiſſum ſibi conſilium alteri, & præſertim vxori prodidiſſet; iter mari, cum terreſtre ſalutarius erat, confeciſſet; diem otioſum omniq́ue egregio facinore vacuum tranſegiſſet. Prius ad noſtram rem facit, etſi duo poſteriora non in poſtremis habenda ſint. Habete verò ab Alexandro Magno inſigne documentum. Acceperat ipſe à matre Olympiade epiſtolam paucis verbis non parua negotia complectentem: eam quidem Epheſtioni amiciſsimo, quẽ que velut alterum ſe deperibat, tradidit legendam, ſed nonniſi emiſſo è digitis ſigillo, eiuſque labris applicito: quo ſapienter admodum innuebat, quem in ſecretarum rerum præſertim curialium communionem venire volumus, debere os quodammodo habere obſignatum, neque magis ei fas eſſe arcanum eloqui, quàm litteras ſigillo munitas reſerare.

CAPVT

CAPVT IV.

1 *Conſilia Reip. non euulganda præſertim fæminis: lepida hac ſuper re narratiuncula.*

2 *Altera ſed funeſto exitui.*

3 *Concilia in primis bellica tegenda.*

4 *Ebrietas profusè garrula.*

VErùm ſi ea, quæ inter ſenatorios parietes habitâ deliberatione decernuntur in popularem auram minimè ſpargenda ſint: maximè verò ne ad fæminarum aures perueniant eſt cauendum: Vnam vobis è millibus, atque adeo è Romana hiſtoriâ Dauliâ cornice linguatiorem ſum daturus: fauete linguis. Quondam Romæ conuenerat ſenatus de re, quam à vulgi ſenſu cupiebat eſſe remotiſsimã, conſilium capturus. Cùm verò ſimilia conſueuerint homines curioſius expiſcari: non mirum matronam Auſoniam multis cùm lacrymis, multaq; obteſtatione maritum ſollicitaſſe: mirum autem eſt eum poſt tot muliebria lamẽta, quæ fortiſsimum quemq; emollijſſent, adeo propoſiti tenacem perſtitiſſe, vt etiam egregio figmento ſeſe ex importuniſsimæ fœminę tricis expedierit. Ad nos, ait, retulére augures ſe alaudam obſeruaſſe, ſed galeatam, ſed haſtatam: propterea mirè animo anxij, quid læui portendat omen, rem auguribus & aruſpicib' vt pote viris eo in negotio exercitatiſsimis reliquimus diſcutiendã. hęc

ſunt, quæ te intra mentis ſinus vita ipſa accuratius ſeruare docet. Vix è limine gradum fecerat, cum ecce illa remotis tamen arbitris pectus cœpit plangere, & ſæuire in capillos. Ancilla quidpiam inaudiens aduolat, & quid vellet inſuetus ille luctus percontatur. Væ marito, ait, væ patriæ, væ etiam tibi, ſi quod dixero, domo extuleris. Ter ſamula tundēdo pectus fidem dat ſe tacituram, ni ſcilicet ad ingenium fœmineum redeat; nam gregali ſuæ obuiam facta arcanum eadem fide, quâ acceperat credidit, & illa alteri, ſicq; garrularum quaſi catena augeſcens breui ad mariti aures peruenit; qui domum vt rediјt, mordaci aceto vxoris bene perluit caput, quod linguam violata ſponſione polluiſſet. Prô vxorem infidam! non eram neſcius non minus tibi quàm aliјs iſtud prurire membrum: prô quàm prępetes pēnas tuo ſermoni affinxiſti, meipſo ad aulam ciuicam ocyus peruolauit. Ecce intemperantis linguæ vitio in quod me conieciſti malum? perenne mihi exilium cuditur, & tibi familiæ ruina. Cumq; ipſa crimen à ſe depellere enitens mordicus tueretur ab aliquo è trecētis ſenatoribus euulgatū fuiſſe myſteriū, tādem quod infidis eius commiſiſſet, auribus meram fabulam merumque figmentum eſſe declarauit. Vtinam, vtinam quæ in hoc ſenatore, ea in noſtris iudicibus & magiſtratibus ſecreti cuſtodia vige-re: & quæ meri feruor profusè eructare conſueuit,

ſueuit, ſaltem fœminarum auribus dolio pertuſo perfluentioribus non credantur.

Sed lepida ſunt hæc: ad ea potiùs veniamus, quæ Fuluius Romanus ingenti ſuo damno didicit, nobiſque exhibet funeſtiori exitu terminata. Quondam Auguſtus Cæſar vehementi animum coquente moleſtia non potuit quin Fuluio ſibi chariſsimo in paucis hæc diceret: mirè ſum anxius, Fului, quem ſceptri huius hæredem inſtituam: anne vxoris filium? minimè profectò: etſi enim genuini mihi interierint; poſſum tamen pronepotem ab exilio reuocare. Brauia admodum hęc erant: attamen eâdem veſperâ leuiſſimæ Fuluij vxori innotuēre, & poſtridie Cæſaris coniugi, quæ oppidò exarſit, maritoq́; acerrimè exprobrauit, quod reipſa pronepotem inter, & legitimum imperij ſucceſſorem diſcordiæ faces inieciſſet. Redit ad Palatium Fuluius, nihilque ſiniſtri ſubodoratus Domino ſuo pro more benè adprecatur, Cęſar Deus te ſeruet: à quo id reſponſi ſolùm tulit: Deus te ſapiētiorem reddat, Fului. Quę verba etſi mitiori prolata voce ita eius viſcera confoderunt, vt poſtquam coniugi peſsima quæque fuiſſet imprecatus, addiderit animo eſſe conſtitutum ſibi necem inferre: & meritò, reſpondet illa: nam longo iam vſu līguæ meæ intemperantiam edoctus tali narratione ſuperſedere debueras. Sed ego ipſa te prius emoriar: nec cunctata mucronem ade-

git in pectus, eundemque pariter adhuc tepentem Fuluius.

O quàm appoſitè Euripides:
Nunquam lingua procax beat crumenam,
Nunquam fauſtifica potitur vrna.
Nec minus Simonides: *Loquutum fuiſſe*
Sæpius pœnituit, tacuiſſe nunquam.
Quemadmodum viperæ, vti aliquorum fert opinio, inter pariendum diſrumpuntur, & enecantur; ſic occulta ex ore garrulorum perpetuò parturientium emergentia ſæpenumero nonniſi cum authoris ſui interitu lucem hauſere. Latus hic mihi rerum ſimilium campus aperitur, at pertranſeo.

Non poſſum tamen quin commonſtrem arcani myſteria iure naturali & diuino vbiq; gentium munita & firmata ſemper extitiſſe, præſertim verò dum bellica conſilia agerentur: vidit & mirata eſt antiquitas Duces, illius cultores religioſiſsimos: Mirata eſt Regē Antigonum, qui Alexandrum Magnum excepit imperio, Philippum filium ſecreti ſui noluiſſe conſortem, quem tamen ſceptri eſſe volebat hæredem: potenti quippe quandonam caſtra moturus eſſet, reſpondit indignabundus, ah vereare forſan, ne tuæ aures tubę clāgori obſurdeſcant? Dilaudata pariter fuit Cæcilij Metelli arguta, animoſaq; reſponſio, quâ curioſè ſciſcitantem, quid de bello ſuſcipiendo fuiſſet conſtitutum perbellè naſo ſuſpendit, vt ſi noſſet interulam ſuam

eius

eius rei conſciam, protinus igni tradere non dubitaret. Quot victoriæ olim ductoribus imminuêre, quot Chriſtiani nominis hoſtes iã erant profligandi? quot ciuitates in noſtras veniſſent manus, ſi lingua minimè deliquiſſet? id audiuimus, id vidimus, id legimus, & modò lugemus! at incaſſum. Verè bello congruit illud toties decantatum:

Poſt eſt occaſio calua.

Non error bellis vt habet fortuna regreſſum.

Quis credat vnicum effrænatæ linguæ iaculum mille commoda, mille ſpolia, mille ciuitates imperio Chriſtiano ademiſſe? ſed fruſtra ſerijs arcanorum rationibus illuſtrandis immoror, niſi tandem viros ad Reip. gubernacula natos depudeat innatam bibendi cupiditatem alere ac fouere: cùm Scriptura teſte, ***nullum ſit ſecretum vbi regnat ebrietas*** : ſimilis illa pertuſis Danaidum cadis, ſimilis ærario & arcę nullâ ſerâ furtiuas manus arcenti, ſimilis mari vago huc illuc liberrimè fluctuanti: ***nullum ſecretum vbi regnat ebrietas.***

Dum in ceteris hominibus tacitus expendo, verba auribus excepta in mẽte confeſtim domicilium figere, quid eſt, quod in ebrijs actutum velut è cribro effluant? crediderim ſanè in ijs aurium ſinus ac meatus nõ à cerebro pẽdulos, ſed ſuũ in linguã ſolummodo deriuare cõmerciũ: attamen aliudne in corpore mẽbrũ ꝙ accuratius natura obuallârit? obſeratur denti-

dentibus tanquam vallo munitiſsimo, vt ſi forte rationis imperio obſtrepat è veſtigio eius intemperantia cruentis etiam morſibus poſsit coërceri, & quando ſponte ad rationi parendum adduci nequeat, vi adigatur. Sed quomodo ille, cuius lingua nullum à ſopita obrutaq; ratione frœnum metuit, in quoslibet ſermones ſeu puros ſeu obſcænos, ſeu licitos ſeu illicitos non prorumpat? quomodo ſenſus, ſenſaq; animi non liberrimè denudet? non iniuria Liberum antiqui, quem ementito diuinitatis numine turpiter affecère, nudum omnino depingebant; non iniuria Euripides leuiſsimum mentis interpretem & prodromum vocitauit; non iniuria Eratoſtenes turbinis vehementiori ſimilitudine vſus eſt, vt, quemadmodum Aquilo Libici maris ima viſcera penetrans omnia ſusdeque commouet; ita profuſa vini ingluuies hominem funditus permiſceat, eius cogitationes diſterminet, totum mentis ſenatum à ſuo cardine reuellat. *In vino* quidem *veritas*, ſed malè linguata veritas.

Athenæus. Panorin: 9.

Lingua ebrij plectrum eſt, ſed iners, mala gratia plectri,
Quod ſonat abſurdum, quodq́; tacenda ſonat.
Niteris in vetitum ſemper pruriſq́; ſacratas
Abſq; fide mentis plectere, Bacche, fides.

Tradit Vopiſcus Bonoſum ducem, quotieſcunq; Legatos à Regibus Barbaris deſtinatos excipiebat, recondita & occultiſsima quæq; ſolitum

ſolitum expiſcari, ſed appoſitiſsimè, dum ſcilicet intimam eorum arcem vi bacchica expugnaſſet. Quis enim inter cyathos texit, quod latere cupiebat? id equidem Horatius vix in hominis facultatem cadere poſſe arbitratur.

Arcanum neque vt tu ſcrutaberis vllius vnquam, Ad Lollium
Commiſſumq; teges & vino tortus & ira.

Et Od. 21. l. 3.

Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerumq; duro tum ſapientium
Curas, & arcanum iocoſo
Conſilium retegis Lyæo.

Verius meo iudicio tormentum leniter crudele ad Græcorum mentem dixiſſet, qui Bacchum (ὁ Μιστὴς Διόνυσος) nuncuparunt id eſt crudelem certè crudelis: tum quod cæſis infantibus ei litaret gens Ethnica; tum etiam quod ſuos cultores diuexare, & ſuauiter quidem vocem prodentis eliciendo eidem non raro vitam eripere conſueſcat. Vtrumque hoc malum veritus Anacharſis cum à Solone quondam feſtiuo in epulo lautè habitus fuiſſet non ſomnum capere voluit, quin prius dexteram veluti fortitudinis indicem ori ſiniſtram verendis partibus applicuiſſet, probè ratus maiori freno linguæ licentiam quàm naturę libidinem indigere.

PRINCEPS. Propoſita factua varia, & magnifica rerum exquiſitarum ſupellectili ita

aures

aures mẽteſq; noſtras detinuiſti, vir doctiſsime, vt quãuis quę pœna arcanũ ſenatoriũ prodẽti ſtatuatur ſępi⁹ quęrendi eſſet animus: tamẽ deſiderio noſtro remorã inijcere maluim⁹ quã adeo iucũdę orationis curſũ interrũpere.

CAPVT V.

1 Qui conſilia ſenatus profert abdicetur.

2 Tanquam patriæ proditor & periurus plectatur.

3 Comeſſandi libido, Iudices in pauperes iniuſtos reddit.

4 Magiſtratus ebrius officio deturbetur

5 Aliæ rationes cur in moderatoribus ebrietas periculoſa.

6 Intercepta Babylon Rege & Principibus vino ſepultis.

7 Alia exempla calamitoſiſsima.

8 Collectio ſuperiorum capitum.

POLIT. Prę nationibus omnibus, quæ inuiolatã illibatãq; fidem & taciturnitatẽ perfectè admodũ ſeruaſſe legũtur, emicuiſſe Perſas omnino exiſtimarim, cũ n. grauiſsimum violatores, ſupra quã cętera delicta puniebantur, maneret ſuppliciũ, factũ eſt, vt cũ Darius bello ab Alexandro ſuperatus latibula quęſijſſet, omnemq; hoſtis mouere lapidẽ ac prædę adeo opimę adeptionem, eius militũ nemo, nec ſpe præmiorum maximorum, nec varijs tormẽtorũ acerbitatibus ad monarchã ſuum retegendum potuerit adduci. Quis porro

porro in regiam Maieſt. committere audebit, quod ſapiẽs ĩter familiares cẽlet ĩmane flagitiũ. *Ad amicum etſi produxeris gladium, non deſperes, eſt enim regreſſus ad amicum, ſi aperueris os triſte, non timeas, eſt enim concordatio, excepto conuitio & improperio, & ſuperbia myſterij reuelatione, & plaga doloſa: in his omnibus effugiet amicus.* Ecclesiastic. c. 22. Quâ ex ſententia quiuis ſi non ingenio ſit Bæotico, & planè obtuſo, ſatis intelliget Remp. illum, à quo perfidis linguæ iaculis ſe confoſſam animaduertet, à ſenatoria dignitate meritò poſſe deturbare, omnemq́ue in poſterum beneuolentiæ aditum præcludere, quandoquidem duorum amicorum nexus tanquam irreparabiles illa noxa diſrumpat. Et quidam non multis abhinc annis præclara de Principum conſilijs commẽtatur: *Homini loquaci,* ait, *tacenda promenti, nihil meo iudicio quidem committendum erit: namq; boni ſenatoris nota eſt, ſi arcana credita cum fide ſeruat: nõ metus, nõ ſpes, nõ vinũ exprimit vocem neq; enim magnã rẽ ſuſtinere poteſt, cui tacere graue ſit: cuius magnã facultatem voluit eſſe natura.* ſi Iuriſcõſulti, quos refert Fuluius Clarius cõmuniter aſſe. l. 5. Sent. §. falſum n. 26. rũt eũ, qui prurientedigito litteras obſignatas aperuerit, & authoris inimico cõmunes fecerit tãquã periurũ meritò dãnari, (quod crimẽ vtiq; inter publica grauiſsimũ & inſigniter caſtigabile) quidni ſenator, quẽ explorata ſpectatiſsimaq; fide eſſe oportet, eiuſdẽ criminis inſimuletur? cum & litteras & arcana con-

ſilia euulgare eiuſdem ſint momenti? quid aliud vox quàm littera auolans & fugaciſſima? quid litera, niſi vox fixa & conſiſtens: *quæ ſcribuntur, nota ſunt eorum quæ ſunt in voce*, ait Philoſophus. Quidni, inquam, periurij exemplum in eo ſtatuatur, qui etſi iureiurando quanto maximo fidem ſuam Reip. deſponderit, perfidè tamen è palatio, è curia, è conclaui ea, quæ intra quaternos parietes ſanctiſsimè erant cuſtodienda. Vellem liceret mihi per haſce tẽporis anguſtias è doctiſſimo Couarruuia recitare pœnas, quibus omniũ pene gentiũ legiſlatores ſeſe in huiuſmodi crimina acerrimos vindices præbuére: & præſertim ſi per concilij manifeſtationem incommodum aliquod aut periculum Reip. conſciſceretur, tùm talis non ſecus ac proditor, & patriæ hoſtis infeſtiſsimus habebatur.

c. quamuis patrũ p. 1. §. 7. n. 2.

PRINCEPS. Probo, probo quã maximè exempla cruciatuũ, quæ in Daulias illas ceruices eduntur: non eſt quod hic æquitati quidpiam diſſentaneum dictitent molliores Iudices. At nullane culpa teneatur, nullane caſtigatione reprimatur nuda ſenatoris ebrietas? POLITICVS. Imò ſemper in promptu eſt illa Antigoni Regis animaduerſio: Spectans ipſe gregarios aliquot milites etſi galea loricaue onuſtos, nihilominus iucundiſsimè ſe globorũ luſu oblectare mirificè laborioſum & militare ludendi genus probauit, & Ductores eorũ, à quibus laudarentur, iuſsit euocari:

Aſt

Aſt vt defertur ipſos in popina liberaliſsimè genio indulgere, non tulit tam diſparilem & incongruam agendi rationem, & è veſtigio centurias ebrijs ademit, vt in ſobrios milites transfunderet. Quid porro ab equitatu alienum cenſetis magiſtratus ob inſitam huic vitio indolem peſsimam officio abdicari, ſi præſertim Eccleſiaſtici verba à Regũ & Senatorum menſa prorſus vinum remouentis in memoriam vobis regrediantur: è duabus eius rationibus vnam attigi, alteram paucis perſtringamus: *ne forte*, ait, *bibant*, *& obliuiſcantur iudiciorum, & mutent cauſam pauperis. Væ terra cuius Principes mane comedunt, & beata terra cuius Principes veſcuntur in tempore ſuo ad* Eccleſ. c. 10. *reficiendum & non ad luxuriam.* Verè beata & millies beata prouincia, vbi Rectores & magiſtratus ſe integros à communi illa labe ſtudent exhibere: vti etiam vix quiſpiam ærũnarum illius Reipublicæ magnitudinem cogitatione poſsit aſſequi, dum in ea egenorum cauſa in poſtremis iacet, dum rei ſcelerum impunitatem aſſequuntur, dum denique fũditus omnia commouens dominatur ebrietas. Etſi multa, viri nobiles, de huius vitij in Remp. irrepẽtis pernicie ediſſeruerim, nihil tamẽ, ſi ea quę adhuc in animo inſidẽt minimè expoſuero, dixiſſe mihi videbor.

Ponite vobis ante oculos quot pericula, quot facinora, quot caſus inopinati, quibus magiſtratus omni conatu & ſtudio ſeſe op-

pōnere debet, ſoleant euenire. Conclamatio ad arma ſeu vera, ſeu ficta inſonet, factiones inteſtinę ſuſcitētur, proditiones oriātur, hoſtes habeant muros; ſi tum primores ciuitatis vino immaduiſſe contigerit, vbi ratio, vbi conſilium, vbi prudentia, quę tumultuantes animos oppidò compeſcat? quæ hoſtē à mœnibus arceat? quę ciues ordinet ac diſponat? eheu priuſquam ciuium ſaluti, quę ab eorū tutela omnino pendet, conſulatur, priuſquam omnes Reip. partes ordinatè digerantur, illā crapulam digeſtam eſſe oportebit! interea hoſtes muros tranſilierint, portas effregerīt, victricia ſigna fixerint in meditullio ciuitatis.

Dan. 5 Si mecū placeat per ſacros & profanos codices hu.*.mprudētię impudētięq; notis vndequaq; aſperſos obiter excurrere, ſe primò offerret fœcūdiſsimū illud calamitatū exēplar Babylonici Monarchę, qui etſi Cyri copijs obſidioneq; validiſsima cingeretur nimium tamen confiſus inacceſſę murorū altitudini, militum robuſtiſsimorū multitudini, propugnaculis inexpugnabili.*, arcibus munitiſsimis, cōmeatui deniq; in 20. annos redūdāti, omni abiecta ſolicitudine ad curandā bene cutē ſe cōuertit, milleq; Satrapis ſolēne epulū apparatu planè regifico inſtituit, in quo certare cātharis, ſeq; mutuo potu ſepelire laus ſumma ducebatur: nec id modò, ſed *præcepit* iam *temulentus* (ſacris illis verbis vtar) *vt offerrentur vaſa aurea & rgentea, quæ aſportauerat Nabuchodonoſor, pa-*

ter

ter eius de templo, quod fuit in Hieruſalem, & biberunt in ijs Rex, & optimates eius, vxores & concubinæ illius. Verùm magno ei ſtetit fluxa ebrietas & ab eodem impuro fôte promanans rerum ſacratiſsimarũ violatio, dum noćte concubiâ Cyr⁹ Regi cômeſſabũdo, & regni ſedẽ & ſceptrũ & vitã miſerrimè eripuit: cõgruẽter ſanè Iſaiæ oraculo, qui ruinę Babylonicę initia à Principibus potitãtibus huiuſmodi vaticinio arceſſẽs; *Emarcuit cor meũ*, ait; *tenebræ ſtupefecerũt me: Babylon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculũ: pone mensã, cõtemplare in ſpecula, comedẽtes, & bibentes, ſurgite Principes, arripite clypeũ.* Scilicet hoſtis idoneã & mollẽ hanc occaſionẽ dudũ prçſtolatus, quã vino victi armis facilius vincerẽtur nõ dubitauit ad internecionẽ conuiuas delere, nec piguit è vita eos miſerè excedere, qui tanto in diſcrimine ſobrietatis limites exceſsiſſent.

PRINCEPS. Quoties aurib⁹ meis iſthęc narratio incurſauit, nec tamẽ adhuc capio, quî factũ ſit, vt talis tãtaq; ciuitas in hoſtiũ man⁹ venerit, quotquot lego min⁹, quãſ-t mihi faciũt.

POLITICVS. Princeps optime, ne quid mirere: ebrietas obſeſſorũ maiorẽ cladem maiorẽq; impreſsionẽ facit, quã obſidentiũ tormẽta, quã cuniculi, quã machinę vllę bellicę vnquã ediderĩt, dicã tamẽ quid ea de re ab Herodoto & Xenophôte ſit conſcriptũ: cũ Cyrus proſpiceret ſibi rem eſſe cũ ciuitate propè ferrea & inexpugnabili, ad aſtus & ſtratagemata

confugiendam eſſe putauit. Quocirca propter eas ripas, quibus magnus ille Euphrates in ciuitatem latiſsimo alueo influit, terrę plurimum iuſsit effodi, ſic vt incolæ tot tantaſq; lacunas non ſine metu obſtupeſcerent: quò tamen res iſta vergeret minimè aſſequi potuére: donec Medus certior factus Baltazarem curiamq; vniuerſam militari poſita ſeueritate molliſsimis vacare delicijs tantum aquæ in has recentiores foſſas deriuauit, quantum militibus tutò vadandi facultas fieret, ita vt ſenſim pedem in vrbem inferentes, Rege, curia totaque ciuitate facillimè fuerint potiti. Qui enim ſe defenſarent turmæ vino ſomnoque obrutæ præſertim nocte intempeſta, hoſte per tenebras furtim irrumpente, hoſte, inquam, potentiſsimo, bellicoſiſsimo, & quod potiſsimum eſt, ſobrietatis beneficio ſolerti ac promptiſsimo.

Princeps. Lux animo meo non modica ex hac tua ratiocinatione oboritur, verior ſanè, quàm ex eorum, qui Babylonis interceptionem miraculo tribuunt, traduntque (quemadmodum de Erithræo, & Iordano flumine accepimus) Euphratem oppidò ſuis aquis ſpoliatum.

Politicvs. Non lubens in eam irem ſententiam; tum quia non temerè cuiuis ad miracula confugiendum, tum quia Hiſtoricorũ nemo idipſum aſſerit. Quomodo nempe Gręcos, qui laudis impensè auidi quandoq; ſcripta ſua

ta ſua etiam commentitijs adulterant, tam inuſitatæ rei latuiſſet magnitudo? Quidquid de alterutra opinione diſceptetur, ſaltem conſpeximus ebrietatem, non minus quàm procellosum mare de cumanis ſuis fluctibus mõtes & ingentia culmina diſturbare: conſpeximus, inquam, Babylonicum imperium tanta annorum diuturnitate fundatũ ad Medos & Perſas pene momento defluxiſſe. Sed quid rem tot clararum monumentis molior illuſtrare? qui Herodotum, qui Diodorum legerint, ſtupebunt ingentes copias, opes infinitas, infinitas inſanas libidines, at etiam earundem miſerrimos exitus perhorreſcent. Verum ne quæſo de eorũ numero ſimus, qui probè ſciunt, quid domi alienæ geratur, quid ſuæ, ignorant. Non iam opus à Virgilio verſiculum illum mutuari:

Inuadunt vrbem ſomno vinoq́; ſepultam.

Ipſimet teſtari poſſumus luctificas noſtra ætate clades, quæ probrum inſigne nomini Chriſtiano pepererunt. Cum ſuperiorbus annis Sinan Baſſa exercitus noſtri luſitantis potitantiſq; florem intercepiſſet, eum Turcico Monarchæ veluti ſertum è militari viridario collectum obtulit, & quò maior temulẽtiæ ignominia in poſteritatem redundaret, vnà cum captiuis tranſmiſit Conſtantinopolim cyathos, chartas pictas, aleas ſimiliáq; popinę inſtrumenta.

Quo magis, viri nobiles, in altum prouehor

huius interminatę materiæ fines inueſtigãdo, eò in fœdiores infamię ſcopulos ac ſyrtes orationis meę ratẽ impingere ſentio, doleoq; non feliciorem vobis manum obtigiſſe, quæ portentoſam illam belluã ſuis coloribus depinxiſſet. Obiter ſiquidem percurri egeſtatẽ, quam in familias & reſpublicas inuehit, leuiter attigi innumera homicidia, quibus regna & ciuitates imminuit ac debilitat, grauiſsima crimina, quæ nonniſi morte poſſunt expiari, ærarij publici exinanitionẽ, damnaq; ingentia, quę ex fortuitis incẽdijs procreantur. Sed quis pro rei dignitate referat ſæuã malorum tempeſtatem, quę in varias Reip. partes, dum eius tractat ebrioſus gubernacula, irrumpit? poſsitne illa Reſp. illeq; ſtatus Platonicâ firmitate ſtabiliri? poſsitne imminentis ruinæ periculũ à ſe amoliri, quando ab eo gubernetur, qui Bacchũ pro moderatore habeat, colat, veneretur? O cęcũ moderatorẽ, qui tibi ſe dedẽtis oculos obnubis, percellis intellectũ, rationẽ offuſcas, prudentiã tollis, ſana cõſilia diſturbas, & inferẽda sẽtẽtia cogis turpiter ceſpitare! ô iniquũ moderatorẽ, qui arcana nulla vis claui obſerari, qui cantharis occultiſsimã expromis veritatẽ, quã nec equulei, nec faces, nec vlla tormenta valeant exprimere! O moderatorem peſsimum, qui non gubernãtem ſolùm demergis, ſed in eundem gurgitem & ciues & ciuitates & copias, & ampliſsimos cœtus trahis naufragos!

Quanto

Quanto iuſtius & capitalius odium nos in te concipere oporteret, quàm in hoſtes noſtros, quorum virtus tuis præſidijs deſtituta, planè eſt elumbis. Per te ſiquidē maius Chriſtiano imperio diſpendium, quàm per Ottomannorū tot iam annis ſęuientiū arma acceſſit. Quin igitur longè à Catholicorum finibus eliminata ad Charamantas & Antropophagos ablegeris, imo quin ab omni regione penitus excludaris: quoduis regnum, quæuis prouincia, quæuis natio velut infenſiſsimam humani generis peſtem execretur. Vtinam Reſpublica ac ciuitates vniuerſæ tam ſalutares tamque ſeueras in eos, qui ſe mollibus tuis laqueis ſinunt irretiri, condant ferantque leges, vt te vnuſquiſque in poſterum non minus quàm fatale telum quàm mortem ipſam perhorreſcat.

Prīceps hiſce Politici rationibus vehemēter accenſus non potuit quin libera voce proclamaret ſe tanti vitij fibras è ſuorū animis penitus exſtirpaturū, nec in ditione ſua latebrā vllam quo ſe olim recipere poſsit, conceſſurum. Quare oēs cōcordi gratulatione eidē Politico applausêre, quod opulētiſsima ſua dicēdi facultate & acrimonia effeciſſet, vt ex temulētia nullū poſthac ciuile malū ac domeſticū ad vllam iſtius Reip. partem eſſet venturū: ipſe cōtra pro ſua comitate & modeſtia omne honoris curriculū declinare, & ſiquis ignicul' laudabili Prīcipis zelo acceſsiſſet, cū Theol. Cā. &

Iuriſconſulto referre acceptum. Quiſq; tandem ad cœnæ horam in diuerſa ſe recepit.

CAPVT VI.

1 *Vnicuique ſuum decernere diuina eſt virtus.*
2 *Pœna capitis priuatis hominibus ebrijs decreta.*
3 *Mahometes à ſuis aſſeclis vini vſum arcet.*
4 *Magiſtratus ebrij ſupplicium.*
5 *Quidam hac ætate Princeps, quàm acriter ebrios perſequatur.*

OMnes ea mente ad veſpertinum epulum acceſſerunt, vt pomeridianis horis agitata vel refricarent familiariùs, vel quodam additamento cumularent. Sed vir quiſpiam nobilis, qui ſub cœnam cum Principe conſultationem habiturus appulerat, ſolus curioſa narrationum nouitate mẽſam occupans, omnem alijs ſeria tractandi anſam pręcipiebat, Plutarchici documẽti immemor quod monet ijs ſermonibus, quorum funden dorum ſumus auidi & profuſi frænum eſſe nobis adhibendum: cumq́ue ſecus hic aduena in medio curſu orationis alios reſiſtere cogeret ipſiſq́ue tanquam bolum è faucibus eriperet, tandem ſubiecit Princeps è Pomeridiana diſceptatione non adhuc elici potuiſſe, quæ ſingulariter ebrijs pœnæ decernerentur.

Poli-

Politicus rem ſuam agi probè animaduertens in hæc verba reſpondit. Quo nodum quęſtionis huius ſolertius explicare poſſem, me ad maximas, nobiliſsimaſque ſcientias confugere oporteret, vti ſunt illæ quæ ſuum cuiq; ius tribuere, & ſanctiſsimam ęquitatis libram edocent. Pindarus id vnum ad DEVM tanquã ad perfectiſsimũ totius vniuerſi architectum, & ſapientiſsimum iuſtitiæ authorem ſpectare exiſtimauit, qui ſolus ſcilicet noſſet quando, quomodo, quantaq; ſuppliciorum menſura par ſit vnumquemque facinoroſorum caſtigare: cumque tradiderit Plato Minoa in huius ſcientiæ rationibus pernoſcendis non ſolùm ſe Iouis filium, ſed etiam diſcipulum eſſe profeſſum: malim ego in quæſtione tanti momenti enodandâ ſapientius aliorum iudicium ſequi, quàm meo ſolo fretus eloqui ea audacius, quæ mollioribus animis rigidiora videbuntur.

Quæſtio autem cum latè admodum pateat, poteſt bifariam diuidi, imò in tot membra, quot genera ſunt hominum, qui temulentiæ caſtra ſunt ſecuti: nam vel ij ſunt priuati, vel Remp. adminiſtrant: quorum primi ſe forſan felici natos ſidere auſpicabuntur, quod olim Zaleuci Locrienſium legislatoris ſanctionibus non ſubiacuerint: non enim ſolummodò in ebrios pœnam capitis ſtatuit, ſed etiam ſi inconſulto medico mero ſe refeciſſent: non lubentes etiam Mahometicis in-

ſtitutis omnẽ vini vsũ prohibẽtibus adhæſiſſent,& quàm inuitè terga 80. verberibus dolanda prębuiſſent:totidẽ quippe in ſuo Alcorano impingenda præſcribit. Mirabimini fortaſſe magnũ illum veteratorem, cùm eſſet Veneris & Bacchi cliens obſeruãtiſsimus,nequaquã tamen in alijs eorũ munera toleraſſe.

Quampiã ipſe quidem rationem ſuggerit, ſed ementitã,impiam,ſacrilegã, à qua veſtræ aures caſtiſsimæ abhorreãt:nouimus viri mẽtem:quamuis totis viſceribus libidini & calicibus inhiaret,ſe tamẽ abſtemium exhibebat, nõ religione aut ſuperſtitione aliquâ ductus, ſed cũ malo comitiali dirißimè torqueretur, illud noua acerbitate nolebat cumulare;propalam etiam ſibi ſubiectorũ proteruiam cauſabatur,quam vt efficaciter coërceret,pręterquã quod vino aptè abſtineret, fingebat ſeſe à Gabriele Archãgelo iuſſum eſſe ijs omnẽ vini vſum interdicere,quidni dicamus etiam,cum videamus plurimas nationes potitationibus aſſuetas à Turcis egregiè debellatas ipſum hac ratione illos & milites ſtrenuos,& laborũ patientiſsimos reddere voluiſſe, verũ nihilne de Reip.moderatoribus teſtatũ monumẽtis? immò verò certũ olim ijs fuit,& quidẽ Principi quã primũ ebrietati ſuccumberent ex Solonis inſtituto morti occũbere. Author eſt Cuſpinianus Popinum Regem Ludouici cognomẽto Boni pronepotẽ ita cõpotationib9 & ganeonũ cõſuetudine fuiſſe deprauatũ, vt ditionem

nem ſuã Aquitanicã in ſicariorũ,& graſſatorũ, manus venire impunè permitteret.Rei indignitate quâ par erat cómoti primates Aquitanici Ducẽ ſuũ intercipere,& Carolo Calnoparẽti cuſtodię mãcipandũ tradere nõ dubitarũt. Nec ægrè tulit bonus parens, ſed negotio ad arbitros reuocato intra cœnobij clauſtra cõpingendum hominem curauit.

De induſtria multa huiuſmodi pretereo,ſolumq; id meliori mẽte perpenſũ velim,quod ſi Reges, & Principes ita acerbè ſuã ebrietatẽ luerint,quę tãdẽ mulcta,quæ pœna vinolẽtis magiſtratib⁹,quos, dũ populus potitat,& cõuiuatur,vigiles & ſobrios eſſe oportet,irrogabitur?nõ ijs minor incũbit ſollicitudo,quàm Epaminõdę Duci,qui dũ plebs Thebenſis ſolẽni epulo accubãs effuſiſsimè debaccharetur vultu ad grauitatẽ ſobrietatẽque maximè cõpoſito ſolus ciuitatẽ obibat,cauſamq;rogatus reſpondit, id agere mihi cõſtitutũ eſt,vt alijs bibẽdi ſit facultas.Qui ſenatoriã diſciplinã profitetur,niſi hũc propoſuerit ęmulari,nec ſenatoris nomine, nec ſenatoriã togâ dignus habeatur, quin potius vtroque inſigni cum infamia ſpolietur neceſſe eſt.

Sic porrò agẽdũ,ſi quidẽ ęquitati locũ demus. Noui ego Principẽ qui nullã ebrijs,ſeu nobilis ſeu plebei⁹,ſeu pręſes,ſeu Aduocat⁹ſeu Iudex ſeu ſenator foret,ĩpunitatẽ vnquã viſus eſt cõcedere,ſed oppidò à curialib⁹officijs amoliebatur eius dignitatẽ ex authoratione iudiciali defor-

deformabat, nihilque reliqui faciebat, quò minùs ſuperſtes ſummæ ſuæ ignominiæ, vltimæq; calamitati eſſe poſſet. Mathurinus ſe cohibere non potuit: nam quâ ore, quâ oculis, quâ multis geſticulationibus neſcio quid pruriebat, & quamuis Princeps indice vultu ſilētiū pręſcriberet, tamē erūpere oportuit malū Viri eruditiſsimi ait, mene forſā ōnis politię expertem autumatis? nequaquā: ſi per me liceret, iſtis lurconibus & Bacchi aſſeclis duplicia Paſchalia celebranda concederē, ſed nonniſi præuio 40. Dierum ieiunio, quod panis & aqua perbellè interpolarent: deinde eorum crumenas pulchrè emungerem, & quæ naſutiores forent, maiorem etiam emitterēt mucum. Bone Deus, itane licenter aſſeclę, & qui à pedibus ſuos heros helluātur? profectò, ô maſtigię, nimiū vobis feriantur lora, quibus coërcendis pecunia illa mulctatitia deſeruiret. PRINCEPS. Væ, Mathurine, ne tibi nō ferentur lora, caue ne ab aſſeclis, quos ſemper impetis, feriare. Cæterum gaudeo, Principem illum tam ſedula ſuppliciorum acerbitate ebrios fuiſſe perſecutum, à quo nō aliena iam pridem animo meo inſedit voluntas, atq; vt ipſa executioni mandetur quàm ocyſsimè concito ſenatu edictum ſeuerius per omnis ditionis meæ oras iubebo: imò vt tanti momenti res viridiori cultu peruigeat aſcriptitios aſſumā, lictorumq; miniſterium, qui in decreta violantes ſtudioſiſsimè inuigilent, adaugebo?

CAPVT

CAPVT VII.

1 *Quædam pro ebrietate excuſanda ratiunculæ infirmantur.*

2 *Propitio numine omnia in Principem affluunt bona.*

3 *Principes pios, contra quam Politici ſentiant, protegit Deus.*

4 *Venerabile Sacramentum inter flammas intactum non ita pridem.*

INterea dum laudabilis zelus ad hęc enũcianda Principem inſtigaret, limis eum oculis conſpicabatur nobilis quidam, contractoque ſupercilio neſcio quid irrequieti animi oſtentabat, nec potuit tandem qui pro ebrietate quaſi velitationẽ quandã inſtitueret (quod equidem animi gratia feciſſe crediderim: nam frugali menſa vti ſolitus dicebatur,) ſi ita cõſtitutũ ſit temulẽtos in poſterum perſtringere, væ ciuico ærario, væ eius vectigalibus, quę ex potitationibus luculentiſsimè redundant: ad quid puniantur, ſi ebrietate maius non cõmiſerint facinus: non quidem impunè tolerauerim, ſi illa ad ſtuprum, ad cædes & huiuſmodi grauiores hominum mẽtes ſolicitauerit, at ſimpliciter ebrium omnem legis acerbitatem perſentiſcere quandam mihi immanitatem redolere videatur. Quis ignorat non omnia crimina in principis vindicem manum cadere, multaq; ferulæ diuinæ reſeruari.

PRINCEPS. Hiſce ratiunculis,quæ cæteris vtcunque neruoſæ videbantur, ſe laceſsitum ratus,exiſtimas,ait,per leges popinonũ & nepotum licentiam coërcentes Reip.ærarijs non modicã fieri deceſsionem ? Quaſi verò monarchę illi, quorũ regio non vitium ferax eſt, minus copijs & opibus abũdent, & ſua vectigalia à potu ſolũmodò emẽdicare cogantur: quaſi verò ea Reſp. à facultatibus ſit inops, quæ à vitijs nuda eſt,& ab hoc præſertim vitio,quod in cõmune bonũ penitus vergere cõ probauimus. Eum moderatorẽ auſpicatiſsimũ ſemper exiſtimaui,qui ſedulò Dei gratiã cõciliare ſibi ſtuderet,& quę diuini cultui aduerſantur procul à ditionẽ ſua remouere, qui etiã perſuaſiſsimũ haberet fluxarũ rerũ affluentiã,& ipſius Reip. fortunas magnũ à pietate accipere incrementũ.Quis ſacrarũ litterarum adeo rudis,qui neſciat nõ minùs boni principis eſſe cliẽtũ ſuorũ mẽtes virtutibus, quã nũmis arcas ſuas locupletare ? quis neſcit Deum pręueniſſe *Reges in benedictionibus*, Reges illos ſcil.qui magnum Dauidẽ æmulantes,*in matutino interficiebant omnes peccatores terræ, vt diſperderent de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem*? Tot reportatæ de hoſtibus victoriæ,tot inimicorum diſsipatæ acies, tot prouinciæ vrbeſque ditioni Chriſtianæ additæ quid innuunt aliud, quàm benignißimè à Diuina Clementia remuneratum pium illud ſtudium ac zelum, quem Conſtantini, Theodoſij,

doſij, Carolomanni, Ludouici, alijq; ſapientiſsimi Reges non ſolũ in Chriſtiani nominis ſtrenua defenſatione, ſed etiã in facinoroſorũ inſolẽtia, & temeritate retũdẽda exhibuêre?

O quàm bene illi eſt, cui propitium in hac vita numẽ veliſicatur: tantũ illud bonũ æſtimarim, vt nec ſimile, nec ſecundum poſsit inueniri, & ſi ſolum eſt, abundè eſt. Neq; verò olim latuit gentiles tã ſolidę veritatis myſterium, qui etſi in media barbarie nati, etſi tenebris plus quàm cĩmerijs inuoluti, ſuorum tamen Deorum fauorẽ ac beneuolentiã quotidianis ſacrificijs demerebãtur, rati ab illo ſolùm cultu ac religione omnẽ, quæ hîc ſperari poſſet, fluere fauſtitatẽ. Idipsũ profeſſa eſt tota Philoſophorũ antiquitas & ſeptẽgemina illa ſapiẽtum lumina: idipsũ Reſp. vniuerſa, ac præſertim Romana rerũ domina, quæ tã ſtudioſè Iouis, Martis, Saturni gratiã ſtatis diebus aucupabãtur, vt ſicut ab eis imperij ſui in cunabula acceperant, ita eiuſdẽ propagationẽ & incremẽta feliciter impetrarẽt. Quis porro neget Deũ peculiari quodã nutu ac prouidẽtia reges tanquã ſuos vicarios moderari ac fouere? qui exẽplo ſuo deſides ad impigrũ Dei obſequiũ exſtimulant, qui authoritate ſuã pio zelo temperatã vitiorũ farraginẽ ſenſim euellẽtes bonã virtutũ ſementẽ ſuperinſerunt, qui improbis ſua ſupplicia, probis ſua pręmia opportunè pẽdunt ac largiuntur? An eos publicę ſalutis adeo amantes ac ſolicitos in poſtremis habeat? an eis rem anguſtã eſſe domi patiatur? an eo-

an eorum curas, & ſudores flocci pendat? nemo huiuſmodi cogitatione mentem ſuam polluat.

Quoties pro concione audiuimus, quoties legimus, Principibus ijs, qui primò rem diuinam cordi habuerunt, & bellum implacabile ſceleribus indixerunt, omnia affatim & quaſi è Midæ virga affluxiſſe? Certè mihi perpetuæ fuerunt inimicitiæ cum impijs Politicorum problematis, qui eas Reip. adminiſtrandæ rationes præſcribunt, ac ſi à diuino nutu atq; præſidio neutiquam penderet, & mũdus fato quodã aut poti⁹ hominũ malitia aſtuq́; regeretur. Noui quid animo moliantur huius pernicioſæ diſciplinæ ſectatores: ſicuti reipſa Deum tãquam communem parentem diffitentur, ſic nec eius ope niti laborant, ſed appellunt animum ad iniquiſsimas rationes perueſtigandas, quibus Reſp. ærario opimius augeſcente fulciatur. Omnino crediderim eos (quod equidem impijſsimum eſt) perſuaſum habere ſibi, vel diuinam prouidẽtiam hominum precibus obſurduiſſe, vel remoram votis noſtris inijcere, vel auara manu ſua elargiri, vel denique auxilium eius eſſe ficulneum, ſeq́; autumant quod meditati ſunt longè ocyus cumulatiuſq́; humanis viribus, humana prudentia, dexteritate ac induſtria adepturos.

Volebas inſuper magiſtratum ab ebrijs, ni ſimul in grauius aliud ſcelus fuiſſent prolapſi vindices

vindices manus abſtinere; neſcis hoc pacto malum minimè præcaueri? ſi velis riuos areſieri, cenſes ſcaturigines obſtruendas, ſi monſtrum extingui, ab incunabulis præfocandum, ſi peſtiferas plantas emori, radicitus eſſe exſtirpandas: & tot cædium in ciuitatibus paſsim pullulantium finem exoptas? nunquam ebrijs impunè volitantibus conſequere. Deinde quid inſuetum, durumque tibi videatur in nudam ebrietatem iudices animaduertere, cùm hæc in Ethnicorum ciuitatibus optimè conſtitutis viguerit conſuetudo, eamque inter Catholicos, Carolus Quintus diuini cultus, & proborum morum propugnator acerrimus, alijq; Reges non pauci tanquam laudabilem factis comprobarint.

Quod ſi leges ciuiles eæ admittantur, quæ pecunia mulctant ſuperuacaneas conuiuiorum expenſas, ferculorum multiplicitatem, veſtium luxum, imò quæ prohibent pretioſas & inuſitatas materias in vulgarium habitum induci, quâ viâ, quo priuilegio ab eadē mulcta immunis abeat temulentus? nam ſi per conuiuiorum veſtiumq; redundantiam, populi totiuſq; Reip. fortunę decreſcūt, quis neſcit per ſingulorū ebrioſorū intēperātiā, & profuſiſsimā libidinē, vti aliàs ſatis explanatū eſt, longè magis exhauriri? Aſt aiunt, nō omnia crimina ad Principis tribunal reuocanda: cedo: ſed Principis eſt iuſtitiæ romphæam, in noxios & ita bono publico damnoſos exa-

cuere, quando Reſpublica ei credita commiſ-ſaque ſit vt pacis virtutumque donis quanto maximo eius ſtudio ac induſtria effloreſcat: qui autem effloreſcere poſsit, quandiu temulentia, quæ publicam tranquillitatem vt plurimum interpellat, incaſtigata manebit?

Ita Princeps, cuius ſcitas ſalutiferaſq; rationes conuiuæ pleno ore dilaudarunt. Geſtiebat verò inter ipſos aliquis, & non obſcuro vultus indicio videbatur è Principe ediſcere velle narrationem, quam pomeridiano tempore, ſummis ſolùm digitis attigerat. Satis igitur, proſpiciens quid frons oculiue loquerentur, pulchra eſt, ait, quã te video auere, hiſtoria, ſed inſtituto noſtro nonnihil aliena, niſi quod, vt in illo Britonenſi incendio ignis à Deiparæ cingulo, ita hic à re omnium pretioſiſsima ſeſe repreſſerit: cumq; ſubijcerent alij epulari colloquio latum patere campum, in quem ſcilicet non cathenati & compoſiti ſermones excurrere debeant, ſed qui à familiari & illaborato ingenio ſuggeruntur, iuſsit virum à ſecretis deferre ad ſe è muſæolo epiſtolã à viro ſapiẽtiſsimo in hęc verba cõſcriptã:

Inuſitata decorum ac beneficiorum, quibus me dudum Excellentia V. dignata eſt, magnitudo facit, vt nullam è manibus elabi ſinã occaſionem ſcribendi ea, quæ animo veſtro voluptatem ſimul & ſpiritale oblectamentũ poſsint procreare. Et opportunè hiſce diebus placuit diuinæ bonitati miraculum illud,

quo

quo pueri Babylonici ſtupori mundo extitê-re, non dicam renouare, ſed euentu illuſtriori cumulare.

8. Kal. Iun. Pneumaticalibus celebri die in templo B. Virginis Fauernenſi, cui Benedictinus Cœnobiarcha præſidet, Pontificij theſauri lucrifaciendi fiebat copia, eamq́; ob rem auguſtiſsimum Euchariſtiæ ſacramentum hierothecæ argenteæ pellucidè incluſum populo exhibebatur: cùm ecce ignis caſu neſcio quo, in aram adeò perniciter inſilijt, vt non ſolùm mappas, delicatioraq́; ornamenta, ſed etiam ligneum inſtrumentum Diuino Corpori ſubiacens ambuſſerit. Ad hierothecam vt peruenit vim ſuam retundi quodammodo ſentiens, eam cum hoſtia ſacroſancta reliquit illibatam, & modo incredibili per tres & triginta horas in aëre hærentem ſtupeſcentibus tum Fauernẽſibus incolis, tum infinita multitudine, quę ad inſolitũ ſpectaculũ è finitimis locis turmatim affluxerat. Die tandem à Pentecoſte tertio adfuit Curio quiſpiã non inde procul ſupplicationẽ cũ ſuis inſtituẽs, cũq́; iã ſacris ad illã ipsã arã operaretur, ecce facta ſacroſancti Corporis exhibitione quaſi ad manuũ ſeſe demittẽtiũ ęquilibriũ deſcẽdit, & ſupra Miſſalem librum ſacro linteo circumuolutum (illum ſiquidem maioris venerationis ergo, ſi fortè vas ſanctum delabi contingeret, ſuppoſuerant Æditui) placidiſsimè cõquieuit. Res geſta breui ad Archiepiſcopi Biſũtini

POMERIDIANVS CONGRESSVS III.

Medicus interloquitur.

CAPVT I.

1 *Definitur ſitis.*
2 *Cur bibat animal.*
3 *Quæ animalia nunquam aut perrarò bibant.*
4 *Cur potio frigida gratior, cùm calida ſit ſanior.*
5 *Non tantum in ventriculo ſitim excitari multis experimentis probatur.*
6 *Guſtum in potu appetunt intemperãtes.*
7 *Nimio potu opprimũtur vires corporis.*
8. *Nullum vinolentiá peſtilentius malum.*

SVB primos matutini ſolis æſtus nobilis ille cõſeſſus, qui adeò beneuolas aures ad quadriparti, tam priorem palæſtram attulerat, iam beneuolentiſsimas ad optatiſsimam Medici dictionem parabat: hoc namq; etiam de ſapidiſsimo ſcientiarum Latice dici po-

ci poteſt. *Quo plus sũt pota plus ſitiũtur aquæ.* Eoq; maius ſtudium & ardor fuit futuræ exercitationis,quò mira magis omnium præſagiret animus, mira tanti viri doctrina ſingularis polliceretur,cùm præſertim eam in medicina vim ineſſe videamus, vt voluptatem cum vtilitate blandiori vinculo maritet. Nihilominus Medico viſum eſt pro ſolitâ ſuâ modeſtiâ & comitate, venuſtam huiuſmodi excuſationem præſtruere.

Viri nobiles, humeris meis prouinciam opinione veſtrâ maiorem, profeſsioni meæ incommodam nonnihilq; arduam impoſuiſtis. vultis me in ebrietatem & intemperantiam arietes & catapultas intorquere: ergo in alumnam & nutricem meam inuehi me oportebit, ergo conuaſandum erit Medico, claudenda officina, alijſque muſis eius opera addicenda. Siquidem *Intemperantia altrix Medicorum*, aiunt Coryphæi noſtri, *eaque deficiente nos quoq; deficimus.* Ne forſan tamen ingrati animi notam mihi inurere, neue ſolus ſubterfugere videar, quod alij maxima cum dignitate ſuſceperunt, potius veſtræ voluntati velificandum, quàm ſtolidi vulgi opinionibus inhærendum eſſe exiſtimaui. Nolite verò me illi oratorio muneri deſpondere, quo Rhetori conſultum volunt, vt ſi quando materia infœcunda & ſterilis ad dicendum offeratur, non ſe anguſtioribus cancellis concludat, ſed

latiſ-

latiſsimè vagetur, & à priuata & ſingulari controuerſia, ſe ad vniuerſi generis vim explicandam conferat & conuertat: hoc, inquam, ſi mihi in exponendis à bibace gula procreatis ſeruandum præſtituerem, non ſolùm pomeridiana hæc tempora, ſed prope Neſtoreos annos video conſumédos. Quare in ſolitum noſtræ artis curriculum deſcenſurus, viam inire compendiariam, & proludij gratia ſtatui nonnulla, quę in tãtorũ malorũ, cognitioné séſĩ deducãt, prẹmittere.

Et quoniam primaria potionis cauſa ac ratio ſitis eſt, non erit alienum à propoſito ſuccinctè eius inueſtigare naturam, iuuabitque eam ſic definire, vt vel *ſuctionis & indigentiæ ſenſum eſſe*; & ita Galeno, *vel appetitum eſſe humidi & frigidi*, atque ita Ariſtoteli congruenter dicimus: hocque ſolùm diſcrimen intererit, quòd hęc ſecundum Philoſophos genere & differentia: illa ſecundum Medicos ſua cauſſa conſtabit. Siquidem ſapiens & archidædala natura cùm dicitur animali ſitim indidiſſe, huiuſmodi refrigerationis appetitum ventriculo procurauit, qua contineter incolumitaté ſuã tueretur, & quod à natiuo calore a[illegible]mitur, ſedulò inſtauraret.

Cùm enim cibum, qui in ventriculum ingeritur, neceſſe ſit digeri, plurimum huic negotio confert potus; quoniam aduentitio humore illum diluit eo modo, quo Alchimiſtę, aut coci res ſolidas & conſtipatas liquore

aliquo macerare,& ad faciliorem coctionem ſolent adaptare. Non iniuriâ igitur dixerim eos à ſanitatis regula non parùm deflectere, qui ſiccè pranſi cœnatique in causâ ſunt, cur cibus humoris expers intra viſcera nimiùm exareſcat, putcat, putrefiat, & tandem inuſitatum quendam calorem ac febrilem progeneret: in causâ ſunt etiam cur meatus offerciantur, & coagulato ciborum cumulo difficilior ad ilia aditus præbeatur, cur deniq; viſcera ipſa temperata irrigatione humectari ſolita contabeſcant: vt enim homini innatus calor, ſic innata ſitis.

Quid ergò mirum, ſi animantes, quæ nullo, aut certè modico ſanguinis æſtu incaleſcũt, ſimiliterque inſecta, prorſus à bibendo abſtineant, cùm genuinus humor ſat copioſus aſcititium minimè requirat: haud tamen negârim quandoq; apes & veſpas nonnihil aquæ prolibare idque caniculâ æſtuante & natiuum eorum ſuccum quodammodo exugente. Quid etiam mirum, ſi quicquid ſub liquidi iſtius elementi tectis ſtabulatur, ſiti nunquam laboret? ſatis humida ſua conſtitutione, humidoque domicilio madet piſcis, non æſtuanti inſuper pulmonum foll[illegible]citatur, non immeritò ijs annumerem cruſtata ſquammigeraque animalia, teſtudine tamen exceptâ tam marinâ quàm terreſtri: vtraque enim prędita eſt pulmone & toroſo & abundè ſanguineo. Et aues nõ ſanè multùm bibituriunt, quod

quòd qui eis ineſt pulmo molliculus eſt, ac ſanguine deſtitutus: non tamē infitias iuerim accipitrem, aquilam, falconem & ſimiles nōnunquam nobis ſiti ardere viſas: at eam vel adurente febri, vel plurimo volatu, vel diutinâ prædæ inſectatione excitari tradunt rerum phyſicarum inueſtigatores. Qua in re profectò, vti & in cœteris prouidentiſsimè ſe habuit diuina bonitas: nam ſi frequentiori illa refrigertaione haberent opus, hauddubiè multùm à volucri ſua exercitatione, ad quā, Iobo teſte, natæ ſunt, multum etiam ab inſigni illa pernicitate auocarentur.

PRINCEPS. Vir experientiſsime, priùs eò, quò intendit, tua perueniat ratio, vellem iam mihi, ne forſan quærenti aliàs excidat occaſio, mentem ex aliquot dubitationibus, quæ eam diſtinent, expedires. Ac in primis neſcio cur ad Ariſtotelis mentem ſitis humidi frigidique appetitus deſcribatur, cùm per hyemē calida potio ſit acceptior, cumque illuſtriſsima illa ſaponum cohors, quæ anno 1585. immenſis plagis terrâ marique ſuperatis nouo plauſu Romanis arcibus inuecta eſt, pro regionis ſuæ conſuetudine nonniſi calido potu tam æſtiuo quàm hyberno tempore ſitim ſedare conſueſcat. Deinde illam voluiſti in ventriculo tanquam vſitata ſua officina fingi & excitari: Ego verò in pulmonibus eſſe dixerim, vel potius per corpus diffundi, quod non rarò è defatigatione incaleſcens,

ſpirare ſitim videtur vniuerſim. Poſtremò præter duas illas, quas ſiti affingi audiuimus, qualitates aliam animaduerto nempe ſaporem: quî ergo eam Ariſtoteles minimè in definitionem incluſit ſuam?

MEDICVS. Certè quæſtiones illas non à Principe, qui potiores ætatis annos rei vel publicę vel bellicæ conſecrârit, ſed à Philoſopho, qui vitam omnē in phyſico puluere triuerit, profectas eſſe exiſtimarim, dicam tamen, quando ita placet, ſitim, ſi naturā eius ad lydiū lapidē exigamus, ſolūmodò appetētiā humoris eſſe, qui ſiue calidus ſiue frigidus ſit, ſibi permiſta diluendi atq; diſſoluendi pollet facultate, vt propterea comedentibus ſtatim ſoleat ipſa inceſſere. Si verò gula frigido potu tranſmeari appetat, vel id conſuetudini tribuendum (vti tepido delectari Iapones modò dictū eſt,) vel certè calori, qui ſeu à febri, ſeu à feruida corporis exercitatione promanans, ſtagnātes interiùs humores ebibit & abſumit: alioquin ille cui non aſcititius calor, ſed naturalis quędā vacuitas humorū ſitim proritat, facillimè naturæ calidâ potius quàm frigidâ vtendo faciet ſatis, quoniam illa magis in ſinus penetrat, efficacius cibos diſterminat digeritque.

Quoad ſecūdū attinet à tua ſentētia, Princeps optime, non diſcedo, lubenſque ſitim in ventriculo ita collocarim, vt ab alijs partibus non excludatur: ſi equidem ad variam eius vſurpationem, quæ latiſsimè vagatur, attenda-

tendamus animum in corpore penè vniuerſo ſedem figere compluribus experimentis innoteſcit. Nam primò ſi ſolùm in ventriculo ſoleret excitari, ſtatim accedente potu ſedaretur, non minùs quàm fames, quæ mox vt cibus eū occupauit, non ſæuit ampliùs, etiamſi necdum in ſanguinem, carnem, neruos, muſculoſue tranſierit. Videmus etiam illos, quibus pulmones neſcio quâ ariditate contabeſcunt, quamuis continenter ſe proluant, imò diſtento aqualiculo turgeſcant, nihilominus ſiti perpetua inflammari. Alterum à ſolerte natura ſapienter inſtitutum ex eo patet, quòd parum potus per aſperam arteriam permeãs ad pulmones non aliam ob cauſam, quàm ad eam extinguendam tranſmittatur. Quî autē id fiat, quantaque induſtria diuina manus res naturales ſit architectata, operæ pretium eſt enucleatiùs expendere. Gutturis orificium epiglottis ſeu gurgulio obſidet quaſi quidam penſilis de palato iſthmus: atq; dum ſe cibo potuiq; veluti ponticulum ſublicium præſtat ita appoſitè illum animæ canalem obſtruit, vt & faucium præcluſionem, quæ ex multa eſcarum liquoriſuè iniectione accidere poſſet, arceat, & ſimul procuret, vt aliquantulū potus per ſuas extremitates prolabens ſeſe obliquè in arteriam inſinuet & in pulmones deriuetur. Vnde ſi cupiā animali porco maximè (vti author eſt Hippocrates l. de corde) ferro

iugulum

iugulum petatur, arteria eo ipſo colore intincta apparebit. Cui etiam aſſentiri debeant Medici, ſi è multis tricis ac difficultatibus velint euadere. Nam vt pectoris & occultiorum viſcerum prauis affectionibus medeantur, imperant ſyrupos, trochiſcos, paſtillos, qui ſenſim in ore colliqueſcentes in malè affectas partes illa permeēt, neceſſe eſt.

Alteri dubitationi veſtræ ſi reſpondero, video fore, vt ebrioſi me paradoxorum dogmatum procuſorem exiſtiment: volo enim ſaporem non inter primarias qualitates, quæ ad genuinam potus indolem pertinent, reponere, at inter ſecundarias veluti quandam proprietatem per ſe nulla in re altrici naturæ deſeruientem, & ſolum cibo ac potui comitem additam, vt ad bibendum appetitus prolectaretur. Quis credat igitur (quamuis ita ſe res habeat) eos ſolummodò vera genuinaq; vrgeri ſiti, qui tantū quidpiam humidi appetunt, & quæritant, & eos, qui ad ſaporem & guſtum è calicibus aucupandum mouentur, appetitibus præpoſteris & à natura minimè inſtitutis, ſed potiùs ab intemperantia & prauâ voluntate procreatis concitari. Ex hoc hominum grege temulentos meritò dixerim, qui quamuis ſitibundâ cupiditate quarto aut quinto hauſtu repreſſâ, nihilominus bibendi nullum finem faciunt, collum ſibi gruis ad gulam delicioſo vini ſenſu tractiùs demulcendam exoptantes: quemadmodum iſte

helluo

helluo, qui inſatiabilem ſuam libidinem explere ſatagens ori adhibito infundibulo, merum aſsiduè ſorbillabat. Eoſnè homines, an portenta veriùs dixerim, qui diuina munera impijſsimè prodigere, naturæ prouidæ beneficium viliſsimâ delectatione eludere, eiuſq; ſapientiſsimam regulam præuertere non verecundantur: ſiquidem illa bibendi facultatem certis limitibus ita definiuit, vt ſi citra refrigerationem, & humectationem neceſſariam ſumpſeris, nec eam pro ratione diſtributionis ciborum, & congruæ concoctionis metiare, illos tranſilijſſe cenſearis.

Hac in re ſtomachus eſto modiperator, & ſuis nocumentis te à nimia ingurgitatione deterreat, edoceatque illam humorum affluentiam per omnes ſuos fines improbè vagari, digeſtionem inſuper præpedire, cibos huc illucque diſijcere; quos tamen natiuus calor, vt maiori cum efficacitate operetur, expetit aggregatos. Hinc eſt quòd, quia ventriculus humidi abundantiam tanquam operationi ſuæ maximè inimicam pugnaciter fugit, magnus ille Opifex eum quaſi igne circumſepiens veluti ollam in medio flammarum collocârit. Porrò vitalibus vndequaq; fomentis munitur, à dextris hepate, è quo velut ex officina inſtructiſsima ſanguinem commodum ſibi comparet, à læua ſplene, deſuper corde vitæ ac caloris fonte perenni ſimulque diaphragmate protegitur; à tergo inſiſtunt muſcu-

muſculi, à fronte obtenditur omentum ſeu pingue inuolucrum. O ingenioſiſsimam atq; operoſiſsimam fabricam! quàm tamen vili præſidio te deſtruit intemperantia. Quid chylo (in quem alimentum ventriculo exceptum tranſmutatur) accuratiùs ſeruandum? ei ſi bene ſit, etiam cæteris naturalibus facultatibus bene erit: cum ergo iſta eluuies cibũ, prius quàm ritè elaboratus ſit, ad inteſtina tranſmittat, eius generationem perneceſſariam maximè interpellet neceſſe eſt: ſenties enim ſanguinem è chylo ortum peſſum ire, ſpiritus è ſanguine exhalantes perperam diffundi, omnes deniq; corporis partes carnem, oſſa, toros, venas, cartilagines, arterias, quæ ſanguinem in ſeſe conuertunt impura temperatione deprauari, cum tamen ſanguinis puritas quanta maxima ad ea reparanda, quæ natiuus calor velut lima quædam exterit & conſumit, requiratur.

Quid aliud igitur reſtet hominis intemperantis corpus, quàm malorum omnium receptaculum? quod ferrum, quod virus, quę ęgritudo, quę peſtis tanta ei parere poſsit nocumenta? non ſi hæc omnia ſimul in eius cutem ſeſe armarent, ad milleſimam miſeriarum partem, quæ volenti cudit, queant pertingere. Longè optabilius foret gladij aciem lethiferam excipere, Phalaridis immanes cruciatus, qui fulmine ocyus auolant, perſentiſcere, peſtem ipſam, quæ aliquot

dierum

dierum curriculo hominem corripit, ſubire, quam in crudeliſsimas illas Tyrannicæ ebrietatis manus prolabi. Verè tyrrannis eſt, quæ funditus illum, quem captiuum detinet, perdere decreuit, quæ mille mortes tum corpori, tum animæ machinatur, non leues, non fluxas, ſed quæ duratione ſua & acerbitate ad rabiem adigant, & in deſperationis gurgitem demergant.

CAPVT II.

1 *Diſtinctiùs ebrietatis effecta recenſentur.*

2 *Ingenio officit.*

3 *Apta 4. qualitatum temperies ingenium acuit, perturbatio retũdit.*

4 *Siccitas tamen nonnihil excedat oportet.*

VErùm vt ea, quæ modò quaſi coagmentata propoſuimus, enucleatiùs exponantur, temulentiæ effecta ſic quadrifariam diſtinguenda ſuſcepi, vt omnia damna, quæ procreat animæ, quá ratione prædita eſt, quâ ſenſus eſt principium, quâ vegetandi facultate pollet, complectar, non prætermittendo morborum radices præcipuas: nec enim omnes poſſum recenſere.

Cùm fateantur omnes ingenium Principẽ eſſe animĩ facultatem, certè indolendum eſt per humorẽ illũ, quo totũ corpus, pręſertim

verò

vero cerebrum torpet ac ingraueſcit, eius vigorem conſopiri, retundi aciem, functiones planè præpediri. Congruentibus omnium Medicorum ac Philoſophorum ſententijs probatiſsimum eſt eum, cuius cerebrum magiſtris qualitatibus, vt vocant, eſt cócinniſsimè temperatum, optimo ingenio iudicioq; perpollere. Siquidem in pleriſq; nimius calor efficit, vt in iudicando rei pondera, & momenta non conſiderent, in deliberando vacillent, & in varias ſententias diſtrahantur flammæ non abſimiles, quæ nuſquam conſiſtens huc, illucque fertur: contra in alijs, quibus frigida nimiùm ineſt conſtitutio, torpor quidam & ſtupor innaſcitur omnibus animæ functionibus infenſiſsimus, vt non immeritò dixerint Philoſophi, *frigus non ingreditur opus animæ*, ſed potius eius facultatem hebetat, & plũbo reddit obtuſioré: exuberante enim vigore ſeu humiditate gignitur ſanguis, quem melancholiæ, pigritiæ, veterni, ſtupiditatis ac ſtultitiæ parentem eſſe Galenus tradit, cũ ſcilicet ſpiritus alioquin agillimus, naturaq; liberrimus ita in his humorum ſalebris hæret, vt vix poſsit emergere. Deſeruiebat olim verecundiæ ſtimulis Græcum adagium:

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον

" *Subtiles animos venter non gignit obeſus.*

Eò crediderim Spartiatas collineaſſe, quibus latè protenſum abdomem modici ingenij erat argumentum dum Anchidem ventre collatiuo

latiuo turgidum ignominiæ ergo in ſenatorium conſeſſum produxére: neq; ijs fuit ſatis à Lyſandro acerbioribus monitis fuiſſe correptum, ni etiam perenne illi exilium, ſi in poſterum ſobrietati non ſtuderet, minitarentur. Nec ſanè iniuria: ſapientiſsimè enim iudicabant Anchidis ingeniũ ac prudentiam Reip. alioqui perutilem pingui aqualiculo per intemperantiam exceſcẽte paulatim attenuari & extingui. Et vnde, quæſo, illi, qui ſiue amore virtutis, ſiue neceſsitatis ſtimulo adacti frugalitati dant operam, ſagaciori ſunt ingenio, acutiuſque cernunt, quàm ij, qui quotidianis epulis & potibus ſe ingurgitant, niſi quia diuturnæ menſæ, ferculorum copia, dapes induſtriorum cocorum multiplici artificio elaboratæ, denique cyathi toties repetiti magnam corpori vniuerſo, & cerebro potiſsimùm humorum affluentiam inuexerunt. Hinc turpe mentis damnum Venuſinus poëta concinit aut, potiùs lamentatur: *Athenæus l. 12.*

——— Corpus onuſtum
Externis vitiis animum quoq; prægrauat ipſum,
Atq; affigit humo diuinæ particulam auræ.

Perſius tantam animo hebetando vim tribuit humiditati, vt ſentiat ventrem contra famelicum ac inſaturum, vnde conſtitutio ſiccior exiſtit, præbere picis, coruis, pſittacis facultatem voces humanas atque adeo Græcas æmulandi.

Quis expediuit pſittaco ſuum χαῖρε?
Coruos quis olim concauum ſalutare,
Picaſq; docuit noſtra verba conari?
Magiſter artis ingeniiq; largitor
Venter negatas artifex ſequi voces.

Nemini verò author ſim vt nimiam ſiccitatem procuret ſibi: cùm enim ea tangendi ſenſum, qui omnis cognitionis baſis eſt ac fundamentum hebetet ac ſtupefaciat, verendum eſt ne eo ceſſante exercitia ac functiones aliarum facultatum vacent ac ferientur.

Quamuis autem dixerimus quatuor illas primarias qualitates velut in æquilibrio conſtitutas homines ad miram promptionem, vigorem, ingenij acrimoniam, iudicij maturitatem traducere: audio tamen à Galeno ingenium illud omnibus numeris abſolutum effingi, quod ex quadripartitâ temperie ita eſt adaptatum, vt nonnihil ſiccitas excedere videatur: in cuius ſententiam eſt cur propendeamus, quando videre eſt eos pueros in dies in rerum ſcientiâ prudentiaque cum ætate augeſcere, in quibus calor vitalis humorum redundantiam eatenus exedit, quoad ſicciorem temperationem fuerint adepti; cum è contra eoſdem nimis aqueum cerebrum beſtiolis, teſte Ariſtotele, quàm hominibus reddat ſimiliores. Dicam amplius: ſi ea eſſet Medici peritia, vt puero à teneris vnguiculis ſuperfluum hunc humorem reſecare poſſet: aut ſi natura id calidi & humidi

humidi, quod parentes in generando impertiuntur, in frigidũ ac ſiccum, quę ad ratiocinandũ qualitates ſunt perneceſſariæ, valeret cõmutare, cerneretis infantes ab incunabulis ipſis non tam ad vbera quàm ad mel philoſophicarum, naturaliumq́ue rerum, quas nullo doctore eloquerentur, exugendum aſpirare.

CAPVT III.

1 *Bene temperati cerebri etiam in beſtijs mira ſolertia.*

2 *Aranea ad texendum induſtria.*

3 *Formicarum cauta prouidentia.*

4 *Quædam canibus veluti rationis veſtigia.*

5 *Admiranda cuiuſdam canis fidelitas.*

QVID ab homine petimus, quod magis eſt in pecudibus demirandum? Illæ etiam æquabilis temperamenti, in quo nonnihil ſiccitas præmineat, fretæ beneficio, actiones & motus edunt rationi humanæ adeo conſentaneos, vt non defuerint Philoſophi, qui in ijs ratiocinationem vigere, non minùs quàm in nobis voluerint, ſolumq́ue deeſſe inſtrumentum ſeu articulata verba, quibus ſuos conceptus enuntient. Quod qui aſſerunt auxeſi liberaliùs mihi ſanè vti videntur: potuerant mitiùs,

& veriùs dixiſſe adeo mirifica ab animantibus prodire, quæ nos etiam ingenuè fateri cogant ſaltem in ipſis aliquam rationis ſcintillam aut veſtigium emicare.

Proferat in primis Dædalæam telam araneus nobile ſiccioris ſuæ conſtitutionis argumentum. Quot induſtriæ in vnum opus concurrunt? tam moderato vngue, tam tereti filo, tam æquali deducit ſtamina, vt breui tempore ſpecioſam texturam neſcio quo glutine ſibi inuicem adhęreſcere conſpiceris. Texere à medio incipit circinato orbe ſubtegmina adnectens maculaſque paribus ſemper interuallis, ſed ſubinde creſcentibus ex anguſto dilatans indiſſolubili nodo implicat. Quantâ arte celat pedicas, quàm opportunè muſcas in ſcutalatum rete graſſantes deprehendit; vt nulli maximo etiam venatori ars huiuſmodi prædam in plagas includendi ſit imitabilis. Rem, ſi placet, oculis veſtris quorundam verſuum recitatione planiùs ſubijciam, qui à tenerioribus annis, quod gęnuinè araneorum indolem referant, animo meo tenaciter inhæſerunt:

——————— Vel araneus author
Amplus erit, quæ cura viri, quæ cura marita.
Venatu mas quippe domum, paruoſq; penates
Suſtinet, augendis indulget fœmina telis,
Fila vomens vtero, iuſtam nam ſufficit aluus
Stamine fœta colum ſenſim quam deniq; carpit.
Inſtar habet fuſi pondus, quo Dædala filum

Detra-

Detrahit, atq; vno perducit læuè tenore.
Telæ contextum centro exorditur ab imo:
Hinc paribus ſpatiis diſtinctos circinat orbes,
Argutum dum claudat opus, dum licia pangat
Vltima, nexilium ſtat peruius ordo plagarum,
Ne tenues maculas violentior increpet Eurus,
In caſſeſq; cadat melius malè prouida muſca:
Nã ſummas vix muſca breui pede contigit oras
Cum ſubito ſenſu medium mus acer in orbem
Euolat, implicitumq; rapit ſine Marte volantem.

Eandem formicæ ſiccitatem ſat, credo, vobis compertam, ideoq; etiam ineſſe quidpiam formica maius, quod an induſtriam, an ſolertiam, an prouidentiam nuncupem, an omnia verbo vno complectar, neſcio. Quàm accurate Syrio æſtuante hyemis impēdia præcauent, quàm ordinatim modicam ſuam meſſem in horreolis coaceruant, quæ ſi forſan ex longo ſitu mucidum aliquid aut rancidum oleat, illico cenſent aëri exponendam: quare grana & ſemina educunt, educta euentilant, euentilata madefaciunt, madefacta exſiccant, ſimileſque centum obeunt exercitatiunculas, quàs Aratus aſſerit pluuiæ eſſe prænuntias. Quid de præſenſione illa ac præſagitione, quam granis frumenti contricandis adhibent, referā: ab ea ſanè propè humanā prudentiam dixerim exuperari; cum enim ex ſubterranea humectatione concepta lenteſcant facilè ac molleſcant, fit vt ad germen propagandum paulatim aptentur: damnum hoc vt formicæ

præuertant extremitatem illam, qua ſolitũ eſt germen emergere ſeduloarrodunt. Sed hæc venuſtiùs verſibus illis accipite:

Vt formica ſuo latitans caput extulit antro,
Dum ſudi rutilant ſole calente dies:
Inuiſit denſo flauentes agmine campos,
Et totas Cereris ſpe meditatur opes,
Reſpondetq́ ſpei labor improbus, omnia feruent,
Feruet opus, feruet ſemita, feruet ager.
Non opifex, ſed paret opus, nec onuſta, ſed ipſum
Paret onus: grana hac, num gradiuntur, ais?
Et cordi eſt germanus amor, dum ſana laborat,
Reſtat in vmbroſis agra foraminibus
Nec pigratur iners, meſſem ſed in horrea condit,
Si quid & artifici germinet, ore ſecat.
O quanta hic virtus, amor, & prudentia quanta eſt!
Vnica qua doceat te cata lingua deeſt.

Non eſt cur minùs canem ſiccitate etiam præuigente ſagaciſsimum, ad ſua peragenda quodam vmbratilis rationis ductu inſtigari iudicemus. Quo inſtinctu Plutarchicus ille, vas in naui contuitus olei ſemiplenum magnam lapillorum congeriem iniecit? an non huiuſmodi ratiocinatione? cum lapilli oleo grauiores ad imum ſint deſcenſuri, neceſſe erit oleum aſcendere, & ad vaſis labra, meaque accedere: & dum feræ veſtigia inſectatus in biuium incidit, nonne à ſufficiente partiũ enumeratione argumentari diceres? oportet feram, quam perſequor, alterutram harum

viarum

viarum decurriſſe: non autem hanc, quia nulla eius veſtigia ſubodoror, ergo alteram. Quid ad illius argumenti perfectam rationem deſideretur? Longior forem, ſi iſtius animantis actiones omnes, officia, ſenſationes, & plus quàm brutalem induſtriam vellem percurrere: etiam ſuperuacaneum eſſet eius fidelitatem, obtemperationem, vafritiem, patientiam, venaticos labores recenſere, cū ea quotidiano vſu ſint vobis notiſsima.

Non tamen ſilentio prætermittendum quod noſtra ætate in Hiſpania in omnium luce atque oculis geſtum eſt. Illic mira factitabat Comitis cuiuſdam Alphonſi canis, quæ hauddubiè audientium fidem excederent, ſi non oculatorum teſtium authoritate fulcirentur. Hero fuit aſsiduus comes & quotidianum delicium, imò eundem cum ipſo tumulum ambire viſus eſt: vt enim vita functum ſenſit, dolore inconſolabili percitus ad triduum non ſolùm latrans & vlulans, ſed etiam ieiunus permanſit, quamuis certam in dies panis portionem ei legaſſet Alphonſus. Famuli manifeſta huius lethiferę inedię ſigna ſubueriti in promptu remedium commenti ſunt non ineſficax. Eorum aliquis defuncti veſtem ſibi accingens, corporeoſq; eius motus ac vocem ementitus, locum, vbi ſordidatus iacebat canis, ingreditur, nomine compellat, adblanditur, & moribundum varijs geſticulationibus ſic excitat, vt quaſi in gra-

tiam reuiuiſcentis heri ſe paſtu liberaliter refecerit: verū vt ſublatâ laruâ ſe illuſum animaduertit, ad lugubres ſuas nænias reuerſus eſt, & paucis poſt diebus interijt. famuluſne vnquam domini ſui necem maiori doloris ſenſu teſtatus eſt? poſsitne veracioribus lineamentis in quopiam ratio adumbrari? Tanta eſt aptæ temperiei principe ſiccitate præſtantia vt etiam pecudes ad ea, quæ ſupra captum ſunt, promoueat: tantam pariter ebrioſus ex humorum profluentiâ conſciſcere ſibi ſolet ingenij ſtupiditatem, vt nihil hominis præter ſpeciem externam ſpirare videatur.

CAPVT IV.

1 *Cerebri partes tenues & ſubtiles eſſe oportet in homine ebrioſo craſſæ ſunt & fuliginoſæ inde hebetudo*

2 *Quidam à nimio vino in amentiam verſus.*

3 *Contra caupones & Oenopolas, qui vinum aut cereuiſiam mixturâ quarundam rerum adulterant.*

In Microtechni c. 1.

4 *Ebrietas memoriam confundit.*

5 *Memoriæ quanta neceſsitas.*

6 *Raræ memoriæ exempla*

GAlenus dudum rari & ſingularis ingenij cauſas rimatus, non modò cerebrum con-

grua quatuor qualitatum temperie excellere voluit, ſed inſuper ex ſubtilioribus partibus, nec aliqua mole craſsiori compaginari. Huic proximè accedit Ariſtoteles, dum ad mentem acuẽdam ſubtiliorem ſanguinem requirendo, innuit alimenta, quæ tenuiores ſpiritus progignunt, magno eſſe limandis expoliendiſque ingenijs adiumento. Quis verò non clarè videat ab ebrietate ex cruditatibus cibiſq; indigeſtis chyloque imperfectiore pinguem atque craſſam cerebri ſubſtantiam procreari? ſcilicet ita natura comparatum eſt, vt quemadmodum cereus à vorace flamma, aut à lychno ardenti oleum exſugitur, vt niſi ſuperaddità materiâ continuò foueris extſguitur, ita ad natiui caloris fomitẽ perpetim cõſeruandum, vtque habeat circa quod verſetur, & virtute ſuâ mirabili quidpiam in carnem, arterias, muſculos, ceteraſque partes à ſe prius exeſas tranſmutet, quaſi in ſupplementum noua ſemper alimenta ſuppeditamus. Si verò ipſe flaccidus ſit ac debilis (qualem in ebrijs, qui totius corporis habitudinem per immodicos potus, temperamento impensè frigido afficiunt, commonſtrabimus) quî perfectè poterit conuerſionem illam operoſiſsimam præſtare: cùm vt panis verbi gratia in carnem, in venam, in os commigret ingenti ſanè calore ac virtute ſit opus. Quare commutatione impura atque imperfecta exiſtente, etiam corporeas partes recens productas

L. 2. de part. ani.

pante ac tumultuante ſolitos 7. dies mille ineptias, milleq́; ſtultitiæ monumenta edidiſſe. Nõ reticuit Græcia Cleomedem Spartiatarũ Regẽ, quòd Schyticæ libidinis æmulus palmam ſympoſiacam ſuis præripere ſatageret, in amentiam verſum fuiſſe. Quidni popinones noſtri eodem periclitentur malo? ſi enim eiuſdem cum illis ſint farinæ, vereor ne idem ſtultitiæ libum ex eorũ cerebro conficiatur: quo enĩ priuilegio immunes abeãt nõ video.

Si vnquam vera ſibi à tam læuo aſtro metuerint, iam cum Oenopolarũ & cauponũ auaritia malitiaque nunquam aliàs fuerit peſtilentior, metuant neceſſe eſt: cùm alius vinum vt firmius inualeſcat, acoremq́; (vti comminiſcuntur) fugiat, calce gypſoque permiſcet, cùm alius cereuiſiam lolio & ſapone atro adulterat, audetq́; proteruè in ea Arſenicum maccrare. Quid hęc omnia aliud niſi fumos periculoſiſsimos ad tenerrima capitis organa ſoluẽda exhalẽt? ſi verò ſigillatim malignę huiuſmodi mixturę prauitatẽ enucleem⁹, calx vtpote naturę igneę ac mordicãtis cũ acutiſsimis dolorib⁹ ſtomachũ & vẽtrẽ pũgit, tũ guttur ac iugulũ aſperrimè afficit, tuſſim ciet, ac tormina, aſmatis labores, lotij ſuppreſsionẽ, & maximè ſitim accendit inſatiabilẽ: eoq́; forsã collineat callidorũ cauponũ vafrities, vt exinanitis cadis crumena ìpleatur. *L. 6. Simplicium.* Agypſo etiã acerbiſsimas pęnas nec nõ pręfocationẽ accerſiri author eſt Dioſ. & Gal. cenſet

per lo-

per lolium ſtomachum inflammari, pulmones ſiti ardere, obtundi caput, oculos obtenebrari. Sat nota eſt Arſenici virtus perniciosiſsima, de quo hęc pręterea Matthiolus. Cùm reus quidam Pragæ iudicum ſententia infauſtæ cruci addictus eſſet, vt ceti pulueris, quem penes ſe habebat Ferdinandus Archidux Auſtriæ exinde Imperator, virtutem periclitaretur binas tãtum Arſenici ſumpſit drachmas quibus è vino ſumptis mox toto corpore factus eſt liuidus iamq; animam exhalaturus videbatur: mox Cæſareus puluis vino albo dilutus datur exſorbendus: tandem in tanto præſentiſsimorum venenorum conflictu antidotum ſolertis naturæ adminiculo fretum altero valentius euaſit, & inſecuta luce reum priſtinę valetudini ac libertati reſtituit: Dum mirabilem arſenicum inter & puluerem illum antipathiam expẽdo, venit in mẽtẽ noſtrorum hominum commiſereri, quòd temulentiam ita depereant, cùm ipſa non minus quàm puluis ille Arſenico egregijs ingenij bonis aduerſetur.

Verum quid memoriæ dotibus præclarius? hanc confundit temulentia. Quæ gaza locupletior? hanc diſperdit temulentia. Quid cerebro diuina prouidentia ingenioſius architectata eſt? & hóc deſtruit temulentia. Ita enim mollem illam molem humectat, vt nihil memoriæ, quæ in eius poſtico ſedem collocauit, mandari poſsit, ſcilicet in profluente quic-

te quicquid exprimitur ſtatim oculos fugit: è contra aliorum cerebrum mirum in modum excalefacit, ſicque indurat vt chalybis inſtar, qui ſculpenti obſtinatiſsimam duritatem ſuam opponens ſcalpri aciem retundit,& operantis manum defatigat,omnes memorię notas repudiet: deniq; ſpiritus vitales cogit, addenſat, permiſcet: quorum tamen ſubtilitas ad omnem rationalis animæ functionem eſt perneceſſaria.

Adeone parui penditur nobilem huiuſmodi facultatem, quæ non ſolùm ad litterarum cognitionem adipiſcendam conſeruandamq́;, ſed etiam ad rerum humanarum adminiſtrationem comparandam eſt inſtituta, penitus otioſam atque inutilem relinquere? Quoties præteritorum recordatio exempla, ſanaque conſilia ad imminentes Reip. labes præcauendas, atque ad hoſtium machinationes declinandas ſuggeſsit? Quid hominis ineſt homini, ſi memoria vacet? etiam

Si mores hominum, multorum & viderit vrbes, ea.

etiamſi præclaras hiſtorias, & ad ciuilis vitæ moderationem accommodatiſsimas didicerit, etiamſi voluerit, reuolueritq́; monimenta omnia, quę cata antiquitas poſteritati ſcriptis conſignauit; ad quid tantorum bonorum cumulus, ſi eâ prorſus obliuione deleantur? Vix verò dici poteſt, quantis fœcunda, felixque memoria res humanas beet vtilitatibus. Optent alij rarum excellenſque ingenium:

malim

malim ego hoc in ſecundis tertijſue cōſiſtere, modò illa imprimis numeretur: ſiquidē efficit, vt homines in familiari congreſſu, in ſubſellijs, in pulpitis, in roſtris portenta eſſe videantur: ipſa virum in aliqua dignitate conſtitutum toti populari coronæ veluti numen aliquod è tripode educit.

Quis non olim ac etiam modò memoriam Senecæ demiretur, qui 200. verſus à totidē viris ſingulatim pronuntiatos tantūq; ſemel auribus acceptos preposterè inchoando fideliſsimè referebat. Non minor fuit illa Cyri Perſarū Monarchæ, qui quoties luſtrare vellet exercitum multitudine propè innumerabilē, queq; militem ſuo nomine poterat cōpellare: Cyrus Rex (ait priſcus author) omnibus in exercitu ſuo militibus nomina reddidit, vt ſine monitore exercitum ſalutaret. Quendē noſtra ætate adoleſcentē è Corſica oriundū triginta ſex verborū millia abſq; vlla hęſitatione aut cæſpitatione, eaque etſi re ac ſignificatione diuerſiſsima, vel à medio vel à capite, vel à calce pro cuiuſq; arbitrio repetentē nōnulli audiuère. Quid memoria laudabilius? quid glorioſius? quid mirabilius? Poteſt illa nobis etiā tacētibus ab Auguſtino, à Theodoreto centumque alijs ſua præconia mutuari. Iure merito naturæ miraculum vocauit ille qui ſtupens quibus in loculis Seneca tantam verſuum multitudinem reconderet ita cecinit:

Prō

Prô quam memoria eſt grande promptuarium!
Quis tot receſſus vertici paruo dedit,
Vt Seneca verbis mille, mille verſibus,
Non tam repente condus, ac promus foret.
Innumera Cyrus mente condit nomina,
Innumera tabulis ora pingit humidis,
Et tota modico caſtra clauduntur globo;
Quî fiat illud non capio: neq; hinc ſtupor:
Memoria tanta qua capit, non ſe capit.

Eſt aliud eiuſdem poëmatium, quo præter mirficam eius virtutem, quàm homini ad agendum ſit neceſſaria innoteſcit.

Memoria calamus eſt fidelis luminum,
Eſt agricolarum calculus, penus, liber,
Catalogus ingens temporum diſcrimina
Hominumq; geſta contegens fœto ſinu,
Quæcunq; longa perpetem reddens diem
Myriade vidit Phœbus annoſum iubar;
Quacunq; noctiluca detexit face,
Obliuioſo conderentur iam pede
Suis memoria ſcriniis ni crederet.
Præterita nouit cum futuris nectere,
Nec non futura copulat præſentibus.
Hanc tolle vitam vimq; tollis ingeni
Hemineſq; & orbem nubilo denſo tegis.

Quã ergo ſedulo tẽperãdũ ſibi ab omni ingluuie, ab omni cruditate, ab intẽpeſtiuis poculis quæ theſaurũ adeo excellentẽ nobis improbè ſuffurantur, & hominẽ à prǽclariſsimis naturæ dotibus nudiſsimum relinquunt, quæ ingeniũ, prudentiã, conſiliũ, induſtriã compilant,

pilant, & concitatiſsimi torrentis inſtar omnes animæ facultates ſecum abripiunt.

CAPVT V.

1 *Potus immodicus ſenſus obſtupefacit.*

2 *Ventriculus in caput fumos exhalat: inde per vniuerſum corpus reſoluti defluunt.*

3 *Ab excrementis cerebri in organa ſenſuum zcu m. ta diſtillant.*

4 *Inde morborum origo.*

5 *Circa hanc rem quædam expediuntur.*

VErumenimvero, quæ detrimenta ex hoc peſtilentiſsimo fonte in animam
5. ſenſuum miniſterio adlaborantem deriuentur, videamus, ſtatuamuſque fundamentum, è quo tota ægritudinum moles ab ebrietate extructa conſurgat. Conſideraſtis aliquando quo pacto ignis florum herbarumque fumos ad ſupremum vſq; Clibani plumbei ſolùm exhalet, quo pacto illi vlterius aſpirare non valentes ibi, cum propter continuum ſemper adnaſcẽtis vaporis ſupplementum, tum propter innatum plumbo frigus, & materiem aqueam Clibani ſummitati adhærentem, addenſentur, ac denique abundè etſi guttatim in ſubiectum cyathum diſtillent ac delabantur?

Haud

Haud ſecus in ventriculo noſtro ſe res habet: vnde natiuus calor, vini fumos in cerebrum expirat, quod cum ſit frigidiuſculum, eos cóſpiſſat, qui deinde reſoluti, ac ſuo pondere ad inferiora vergentes defluunt modò in compactiones, atq; ita naturæ operatricis beneficentia præpeditur, modò in aures modò in odoratus organum: nec ibi ſiſtunt, ſed promiſcuè in neruos, in ſtomachũ, in pulmones, in præcordia, in cetera membra quantumuis exigua ſæuiunt atrociter: & quanto magis ventriculus eſcarum potuſque farragine oppletus fuerit (qualis eſſe ſolet ebriorum ſimilis clibano denſa herbarũ copia turgeſcenti,) tanto maior etiam erit fumorum abũdantia, qui vbi ſe ad cerebrum aggregarint, ad ſenſuum exteriorum organa dimanantes agendi vim reddent imbecillem.

Ex hoc vno fonte rheumatum ſtillationumq; primaria cauſa peti poteſt. Nam cum exploratũ ſit humani cerebri molem ingentem eſſe, & proportione ad corpus habita maius quàm vllius alterius animantis, haud dubiè alimento eget plurimo: nec propterea mirum, ſi ſe egregiè reficiendo, multumq; ſanguinem, quem in ſe transformet, exſorbendo magnam vim excrementorum eijciat, præſertim, ſi aliunde infirmitatem aliquam contraxerit, ſi copioſiori, aut non congruenti naturæ ſuæ paſtu abundet: ſi porro excrementorum redundantiâ minimè oneretur, facilè

ijs ſe eximit, & in meatus in hunc finem à ſapiente natura excogitatos transfundit: ſi autem plus æquo exuberant, foras emergant, & in meninges ſeu eius inuolucra per occultos venarum ſinus influant neceſſe eſt. Quare fixum ratamque ſit, quando cerebrum per nares minimè repurgatur, rheumata & graues capiti dolores eſſe ſubeundos: vnde peritus noſtra ætate medicus non inſulsè dixit, *qui foris ſplendent, ſæpe intus ſordent*. Præterea excrementitiũ illud nonnunquam in ſuperiore capitis gyro ſub ipſius cute verticis quo venarum extrema faciem temporaque peruagantia pertingunt, exoritur: & quotieſcunque illæ ſtipatiori aliquo humore farciuntur, ad eandem pellem excrementa tranſmittunt, quę cũ pinguiora ſint ne foras vaporare queãt neceſſũ eſt ibi cõcreſcere, multa & tubera, atq; ateromata cieri, vt etiã pellis à cranio diſcedat

Atque hanc ex Fernelio doctiſsimo viro habete originem ac fomitem rheumatum ſeu fluxionum à priſcis medicis minimè obſeruatum. Turmatim verò ruunt ipſę in prominentiores corporis partes, oculos, maxillas, dentes, collum, humeros, bracchia, tergum, renes, coxendices, crura, articulos, vt non immerito podagra, chiragra, & omne ſeuerius malum ſeſe ab hac ſtirpe infelici prognatum agnoſcat. Non deſunt alij maligni humores, qui è cauernoſis cerebri ſinibus ſub caluã latitantibus defluunt, defluuntque ad intima

corporis

corporis non ſine incredibili laniena & acerrimo doloris sēſu: ſi in ora neruorum labuntur, ſubito apoplexia, paralyſi, ſtupore, ac tremore artus corripiuntur: ſi in ſenſuum organa, mox aut ſurditate, aut cęcitate, aut cōtinuo aurium tinnitu, aut odoris deprauatione quis afficitur: experimento ſit Dionyſius Siciliæ Tyrannus, qui per frequentes calices oculos extinxit ſibi. Si gutturi & aſperæ arteriæ eadem fluxio inceſſat, ranceſcunt fauces & angina premunt ur: ſi pulmonibus inſideat, naſcitur tuſsis, phtiſis, aſma, cruditas, alui profluuium, tormina, diſeuteria: ſi in hepatis venulas ſe inſinuet, ibique coaleſcat, obſtructionibus corpus impedit vniuerſum.

Quis igitur non videat humorum affluentiam, quam cerebrum ex ebrietate & intemperantia ſibi comparat, mirificè ſenſuum organis officere, & infinitis ægritudinibus viam ſternere? Ad quid comeſſatores illi tantum commeatus in culinam ſuam interiorem important, ſi illa concoquendo non ſufficiat, videant qualem malorum catenam contexant ſibi. Chilum imperfectū, generāt, chilus imperfectus in hepate ſanguinem vitioſum; vitioſus ſanguis ſpiritus impuros, obtuſos, fuliginoſos hi alimentum penitus inſalubre. Fruantur ergo ebrioſi ſua concoctione, ſed mancâ, ſed impurâ, ſed morbiferâ: quandoquidem ſcientes videnteſque tot

CAPVT VI

1 *Vino onuſtus omnia perturbata & confuſa cernit.*

2 *Hallucinatur inter loquendum.*

2 *Calidum eſt vinum contra quorundum opinionem.*

QVamuis è Phyſico Lycæo potiùs, quàm è Medicorum latebris hiſce quęſtionibus lumen ſit petendum: tamen philoſophicam cognitionem etiam amplectimur, & potiori iure, quàm poëtæ, quos video illam primam vini fallaciam innuiſſe: vti Horatius. l. 2. Satyr. 1.

Quid faciam? ſaltat Milonius, vt ſemel iſto
Acceſſit feruor capiti numerusq; lucernis.

Et Iuuenalis:

Et geminis exurgit menſa lucernis.

Neſcio vtrum illi rei ſatis reconditæ medullam philoſophando penetrarint; ſiquidem ex Ariſtotelicis problematis diſcimus feruidis vini expirationibus ita cerebri ſymmetriam concuti, vt nerui optici, qui inde ad oculos pertingunt, nonniſi tremulos ſpiritus ſecum deuehant, qui cùm fixè rei conſpectæ inſiſtere nequeant, imagines irrequieto viſus organo repræſentant multiplicatas: ad eò enim propera agiliſq; eſt illa motio, vt quod ebrius ſecundò videt, fingat ſe vno eodemq; intuitu videre, ac in duo diſparata ferri. Ex ipſis expirationibus colligit Auicéna binos il-

los neruos,ſed tenues conſpiſſari;&,quia vnus altero dẽſior, altiorq; exurgit,radios viſibiles nõ æquali tramite ab vtroq; oculo proficiſci, & ideo rerũ cõſpectarũ imagines ab eiſdẽ ſeparatim recipi. Poſſet reſpõderi clariùs & forſan veriùs. Tota ratio & baſis,cur cũ gemini ſint oculi rẽ tamẽ geminatã minimè conſpicẽtur, eſt quod per eandẽ vidẽt lineã. Cũ ergo in ebrio per expirationũ motitationẽ nõ æquabiliter moueatur acies, ſed modò attollatur, modò deprimatur, certũ eſt nõ eadẽ linea in rẽ obiectã tẽdere, & pro ratione eleuationis demiſsioniſq; oculorũ imagines ad amuſsim obiectari:quę etſi idẽ pupillę vidẽdũ offerãt: tamẽ propter diſsitam vtriuſq; globuli aciẽ quaſi locis diſtinctũ reprę ſẽtãt,exq; diſtincta locorũ reprę ſẽtatione res vna geminatur intuenti:nã viſio non tam à re obiecta,quã ab imaginibus dependet,& quales imagines,talis ipſa ſit oportet:Ex ijſdẽ principijs probè intellectis elici poteſt cauſa curõnia temulẽtis in gyrũ agi videãtur,ipſiq; ex vertigine laborẽt:

Alteri quęſtioni etſi Ariſtoteles in ſuis problematis lumẽ addere videatur:dicã tamẽ cũ noſtris medicis verba & voces præcipitanter nec articulatè pronũtiari,vel propter linguæ breuitatẽ,vel nimiã ſpiſſitudinẽ,ſimiliaq; impedimẽta:ſed quid ni etiã dicam humorũ redũdantiã,quę à profuſo potu cerebroque humido ortum habet,ebrijs balbutiem & ridiculam in verbis cęſpitationem conſciſcere.

Nam-

Namq́ue nerui,membranæ, muſculi, venæ, colli, & partes eæ omnes, quæ articulandæ voci deſeruiūt humore ſuperfluo imbutę linguam præpediunt,quò minus ſermones ſuos diſtinctè efferre poſsit:eā modò retinent,modò tremulam reddūt,vti & corpus vniuersū.

Quoad alterā de vini qualitate dubitationē non equidē ignoro nonnullos cōtendere,impendio frigidum eſſe:tamen cū ijs reclament Homerus,Heſiodus, totaq; medicorum antiquitas,qui ſuis epithetis ardorem, vſtionē, ignemq́; illi ineſſe commōſtrant,non poſsum quin repudiatis alijs veterū authorū ſentētijs velificer.Ita quippè Hyppocrates l.2.de diçta, Dioſcorides l.5.c.39.Ita Galenus l.de temperamentis & l.8.ſimpliciū.Ita Plato in Timæo l.2.de legib. qui vetuit pueris dari vinum donec procul ex ephœbis exceſſerint,ne forſan ignis igni adderetur.Non incaſſum medici noſtri omnibus,qui ſuę valetudini conſultum velint,perſuaſum cupiūt,vt merū inſigniter aqua diluant,quò eius feruor miteſcat, & acriores ſtimuli retundantur. Hinc apud pleraſq; gentes,quibus nonniſi à vite quotidianus eſt potus,ſemper, vt ait ille, *Thetis eſt permiſta Lyæo*:quin & in gaſconia & in prouincia ita in calice abūdat aqua,vt vix latus digitus vino relinquatur.Quid ex his efficias aliud , quàm in eius venis quaſi quædam ignis ſemina ineſſe?Porrò Galenus l.3.de temperamentis dubitationem veſtram explanat,

nobiliſsime Princeps, dum ſcribit vinum etſi natura calidum, tamen ebriorum more abſq; modo hauſtum intemperantiſsimè artubus tremulum quidpiam ingenerare, & natiuum caloré nó ſecus ac focus exiguus magna lignorũ ſtrue ſuperſiccta obruitur, extinguere. Sibi teſtis eſto vinolentus, dum corpore neſcio quo frigore hebeſcente domum repetit, cerebro langueſcente, neruis planè obtuſis.

Princeps. O fauſtum nobis Oedipoda non ſolùm è Medicâ, ſed etiam è Philoſophicâ cortinâ prodeuntem. Vt video nil elegans aut doctum te fugit, nec etiam, quæſo, nos fugiat damnorum cognitio, quæ altrici facultati ſeu vegetatiuæ ex eodem ebrietatis antro obuenit.

CAPVT VII.

1 *Crapula nutritionẽ, accretionemq́; corporis retardat.*

2 *Vim etiam generandi effœminat.*

3 *Quo ſenſu accipiendum Deum eſſe liberorum authorem.*

4 *Deus 4. habet claues, quas nemini tradit.*

5 *Cur pauperes multa prole fœcundi.*

6 *Hollandiæ Comitiſſa 366. vno partu enititur.*

Medi-

MEDICVS. Cùm Philoſophi ac Medici omnes triplicẽ animæ iſti facultatem tribuant, nutriendi, augendi, & ſibi ſimile generandi: ijs omnibus & ſingulis temulentiam inſidiari lubens commonſtrauero. priorem quidem iam ſatis liquet natiuo calore deprauato (cuius præſidio conuerſionem alimenti in partes aliti fieri vidimus) plane deteri & perire, quando ipſa in cauſa ſit cur cibus in ventriculo fluitet, & ad cæteras partes incoctus trãſmittatur. De accretione, cũ nutritioni omnem vim ſuam referat acceptam, nihil peculiare dicendum videtur: ſi enim accreſcit nihil, niſi quod alitur, non poteſt illa vni, quin & alteri aduerſetur. Nec verò eſſet operę pretium iſti facultati immorari, cuius in homine binas annorum decades ſuperante omnis vacat vſus: iam enim ſtatura ſupremum culmen adepta eſt, iam oſſa pręduritate exporrigi neſcia, altius nequeunt aſpirare, pingueſcet quidem corpus, dilatabitur, lacertoſius exiſtet: at non illud accretionis, ſed nutritionis beneficio conſequetur. Illa namque tres ipſas dimenſiones complectitur, tum verò præſertim altitudinem, quã quidem pueri oculis noſtris exhibent exploratiſsimam, cum ſecundum Ariſtotelem priori quinquẽnio eã exęquẽt proceritatẽ, quam allaturi ſunt omnes anni conſequentes.

His ergo duobus prætermiſsis ad magis commune bonum, quod ad generis humani

propagationem tantopere confert, accedamus. Multam hic viri nobiles, perniciem à crapula cudi video, qui ſi ſingulatim enucleanda ſit, cernetis profuſa illa pocula quaſi inũdantes fluctus omnem generandi vim abripere, vel fœmineam aliquam ſtirpem producere, & quaſi ad littus proiectare, atq; adeo familiæ extingui nomen; vel ſi mares generari contingat, eos deformes, prauo corpore, & inſignes paternæ intemperantiæ imitatores exiſtere. Ac in primis nullum huius cauſę acriorem vindicem quàm Ariſtotelem volo.

Cùm notum ſit optimam portionem, quam parens gignendo filio tribuit tum è corde, tum præſertim è cerebro fluere: cenſet ipſe concinna eius ſymmetria & æquabili temperie confuſa ac diſſoluta, omnem generationi viam præcludi: actum agerem ſi eius cladem ab intemperantis humoris affluentia inferri ſolitam rurſus exponere contenderem. Satis ſuperque illud modò ventilatum eſt. Poſtquam idem Philoſophus l. 2. de generatione animalium c. 2. pluribus commonſtrauit filios ęquè ac filias ex aluo læſis organis ſteriles prodire, rationem non leuem adſtruit, cur ætate iam prouectiori generandi vim effœminatam retineant: *Alijs*, ait, *in proceſſu ætatis idem accidit effectus propter corporis nutricationem pleniorem, mulieribus enim pinguioribus factis, viriſq; corpore valde obeſis, ex-*

crementum ſeminale in corpus abſumitur: itaque ſit vt illis menſtrua deſint, his genitura.

Verùm dicet intemperans aliquis, ab authore naturæ liberi vel donantur, vel denegantur: fas ergo ſit mihi aut ſobrium aut ebrium eſſe, quando prolificam manum mihi diuina oċcluſerit bonitas. Non adeo ſacrarum litterarum me rudem aut peregrinum exiſtimo, quin ſciã fœcunditaté nõ ſéper à naturali ſóte, ſed etiã à diuino ſic manare, vt nõnũquã e.ˀ riuuli ſiſtãtur vel maiori hominũ bono, vel certè ſupplicio. Prudéti ſanè cõſilio voluit Deˀ fœminas oẽs è curia Abimelec Regis Aegyptij eſſe infœcundas: imo primęuis Iudæorum ſæculis illa fœminarum lumina Saram, Rebeccam & ſimilis ſterilitatis nota inurere non dubitauit. *Ipſe*, ait Dauid, *habitare facit ſterilem in Domo matrem filiorum lætantẽ.* Didici in concione quadam inſignem admodum explanationem è Paraphraſte Hieroſolymitano hauſtam, quâ facunditatis donum non ſolùm è naturæ principijs, ſed è ſecretiori adyto depromi, penituſque à diuino arbitrio pendere narrabatur. *Geneſ. 20. 6* *In cap. 30. Geneſ.*

Siquidem ipſe quattuor claues manu continet, quas nec Angelis, nec Archangelis, nec Seraphinis, nedũ cuipiã mortali vnquã tradidit. Claui vnâ pluuiã, nubem reſerat, alterâ terræ ſinum, quo animantibus alimenta ſuppetant, alterâ tumulos quatriduum & amplius olentes, poſtremâ deniq; ma-

terna

terua viſcera, quæ ſi per temporis anguſtias liceret pulchris illuſtrationibus tum è Deuteronomij capite 28. tum è Pſalmo 44. tum è Geneſis capite 30. & Ezechielis 37. petitis adornarem; ſed poſtremæ inhærendum duxi veluti primariæ, quam ipſimet Ethnici diuini prorſus muneris loco reponebant: *Partus*, ait Plato, *diuina res eſt, & quamuis in mortali ſemper fiat animante, tamen & pregnatio & genitura ab immortalibus eſt.* Aſt huiuſmodi donum eſt, vt certum ſit vſitatas naturæ vias rationeſque à Deo minimè innouari: ſemper ipſe res creatas circa ea, ad quæ ſunt inſtitutę, quibuſque producendis non ſunt impares, verſari permittit: & quemadmodum earum exercitationes non remoratur, ſic nec maiorem ad agendum vim & facultatem largitur, quam à natura ſunt conſecutæ: opportunè ſeſe in operis ſocietatem veniendo, ad captum cuiuſque ſolet adaptare, vt firmiter gradienti rectum conferat adminiculum, claudicanti verò nonniſi mancum ac debile. Videant ergo vir ac fœmina quam opem à diuina illa manu emendicent: ita equidem ſe res habet. Si generandi polleant facultate, ab ipſomet inſtanti, quo præcipuè infantis partes coagmentatæ ſunt, vel, vt dicimus, organiſatæ (quod ſcilicet mari quadrageſimo, fœminæ vigeſimo die obtingit) è veſtigio Deus animam creat, tenelloq; illi corpuſculo quaſi conſorti congruentiſsimo infundit, & mira-

In Sympoſ.

mirabili viſculo adglutinat:ad quod patrãdũ profectò, ſi progenitores partus impotes eſſent,vel ſi ex naturę errore aliquo,maſſa quępiam indiſtincta loco fœtus exiſteret, nunquam adduceretur. Ecce quo pacto Deus Opt. Max. ſterilitatis ac fœcunditatis author eſt: habent hîc parentes, quod culpent non operis eius conſortium, ſed crapulam ſuam, ſed paſtus potuſq; profuſiſsimos, per quos ſe ſua ſponte eâ voluptate abdicant, quâ iucundiſsimè fruuntur cęteri, dum ſuam imaginem in prole expreſſam perfectiſsimè contemplantur.

Quid hodierna die dolendum magis, quàm plurimas nobilium familias matrimonij fructu eximio fruſtrari? Huius calamitatis originem dum penitius ſcrutari aggredior, non poſſum quin perſuaſiſsimum habeo productiores menſas, luxum ferculorum, mollia aut generoſa illa vina nõ tam ſitim quàm gulam & palatum prouocantia, ciborum varietatem, quos artificioſa coci manus mille modis inſtruit, gaſtrimargiam deniq; damni huius incredibilis eſſe cauſam & procreatricem: hac ipſi viâ numeroſam prolem inueſtigant, toto errant cælo: nec potientur optatis priuſquàm de eſculentis poculentiſq; ſuis ſuperflua reſecuerint, prius quàm ad moderatam viuendi normam ſe receperint, prius quàm ignauiam & veternum egregio labore excuſſerint. Huiuſmodi delicioſos homines ad egeno-

genorum caſas & tuguriola lubenter amandarim, vbi menſa perfrugalis, vix cibario contecta pane, vbi quis nonniſi à ſudore plurimo admittitur ad veſcendum: interea liberorum quanta multitudo, vix tecta capiunt, & ſæpenumero plures in lucem prodeunt, quàm è marſupio argentei.

Quid cauſæ fuit, cur populus Iſraëliticus in Aegyptijs piſtrinis ſegetis vberrimæ inſtar ſoboleſceret? Quid enim aliud innuunt ſacræ paginæ verbis illis: *Quaſi germinantes multiplicati ſunt*, quam propagationem hanc non vſitato hominum more ſed fructuum agreſtium, in quibus granum vnicum centuplicato fœnore ſatorem ſuum cumulat, ſuccreuiſſe: quod non ſine auxeſi dictum autumarem, ni Theologus quiſpiam ſolertiſsimo vir ingenio rem totam nobis nuper clariſsimis argumentis ediſſeruiſſet. Colligebat ipſe ex numerorum capite 1. aut 2. ni fallor, anno primo, quo Aegyptiacis ollis nuntium Iſraëlitæ remiſêre, cenſu eorum militum, qui ex ephœbis exceſsiſſent, habito conſcripta fuiſſe ſexcenta & amplius capitum millia: ſed hoc parum, cum tribus Leuitica, è qua ampliſsimi ſacerdotij collegium conficiebatur, hanc nomenclaturam non ſubiret, nec pariter cenſerentur pueri, iuniores, ſenes emeriti, mulieres, è quibus omnibus ingens adhuc numerus accedebat: tum temporis enim polyga-

mitæ

miæ frena impunè laxabantur, atque etiam eorum plurimi annorum centuriam aſſequebantur. Qui enucleatius hæc, quæ dicta ſunt, expenderet, poſſet nec temerè meo iudicio affirmare hanc multitudinem amplius ter decies centenis hominum millibus conſtitiſſe.

Quis non ſtupeat è tam paruis initijs (ſolummodo enim ſex & ſexaginta è Iacobæa domo in Aegyptum ſe receperant) familiam adeo copioſam emerſiſſe? Quis non ſtupeat 215. annorum ſpatio, quibus inibi domicilium fixêre, ſpem Abrahamiticam expleuiſſe? Verum quæ portentoſæ propagationis cauſa? quæ ratio?

Cur Aegyptiacis timor & tremor incubet armis,
Sitq; hoſtis factus, qui prius hoſpes erat?
Terga onerat Pharao, dextraſq; ligone fatigat,
Sed facit infractos pœna laborq; viros.
Obdurant, duris vt tunſa bipennibus ilex.
Ex ipſo ferro ferrea ſumit opes.
Obdurant, gemit vt nullo ſub pondere palma,
Quam mage lambit honos, quò magis ambit onus.

O allia, ô cepe, ô ieiunæ dapes, ô humeri ſub onere gementes, ô lacerti improbo labore feſsi, quàm fertile eſtis generis humani ſeminarium! quàm appoſitè ſpē Pharaonicam truceſque animos feſelliſtis, & edocuiſtis meliùs aliàs eſſe philoſophandum.

Venite

Venite, aiebat ipſe, *ſapienter opprimamus eum, ne forte multiplicentur, & ſi ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis noſtris. Sed quanto magis* ſubdit ſcriptura, *opprimebat eos, tanto magis multiplicabantur, & creſcebant.* Non magis hoc ſpecioſo, vti parebat, conſilio profecit, quàm ſi luculentum ignem reſtincturus, magnam olei vim ſuperinieciſſet: nam per frugalitatem, comitemque laborem neſcio, quę ad generandum propenſio & facultas corpori inoleſcit. Quot ſimiles hiſtorias tú noſtra, tum priora ſecula poſſent producere, quibus liquidò cerneretis eos maritos, quorum vxores ſex ſeptemuè proles vno partu enixę ſunt, non genio indulſiſſe, ſed potiùs, cùm è fece populi eſſent, victum exiguum quotidiano labore ac ſudore comparaſſe.

Non dubito quin hîc mihi aliqui Margaritam Hollandię Comitiſſam obijcient, cuius res geſtę apud Delphenſes omni fide ſunt
Anno 1376. maiores: illa, aiunt, omnibus delicjis diuitijſq; ſupra modum affluebat: nec tamen 366. fœtus partu non iterato emittere deſtitit, quamuis exiguo mure vix grandiores: & quidem cóſtat omnes non ante perceptú ſacri baptiſmatis beneficium vitâ poſuiſſe. Non poſſum quin magni miraculi loco illud reponam: ſed nobis rerum naturalium cauſas inueſtigantibus aliud dicendum occurrit, quod ſpero, ſi priùs portentoſi partus ſeriem à capite arceſſiuero, à fide non alienum fore Battaua quæ-

piam

piam Margaritæ per ciuitatem ſpatianti non minori liberorum, quàm ipſa famulorum agmine ſtipata obuiarat: atq; vti mendiculorum genus facilè dicterijs patet, Comitiſſa eam huiuſmodi conuitio peſtrinxit: hac ſatis ex frõte perſpicio: non vnius parentis iſti ſunt filij. Mendicula, aſt animoſa non tulit, hac turpi nota ſuam calamitatem cumulari, & Deum obteſtor, ait, qui tibi numeroſam adeò prolem procreet, vt ei ſuſtentandæ impar ſit omnis ager Hollandicus. Auſim igitur dicere formicoſum illum partum, ſi egenæ mulieri obtigiſſet, non tantam miraculo vim daturum fuiſſe, cùm duris & tenuibus eſcis aſſuetum corpus miraculoſæ huiuſmodi multitudinis longè ſit capacius, quàm cupedijs & mollibus vinis effœminatum.

CAPVT VIII.

1 *Intemperantes filias maximè procreant.*

2 *Ante diluuium innumeræ propè filiæ. cur?*

3 *Vinolenti proles etiam vinolenta redditur.*

4 *vel certè imperfecta aut manca.*

5 *Matris intemperantia natis plurimum incommodat.*

6 *Quos præcipuè morbos victus intemperans producat.*

ALterum modò à me propoſitum mēbrum, quo intemperantium familias fœminneo potius marcere ſexu, quâ maſculo, &, generoſo reuireſcere deplorabatur, haud difficile erit quotidianis experimētis & ſcripturis cuiuſdam nobis cōtemporanei authoritate firmare. Tradit ipſe Venetijs inito ætate ſua capitum generali cenſu è triginta duobus ſupra centum millibus, longè potiorem partem fœminas tenuiſſe, pioſque plurimos indoluiſſe, quòd ita procul ab innocentiæ ſtatu, in quo virorum ac fœminarum portio æquabiliter mundo obtingebat, recederetur Quantus porrò dolor, ærumnaq; nobilibus inceſsit viris, dum menſas ſuas hoc infirmiori ſexu

ri ſexu, circumcingi & obſideri vident, intus & in cute lamentantes generoſiorē ſibi deeſſe prolem, quæ potiùs aliquando ciuicos muros, quàm menſam obſideat, quæ venationis, rei bellicæ, & præcipuè virtutum exercitationibus ſeſe laudabiliter dedat, vt ſuaues laborum ſuorum fructus, quos bene exculta iuuentus ferre ſolet, poſsit aliquando metere, atque adeò paterna munera & dignitates tum in principum aulis, tum in Rep. non minori cum honore, quàm emolumento adire. O quis eum doloris ſenſum quem in animo concipiunt, poſsit verbis exprimere, dum recurſat inclyta maiorum proſapia, dum fumoſæ imagines altam familiæ canitiem exhibentes oculos ingrata recordatione percellunt, quādo vel ipſam collabaſcere, vel incolum fœmineumque ſurculum deſinere oporteat, ac proinde neſcio cuius generi nomine inſigniri, generi, inquam, fortaſſe obſcuri, aut ſaltem in longè inferiore nobilitatis gradu collocati. Verùm intemperantiam ſuam nimiamque menſarum lautitiem redarguant, & meliori fruge emendare nitantur.

Ea ipſa intemperies in cauſa fuit (ſiquidem mihi licitum eſt omnia, quæ ad rem propoſitam faciunt, præſidia aſſumere, atq; etiam, ea à ſcripturis ſacris mutuari) cur ante vniuerſalē eluuionē filiab. plena eſsēt omnia: huiuſmodi quippe nota afficitur illa tēpeſtas. *cū*

multiplicati eſſent homines ſuper terram & filias procreaſſent: nõ quòd prius filias minimè procrearent, ſed quòd per eorum inſanas libidines & ingurgitationes debilior ille ſexus abũdantiſsimè germinaret. Si Philoſophos adeamus, docet Ariſtoteles *l. 4. c. 2. de generatione animalium*, nihil aliud à corporibus humidis, & effœminatis expectandum: *Et femina humida*, inquit, *magis quàm ſicca hoc idem faciunt: hæc enim omnia eueniunt caloris inopia naturalis*. Si medicos; tam verum id eſſe, quã quod veriſsimum, affirmabunt. Hippocrates egregiè ſcythicos Satrapas ſuſpendit naſo, quòd, cum nihil maſculum, quia molles & bibaces progenerarent, illius beneficij promerendi gratia Dijs libare decreuiſſent: ſcitote, inquit, iſti vitio remedium non à ſacrificijs, ſed à moderato victu, & laborioſa corporis exercitatione petendum eſſe.

L. de aere, locis & aquis.

Maſcula non ſunt hæc, quæ tempora ducitis ipſi,
Germina non igitur maſcula parturient.

Sed quid è Sapientium libris rem teſtatiſſimam quærimus, cùm illam vobis liceat in infima veſtra plebe & mancipijs quotidiano intuitu legere, quorum plerique virili & neruoſâ plus ſatis abundant, nec id litando Diuis, ſed naturæ, quàm inſigni parſimoniâ, & multo opere excolunt, meritò conſequuntur. Iure Fernelius ſexus diſ-

crimen

crimen ipſum parentum habitudini, nec non primarijs qualitatibus, quas fœtui pro- creando communicant, tribuit, vt ſi calor& ſiccitas nonnihil excedant, marem; ſi frigidum humidumque primas teneant, fœminam emergere neceſſe ſit, congruenter ſcilicet Venuſinis illis verſibus: *L. de Hom. procreat. c. 12.*

Fortes creantur fortibus & bonis:
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Multa ſatis ſuperque de illis qualitatibus modò edisſerui, ſatis humidam cerebri regionem peragraui, velim ſolummodo iſta gulæ mancipia, iſtos meri gurgites ſuam miſeriam tam altè imbibere animo, quàm vinum ventriculo. Cōtētine ſint forſan fœmellis imperfecto plane genere, quod natura, quę ſemper in ſimile ſibi, & in perfectiorem ſexum collineat, vix producere dignatur? contentine ſint *animali occaſionato, & mare læſo*, vti vocat Ariſtoteles, quaſi virium eneruatarum & ad perfectiora niti non valentium reliquijs. *L. 2. de generat. anim. c. 3.*

Velim eos præterea animum ad vitia & deformitates, quæ in parentum voluptuariorum libros transfundi conſueuerunt, attendere. Plutarchus inſigni dogmate viam ſibi ſternens ad ea, quæ de varijs maleficorum criminibus petebantur, magnum inter quod genitum eſt, & illud quod artificis manu productum

ductum diſcrimen intercedere contendit: hoc enim actutum ab artifice ſepatur, quia per ipſum non ab ipſo factum eſt. Quod autem genitum eſt, genitori ſubſtantię ſuam acceptam refert: & cum aliquam eius portioné quodammodo ſibi védicet, natum eſt eiſdem affectionibus & appetitibus eſſe obnoxium, natum eſt ſæpius paternorum vitiorum ex aſſe hæredem eſſe. Vnde porrò illa toties Latinis Græciſuè decantata, *mali corui malum ouum. Patrem ſequitur ſua proles: non etenim ex ſquillis naſcitur roſa?* Et ſaltem non peſſimè ſe res habet, ſi, filiorum nequitia paternam minimè exuperet, cùm plus veriſimile ſit illud Horatianum:

Aetas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Et illud Senecæ in Thyeſte:

Neu ſuccedat auo deterior nepos,
Et maior placeat culpa minoribus.

Et Deſpauterius non minus verè quàm Grãmaticè

A nequam nequior exit.

Si forſan euenit prolem virtute ſua, innatam in vitia procliuitatem à patre velut hæreditario iure transfuſam ſupprimere ac peruincere: poſtea tamen videre eſt pronepotes, ni ſibi vim aliquam adferant atauorũ prauitaté redolere, in eorumque vitia quaſi poſtlimi-
nio

nio prolabi nõ ſecus ac verrucę, notę genitiuę, nigranteſue maculæ, quæ fuerunt in progenitorum corporibus, etſi proximè natis non adhæreſcant, non ijs tamen poſteri ſunt immunes. Tanta eſt generationis virtus, tanta efficacitas, vt non ſolùm cauſa ſit, vt aliqui ſint & exiſtant, ſed cur inſuper autor vitioſitatem, quâ fuerat inquinatus, naturali quadam deriuatione tranſcribat, id tam commune eſt omni hominum generi, quàm quod communiſſimum. Solumne ergo ab ebrioſis progeniti degenerarẽt: haud ſanè crediderim: non alio argumento Diogenes iuuenem comeſſabundum detexit, cum diceret: *Amice mi, dum te genuit parens ebrius erat:* non alio etiam Martialis Catullum: L. 6.

Non miror quòd potat aquam tua Baſſa Catulli,
Miror quòd Baſſi filia potat aquam.

Penè exciderat è manibus alter quæſtionis noſtræ articulus indicans vinolento prolem ſæpius prodire mancam, impolitam, neque ſolitis compactionis humanæ numeris abſolutam. Non inuſitata loquor: dogma eſt antiquum, ſimul & nouũ: nouũ quia vſu quotidiano pateſcit; antiquum, quia Platonis l. 6. de legibus vbi maritatis vino penitus interdicit, vel ſi abſtemij omnino eſſe nequeãt, ſuadet ſaltem, vt matrimonij lege nullo prægustato calice vtantur, quod ita manet exploratum, vt nullus è tota Medicorũ & Philoſo-

phorum ſcholâ reclamet. Legite, ſi placet, vel Hippocratis de ſuperfœtatione librum, vel Aribaſium Sardianum l. 1. Emporiſthn. c. 22. vel Ariſtoxenem Pythagoricum, cuius meminit Stobæus c. 99. & alios complures legite, & quantùm generationi inimica ſit hæc bellua, mecum obſtupeſcetis.

ET Quamuis multa ſanè incommoda à temulento patre in liberos, longè tamen plura à matre, quæ eodem vitio laboret, deriuantur: ſi quidem in eorum corpus, vt pote malè affectum & conſtitutum morbi cateruatim confluunt: torpent lacerti, genua labaſcunt, ingenium rude litterarum, ac indocile planè redditur, nulla ad bonos mores animoſitas, nullus ad rem bellicam ſtimulus, ſcilicet ad colum potius, quàm ad arma nati videantur: & ne hæc à me perfunctoriè expenſa, aut temerè dicta cogitetis, venio nonnihil ampliſſimo fretus ſacræ paginæ teſtimonio. Audite verba ipliſſima, quibus Angelus vxorem Manue alioqui infæcundam compellat. *Sterilis & abſque liberis: ſed concipies & paries filium. caue ergo ne bibas vinum ac ſiceram, nec immundum quicquam comedas.* Peperit itaq; *filium,* (cum ſcilicet mandatum Angelicum ad amuſſim ſeruaſſet,) *& vocauit nomen eius Sampſon. Creuitq; puer. benedixitq; ei Dominus, vt ſibi comparem non habuerit.*

Iudic. c. 13.

Biſſeni Alcidæ tollantur ad aſtra labores,
Et fictu ſpolijs priſca triumphet anus.

Omnis

Omnis Manuidæ ludus labor iſte fuiſſet:
Nam toto crinis Hercule maior erat.
Agmina mille fugat Sampſon, mille agmina cadit,
Et cadit ſolo milite mandibula.
Mandibula ecquid agis? tu lance reponis eâdem
Mandere mille fabas, mandere mille viros.
Huc ferat & ventres Briareus & Bracchia cētum.
Vnica bellabit dextra centimanum.
Ipſa ſtupet valuas à cardine Gaza reuelli:
Ferrea num carni pondera, plumea ſint?
Portarum gerulus tibi ſi fors obuius iſſet,
Dixiſſes alas artubus eſſe duas.

Deniq; centum huiuſmodi inuictæ virtutis eius monimenta ſcriptura memorat, quæ omnia non inficias iuerim potius à miraculo, quàm à naturę viribus extitiſſe: attamen etiam dicere auſim illam vitæ ſeuerius degendæ rationem tum præſertim, cum vel inter viſcera vel inter vbera geſtabatur ſeruatam, & corpus optimo in ſtatu collocaſſe, infantemque ad roboris dotem cœlitus hauriendam efformaſſe: videmus enim ſæpenumero propter bonam naturæ indolem facilemque genium, Deo ita diſponēte, grates inſignes cœleſtemque fauonium afflari. Quis neſcit Auſonias Matronas potionis abſtinentiſsimas, à mero velut à ſacris abſtinuiſſe, eamque ob rem naturam ſortitas eſſe beneficentiſsimam. Quantam propterea gentem Imperio Romano pepererunt, viros quàm robuſtos, quàm pugnaces, quàm bellicoſos, martigenas prope

 omnes

omnes dixeris,qui porro ſua prudentia,fortitudine & militari induſtria totius orbis,rerumque principatum ſunt conſecuti.Non eſt quòd vlterius verbis pugnem in hunc generationis hoſtem capitaliſsimum : plura ſubijcerem,ſed malim ea à bonis authoribus peti, quàm caſtis auribus parum conſulere.

PRINCEPS.Verè caſtis auribus conſuluiſti, vir doctiſsime, qui ,tam lubricam materiem inoffenſo pede decurriſti.Suggerit hîc mihi mens aliquot quæſtiunculas proponendas, ſed quia initum callem paras percurrere ,in cœnam conſultus differo.

MEDICVS.Ergo bona veſtra cũ venia,viri nobiles,venio ad morbos verè maſcula (ſi quę eſſe poſsint) ebrietatis germina , quibus nihil fæcundius pullulare crediderim. Aſt modò prçcipuas tantum radices ſcrutari eſt animus. Hunc mihi aliquando catalogum pertexui, in quo primas tenebãt phreneſis,inſania,vertigo,cephalalgia,ſpaſm',paralyſis,apoplexia, membrorum torpor,incubus,tremor,comitiale malum,ophthalmia , cæcitas , aliæque peſsimæ oculorum affectiones, quas tredecim ſupra centum genere & natura diſcrepantes noſtri medici recenſent. Neq;hic finis, ſed addebatur ſurditas,oris & labiorum deprauatio,angina,aſtma,phtiſis,peripuerimonia,pleurctis,febris,modò continens,modò tertiana,modò quartana, cruditas morborũ, ſeminarium hydropoſis,podagra, chiragra,

cholica

cholica paſsio ; dyſenteria, calculus, & mille alię ebrietatis reliquiæ ipſa morte grauiores. Anne illa vita dicenda ſit, quæ nec ad diem, nec ad horam acutiſsimis dolorib. eſt vacua? cui veluti in orbem ſuccedunt catenati labores, qua tolerabilior foret vultur Tityi iecure immortale depaſcens. O miſeri, quàm vile vobis ſanitatis pretium, qui tam immanes cruciatus pro fluxæ voluptatis fœnore accerſitis. Iam videor tabulæ, in qua temulentiæ damna depingenda initio ſuſceperam, manuũ vltimam addidiſſe: Iam, credo, anima quâ ratiocinans, quâ ſentiens, quâ vegetans, quot quamque mortifera vulnera ſibi ab illa immiti Tiſiphone infligantur, abundè perſenſit.

PRINCEPS. Longum ſanè emenſus eſt curriculum, quod tamen nobis rerum varietate delinitis viſum eſt perbreue. Et ſi te à meta reuocare non pigeat, ſcrupulum adhuc aliquem nobis velim eximi. Cùm arduum plane ſit intra ſobrietatis cãcellos ſẽper ſe cohibere, nunquã verò excedere, dicito, quę immoderatiò plus incommodet corpori, cibi an potus? & potus quidem, vini an cereuiſiæ?

CAPVT

CAPVT IX.

1. *Vtra immoderatio plus noceat cibi an potus?*
2. *Ebrietas à vino an à cereuiſia.*
3. *Cereuiſiæ vituperatio.*
4. *Aquæ encomium.*
5. *Virorum illuſtrium exempla ſolo aquæ potu vtentium.*
6. *Delectus aquarum ad potum habendus.*
7. *An ſana ſit ſiceræ potio?*

MEDICVS. Si à me præſtitutos limites noua dicendi acceſsione nonnihil fuero prætergreſſus, non iniuria optimo Principi tribuetis, Auditores ornatiſsimi, qui eam materiẽ vti video, mihi adornauit, quã ſi pro dignitate tractare aggrediar, vix in horæ ſpatiũ poſsim cõpingere. At veſtra beneuolẽtia facit vt ſperẽ orationẽ meã non minori beneuolentiã, quàm hactenus fuit, excipiendam. Primæ igitur difficultatis nodo facilè cuneus reperietur, ſi dixero vtramque intemperantiam corpori humano pernicioſam eſſe, & eum qui ſalutarem, neſtoream, felicemque vitam decurrere, qui aureo ſanitatis munere continenter frui decupierit, tã in potu, quàm in cibo ſobrietatis tenaciſsimum eſſe oportere:

tere:attamen neſcio quid ſit in potu nocentius, propter quod Cornelius Celſus medicorum Anteſignanus dixerit: *Quod ſi qua intemperantia ſubiti, durior eſt in potione quàm in eſca.* Quid cauſa? ha video. Omnis potio, ſi indigeſta, celerrimè in omnes corporis meatus influere, venas penetrare, ad cerebrum pertingendo, neruos debilitare conſueuit: alia cibi ratio: ſtipatior eſt, moræ patientior, non habet quo diffluat, ventriculo inhæret, qui ſi nimio farcimine grauetur, facilè ſibi ex vomitu quærit leuamentum. Satis compertum eſt eam canibus, felibus muribuſque vim expultricem eſſe à natura inditam, vt ſi offam, aut bolum aliquem venenatum deglutierint, nullo negocio eijcere valeant: ſi autem virus, quod admiſerint, liquidum fuerit, ægerrimè ſtomachũ leuare poſsint. Quapropter quicquid virulentum calice præſertim Bacchico intinctum fuerit perquam noxium, peſtiferumque æſtimarim, non ſolùm quòd lubrico fluxu in ſinus illabatur, & in partes vitaliores inuadat, ſed etiam quòd in cor nobiliſsimum vitæ principium graſſetur, & illud ſua acrimoniâ penetrabilique virtute corrumpat. Nemini tamen author ſim, vt iſta ratione nixus multo cibo ſe ingurgitet, ni forſan amet præfocari, aut natiuum calorem extinguere, aut copioſum morborum agmen corporis hoſpitio excipere habeat conſtitutum. Nihilominus præſtat, hominẽ eſcis ex- L. I.

pleri,

pleri,quàm inebriari,ſeu , quod malorum ſumma eſt,rationis vſu ſpoliari,

Quæ pernicies cùm ſolùm à poculis animę ſoleat obtingere,ſeu illa mero,ſeu cereuiſia,ſeu ſicera madeant; ſingula æternis pœnis æquè obnoxiam reddunt.Cenſent verò non nulli temulentiam , quæ à vino procreatur, multò damnoſiorem eſſe,tum quòd excitatires animos pariat,atq; adeo tumultuoſiores, tum quòd iracundiæ arma repentè ſubminiſtret.

De damnis verò in corpus redundantibus non eſt cur ambigat aliquis minùs quàm cęteros ſęuire pot⁹ quin eò acrius & crudeli• quò maiori virtute ad cerebrũ vitiãdũ & cõcordẽ hominis harmoniã diſturbãdã, quã cereuiſia polleat de qua hoc tradit coęuus mihi quiſpiã medicus. *Cereuiſia nõ ita facile, vt vinũ lædit neruo,nec articulorum dolores,nec alia vitia, quæ vini petitionem comitantur,creat. Nihil eſt, addit Plinius,corpori pariter atque animo pernicioſius,ſi vini modus abſit.* Reuocate in animum longam illam ægritudinum ſeriem modò à me recenſitam,& hîc fontem ipſiſſimum agnoſcite.

Cæterum eſt cereuiſiæ ſua etiam eſt prauitas:nouit illa etiam cerebrũ viſere,ſtuporem, hebetudinemque parere, rationis offuſcare facem. *Heu mira* (exclamat Plinius) *vitiorum ſolertia,inuentum eſt quemadmodum aqua, quoque inebriaret:* quâ in re vti bellè vino congruit,ita

it,ita illud in eo non laudabiliter anteit,quod quia pinguiori ſua Cerere ſanguinem craſſum minimeque defœcatum ingenerat, diuturniorem ebrietati ſedem ſolet procurare. Dioſcorides vir multiplicis plantarum notitiæ in primis clarus,quam de illa comprehendat opinionem intelligite.Conficitur,ait,ex hordeo potio (de cereuiſia loquitur) quæ reni- c.30.
bus,neruis,& præſertim minutioribus cerebri membranis plurimum incommodat, flamina & prauos humores ciet.Verùm improbè coctores ipſi,quo ſapidius guſtui ac palato ebriorum lenocinentur, lolium immiſcent quod & oculorum lumen obtenebrat,& caput lædit:liquido res conſtare poteſt cibario pane,cui huiuſmodi grana aliquot inſerantur veſcentibus:vel enim ipſis dolet vertex , vel importunus idētidem recurrit ſopor,vel expergefacti vertiginem non modicam patiuntur:quæ omnia temulentiæ notis ſunt affinia & penè eadem.

Quin ex Lupulo comite cereuiſiæ indiuiduo , ſuum cerebro accedit detrimentum,cum vel ſola eius odoratio non parum noceat.

PRINCEPS. Video,video quò rete iacias: ſcilicet vinum ac cereuiſiam exterminando Ante noëmica ſecula reuehes , & nos ad aquam egenorum perfugium ablegabis. Saltem Normanni-

cæ vel Britannicæ ſiceræ permaneat vſus.

Medicvs. Vtinam aurea illa ſæcula refloreſcant, quando ne quidem ebrietatis nomen mundo innotuerat, quando tot eius peſtes, quibus animæ & corpora torquentur, procul à mortalibus aberāt. Minimè verò aſpernanda eſt aqua, è cuius potu innumera in ſtomachum promanant bona. Vis te agilem, vegetum, ſanum? vis te robuſtum, iuſto calore, iuſtaque temperie præditum? ad aquæ pocula confuge. Non illa infinitam morborum cateruam, vt cęteri liquores, pone ſe trahit, non cerebrum infeſtat, non paralyſin creat, nō apoplexiā, vertiginem, ophthalmiam, podagram, calculum, milleque diriſsimæ necis inſignia. Aqua, mihi credite, ſtomachum leuat, vtiliter in eſcis digerendis verſatur, appetētiam ſuſcitat, ac optimum ciborum condimentum famem proritat.

Nec ipſe vulgaris, ſed regius potus eſt: vix olim alius Aegyptiorum ac Iudæorum menſas refrigerabat, non ſacratiorem priſci ſacerdotes adinuenêre, non congruentiorem Romani matronis intra modeſtię limites cōtinendis iudicarunt.

Eam Philoſophus nutricibus ac puſionibus, eam Plato litterarum ſtudioſis præſcripſit. Demoſthenes Græcæ eloquentiæ facundiſsimus parens, vt ad oratorium munus acceſsit, ſtatim à Lyei caſtris receſsit. Palmarius, qui propter eximiam medendi peritiam alter

ter

terGalliæ Fernelius dictus eſt, fluxionem moleſtiſsimè in ſtomachi oras graſſantem non amplius de vitibus, ſed de fontibus haurien-do ſtitit, ac ita repreſsit, vt ab anno quadrageſimo ad decrepitam vſque ætatem exors omnis inualetudinis incommodo peruixerit. Nō abſimilem vitæ rationem Rondeletus ſcriptor eruditiſsimus inſtituit, cum ad virilem vſque togam vini poculo quamuis aquâ diluto non tamen ſine vertigine vſus fuiſſet, ad puram putamque ſibi confugiendum eſſe cenſuit, & ita ſemper bellè ſanus, valenſque factus eſt octogeſimo maior. Neſcio profectò quæ vis in ea inſit, vt oculi ſplendorem acuat, hepar refrigeret, meatus peruios reddat, calculos è veſica eximat, & quemadmodum Alexander Aphrodiſiis problematis tradit, ſenſibus omnibus vim magis vitalem conferat. Quam ad multa ſecula priſci homines liquore hoc ſolo freti æuum extenderunt, quantas inde vires, quâ Herculea latera conſequebantur.

Verùm quidem eſt eorum aquas noſtris longè, fuiſſe præſtantiores, ſed quidni delectum habeamus, probatiſsimamque ſortiamur, maximè limpidam, ſubtilem, pellucidā puram, leuem, & præſertim omni ſapore vacantem, bonitatem ſalubritatemque permulta argumenta ac notæ indicant. Si admota igni cito caleſiat, & remota pariter frigeſiat, ſi non ſtomachum grauando facilè per hypochōdria delabatur, ſi non tenaciter in partibus inferi-

probatiſsimę nuda potione cruditates ſibi multi conciliare vereantur:ſed cautè & prouidenter fecerint,ſi Plinij mentem ſecuti eam cruditatem ebullitione multa imminuant,ac corrigant,vti ægris & febricitantibus propinatur. Verum volunt aliqui ab aqua nullum nutricando homini præſidium accedere.eſto: ſi equidem potus ſuapte natura ad nutriendũ minimè eſt inſtitutus,non tamen otioſus eſt, quin refrigerando & eſcas irrigando prodeſt vel plurimum,vt ſic molleſcãt magis,& dilutæ veluti vehiculo, vt aiebat Eraſiſtratus,ad hepar & venas tranſmittantur.

Sed nè ſiceram,cuius per tranſerram memini,reijcere videamur, ſalutariter meo quidẽ iudicio illa potabitur,ſi ex pomis maturrimis,opportunè collectis, nec mucidum olentibus fuerit expreſſa:at quando promenda?alij recentem malunt,alij binam trimamue,alij etiam coaceſcentem,quod quia ſtomacho & meatibus deonerandis non mediocriter incommodat, neutiquam probarim:bibes igitur cum mediam ætatem egerit, & aqueo conſortio omnino puram ebibe. Qui plura volet,nôrit Normannum quempiam non abhinc multis annis de ea iuſtum volumen conſcripſiſſe,& cæteris potionibus anteferre. Dicam tamen ſiceram,quam pira dederint, magis ſalutiferã eſſe,& cum aſtringendi facultatę polleat,& alendi,noſtratibus magis cõſentaneam.

PRINCEPS. Sanè tanto tam laudabilis aqua encomio me in vini odium penè adduxiſti: credo tamen hunc prouectioris ętatis meę flexum eius bibenda copiam nonniſi illo conſorte, mihi facere. Cum verò prope omnia potionum genera oratione tua deguſtaris, non par eſt vini aduſti inſanam vim intactam relinquere: Iam enim illud in ſummis delicijs habent intemperantiſsimi noſtri homines quo & vſque ad ebrietatem replent ſeſe ſpecioſo, opinor, eius nomine pollecti; quaſi verò, quia, vitæ aqua communiter nuncupatur, per eam ſibi vitam exiſtiment prorogari.

CAPVT X.

1 *Aqua vitæ vulgo dicta, ſi extrinſecus adhibeatur efficaciſsima.*

2 *Potata valetudinem penitus ſubruit.*

3 *Conducit aliquibus.*

4 *Sed modicè & raro ſumpta.*

5 *Maligna vis eius eſt: primùm corpus exſiccat, dein exſuccum leuiſſimè exanimat.*

6 *Sanitas ſummũ naturæ bonũ quod exigua voluptate cõmutat ebrioſus.*

MEDICVS. Si aqua illa intra penitiores corporis ſinus admiſſa eam efficacitatem, quã extrinſecus adhibita, præſtaret, verè vitalis

vitalis dici poſſet,& haberi :ſiquidem membra frigore torpida, gingiuæ,nerui, muſculi eâ illiti & affricti non mediocre leuamentum conſequuntur:cuicunque apoplexia linguę vſum fuerit ſuffurata,aut eam aliquo hæſitātię vinculo impedierit,illa modico aceto admiſta pſittaco expeditius dabit eloqui.Debuerā primo loco reponere mirā,quam ei Matthiolus Senenſis Medicus attribuit,virtutem(qui & eius conficiendę rationem docet)ſi enim aqua iſta madens linteolum ad cuiuſpiam moribundi nares aut tempora admoueatur,illico talem ex animi deliquio excitari, amiſſo linguæ miniſterio redonari, & ſi iam iam expiraturus videbatur, vitæ ſpatium præter omnium opinionem protelare. O quantum inde emolumentum ab ægris, animis ſimul & corporibus ſperari poteſt! quàm opportunè poteſt lingua vinculo iam ſoluta noxas ſacerdoti explanare,teſtamentum condere,opimū beneficium aut penſionem familiari non renuente præſule tranſcribere!quàm etiam inſignem adeunt parentes,affineſue hęreditatem,qui alioquin toti morientis ab ore pendētes non ſignum vllum,nedum verbum extorquere ſuſtinebant!magna ſunt hæc ſalutis conſequendæ pręſidia.Ego verò autumârim idem quamlibet etiam aliam artificioſā Matthioli admiſtione vacantē poſſe efficere, modò è vino meraciſsimo fuerit extillata. Cùm & vinū ipſū dūmodo generoſum ſit,ad nares

& tempora adhibitum eadem pollere facultate vſu ipſo non ſemel didici.

Verum enimuero quæ cuti proſunt, non ſemper intus medelã creant, ſed perniciem, quandoq; maximã.namq; ſi latex ille rationẽ potus nactus fuerit,& quidẽ largioris, pręterquam quod potẽtius in hominum capita, quã Bacchi omnes copiæ habeat imperium: ventriculum, hepar, inteſtina, & omnem quam permeat, viciniam exedit, exſiccat, adurit, & cum humidum omne abſumat, ſimulque vitę ſubruat principia, potius aqua lethalis, quàm vitalis eſt dicenda: ſiquidem vita, aiunt Medici, *in calido & humido, ſed temperato*: quàm vero immodicus eſt eius calor, quamque naturæ aduerſus, quando nunquam ne intenſiſſimo frigore conglaciet, & atramentum vna aut altera eius ſtilla tinctum etiam gelidiſsimam hyemem peruincere valeat. Videmus lintea huiuſmodi liquore rorantia inter flammas illæſa quodammodo triumphare: videmus dextræ volam ſuperinfuſis aliquot eius guttis, & neſcio quo fomite igneſcentib' abſq; vllo vſtionis ſenſu ardeſcere: ſcilicet quia magna illi cum igne intercedit ſympathia, nihil omnino penetrat, ſed cum aſſymbolo ſuo colludit, & in ſocietatem aſciſcit, quæ ſanè ingentem eius calorem arguunt, & inſigniter quotidiano potu vtentes redarguunt. Exiſtimant ipſi ac volunt ſuę libidini inſeruire illud, quod ſtatis temporibus, & potius medicaminis

nis loco eſt ſumendum:namq́; *æſtate*, ait quidam Medicus, *vſus eius admodum eſt pernicioſus:* adurit corpora, & humorem natiuum depopulatur.

Quare ij, quibus macra cutis, & ſiccitas ſucci perparum ſuppeditat, prorſus abſtineant. Obeſi autem, pituitoſi, quibuſque redundantia moleſta eſt, per me licet vtantur, eiuſque beneficio humorum ſuperflua coquãt & reſecent, apoplexiam arceant, paralyſin, lethargiam, & alias ægritudines ab inuſitato frigore inuectas. Quamobrem permitto, addit idem author, vt per hyemem drachma vna cum media, quantumue capit cochlear, ſed infrequentius ſumatur: & ſacharo edulcare proderit, atque etiam buccellã panis, qua eius ardor mitigetur, neue in ſin'penetrãdo cerebrũ aut hepar nimiũ excalefaciat, intingere.

Nec ego cupiã author ſim, vt in quotidianã illã bibẽdi conſuetudinẽ ſic immergat, aut eos imitetur, qui etſi modicè nullam tamen diem abire volũt, quin veluti ſalutare ad fluxiones cohibẽdas antidotum & alexipharmacũ ſibi prȩſcribãt. Cohibet illas quidẽ, at ſimul edaci ſua virtute corpus exſuccũ reddit, & humorem vitalem planè euanidum. Nullus ei inſtinctus, nulla vis ineſt primarium illum humorem ab aſcititio & exteriore, qualis eſt catharrus, diſcernendi, ſed promiſcuè & cœco impetu huc illuc fertur, quicquid obuium habet ſeu vtile, ſeu inutile fuerit,

indiſcriminatim exugit exeditq́;, cum tamen certum ſit vitę humanæ conſeruationem non minus ab illo, quàm cerei lumen à cerâ pendere.

Quis igitur non videat merum illud aduſtum efflictim perfideque corporis & animæ ſalutem in diſcrimen adducere? ſpecioſo ſaluberrimæ potionis titulo admittitur, multaq́; bonæ valetudinis blādimenta promittit: ſed tandem aliquod poſt annis Scorpionis inſtar occultatum venenum exerit, & vitali humore exhauſto corpus ita exſuccū relinquit, vt anima nullam ſedem amplius in nobilioribus partibus tabe lenta confectis reperiens vel ex improuiſo hominem deſerat, vel certè poſtquam biduum aut triduum cum ægritudine fuerit colluctata. Quàm frequenti experientiâ idipſum edoctus ſui; neque enim inficiari poſſum me in ægris curandis, quibus ſpem longioris vitæ feceram, nec vllo modo vitâ periclitari dixeram, fuiſſe hallucinatum: ſtupebam inopinâ nece abreptos fuiſſe, indignabar me meum fefelliſſe Hippocratem: aſt vbi inaudij vitalis aquæ vſum ijs fuiſſe familiarem & prope quotidianum, ha dixi nullū aliud argumentum, nec aliam mortis cauſam volo.

Ecce, viri nobiles, quantum vniuerſa medicorum palæſtra ab immodicis potandi libidinibus abhorreat, videre potuiſtis. Vtinam intelligant omnes inimiciſsimas eius aduerſus

ſus ſanitatis bonum machinationes, intelligant nullum eâ potius, præſtantiuſue ſecundum gratiam diuinam cęlitus mortalibus Sapientis teſtimonio appluiſſe; *non eſt cenſus ſuper cenſu ſalutis corporis*: imò non eſt cenſus cum ea conferendus. Omne aurum, gemmę, gazæ alicuius in Penates coaceruentur, quomodo ijs delectari, fruiſciq; valeat, ſi aurea ſanitas abfuerit?

Dum podagra, febriſq; dolor tua terga flagellat,
Incaſſum pigras arca flagellat opes.

Quotidiana menſarum lautitia, numeroſa amicorum ſeries, mille in foro ſalutationes, ludi, tripudia, potius tædio ſunt, quàm voluptati, quicquid lætum inſonueris, næniæ ſunt, quicquid pretioſum obtuleris, ineptas merces obtrudis: quippe cui tot ſe ægritudinibus eximere volenti omnia mala ſubeunda ſint, omnia gaudia reſpuenda. Vilene igitur dicam, an miſerum leuiſsimam gulæ voluptatem tanto diſpendio, tanto cruciatuum pretio mercari? An intolerabilior calculo dolor? an podagrâ aculeatius malum? an apoplexiâ, paralyſi, improuisâ morte quidpiam magis formidandum? interea quis ſatis mirari queat hominem, cui adeo impatibilis eſt omnis dolor, ſolùm vnius horulæ gulam voluptario labilis vini ſenſu titillãtis lenocinio ductum ſeſe datâ operâ hilariq; fronte veluti ſcopum exhibere, in quem inimica morborum atrociſsimorum tela intorqueantur?

SYMPOSIACI SERMONES.
CAPVT XI.

1 *Ad ea quæ cap. 3 dicta ſunt congruentes hiſtoriæ de vulpium ſagacitate.*
2 *De coruis, apibus, & noſtris & Cretenſibus.*
3 *De Pſittacis.*
4 *Ferarum induſtria ac virtus multum exercet venatores.*
5 *Venatio & corpori & animo prodeſt.*
6 *Canes venatici mortuum leporem non attingunt.*

DIxerat Medicus, & iam in noctē inclinante die à pulpito ad menſam cum cęteris benigno huiuſmodi inuitamento Prĩcipis traductus eſt: cæna profectò, quamcunq; daturus ſum veſtra eſt: veſtrã enim, & tu Medice tam diu perorando, & vos ſtudium indefeſſum ad quæſtiones adeo ſubtiles, vtileſq; adferendo merito iure feciſtis. Ad epulum ergo ſe recipiunt, & vix iam accubuerant, quin ſermones de rebus iam recens diſputatis auidius quàm bolos ipſos arripuēre. Seſsitabat in cuiuſq; labris tum elegans aliqua hiſtoria, tum inſignis in ea, quæ Medicus pomeridianis horis quamuis ſat fusè ediſſeruerat, commentatio. Principi in primis placuit ſicciorē cerebri habitudinem refricare, multiſq; à ſe in nupera ad ſeptentriones profectione viſis illuſtrare

illuſtrare: veluti qua ſagacitate vulpes(ſiquidem in ea nonnihil ſiccitas excedit) in tentanda glaciei firmitate vteretur. Ne fortè illa ſubſideret, & tranſeuntis pedem falleret, prius aurem quàm proximè poterat,extremę fluminis lineæ admouebat, ſique ſtrepentes ſub glacie aquas perciperet,hoc velut ſufficieti edocta argumento regrediebatur: & ſi contra nihil auribus obmurmuraret, audaciter transfretabat: quaſi videretur huiuſmodi ratiocinationem conficere. Quod ſtrepitum edit, mouetur, quod mouetur, non glacie conſtrictum eſt, quod non glacie conſtringitur, liquidum eſt, quod liquidum eſt incedenti non obdurat: ergo non tutò hac tranſmeatur.

A vulpis ad multiplicem coruorum induſtriam tranſitum eſt, & eam maximè,quâ potum ſibi è foſſa conquirentes, ſi ea demiſsior ſit, eatenus lapillorum vi iniectâ aquam attollnnt, quatenus ad roſtrum poſſit pertingere: & eam induſtriam à ſicco temperamento conſequuntur, vti & ſuam apes, quas in recularum ſuarum fabrica ingenioſiſsimo artificio, an artificioſiſsimo ingenio pollere dixerim neſcio:ingenium ſaltem his verſibus tribui vix quiſpiam dubitarit:

Cui nota eſt florum bonitas? quis poſsit in herbis
Cernere quod proſit, quodq́; repugnet? apis.

Ceratos

Ceratos ecquis valeat fabricare Penates,
Dædalicus cedat quêis labor omnis? apis.
Quis regni bene firmat opes, bene iura miniſtrat,
Quis plebem ſtabili lege reuincit? apis.
Quàm ſapienter aceruat opes, regit ædificat q́;
Omnia ſi tria ſint, omnia vincit apis.
Gerionem hic factum Lyſia, Salomone, Lycurgo
Credideris, nomen ſi latitaret apis.

Non metra modò, at iuſti codices de hoc animalculo, deq́; mirâ eius architectatione, cuius quotidiani oculatiq́ue teſtes ſumus, conſcripti leguntur. Verùm in Cretenſibus apibus alias notas longè maioris ſolertiæ indices quàm in noſtris animaduertimus: nam ſi fortè glebam ad mare, vti ſolent, parant erigere, prouidentes ſuum leuius corpuſculum tẽpeſtatibus, ni caueant, futurum ludibrio, ſeſe lapillo onerant, non ſecus ac carina, quò aduerſus ingruentes fluctus ſtabiliatur, eoſq́; valeat perfringere, tabulato ſolidiore compingitur.

Sed quid opus eſt circa externa vagari cum affatim nobis domeſtica ſuppetant? Quis pſittaco meo expediuit nõ modò ſuum χαῖρε, ſed etiam orationem Dominicam, Symbolum Apoſtolorum, complures moratas ſententias tum Græcas, tum latinas, denique omnia famulorum meorum nomina, an non ſicca illa tẽperies, quâ omne auium collegium nõ præpete pennâ, ſed memoriæ quodam felici munere anteſtare videtur? ſed quod dicturus

ſum

ſum vix capiet humana fides. In quopiam è meis aſſeclis vitioſitatem non paruam verbis acrioribus carpere conſueueram: ea tandem Pſittacus perfectiſsimè concepit, & aſſeclæ toties, quoties in conſpectum veniret, cępit obtrudere, ſic vt conſeruorum factus ludibrium auem magis, quàm me obiurgantem fugeret. Vtinam vinolenti hanc volucrum ſcholam adirent, & erubeſcerent beſtias ſibi, quod hominis eſt, ſuffurari, ſeq; viciſsim rationem euertendo, quòd beſtiarum eſt, induere.

Inter cœnitandum vir nobilis ratus non inopportunum fore, quòd ſilenti principi ſubijceret, ait, verè incommodo meo quanto maximo didici, quàm cata cautaque ſit beſtiarum indoles, & cauſa me imprudentem hactenus latuit. Lubens inſigni pecuniæ ſuma carerem, ſi ebriorum more eis ingenij acrimoniam natiuamq́, vafritiem multo calice poſſem adimere, non tantę in plagas, canes, famulos abirent expenſæ, miſſa facerem tela, ſclopos, haſtas, venabula, non pernox in ſaltibus modò lupi, modò cerui exuuijs onuſtus curſitarem, non vitam vento & frigori, ſed nec earum lethiferis rictibus obijciendo prodigerem. Nuper in aprum inuſitatæ magnitudinis irrui, qui mihi ſæuum dentem in tibiam infixit, & iam ſemeſtre lecto affixit, nec adhuc ex vulnere penitus conualui. Superioribus etiam hiſce diebus Verna meus etſi venandi

nandi peritiſsimus cum venabulo eandem belluam quaquaverſum inſectaretur, ex equo ſternace corruit planè elumbis. Ecce quid ferat venatio. nunquid tibi, vir doctiſsime, cuditur quædam temulentiæ conciliatrix potio; quâ ſuauioribus technis hæ feræ à nobis irretiantur & manſueſcant?

Etſi mihi, inquit Medicus, in promptu eſſet huiuſmodi medela, non tamen officinæ meę limen excedere paterer, ne pulcherrimam vtiliſsimamq; exercitationem, quæ hominem roborat, affingit, vegetat, antiquando nobilibus viris haud parum officerem. Vti corpori, ſic & animo ſua non deeſt oblectatio ac fructus, dum inde anſam deſumit ſibi Dei Creatoris potentiam, ſapientiam, bonitatem demirandi ac deprædicandi, quod beſtias egregijs adeo naturę dotibus munierit; his ad hoſtē adoriendū vires armaque largiendo, illis ad ſe ex inſidijs, & venatorū caſsibus expediendū ſagacitatē, & vafritiē ingenerando. Deinde tāti apud me eſt de animi tui celſitate exiſtimatio, vt etiāſi myſteriū artemue feras conſopiendi edocerere, ea te nequaquam vſurū autumē, nec ferinam eſurum, niſi quàm laborioſa venatione fueris conſecutus: cum ipſimet canes quod mihi quàm tibi eſt exploratius, leporinā reſpuant, quam venando nō fuerint promeriti, quàm porro auidè in viſcerationem feruntur, ſi in prædæ remunerationem porrigatur. Si verò lepus, quem inſectantur

ſtantur, ex diutino curſu multaq; agitatione ſpiritu intercluſo, victus mortuuſq; iaceat, ne dentem quidem inſigere operæ pretium ducunt, at ſolùm plaudentis caudæ volutatione indicant non ſibi ab hero dapes, ſed laudationem de parta victoria comparari.

CAPVT XII.

1 *Admirabiles hiſtoriæ de pluribus vno partu editis.*

2 *Quæ menſura potui adhibenda.*

3 *Ieiuno & pranſo intempeſtiuus potus eſt.*

4 *Potio male finit refectionem.*

5 *Præceps potus obruit, lentus & modicus molliter ſeſe inſinuando imbuit:*

6 *Nocet potus niue aut glacie refrigeratus.*

7 *Aliæ quædam de eodem minutulæ quæſtiones.*

VIſus fuerat Medicus rem de portétoſis partubus compendio arctiori compegiſſe: quare vt aliquod adderet corollariũ rogatus, id, inquit, & lubet & decet me præſtare, ne hac in re ſola mea authoritate niti videar: ſiquidem video tum priſcos, tũ recentiores hiſtoriarũ huiuſmodi fæcundiſsimos. Narrat Ariſtoteles *l. 7. de hiſt. animal. c. 4.* ſua ætate nonnullas fœminas vnius diei ſpatio quatuor

tuor aut quinque enixas fuiſſe, ſic vt quinto ſextoue à nuptiis anno familia prolib. turgeſceret. Tradit A. Gellius *L.10.c.* 3. Auguſti Cęſaris famulã quinque vno partu in Heluetia anno 1554. ediđiſſe: nec minus Bernenſis illa de tribus ſuis filijs biniſque filiab' poterat gloriari. Albicraſis & Plinius è Trogo quaſdam partu ſuo ſeptem geminas vrbis Romæ arces æquaſſe teſtantur. Franciſcus Picus, nón Picus at verè ſuo æuo phœnix ſcribit à Dorothea quadam viginti liberos duplici egeſtione prodijſſe, primã nouem, altera vndecim. Plinius *l.* 7. *c.* 11. de duodecim meminit. A Martino Cromero *l.9: Hiſt. Polonicà*, 36. numerantur. Audet maiora Nicolaus Florentius authore grauiſsimo fretus Auicenna *l.9. animaliũ*, mulierem quampiã 70. eoſque ſuis mẽbris conſtantes peperiſſe aſſerit. Verum naturæ limites omnes excedit vis illa prolium ab Alberto magno recenſita. Quis crederet, niſi tanti viri accederet authoritas, Germanam vna vteri deoneratione centum quinquaginta effudiſſe, & quidem ſpirantes omnes, ſuiſque artubus diſtinctas, quamuis digiti magnitudinem minimè excederent. Crediderim egó naturalem in fœmina partum nequaquam ſeptenario numero, quod in matrice non plures cellulas eſſe conſtet, poſſe dari, maiorem. Verum non metuenda illa in ebrijs fœcunditas, nón adeo liberorum ferax eſt crapula, ſed potius laborum: nec profectò eſſet cõſenta-

l.9. Annal.

ſentanea:Deeſſet enim bonis omnibus in gulam paternam inſumptis,quo ingẽs illa multitudo aleretur. His alias quæſtiunculas adiecit Princeps,ac in primis,quæ frugalem potus normam conſtituant.

Quæſtio hæc reſpondit Medicus, multa ſecum adiuncta complectitur:& primo menſuram potui adhibendam,quę meo quidem iudicio,pendet à fine,quem natura ſibi in bibẽdo præfigit, vt tantus ſumatur, quantus digerendis cibis ſufficiat,quantuſque cœmento, vt aiunt,aptè temperando ſit neceſſum. Deinde ſi bibendi tempus innuit, certè matutinum prorſus excluſerim, & neutiquam ieiuno merum conceſſerim:mecum ſentit recentior quidam his verbis:

Hoc in primis obſeruandum eſt ne quis diluculo vinum bibere conſueſcat: eſt enim natura aduerſiſsimum, animi ſiquidem vigorem hebetat, mentem obnubilat, acneruos afficit. Lubens etiam à pranſo omne poculum, quod tum non ſine digeſtionis diſpẽdio propinatur remouerim: ſicut enim ſuperinfuſa aqua deferueſcit olla, carneſque ægrius elixantur:ita ciborum concoctioni,ſi quidpiam frigidum liquidumue addis,remoram inijcis:& cum præproperè & citius quàm oporteat venas & inteſtina incoctus occupet, fit vt corpus nutritione tanquam edendi fine propoſito deſtituatur; & quod ſumma mali eſt,naſcantur obſtructiones prauiq;nidulẽtur humores,vnde quid niſi

Liuinus Lemnius.

febres longaq; morborũ caterua cõſequatur?

In eandem charybdin incidunt ij, qui refectionem à potu inchoant,& morę impatientes ne minimo quidem bolo pręuio ingentem cyathum exhauriunt,neſcij profectò tantam humorum eluuiem veluti torrentem quendam ſecum dapes imparatas aliò trahere. Volunt itaque medici noſtri omnibus perſuaſiſsimũ, vt cibarium aliquod prius ſubſternant fundamentum,cui modicus liquor ſuperimpluat:& ſic quod veſcum eſt, & quod poculentum alternando,ſeque intimè conſociando æquabiliter digerantur. Multum probatur etiam, dum febris aut æſtus importunam auiditatem concitat,lenta ac moderata bibẽdi ratio, quæ ſenſim influendo ſtomachum benignius refrigeret, & commodius ſeſe in ſicciores viſcerum meatus inſinuet. Non pigeat hac in re Dominum ac Creatorem noſtrum æmulari, qui in arua campoſque lenem ac lentam pluuiam è nubibus velut è cribro diſtillare cõſueuit,vt ſic guttis creberrimis ſinus terrenos molliter penetrantibus ſemina & radices intimè imbuantur: cum è contra tempeſtates, imbreſque rigidi ſolùm extimam terræ faciem perluant: viſceribus nullo modo proficientes, ſed in frutices & ſpicas debacchantes miram ſtragẽ moliũtur.

Ita medicus,qui prouidenter ſanè menſæ initio rem ſuam egerat.Poſtea namque vt ab eſu plurimũ,ita vix à reſpõſionibus feriari licuit

licuit,& cùm ardenter ſæuiret æſtus,in quæſtionem venit num vini poculum niue refrigerare ſit conſultum: nequaquam, ait ipſe, nam qui hoc probet, medicorum vidi neminem: heu nimium incaleſcentes fallunt hæc frigoris irritamenta, doloreſque vehunt innumeros,qui in cerebrum rationis arcem, in pectus,pulmones,ſtomachum,ilia, ſplenem, hepar,renes,matricem,dentes,atque etiam in neruos,motu omni ſtupeſcente redundant. Animaduertere ſæpenumero pôtuiſtis iſtos homines refrigeratorios tandem(nec enim vno die malum inualeſcit)vel in cholicam paſſionem & ſtomachicam delabi, vel torminibus,paralyſi,apoplexia,aſthmate, lotij ſuppreſsione,hydropiſi,& alijs ęgritudinibus periculoſiſsimis cruciare.Cùm Romæ domicilium figerem, viſi ſunt viri magni,quibus ſubitam vitæ defectionem huiuſmodi nix & glacies conſciuêre. Ideo Galenus noſter *l. de bono maloue ciborum ſucco*, ſapienter monuit,vt qui Syrio caumate æſtuant,ad fontanam confugiant,non ad niue frigefacta pocula:nec ſibi palpentur iuniores, quòd poſtero die melius inde habeant;non pegaſeo,ſed lêto paſſu procedit malum:& ſi ætate facta iam grandiori in neruis,in cômiſſuris,intus & in cute oriantur morbi,non ab alio,quàm ab hoc fonte eos arceſſant.

Quæſtio iſta aliàs minutiores peperit:num

vina mixta vti a bum cum heluolo, hornum cum edentulo valetudini aduerſentur. Item num meracum ſalutarius à ientante, quàm à cęnāte potetur. In primis omnem illam mixturam procul reiecit Medicus, quod diuerſarum vitium non benè conueniant germina, & propter diſsidentes qualitates, quarum vna tardiùs alterâ digeſtioni obtemperat, ſtomacho non mediocriter officiant. Quare ſeparatim ſumenda eſſe, & meridie probari album, quòd celeriores ſibi in venas paret aditus, faciliorem lotio viam ſtruat, & humores, qui meatus oppilant, propulſet: in cęna verò heluolum ſeu rubrum, quòd ſolidiori nutrimento corpus afficiat, nonnihilque aſtringat. Si vtrumque ad eandem appellit menſam, præponatur, præbibaturque album: eadem enim rationis militant, eiuſque ſententiæ eſt Leuinus Lemnius de occultis naturæ miraculis.

CAPVT XIII.

1 *Futiles quædam ratiunculæ aduerſus aquæ potum diſſoluuntur.*

2 *Frequentiores morbi vbi vſus vini communis eſt, quàm vbi rarior.*

3 *Calculus potius è vini quàm ex aquæ vſu coaleſcit*

4 *Quos ſenſus illius vinū ac ut ingeniū*

5 *Hydropiſis non ex aqua potu.*

6 *Nō ita, vt creditur, ſtomachū vinū fouet*

7 *Inſignis medici hac in re ſententia.*

IMVM

IMVM inter conuiuas ſubſellium occupabat præpotens quiſpiam Colonu s turgente aqualiculo conſpicuus, quem cùm Princeps animaduerteret purum, putumq; largiter potare, faceto ludibrio perſtringens obiecit in pomeridiano Medici congreſſu ad aquæ præſtantiã encomiaque audienda fuiſſe deſideratũ, vbi ſcilicet didiciſſet quã corpori ſimul & animæ ſit ſalutaris. Quid corpori? ait Colonus, nunquam ad id credendum adducar, præſertim cùm iam longo vſu viderim huiuſmodi aquibibulos moleſtiſsimam manere hydropoſin: ego meliora vini caſtra perſequar, & ego pariter, ait Mathurinus, qui lepidum quidpiam dudum parturiebat, ſed limpidum peruelim, nobile, colore, odore, ſapore præſtantiſsimum. Quid? aquam mihi propinetis? illam ſi reſpuit calceus, quanto magis caput. Ergone ad canum pocula amandabor? minimè verò. Id vnum Italicè didici, *Carne fa carne vino fa ſangue*: & id vnum latinè, *vinũ bonum acuit ingenium*.

En, Medice, ait Princeps, tibi hæc lepida cuditur faba: nondum iſtis viris aqua ſapit, nec ſapiet, credo, niſi iteratâ laudatione eam condieris. Itane, bone vir, ſubiecit Medicus fixo in Colonum hærens obtutu, noſtros fontes exoſus es? Ecquas porro ęgritudines creare ſolent? imò ſi eas prouincias morborum multitudini patere magis dixero, quo vini ſunt feraciores, nihil à vero deflectere cenſebor:

quæ enim ad ſeptentriones propiùs accedũt, vbi ſolùm potentiorum menſæ illo ornantur, longius è paralyſi, epilepſia, vertigine, podagra, calculo, fluxionib. recedere dicũtur. Quid Exploratum eſt etiam modicè ſumptum, plurimorum capiti non modicam perniciem, ſtuporem ac hebetudinem conciliando attuliſſe. Exploratum eſt ſolam eius odorationem adeo quibuſdam nocuiſſe, vt cum pedẽ in cellam, vbi recentius adhuc efferueſcebat, intuliſſent, ſenſerint cerebrum funditus commoueri, atque etiam animi defectionem, quæ nonnunquam in mortem tranſibat. Si ad quotidiana veniendum, ſpectate ebrioſorum facies colore bacchico tinctas, puſtulis rubicundis notatas, nempe hepatis aduſti ſymbolum præſeferentes. Spectate manus tremulas, frequentes lapſus morbi comitialis indices, denique vniuerſas ægritudinum, quas iam meminimus, acerbitates.

Verùm ſilentio præterire non poſſum ſpecioſum, qui paſsim in vulgus vagatur, errorem, quo opinantur plurimi calculi malum heluoli præſidio diſterminari. Haud dubiè in eo hallucinantur; nam ineſt vino virtus *diuretica*, quę ſecum lentos humores ducit; eóſq; ab vſitatâ viaq; curſuq; auocans ad renes, vbi in calculum coaleſcunt, tacitè tranſmittit. Sentiat vulgus per eandem virtutem opinionem ſuam infirmari, quâ cenſet ventriculum

culum piris,pomis,perſicis,præcocibus,prunis, ceraſis & huiuſmodi crudis fructibus oruſtum vino incaleſcere oportere,& ſciat hoc ſuum fundamentum malè acceptum ſubrui, *poſt crudum purum ſupple vinum*:quin potius aquam ſuppleri volunt medici noſtri:nam vinum vtpote natura calidum ac ſubtile eſt impatiens moræ,quæ ad macerandos digerendoſque illos fructus requiritur, & qualemcunque chylum ex ijs conflatum reperit, talem etſi imparatiſsimum in hepar & venas tranſuehit:quid mirum propterea ſi autumno inclinante febrium ingens caterua erumpere conſueuit.

Quod verò ad latinum illud adagium attinet, pro re nata à momo prolatum eſſe conſtat, quia nonniſi momicè & bſurdè vſurpatur. Si quæris igitur quod etymon, quis germanus ſenſus verbi illius *acuit*, dicam vinum ex ignauo audacem reddere & temerarium, è verecundo perfrictæ frontis, è modeſto inſolentem:*Acuit*, & exacuit, concitat, inſtigat, accendit, ſed ad vitia: nihil porrò acutum & ſolers ei tribuendum, quod reuerà ingenij aciem retundit,& omni vigore & ſagacitate deſtituit.

Nec hydropicus iure fluenta culpare poſſit:aliunde volumina noſtra iſtius mali originem deprehendunt:ipſam hepatis conſtituti-

onem ſedulò examinant, cuius ſi calor rigidus ſit & flaccidus, aquam, aqueoſq́; humores progignit, quibus tanquam ad virtutem altricem inutilibus membra ſe expediunt, atq; cutem inter & carnem ablegant: hinc totius corporis habitudo inturgeſcit, & fit aqua, quod per aquæ potum ſtata hora prælibatum in bonum & defœcatum ſanguinem tranſijſſet; vti dum quis febri æſtuat, naturæ congruenter aquam depoſcit, vt prouideat quo minus ſanguifica vis hepatis nimio calore lenteſcat & debilitetur. Adde multo mero vitalem calorem extingui, quo extincto, quid aliud quã tumor ille hydropicus conſequatur?

Attamen, quia ſtomachi affectionibus cautum volumus, non frigido ac debili aquæ vſum frequentem ſuaſerim: neq; etiam vini eſſe ſalutarem dixerim, tum propter vim illam *diureticam*, quâ cruditates multæ concreſcunt, tum quod aceſcens in ventriculo putrefiat, atque illum plus æquo refrigeret: omne enim acidum frigidum eſt. Vt huic igitur apologiſmo ad aquæ defenſionem inſtituto finem faciamus, non abs re erit hîc attexere eximij cuiuſdam Medici de vino iudicium.

Quemadmodum calx, ait, arboris radicibus adhibita in cauſa quidem eſt, cur fructus ex ea colligantur præcoces, ſed ei citam mortem affert, ita omne alimentum calidum, ſed vinum maximè, ſtomachum quidem fouet, & veternum excutit: at ſimul præproperum

vitæ exitum acceſsit: nam dum natiuum calorem auget, corporis ſubſtantiam minuit, & humorem vitalem tacitâ velut limâ atterit, vitam quidem alacriorem ſed breuiorē facit.

Poſtquam Medicus pro aqua aduerſus colonum tanquam pro aris & focis ſtetiſſet gratiarum actio cænæ finem dedit, monuitque Princeps non ante biduum elapſum ſolitam celebratum iri academiam, quòd ſibi comitia ſuper re haud exigui momenti habenda ſint: & quamuis doleret tam nobilem animorum exercitationem, ex qua non mediocrem hauriebat voluptatem interrumpi, ſperaret tamē fore, vt illa intercapedo cupiditatem acueret, nouoſq; ſuppeditaret animos. Dicebantur negotia illa cum ſanctiori interiori q; conſilio de ebrioſorum punitione tranſigenda: nec enim diutius prorogari ferebat conſcientia.

POMERI-

POMERIDIANVS CONGRESSVS QVARTVS

Moralis Philoſophi.

CAPVT I.

1 Philoſophia morata tres habet partes.
2 Virtutes morales omnes ad 4. reducuntur principia
3 Prudentia variè definitur.
4 Ebrius ne micam habet prudentiæ.
5 Tres præcipuæ functiones prudẽtiæ, quibus deſtituitur ebrius.
6 Prudentia docet omnis rei modum.
7 Quem ſemper ebrietas excedit.
8 Partitio Prudentiæ.
9 Alexander Magnus inter pocula Clytũ cõficit. M. Antonij violẽtia.

CVM iam indicta dies illuxiſſet, in palatij aulam coiuére omnes, cùm magna incenſi cupiditate, tum animo ſuſpenſi quid rarum eximiumq; è ſeptem reliqui duo de quæſtione allaturi eſſet, quæ ita iam omni colorũ genere erat exornata, vt nullũ ingeniosius

oſius penicillum, quod lineamentum vel vllum adderet, reſtare crederetur. Vt vidit Prĩceps ordines conſediſſe vniuerſos, benignè Philoſophum eſt hortatus, vt Ariſtotelem morata ſua cenſura hoc vitium damnantem exhiberet, auidaſq; Auditorum mentes ſolidis tanti viri paſceret documentis. Quod haud grauatè ſic ordiendo ſuſcepit.

Nolite, viri nobiles, ab hoc exili ingenij mei promptuario, immenſam illam, quæ res naturales, diuinas & morales peruagatur, ſcientiam, quamq; Philoſophus ſcriptis ſuis velut in exiguo clypei orbe gigantomachiam, depinxit, opperiri: non adeò latè pomeria ſua porrigit noſtra profeſsio: at ſolummodo Philoſophiæ moratæ, quam Princeps noſter in Ethicam, Politicam & Oeconomicam ſcitè partitus eſt, limitibus definitur. Siquidē tergemina illa moderatione morum veluti ferula triplici ebrietatem ſic caſtigare conabor, vt è Politica ſat nuper enucleata vix quidpiam delibare ſit animus.

Ac primo ingredienti mihi quadripartitā illam Ethices palęſtram, vbi ipſo in limine occurrunt Iuſtitia, Prudētia, Fortitudo Tēperātia, longū pone ſe ducentes agmen virtutum earum, quæ ad conformandos depoliendoſq; hominum mores ſecundum rectam rationis normā ſunt inſtitutæ: demirandū ſanè videtur è tāto numero ne vllā quidē reperiri, quæ temulētiam officioſo ſuo cōſortio dignetur, at potius

at potius aduenientem veluti peregrinam & perfidam è veſtigio eliminant. Prudentia in primis cùm iuxta Ariſtotelem ſit *habitus cum ratione vera circa bona humana actiuus*, ita virtutibus omnibus ſe ducem comitemque indiuiduam præbet; vt ſine iudicij, quod mentis oculis vult perpetuò obuerſari, adminiculo, in agendo erret fœdiſsimè ac labatur. Quòd verò rationis miniſterium ab eo exigemus, qui eam frequentibus poculis funditus euertit? illumne virtutibus ad rectum ineundum tramitem ducem præficiemus, qui ſibi domũ repetenti dux eſſe nequeat? ſi prudentia ex eo ſuam ſortita eſt nomenclaturam, quòd quaſi eminus videat, & res futuras præuideat (prudens, ait Iſidorus, quaſi porro videns, perſpicax enim eſt, & incertorum videt caſus: Hinc Græci vocant φρόνιον παρὰ τοῦ φρονεῖν, id eſt, intelligere, & ſapientem eſſe) quâ ſagacitate futurâ præuideat, qui præſentia vix intuetûr? quî lynceus erit ad ea ſpectanda, quę toto cælo diſtant, qui talpa eſt ad ea, quæ naſo proximè & oculis obiectantur? ſi ipſa habitus quidam eſt intellectus, qui nihil in voluntate prauũ, nihil diſtortum, ſed recta omnia ſibi vindicat, quid inordinatum atque diſtortum magis voluntate ebriorum? *nemo prudens niſi bonus*, ait Ariſtoteles, & l. 7. c. 11. conſtanter aſſerit voluptates eſſe maximo prudentię impedimento atque eò magis, quò quis impenſius oblectatur, vt in libidinis turpitudi-

L. 10. *Etym.* *cap.* 10.

pitudine euenire ſolet, *in qua conſtitutus nemo intelligere quicquam poteſt.* Certè ſi ebrietas ſit cæteris voluptatibus aſſecla, huic Venereæ haud dubiè erit prodromus.

Grauiſsimæ ſunt, teſte Philoſopho, functiones illæ, quæ in deliberationibus, iudicijs, imperijſque exercendis verſantur. Vir enim prudens rationes conſentaneas ad honeſtè & decenter faciendum, quod animo eſt præmeditatus, inueſtigat, optimas quaſque vias init conſultatione tanquam peritiſsimo duce fretus, & id cumulatè exequitur, quod toties inculcat Ariſtoteles, *viro ſapienti bene eſſe conſultandum.* Deinde prudentiæ officium tum præſtare conuenit, cùm id quod in quæſtionem venit, æquis rationum momentis expenditur, & tandem faciendum eſſe decernitur, ſed eo modo, tempore, loco, & alijs, quæ ipſi operi virtutis nomen, atque ſinceram laudem tribuunt. Quare plurimum conferet non paucas Sapientũm ac Philoſophorum ſelectiores ſententias memoriâ complecti, & Chriſtiano homini magna præſidia ad vitę humanæ actiones ritè inſtituendas adferent Salomonis adagia, & appoſitiſsima Eccleſiaſtę monimenta, ſi ea quis pro re nata & in procinctuè mẽte poſsit expromere. Alterum eius munus, quod imperando obitur, quid fieri oporteat, & quomodo præſcribit ſimul voluntatis aſſenſum eliciens, eam ad operandum ingenioſa quodammodo beneuolentiæ captatione pellicit.

pellicit. Nā primariū ſuū decus, atq; adeo finē non cenſetur aſſecuta, niſi res, quam dijudicandam ſuſcepit, in opus exeat, habeatq́, ali-
L. 6. c. 10. quid à ſyneſi ſeu perſpicacia diuerſum. Bone Deus, quàm operoſa iſtius virtutis exercitatio? Vereor ne temulenti hominis mentem curioſius examinantes omnibus iſtis officijs vacuam ſimus reperturi, quando ad ea præſtanda non tantum rationis opus ſit adminiculo at inſuper ingenio ſagaci, acuto, perſubtili, iudicio etiam ſedato, æquabili morum temperie, magna rerum agendarum experientia, præteritorum caſuum reminiſcentia, deniq; refragantis voluntatis inflexione. Credo potius aquā è pumice, quàm illa omnia è mente, quàm iam ratio omnium iſtorum parens defecit, exprimenda.

Ineſt alius prudentiæ genius ſanè mirabilis, quo quis in ſingulis actionibus ſe ita ad rationis regulam conformat, vt neq; plus, neque minus quàm deceat operetur, & quaſi in puncto ſtet, ne in alterutram partem forte vitioſam inclinet: ideoq́; iuſtitiæ libram exactiſsimam ſeruare volenti decernit ipſa quātum, quando, quoue loco quidpiam ſit reſtituendum: & temperantiæ fines minimè excedere ſatagenti, quantum, vbi, quando, quomodo ſit veſcendū. Quę cū ita ſint nō video qua ratione vir ebrioſus punctū illū notare poſsit, qui ne trabē quidē cōſpicatur, cui mētis oculi caligāt, imò plane ſūt eliſi, qui iā re-
ipſa

ipſa omnes modeſtię limites eſt ſupergreſſus, tēperātiāq; nimio pl⁹ bibēdo profligauit.

Non hac triplici partitione pręſes morum ſanctiſsima prudentia contēnta eſt, vult ſibi longè maiori ſatellitio ſtipari latus: quapropter eam Philoſophus facit, vel perſonalē quę noſtris actionibus vtilitatem quandam & honeſtatem annectit, vel Oeconomicam, quæ familiæ adminiſtrandæ incumbit, & frugiferæ liberorum educationi; vel monetheticam quæ tota eſt in ſalutaribus ſanctionibus condendis; vel ciuilem, quæ ad Reip. bonum legumque tenacem cultum appellit animum: addit S. Thomas militarem, quæ mirabili diſciplina mimeroſos exercitus coërcere, & quâ ratione hoſtis adoriendus, quâ repellendus ſcitiſsimè edocet. Tantone comitatu cinctaPrudētia apud ebrioſū diuerterepoſſe credatur? potius apud Garamanthas crediderī. Omnibus enim illis nymphis quidpiā inſidet, atq; innatū prauis eius moribus tā aduerſū, quā quod maximè. Pręuiāne ipſa rei agēdæ deliberationē, eamq; accuratiſsimam exigit? hic pręceps in omnia fertur. priuſne finē pręfigit ſibi, quā manum operi admoueat? hic temerè & improuiſa cūcta arripit. Ipſane de via, ordine & modo agēdi ſolertiſsimū init cōſiliū? hic ſua cōfusè, prępoſterè, cęco impetu aggreditur. Hic toties tāti emitur pœnitere. Quę amētia, quę extaſis, quę furię ad maiorē pręcipitātiā adigūt, quā vinolētia? vnde niſi ab L. 6. c. 8.

effrænata cupiditas? vnde inconſiderata facinora, execranda, homine indigna?

Alexander Macedo bis magnus & bello & potationibus fuit, vti teſtantur ephemerides, quas tradit Plutarchus à Philino domeſticis eius in hunc modum exhibitas: Kalendis Aprilis, vel Idibus Septembris Rex è mēſa dormiens elatus eſt: ebiberat illum cratera Alexandri nomine percelebrem, domi militiæq; volitantem, quam conuiuæ Rege præeunte in orbem bibere cogebantur. Quodam verò die cùm iteratâ circumpotatione cœnam in multem noctem traherent, cœperunt regiæ maieſtatis obliti paulò licentius agere, & Clitus præſertim ei percharus in paucis ex linguę intemperantiâ quidpiam tacendum effutiuit. Rex vino & iracundiâ efferueſcens, iam iam enſem ſtricturus erat, ni è ſtipatoribus quiſpiam eum præripuiſſet: ſed irâ magis ſæuiente ex alterius manibus haſtam extorquet, eamque ſumma vi in Cliti adigit præcordia, proſtrauitque altè edito ſuſpirio expirantem at ſimul expirauit Alexandri iracundia, deferbuit animus, ebrietas euanuit, eumque in ſuos recurſantem choleram euomere omnibus amotis telis non daretur, haſtam è mortui corpore extrahit, eadem iugulum ſuum petiturus, ni frequens prohibuiſſet ſatellitium. Ergo ad lacrymas ventum eſt, quas diu noctuque fundens, humique proſtratus vix vllius admittebat ſolatum. Prô quantus Monarcha

narcha Alexander ebriùs pro quam vilis homuncio Alexander ebrius. Vinum ſolum, modò eum præcipitem ac temerarium in rebus agendis reddere poterat, vinum ſolummodo ad ea perpetranda adegit, quę non ſolum bellicę virtutis, triumphorumq; gloriã penitus extinxêre, ſed etiam doloris vehemẽtiſsimi & inconſolabilis aculeum in animo ſępiſsimè reliquêre. Verum vtinam his ſuis malis ſapuiſſet, vtinam non aliena pericula, ſed ſua cautum aliquando feciſſent. Ecce aliàs à medio exercitus ductore ad cænã inuitatus & quãuis lautè prãſus ire non renuit: nec renuit ad hauſtus æquales prouocatus tam diu reſpondere, donec vino mortiq; ſuccubuit.

Marci Antonij lat'ni hominis non minus infelix, quã illius Grę.i fuit exitus. Hic Romano in Imperio decus primarium, in Triumuiratu Princeps longè maximus, cui Cæſar ætate lepidus potentia cederet; attamen quàm turpiter, quàm imperitè militarẽ diſciplinam tractauit? quot negotia tum ciuilia, tum bellica, nec ſtato tempore nec loco præcipitanter arripuit, quæ cum videret infauſtiſsimos ſortiri exitus, ſibi tandem nefarias manus attulit. Hæc omnia ſoli vinolentię accepta referunt hiſtorici: totus enim luxuria diffluebat, totus conuiuiorum exquiſitiſsimorum magnificentiæ erat deditus, totus diu noctuq; etſi latinus pergræcabatur

CAPVT II.

1 *Ebrietas mentem deprauat, & ad prudentiam inhabilem efficit.*

2 *Prudentia ſol animæ, vbi non eſt, ibi manca noxiaq; omnia.*

3 *Prudentia tam proſperis, quàm aduerſis emicat.*

4 *Ebrius multas ob cauſas iuſtitia vacat.*

5 *Vtrum mulier vidua cuius maritus bona vtrique communia prodegit, poſſit occulta compenſatione vti.*

SI forſan, viri nobiles, mentes veſtras ex Ariſtotelicis illis partitionibus, quæ meridiana luce ſunt clariores, ad quaſdam ſecretiores latebras deduxero, nolite tam in circumfuſas Philoſophiæ tenebras, quàm in ſincerum veritatis lumen intueri. Et quoniam exponere nobis conſtitutum eſt ebrioſorum animos non ſolum à nobiliſsimæ reginę Prudentiæ præſentia remoueri, ſed etiam ad cã excipiendam planè inhabiles effici, memoria quæſo recolite argumenta, quæ Medicus ad commonſtrandum, quantopere ebrietas cum animæ rationalis facultatibus, functionibuſque

que pugnet, attulit: non iam ea opus eſt iterum inculcare, cum ſatis conſtet, quicquid intellectui inimicum eſt, etiam eſſe prudentiæ. Sunt verò aliæ quædam eius partes, quas Philoſophi *integrantes* vocant ad abſolutam ſuæ parentis perfectionem procurandam obſequentiſsimæ, ſcilicet memoria, rerum præſentium intelligentia, docilitas, ſeu diſcendi deſiderium, ſagacitas, prouidentia, ratiocinatio. O inſignem Amazonum turmã, quibus ita fideliter conſpirantibus quid poſsit officere? quid? Vnica temulentia, quæ ſe hoſtem capitaliſsimam profitetur, totidemque eis velut hoſtiles copias opponit, incuriam, ſtupiditatem, ſcientiæ faſtidium, ad futura cæcitatem, ad præſentia caliginoſum aſpectum, pigram imaginationem, rerum propriarum indiligentiam, inconſiderationem, magnam deniq; temeritatem: ex his veluti calonibus, ſicarijs, prædonibus ſuum conflat exercitum, qui cerebrum ſenſim deprauant, pulcherrimam illam harmoniam temperiemq; diſſoluunt, ſenſus ac prudentiam exterminant, ad ſuiipſius, familiæ, ciuium moderationem prorſus ineptum reddunt.

O quantã prudentiæ iacturã! cum enim ſit animæ oculus, idemq; quod orbi Phœbus, neceſſe eſt ea absẽte omnẽ virtutẽ in vitiũ verti, omnẽ actionem mancam, omne conſilium cæcum eſſe. Illa ſola gnara eſt bonis

humanis conuenienter vti: per illam gloria, ſanitas, fortitudo, venuſtas, diuitiæ gratæ ſunt, honorificæ, perutiles: abſque illa ingratæ, inutiles, damnôſæ, nec non inhoneſtant poſsidentem. Ab huius ductu magis humana vita quàm ratis à nauarcho pendet, qui nec procellas pro arbitrio ſedare, nec ventorum vehementiam coërcere, nec opportunè tenere portum, nec intrepido animo ſiniſtros euentus ſuſtinet opperiri. Animus contra ſolo prudentiæ telo armatus his omnibus ſupereminet, & infauſtiſsimos quoſque caſus victrici plantâ proculcat, ſiue proſperæ ſecundæq; res aſpirent, ſiue aduerſæ ingruant, vir prudens non ideo Proteus, ſed idem ſibi, ſed interritus, ſed infractus: ſeueriores quidem tempeſtates & procellas, ſi proſpiciat, pro virili declinare conatur: ſi autem ex improuiſo accidant vel aliò vela oppandit, vel ſereniorem auram exſpectat, vel certè generoſo obdurat animo. Satis nouit Autumnum aliũ frugiferũ, alium naturâ alternante infœcundum, nouit mari modò malaciam arridere, modò decumanos fluctus incubare, nouit, quòd Poëta canit:

Quæ rota continuo complexa volubilis orbe eſt,
Sæua remergit humo, quæ modò ad aſtra tulit.

Sic in rebus humanis vtramq; perſonam & Iri & Crœſi ſuſtinet, eamq; ſolertiam videtur aſſecutus, vt nec elatus fiat inſolentior, nec

depreſſus

depreſſus animum abijciat, quem hominem Seneca non ſolùm beatiſsimum, ſed Deo ſimillimum iudicauit. O miſeram ebrij ſortem, qui illam mentis æquabilitatem quodammodo ſibi inuidens ſe maiori delectationẽ fruſtratur, quã ex ſuis potitationibus ſit aliquando conſecuturus.

Enimuero conſideranti mihi num forſan tres aliæ comites Iuſtitia, Fortitudo, Temperantia ſibi vinolentiam contubernalem patiantur, ſubit nexu ita indiuiduo prudentiæ ſociari, vt ſi eius præſidio careant, vix nomen virtutis promereantur. Hinc illa prudẽtia, quæ delicijs diffluentes colligit & coërcet, continentia & temperantia nuncupatur, & eam, quæ in periculis laboribuſque ſubeundis verſatur, patientiam & vigilantiam nominamus, & quæ in contractibus negotijſque ritè conficiendis, æqualitatem & iuſtitiam: ſi ergo hæ ternæ ſorores intimæ nonniſi prudentiæ nomine adumbratæ in virtutum circo parere audeant, quî in mente ebrij, vbi ne eius micam reperire eſt, reſidere præſumamus?

Sed hæc generatim dicta non ſatis cauſę iugulum petunt, ni ſingulas in arenam deſcendere iubeamus, ac primò Iuſtitiæ romphæa aduerſarium nodum diſſoluamus. Quo telo quis tuebitur ebrium iuſtitiæ ſtudere & æquitati, nullo ære alieno teneri, ſuum cuiq; tribuere? Id ne præſtet, qui profligato rationis

imperio quotidie ſuã aliorũmq; vitã, qua nihil eſt carius, in euidẽtiſsimũ diſcrimẽ adducit? an vlla maior iniuſtitia poſsit excogitari? Non priſca illa homicidia ab inferis excitemus: hanc paginam implerent innumerę cędes ab Alexandro vno perpetratę, non hoſtium, ſed amicorum, qui ebriam eius manum atrociorem quàm bellicam perſensêre. Non breue adeo in hiſce partibus oppidum, quod non luculentam ſimilium exemplorum ſegetem ſuppeditaret: teſtes ſint frequentiſsimi libelli ſummo Principi ſupplices pro venia ijs, quos temulentia ad homicidij crimẽ adegit impetranda. Quid referam profuſos illos ac perditos nepotes, qui in helluationes quotidianas rem domeſticam, remq; liberorum immaniſsimè inſumunt, renuenteſque illud Ariſtotelicum agnoſcere, *filius veluti pars à patre abſciſſa*, quam alere ac fouere tenentur, quaſi omni vinculo ſoluti audent impijſsimæ libertati quodammodo votum nũcupare? An ignorant hanc obligationem tam multis aſtringi nominibus, vt quamuis iuſtitiæ vinculum grauiſsimum, ſtrictiſsimumq; ſit, non tamen eo titulo contenta, pietas velit appellari. Meritò etiam iniuſtitiæ eũ inſimulemus, qui ſua in menſas effuſiſsimas prodigendo non habet quo vxoris famem expleat, vxoris inquam, cui omnia ſtatui congruentia, tum in victu, in veſtitu, & in mundo muliebri debeat prouidere. Si iniuſtitiæ labe non

1. 8. c. 12.

be non inquinetur, qui ea decoquit, quæ non minus vxoris sũt quã ſua, qui eius inuitę portiones diſsipat, qui omnẽ alẽdis prolibus prę-cludit viã, quis tandem cenſebitur inquinari? an eum forſan latet mediam peculij partem ab inito matrimonio cõfecti ab vxore adiri, ſoláq́, eius penes maritũ eſſe administrationẽ, idéq́; de dote eſſe dicẽdũ. Audiat quiddam amplius, quod mihi nuper ex primario Theologo ſciſcitanti re ad ex actiſsimam eruditiſsimorum authorum libellam expenſa reſponſum eſt, huiuſmodi prodigo demortuo debere hæredes ſuperſtiti vxori reſtituere ea, quæ in comeſſationibus, vel illicito aliarum fœminarum conſortio impiè decoxerit, imò adijciebat, ſi à viri deceſſu magnis ſe intricari difficultatibus, liteſq́; nodoſiſsimas intendi animaduerterit, poſſe ad clandeſtinam compenſationem confugere. Nulli verò author ſim vt huiuſmodi Theologica nixa poſitione damna coniugalia ſarciat, ni prius pio iuxta ac ſapienti viro cauſæ ſuæ momenta expoſuerit.

A nauarra L. 3. de reſt. c. 1. n. 19.

PRINCEPS. Plurimũ ſanè fœminis velificatur hæc poſitio, ab eodem Doctore lubẽs petierĩ nũ de aleatorijs ludis idem ſit iudiciũ quod enĩ vorauit alea reuomere acerbum eſt.

PHILOSOPHVS. Eidẽ, quæ tũ fuit, dubitationi reſponſio mihi diſpar, ratioq́; acceſsit: quia in cõtractu fortuito, cuiuſmodi eſt ludus, dãna vtriq; cõmunia definiũtur, niſi fortè a-

leator ille nouercante peue in omni iactu fortuna & tempus & pecunias reluctan te vxore ſic tereret, vt in tanto bonorum prodigendorum diſcrimine meritò diſſentire crederetur. Quæ cùm ita ſint, neutiquam iniuſtitiæ ſcopulos effugient viri ebrioſi, quandiu rem familiarem popinis quodammodo tranſcribent, quandiu perpetim comeſſando æs alienum tam grandè facient, vt domeſticum nunquam diſſoluendo eſſe poſsit. Non dicendo finem facerem, ſi aliam iniuſtitiæ notam, qua nulla capitalior eſt, eis vellem appingere. Non ſolum æs, ſed alienum thorum impudentiſsimè inuadendo, ſanctiſsimum vinculum matrimonij ſacramento firmatum inſignitumque diffringere non verentur. Quæ tādem erit iniuſtitia, ſi ibi concedatur immunitas, vbi duplici connubio grauiſsima infertur iniuria, duplexq; crimē cōmittitur ab eo, qui vxoria neceſſitudine illaquatur. Poſſē etiā detractiones addere, cōuitia calūnias, cōtumelias dicto factoue irrogatas, centumque ſimiles iniurias, aut potius furias, quę vinolentiæ non minus quàm lumen ſoli, calor igni, ſiccitas telluri adhæreſcit.

CAPVT

CAPVT III.

1. *Ebrius fortitudine exuitur.*
2. *Etiam temperantia.*
3. *Non eſt ſolida ebriorum voluptas.*
4. *Quam denſa malorum caterua cingantur.*
5. *Intemperantia viliſſimum & ſordidiſſimum ſcelus.*
6. *Animæ ſupra quam dici poteſt detrimentoſum.*

AD ſe me vocat generoſa illa virtus, quæ ſuſcipit,ſubitque omnigenas difficultates,quodcunque malum inuicto animo exanthlare conatur,& ſolâ ſpecie honeſtatis, aut communis ſalutis amore pellecta extremum vitæ diſcrimen,ac fortunarum dimicationem adire non recuſat. Aſt appetitus naturalis violentiam,qua quiſque vitæ conſeruandæ ſtudet impenſiſsimè,domare is poſsit, qui à ſeipſo rem facillimam,vti à nimio potu ſibi temperet,nequit extorquere?Quâ frõte,quo ſupercilio cruorem è plagis ſuis manantem intuebitur ipſe,cuius oculi ſolum in vino & cyathis innatant?

PRINCEPS. Vir doctiſsime,quid narras? videtur ſane ebrius huius virtutis laudem apprimè conſecutus,cum nulla ducatur formi-

dine,nõ tergiuerſetur,ſed interritus oculiſq; irretortis in obuia quæq; pericula feratur.

PHILOSOPHVS. Ita eſt,ſed nihil magis fortitudinis eneruat robur , quàm omnis timoris expertem eſſe. Non fruſtra Ariſtoteles
l.3.c.7. tres affectiones cum maſculâ iſtâ virtute pugnantes ponit:quarum prima eſt δειλία latinè ignauia , altera audacia ,tertia ἀφοβία ſeu timoris vacuitas,quã heroica noſtra fortitudo longe è caſtris ſuis ſemouet tanquam ſibi maximè diſſentaneam: non enim ipſa ſolummodo timorem moderatur, & caſtigat, ne forſan à rationepręſtitutos excedat limites, ſed etiam eundem quandoque ad malum fugiendum , cum humanas vires prætergreditur,nec illud perpetiendi iuſta ſubeſt ratio, extimulat.Quis porrò ſapiens terrę motibus, procellis,fulguribus,naufragijs,copijs multitudine innumerabilibus nullo virtutis incitamento præuio caput obiectet? nihil in huiuſmodi caſibus extimeſcere probro vertitur, timor autem laudi.Congruentes igitur Ariſtoteli dicamus,qui *l.3.c.7.* à furioſo ac veſano homine omnẽ expellẽs metum,in ebrio timoris absẽtiã inſanię ac furoris nõ fortitudinis cenſet eſſe argumentũ.Huic plane affinis eſt audacia aut potius temeritas,quę arma temulẽto,ſed intempeſtiua ad obuium quemq; antagoniſtam adoriendũ ſubminiſtrat: nec eum cogitat aduerſarium ſobrium eſſe , eaq; re ſe robuſtiorẽ ,ſed fingit lõgè inferiorẽ,imbellem

bellem, de Myrmidonum genere fugacem, eoque fretus animo irruit, & miſerrimè vitã ſuam prodigit. Quid genuinę fortitudini magis inimicum? vocat huiuſmodi ῥιψοκινδύνους proiectæ audaciæ homines, qui quod habent cariſsimum ludibrio & infeliciſsimæ aleæ exponunt. Alios producit, quos θρασυδείλους nominat, ſeu audacitimidos his verbis depingẽs: *Initio ſunt præpropere, & antequã res vrgeant adire pericula volunt, in ipſis periculis cedũt, in bello cerui, in pace leones. At viri fortes in factis ipſis ſunt acres & celeres, ante facta ſedati & quieti.* Profectò huiuſmodi actiones magis inter ſe inuicem, quàm vterque polus diſcriminãtur.

Nunc verò dubito an temperantiam in cõtentionem velim adducere; ſane vix operæ pretium eſt: non ſic album à nigro, dulce ab amaro, pigmenta à cœno, vti ea ab ebriâ mente expungitur. Illa appetitus, tum qui ad gulæ titillationem, tum qui ad venerea tendunt, cohibet ſeueriſsimè: hæc vtrique laxiſſimas habenas indulget: illa menſis ponit modum, & certis claudit repagulis: hæc omnem modum reſpuit, auream mediocritatem aſpernatur, vultque latiſsimum campum ad omnia, quæ potum, epulas, carnem ſapiunt, aperiri, eumque Elyſijs ſpatijs, imò æternæ beatitudini prȩoptat. O iudicium non ab homine ſed à pecude profectum! quanto ſanius Ariſtotelis quãuis ſolo naturȩ inſtinctu prȩditi, qui laſciuas, atque obſcenas volupta- *l. 10 c. 3.*

tes

tes, neutiquam patitur ſolidis gaudijs annumerari: quod ſolum tales ijs, quibus animus æger eſt, videantur.

Quicunque noſſe volet, in quo ſita ſit vera puraque voluptas, parumper examinet, quibus incitamẽtis, quâ illecebrâ germanus virtutis cultor prolectetur: omnes actiones, & delectationes, quæ exactiſsimæ eius regulæ admetientur, ſincerumque eius animum recreabunt, ſolas veraſque eſſe oportebat: & quamuis aliorum iudicia diſcrepent, non ijs inſiſtendum, quia erratica, quia cæca, quia non ad rei genium, & fibram dirigũtur. Eos Philoſophus puſionibus perſimiles facit, qui nuces & crepundia, quæ viri flocci pendunt ardentiſsimè amplectuntur. Ecce quo loco vir magnus reponat ea, quorum violentus ſe viliſsimum facit mancipium: non minore eoſdem notat ignominia moratę philoſophiæ dulce decus Boëtius: *Quid autem, ait, de corporis voluptatibus loquar, quarum appetentia quidem plena eſt anxietatis, ſatietas pœnitentiæ, quarum motus quid habeat iucunditatis ignoro. Triſtes vero eſſe voluptatis exitus, quiſquis volet reminiſci libidinum ſuarum intelliget, quæ ſi beatos efficere poſſent, nihil cauſæ eſt, quin pecudes quoque beata eſſe dicantur.* Bone Deus quanto cum animę diſpendio intemperans corporis ſolatiola conſectatur, cum tamen ſæpenumero potius fumos, quàm ipſas captet voluptates.

l. 3. de conſul.

Non

Non poſſum quin ſubijciam ſententioſum Senecam, ſi non Chriſtianum maximè tamen Chriſtiana inſonātem: *Quis hoſtis in quemquam tam contumelioſus fuit, quàm in quoſdam voluptates ſuæ? quidam ſe voluptatibus immergunt quibus in conſuetudinem adductis carere non poſſunt, & ob hoc miſerrimi ſunt, quod eò peruenerunt, vt ijs quæ ſuper vacua fuerāt, facta ſunt neceſſaria. ſeruiūt itaq; voluptatibus ſuis, nō fruūtur, & mala ſua quod malorū eſt vltimū, amant.* Nō exiſtimo, viri nobiles, ingratum fore, ſi rurſum eum loquentem quaſi in proſcenium induxero. *Indurandus eſt animus, & à blandimentis voluptatum procul abſtrahendus. Vina Hannibalem hiberna ſoluerunt, & indomitum illum niuibus, atque alpibus virum eneruauerunt fluenta Campaniæ. Armis vicit, vitijs victus eſt. Nobis quoque militandum eſt quodam genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur. Debellandæ ſunt inprimis voluptates, quæ vt vides. fera quoque ingenia ad ſe rapuerunt: ſi voluptati ceſſero, cedendum eſt dolori.* Annectit poſtea aliud malum voluptatis, quod à Cicerone mutuatur: *Impedit conſilium, voluptas rationi inimica, ac mentis, vt ita dicam, perſtringit oculos, nec habet vllum cum virtute cōmercium.* *Epiſt. 52.* *l. de Senect.*

Quod efficacius telum in blandam illam meretriculam poſsit intorqueri? & reuera illa accedente, quicquid in homine maſculum eſt ac generoſum molleſcere neceſſum

ceſſum eſt: quicquid verò molle ac effæminatum per gulam quaſi per pſeudotyrum intromitti, fitque vt quodammodo brutum induendo à natiuâ ſuâ excellentiâ degeneret, nihilque amplius ſublime, magnificum, diuinumque ſapiat.

Gaudeo propterea non ſolum meo, verum ſaniſsimo Ariſtotelis iudicio ἀκολασία, ſeu intemperantiam inter omnia ſcelera, quibus natura humana obnoxia eſt, reputari impuriſsimum, turpiſsimum, infamiſsimum, omnique dedecoris notâ inurendum. Quid turpius, quàm, vt viliſsimis ſenſuum titillationibus demulcearis, ſplendidiſsimam rationis pharum obtenebrare, eaque obtenebratâ belluarum ſocietati aſcribi? Quid magis infame, quàm in fidem & clientelam appetituum terræ adrepentium ſe conferre? Quid indecocum magis, quàm abdomini ſuo viuere, abſurdiſsimoque ventri ancillari? In cæteris vitijs quantumuis vituperabilibus, ſolet ſemper quæpiam ingenij aut induſtriæ ſcintilla emicare, ſolet magnanimitatis vmbratilis quidã fucus ſupereminere: in laſciuis quid magni, quid generoſi, quid non homine indigni? Nemo ità hebes, ita rudis, ita pinguiore Minerua donatus, qui non in huiuſmodi ingurgitationibus palmam ſapienti, nobili, ingenioſiſſimo cuique poſſet præripere. Quid tu voluptuariè niſi infame proſtibulum, cæleſtis patrimonij

l.3.c.11.

trimonij vorator, ferarum ſocius, carnis mancipium, ingenitæ nobilitatis corruptor? Quò cæcus ruis? neſcis tuas libidines non minùs animæ rationali detrimentoſas, quàm plenas infamiæ? ſenſim tibi (quod malorum ſummum eſt) omnem facinorum, criminumque memoriam extinguunt, omniqúe ſublatá religione ſummam peccandi licentiam aperiũt.

Verum quidem eſt intemperantem olim naſcentes appetituum ſtimulos ſuppreſsiſſe, iudicijque regulam ſeruaſſe infractam: & licet quandoque motuum vehementiâ impulſus rationis ductum prętergrederetur, ſequereturque illud poeticum:

——*Video meliora proboque,*

Deteriora ſequor.

Poterat tamen aſſurgere, prælium que redintegrare, iterumq; victus cadebat, ſed pene inuitus. Tandem inueterato multarũ libidinũ vſu ſopita eſt ratio, victaq; & ſuis vincta vinculis dedidicit pręliari, & quàm voluptatem priùs velut hoſtem perſequebatur, beneuolo aſſenſu excepit, probauit, laudauit, turpemque peccati fœtum velut vrſus exoſculata eſt. Id ſi quis è quotidianâ experientiá clariùs velit elicere, aduertat hominem cum iam primum cœpit voluptatis inire viam, rationis adhuc fræno, ne forſan à recto tramite deflectat, cohiberi: ſed reluctatur, tam diuque recalcitrat appetitus, donec tandem laxentur habenę, præcepſque in cupitos

fera-

ſeratur amplexus, quod quidem impetrat, ſed nõniſi multis ſtimulis punctus repũctuſq; Emenſo autem aliquot annorum ſuauiter in comeſſationibus ac delicijs curriculo, appetitum inter & rationem celebrantur induciæ, imò pax, ſed iniquiſsima intercedit, ea lege, vt ratio depoſitis armis in poſterum tyrãnico appetituum imperio ſubiaceat, integrãq; poteſtatem faciat cupiditatibus ſẽſuum omnium adminiſtris per omnia libidinis caſtra impunè vagandi. Hinc euenit, vt non ſolum affectus, ſed etiã ratio hac conſuetudine corruptelaq; deprauetur, veſanũq; de rebus ferat iudicium, fitq; vt illa moderatrice expulſa, & ſuppreſsis ſanę conſcientię aculeis, homo virorum proborum ſalutaribus monitis obſurdeſcat, aurem lenocinantibus ſirenũ cãtibus aperiat, accidatq; illud, quod ait Sapiẽs: *Impius cum in profundum venerit, contemnit*: & *Iob. Bibunt quaſi aquam iniquitatem.*

Prou. 18.
Iob. 18.

En voluptuarię vitę finis, en ebrioſorũ ſcopus, en fructus acerbiſsimi è ferali voluptatis arbore collecti, quoſq; Archias Princeps Tarentinus ita oderat, vt meritò apud Ciceronẽ l. de Senectute dicat, nullam corporis voluptate periculoſiorem peſtem homini inceſſere, & ipſemet Cicero l. 2. de finibus, *voluptatem*, ait, *beſtijs concedamus, ſæpius relinquit cauſas pœnitendi, quàm recordandi. Quid enim neceſſe eſt tanquam meretricem in matronarum cœtum, ſic voluptatem in virtutum concilium adducere.* Eodem

dem

dem libro Diuinus Plato eam improborum eſcam nuncupat, quod piſcium more ea ineſcati homines adhærentur. Periander è 7. Græciæ ſapientibus docebat cuique magnopere cauendum ab inſolentiſsimo eius dominatu, ἡδονῆς κράτει voluptatibus impera. Denique Ariſtoteles eius calcem non frontem inſpiciendam eſſe, quod venuſtiſsimo fuco adumbrata accederet, abſcedēs verò acerrimum doloris aculeum relinqueret.

CAPVT IV.

1. *Cum vita omnis voluptatis expers eſſe nequeat ſpiritualis quærenda eſt, talem nobis philoſophia miniſtrat.*
2. *Talem etiam veri cognitio, & hiſtoria, maximè autem Mathematice.*
3. *Continua virtutis exercitatio verum & ſanè liquidum voluptatis ſenſum ſuperfundit.*
4. *Ad hanc intemperatè viuentium deliciæ nihil ſunt.*

MVltis, nō dubito, auſterus nimiū, atq; ab illâ naturę benignitate, quę nō minùs omni carere voluptate quàm ſpiritu, ſine quo vita nō ducitur, difficile exiſtimat, alienꝰ potero videri: ſed falſo nō fibrā gero adeo corneam, nō ita omnē humanitatē exui, vt hominē quauis delectatione deſtituere, & velut aſ-

perũ quendam truncum inſtituere aggrediar: minimè vero. volo gaudia, volo recreationes, volo voluptates, ſed quæ animum paſcant, nõ ſolum cutem titillent, quæ rationis ductum ſequantur, non ſolùm quæ cum belluis ſint communes: eas vt conſequamur, nobis ad cõtemplationem, & commentationes philoſophicas Ariſtotele duce eſt confugiendum. Illas enixè commendat tanquam puris & ſolidis voluptatibus refertiſsimas, nulloq; mœſtitię nœuo permiſtas, quemadmodũ cęterę, quę è ſenſibus cibo potuq; refectis hauriuntur, eã mentem ſuam cum in Ethicis quaſi digito indicaſſet, voluit in politicis iterũ firmis rationũ põderibus ſtabilire, ratũq; facere abũde, quã à philoſophię ſtudio oblectamenta ſolida cõquiri poſſe, & ibi, ſi vſquã alibi officinã recreationibus quãto maximis aperiri. Vnde enim maius gaudiũ mẽs humana queat percipere, quã ex cognitione rerũ omniũ, quę ſuo ſinu cõtinet orbis vniuerſus? Quid in ampliſsimo terrarũ ambitu adeo retruſum eſt, quod nõ ipſa penitiſsimè perſcrutetur? Quid è vaſtiſsimis corporibus ſiue aqua, ſiue aere, ſiue tellure, ſiue igni cõcretum eſt, quod non accuratiſsimè inueſtiget ac comprehendat.

l 10. Eth. c. 7.

Illa temporis, motus, locorũ, & ſimiliũ, quę ab hominũ notione ſunt remotiſsima, naturã ſubtiliſsimè rimatur. Quidpiamne pręclarius, quã ingenioſiſsimã humanę fabricæ architectionẽ ſingillatim explicare? Quidpiãnè ſub

limius,

ſimius, quàm animũ eiuſq; facultates, quaſi è ſpiritalibus & inaccesſis latebris poſſe eruere? hoc philoſophiæ acceptum referre debemus. Quis inuios cælorum cardines peragrat? quis ventorum, fulgurum, pluuiarum, & infinitorum metheoricam originem introſpicit? an non philoſophus? Imò ipſius cœli magnitudinem & capacitatẽ metitur, eius gyros, circuitiones, ſtellatamque aciem enumerat, irretortis oculis radiantem ſolis faciem intuetur, de eius magnitudine, naturâ, defectibus acutiſsimè diſſerit, qui in hoc orbe noſtro inferiori ſui monimenta pariat, ſcire ſatagit, ſciendoque incredibili iucunditate perfunditur, cæteraſque ſenſuum delicias præ ijs aſpernatur, & veluti crepundia reputat. Denique audace pennâ non tamen Icariâ decem cæleſtes globos præteruolans à ſpiritibus Angelicis, quos intelligentias vocant, ingentes illas machinas volubilitate inexplicabili, & nullo temporis puncto intermiſſo circumagi demiratur. Fruitur tandem diuinæ naturæ contemplatione longè iucundiſsima, èaque alitur quodammodo & beatur: quæ tanta eſt, vt veteres Græcorum magiſtri ſub allegoriarum inuolucris Deum nectare & Ambroſia potari paſcique dicentes, non aliud innuebant, niſi voluptatem illam, quam Ariſtoteles à contemplationis vena ad ſpeculatricem mentem profluere deprehendit, cum diceret: Rerum diuinarum

 eſt ſci-

eſt ſcientia, eſt etiam humanarum : at illius ſtillam malim, quàm huius immenſum mare, tum quod ardua, ſublimis, eximia, vno verbo diuina, tum quòd totam mentem ad ſe rapiat, & liquidiſsimis expleat voluptatibus, quarum ebrij, & voluptuarij noſtri græcando & laſciuiendo ne vmbram quidem aſſequũtur.

Non mitiore ferulâ Epicùri de grege porcos caſtigauit Plutarchus, quòd ſinceram voluptatem, ne dicam beatitatem à corpore & ſenſibus emendicarent: aliunde omnino petẽdam opinatur, vel ab ea facultate animæ, quæ veri commendationibus dedita eſt, vel certè ab eâ, quę nonniſi grandia & honorifica meditatur ac facit. Quàm iucundam porrò ab illâ antiquitatis magiſtrâ cognitionem accipimus, quę an vtilior, an delectabilior ſit neſcio. Ad ſe accedentes gratiſsimo paſtu proritat, recedentes cum inſaturabili ſui deſiderio relinquit. Modò in illâ quaſi in proſcenium veniunt virorum illuſtrium res præclariſsimè geſtæ, modò exitus inopinati, modò præclariſsima facinora, eaque terſo & eleganti ſtylo exornata.

Verùm ſubtili Mathematices diſciplinæ herbam porrigunt omnia ſcientiarum delectamenta. Quàm mirabiles inſignis eius varietas ſui amores in antiquorum animis excitauit! quot è mollioris vitæ laqueis, quot è fulgido diuitiarum cœno ad ſe rapuit. Archimedes ita totus in figuris Geometricis deli-

delineandis fuiſſe traditur, vt à famulis non rarò eſſet auocandus,& ad balnea, quorum vſus illo æuo erat frequentiſsimus, pertrahendus.Quin & in thermis ipſis exiſtens mathematica lineamenta ſtrigili,quo fricabatur, in cute figuraret. Quantis oblectationibus in Geometriæ,Aſtronomiæ, Scenographiæ exercitationibus veterem illum Euclidem, & alterum noſtra ætate Chriſtophorum Clauium,quantis Socratem,Platonem,Ariſtotelem delibutos fuiſſe augurabimur?Eſſe etiam in picturis, & ingenioſo penicillo ſummam voluptatem in quam plurimis patuit,tũ præſertim in Nicia,qui olim in euocatione, & adiuratione animarum,quam ab Odyſſæa Homerica mutuabatur,pigmentis effigianda occupatiſsimus,ita rapiebatur animo,vt ſæpius ſuos rogitaret,num pranſus eſſet,cumque vltimam manum tabulæ cuidam adhibuiſſet,ne quidem illam Ptolomęo Aegypti monarchæ quamuis plurimùm licenti addicere voluit,maluitque oculos induſtrio opere ſuo recreare,quàm 36. millibus aureorum ciſtas ſuas locupletare.

Ad vitam illam,quę in cõtinua virtutis exercitatione verſatur veniamus: quam cum Plutarchus incredibilibus gaudijs & menti maximè conſentaneis cumulatam eſſe ſcripſit,nihil ipsâ experientiâ alienum eſt profeſſus.Nam quid non hilaritatis Ariſtotelẽ perſenſiſſe credemus,cum natalitiã ciuitatẽ ſuã,

quæ funditus deleta iamnum ſyluefcebat, reædificari curauit, in eamque extorres ciues poſtliminio reuocauit? Et vt è ſacris quidpiam delibemus, quanto gaudio Heroicas illas fæminas Iaelem, Deboram, Iuditham, Eſthærem, colliquefcere parerat, vt viderunt ſe viribus pluſquam humanis hoſtes Dei capitaliſsimos interemiſſe. Quis Sampſonis immenſam lætitiam, dum mille Philiſtinos ſolâ aſini mandibulâ proſtratos victrici plantâ calcaret, dicendo explicabit? Silentio prętercam Dauidem, qui ſolus & inermis, & in ipſo ætatis vere ingentem illam molem, fundæ ictu deturbauit, eique ceruicem enſę proprio amputauit? Huius facinoris ſola recordatio vberrimam eius animo conſolationem adferre, omnemque męſtitię nubem depellere valebat. Quid referam innumerabilem hominum multitudinem, quorum inuictus, infractuſque animus Tyrannorum ferociſsimos impetus repreſsit, tela retudit, faces extinxit? Quid tenellas virgines memorem, quę forcipes ignitas, ſartagines ardenti pice horribiles, fibulas acutiſsimas, artuum lanienam, ſalem carnibus affrictum, mordaci aceto recrudeſcentia vulnera, quicquid deniq; cruciatuum illi Dęmonum adminiſtri, excogitare poterāt, maiori cū lætitia, quā cum dolore exāthlārūt. Sed quęnā iſthęc gaudia quęnā rogas? ipſos adito martyres, & alius ſe in molli roſâ recūbare ingenuè fatebitur, alius cęleſtem auribus

ribus perſonare harmoniam,alius ectaſi iu-
cundiſsima abreptus nullam ſua forte fęlicio-
rem deprædicabit.

Et ebrioſus quiſpiam abiectiſsimas ſuas &
impuriſsimas voluptates,quæ ſolùmmodo è
cella vinaria,è culina,è popinis, è lupanaribus
percipiũtur,cum his audeat cõponere? procul,
eſto profane,procul ab inæſtimabili nitidiſsi-
marũ animarũ pabulo.Quæ carnẽ ſapiũt,po-
tius impœtiginẽ quãdam aut pruritũ hædis &
porcis genuinũ creant,quã liquidas volupta-
tes.Quid quæſo boni & iucundi,vbi non ma-
gis quã pecudi ineſt ſpiritualiũ rerum ſẽſus,
vbi omnia honeſtati,virtuti,humanitati con-
traria,vbi de curanda cute,penè ſola ſumma-
que eſt cogitatio,de faucibus è rubro fõte aſ-
pergẽdis altera,de farciẽdo vẽtre nõ poſtre-
ma,rebus verò diuinis ac philoſophicis com-
mẽtãdis nulla prorſus relicta eſt? Dum enim
ſursũ ſeſe animi erigere nitũtur,illico ſpõta-
neo inueteratę cupiditatis põdere ad ima ver-
gũt & ferũtur.Quin ſaltẽ vir ebrioſus ac vo-
luptuarius proſpiciens voluptatis florẽ incli-
nãte in ſeniũ ętate emarceſcere,& ſẽſum illũ,
qui è potu, cibo, & carnis oblectamẽtis con-
quiritur ſimul cũ homine conſeneſcere ac e-
mori,quin ſibi,inquam,in ſteriles illos annos
delectationum ſpiritalium vbertatem proui-
deat,vt morbis,& angoribus,quos ſecum ab-
eũtes anni deuehunt grauatus,habeat quo ſe-
paſcat,exerceat,iucundetur.

CAPVT V.

1 *Ebrietati nulla prorſus in animo virtus contubernalis.*

2 *Aduerſatur ſcientiæ Politicæ.*

3 *Vita Magiſtratus integra, & nulli obnoxia ſit vitio oportet.*

4 *Omnium oculi in eius actiones coniiciuntur.*

5 *Poteſtas cum ebrietate coniuncta periculoſa.*

6 *Ebrioſus & ſuas peſſundat, & alienas non curat fortunas.*

VIDIMVS non ſine dolore luctuque nullum inter 4. illas moratas virtutes, & intemperantiam commercium affinitatemque poſſe intercedere: nunc me video quodammodo ab honeſtiſsimo cæterarum virtutum cætu inuitari, vt propalam teſtatũ faciam ipſas omnes & ſingulas communi aſſenſu decreuiſſe, vt è caſtiſsimo ſuo collegio eadem penitus explodatur. Cùm enim ita ſtricto inter ſe vinculo colligentur, vt vna in animi arcem introducta omnes ſubſequantur, ſic etiam à mente ebrij vna expulſa neceſſe eſt exterminari vniuerſas. Cogitate id non ſolùm à Catholico authore, ſed etiã ab Ethnico Cierone *l. 2. de finibus bonorum & malorũ*

ratum

ratum haberi. Maximas verò virtutes, inquit, iacere neceſſe eſt voluptate dominante.

PRINCEPS. Si quæ aliàs de hoc dicendi genere à Philoſophis inaudij, nonniſi perpetuo fuère iucunda: quæ iam à tuis mirothecijs fluxère, meis auribus iucundiſsimæ acciderunt: ideoque nouos intermiſcere ſermones deſtiti, quod te audiendi cupiditas nullā pateretur intercapedinem. Viſum tamen eſt tibi deliteſcentem in animo voluptatem prodere, quò magis ad tripartitum illud Philoſophiæ moratæ curriculum conficiendum exercitarere. Iam Ethicam facultatem feliciter & generoſe pede decurriſti, ad Politicam, credo, & Oeconomicam eodem, quo cœpiſti progredi non pigebit.

PHILOSOPHVS. Non poſſum, Princeps optime, quin eas explanando initam orbitam & quidem lubentiſsimè perſequar: ſunt enim ad implacabile odium, quo bellua hæc noſtra in moratam virtutum coronam fertur pernoſcendum apprimè neceſſariæ, atque etiam inurbani hominis notam incurrerem, ſi tam gratioſæ inuitationi, ac tam continenti omnium veſtrum attentioni minimè velificarer.

Etſi magnam rerum Phyſicarum exploratores tradant Leonem inter & Gallum, olus inter & vitem, murem & elephanta antipathiam interuenire: ſemper tamen politiam, boniq; publici adminiſtrationem longè ma-

gis ab inſanis ebrioſorum gubernaculis abhorrere exiſtimaui. Res nuper ſat amplis deducta ſpatijs facit, vt me breuioribus cãcellis poſsim coërcere. Tam certum eſt in quouis Reip. moderatore prudentiam ac ſapientiam exigi, vt vix aliud Philoſophorum libri decantent, vix aliud ſacræ Salomonis paginæ præcipiant, vix aliud tota exemplorũ vetuſtas inculcet. *Prudentia*, ait Ariſtoteles,
l. 3. Polit. c. 3. *propria eſt præſidentis*: quid propria, imò neceſſaria, nec arbitrer eâ ſine ingenti ſibi ſubiectorũm diſpendio, carere poſſe: porro omne bonum quod ab eius poteſtate ac authoritate pendet, non in magnitudine ipſius dignitatis, ſed in prudenti earum vſu & tractatione conſiſtit. Sed vocem audite ſacratiorem: *Si*
L. Sap. c. 6. *delectamini ſedibus & ſceptris ô Reges populi, diligite ſapientiam, vt regnetis in perpetuum.* Et iterum: *Diligite lumen ſapientiæ, qui præeſtis populis*. Et aliàs: *Concupiſcentia ſapientiæ ducet ad regnum perpetuum.* Rurſus: *Rex ſapiens populi ſtabilimentum eſt, & Rex inſipiens perdet populum ſuum.* Neceſſe enim eſt, vt actiones omnes ſuas publicæ vtilitatis regula perpetuo metiatur, vicarium Diuinæ maieſtatis munus in terris decenter obeat, ſubditos ad ſuæ voluntatis, optimarumque legum normam conformando iuſtitiæ bilancem nonniſi in æquilibrio ſuſtineat, neceſſe eſt deniq; à finitimis hoſtibus & à varijs

à varijs bellorum caſibus populum tueatur: quæ nemo ritè exequi præſumat, qui non prudentiæ laude præſtet ſingulari.

Præterea ſi in Rep. vnquam ea virtute opus eſt, tum verò maximè, cum inter ciues factiones ac tumultus animorum excitantur: quid non tunc temporis moliendum? quàm ſolerter arripiendum conſilium? quo glutino vtendum, vt diſciſſæ partes coaleſcant: imò omnis mouendus lapis, vt nunquam huiuſmodi diſsidia oriantur: ſiquidem tanto malo itur obuiam, ſi dum vnam inter aut alteram familiam ſerpunt inimicitiæ, bonus moderator placandis ſtudet eorum animis, qui grauiori iniuriâ læſi eſſe videantur, multiſque argumentis teſtatur, ſe non minus eorum dolere vicem, quàm ipſi ſuam, vt verò ardentiores motus deferbuiſſe proſpicit, perſuadere nititur, diſsimulatione, quæ in hominum mentes ſuauiſsimè influit, & à propoſito prope initum deflectit, aduerſariorum pertinaciam, & peruicacitatem ſuperandã eſſe. Verum quandoq; magiſtratui conniuendum eſt, quãdoq; ne latum vnguem à ſtrictiſsimo iuſtitiæ calle diſcedendum, quandoq; leuiores noxæ clathratis, vt aiunt, digitis diſsimulandæ, quo maiori cum authoritate & efficacitate, ſi quãdo in grauiora labantur, poſsint redargui, & puniri: hi etiã calcaribus adigendi, illi frænis coërcendi, aliorũ praua volũtas frangẽda,

aliorũ

aliorum alio diuertenda. Dies me deficeret, ſi varios, qui in regendo occurrunt, euentus ſingillatim recenſere vellem: velim potius ſecum reputare ebrioſos nullum ſuo vitium prudentiæ magis aduerſari, velim reputare ſibi magis arduum, hęc omnia dijudicare, quàm in torrente præcipitiq; Danubio fluctuum notare numerum. Retegendũ quod oculis mentis oppanditur, diſcutiendæ tenebræ illæ Cymmeriæ, prius quàm quæ agenda ſunt, & quæ non agenda diſcernant.

At ne quis exiſtimet magiſtratum ſolis prudentiæ inſignibus exornari oportere, quam ne quidem multo potu obrui poſſe confidat, nôrit inſuper non minus eſſe neceſſum eum inculpatam vitam ſic degere, vt nihil vitioſum in actionibus, nihil diſtortum in moribus, nihil diſſonum in externa corporis ſpecie appareat. Cogitet ſe veluti nobile aliquod prototypon ad cuius exemplar ſeſe ciues effingere debeant; veluti fontem cuius riuuli in multitudinis animos dimanẽt; veluti theatrum in quod omnium conijciantur oculi; deniq; veluti herbam Eringium nuncupatã quam ſi capra ore apprehenderit, illico ſubſiſtit, grexq; totus obtutu in vno fixus hęreſcit. Nôrit, inquam, mores hominum authoritate dignitateq; alijs præcellentium, ſi deprauentur, in tenuem plebeculam, non ſecus ac incendium, omnem depaſcens viciniam prorepere: Si non eius eſt, qui continenter labitur

bitur alios erigere, nec qui omnium littera-rum rudis, alios edocere, nec qui immoderatè viuit, alios moderari, qui ebrioſus auios & aberrantes in viam reducet, ſi ipſe à recto tramite planè declinarit? regulam, qua res cæteræ dirigendæ ac formandæ ſunt, rectam eſſe decet, non curuam, non obliquam, non inæqualem: prius ſenatorem ſua facinora ad rationis perpẽdiculũ perlibrare cõuenit, eaq; probare perfectiſsima, quam velit ſubditorum vitam tortuoſam corrigere : alioquin tritum illud meritò obtrudetur: *Medice cura teipſum.*

Verumenimuerò fallacibus ſimulationis integumẽtis ſcelerum ſuorum notitiam vulgi oculis ſubtrahet, comeſſationes ſuas fuco aliquo ſeueriore adumbrabit. Nequaquam profectò: nimium curioſa omnium acies in eum intenta eſt: abditiſsimos quoſq; non modò negotiorum publicorum, ſed mentis & conſiliorum receſſus inueſtigat: dicta, facta ſiue feriò, ſiue per iocum, gradus præceps, oculi reflexio, geſticulatio leuior, minima deniq; & quaſi atomi à perſpicaci plebis oculo notantur & carpuntur. Pompeius, vti ſcriptis conſignatum videmus, quod identidem caput vno digito ſcaberet, mille probris ab aduerſarijs fuit exagitatus. Scilicet quemadmodum verruca aut nęuus in vultu plus moleſtiæ faceſsit, quàm bene luculenta cicatrix, aut quidpiam in membris impolitioribus,

muti-

mutilatum: ſic tenues labeculæ in vita principum & eorum, qui ad Reip. clauum ſedent, neſcio quo pacto grãdiores ſoleant apparere.

Ea eſt in hominum mentibus innata, atque impreſſa opinio, vt exiſtiment eos, qui in ſublimiori aliquo dignitatis gradu eminẽt, etiam minima culpa vacare. Vtinam Reſpublicæ huiuſmodi ſenatoribus abundent, qualẽ fuiſſe ferunt Iulium Druſum Romanum, cuius ſolertiſsima reſponſio iure albo lapillo eſt notanda. Cùm ex omni vicinia peruius in eius domum eſſet proſpectus, operæ tribus aureorum millibus cum eo paciſci voluêre ſe domicilium quantũcũq; eſſet ab omniũ oculis immune redditurum: imò ſex millia, reſpondit ipſe, impendam ac ſuperimpendam lubens, ſi meam domum totam quantacunq; eſt, feneſtram poſsitis efficere, vt ciuitas vitæ meæ inſtitutum videat, probetque vniuerſa.

Quid porro Druſus vereretur, cuius mores compoſitiſsimos tota venerabatur Italia? ſed hãc depone ſolicitudinẽ, Druſe, curioſiſsimus populi oculus ſibi feneſtram facit, & cane venatico ſagacius rectoris ſui veſtigia odoratur. Quo ergo honeſtatis pallio magiſtratus vino frequẽter madẽs domeſticas ſuas comeſſationes teget? quî popularis turbę pupillã acrẽ, auidã, acutã, lynceã vitabit? Et ſubditi ipſi quod ſibi ad imitandum exemplar è prototypo a-

deo manco, adeo deformi, adeo portentoſo proponent? quî diſſoluta populi atque effuſa potandi licentia vincietur? quî compeſcetur? annè legibus? minimè verò. Nulla enim prorſus eſt vitio profligando, Pittaci verò legiſlatoris edictum, quo duplex pœna ebrioſo irrogabatur, procul exulat. Et ſi forſan lex quæpiam aut mulcta decerneretur, in vulgarium ceruicem, in quiſquilias populi redundaret: potentiſsimi quique ac ditiſsimi legis authoritatem eleuarent, procul dubio abirent ſuo ſupercilio exortes ac indemnes: ſcilicet ſe facilè ex araneorum maculis crabrones ac veſpę expediunt, ſolum muſcæ & leuis armaturæ volucres irretiuntur. Quis etiam non videt minimè tantã vĩ legib⁹ ad vulgi animos permouẽdos ineſſe, quãta eſt in animatis moderatorũ exemplis?

——componitur orbis
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.

Si quæ valida rationum firmamenta, cur magiſtratuum vitam irreprehenſam, & maximè ebrietatis expertem eſſe oporteat, eduxerimus, velim quàm plurimos iis, quæ ſum allaturus, tanquam validiſsimis moueri. Si necdum cogitent poteſtatem omnem cum ebrietate coniunctam opus eſſe periculoſæ aleæ pleniſsimum, ſat funeſtiſsimi, & maximè abominandi caſus, quos plurima ante-
acta

acta ſæcula peperêre, edocebunt. Quod priſcus author dicere ſolitus erat in hominibus fortunâ nullâ, aut exiguâ poteſtate preditis vti cõmuniter ſunt priuati, ſtultitiam eſſe pene innoxiam, quæ non ſe prodat, nec in alios deriuetur: hoc etiam omni æuo quaſi proprium ſibi vendicans ebrietas etſi in quolibet homine grandis mali cauſa ſit, flocci tamen penditur. Si nõ à viro in ſublimiori gradu cõſtituto proficiſcatur. Fingite vobis ante oculos vti poteſtas vino animata, vino incaleſcens, & corroborata violentiſsimis affect bus obſecundet, excitatos ſpiritus augeat & accendat magis: mox cholera in iram, ira in furorẽ, furor in homicidiũ exardeſcit: vix ore verbũ excidit, quin occidat is, quem temararia ſuſpicio aut calumnia in arenam vocauit. Præpoſterè fiunt omnia, ſontem excipiunt præmia, inſontem pœnæ, punitio accuſationem præuertit, condemnatio teſtimonia.

Sed præſertim affectus animi, quod longè perniciosiſsimum eſt, ſe produnt liberaliſsimè: non opus eſt, vt cæteris hominibus Philoſophi, pectus ebrio Diaphanum aut cryſtallinum exoptare, quando ſponte foras erumpunt omnia: quandiu viri magni ſobrij ſunt ac vacui, non facilè vitia emicabunt (non enim vas vitioſum aut pertuſum patet, quandiu nullo liquore madeſcit) aſt temulẽti impuriſsimos cupiditatũ laticesſ eructẽt neceſſe eſt: tunc in lucem venit vindictæ animus per-

periuria, blaſphemiæ, amores obſcæni infinitaq; rationis obrutæ monimenia: quæ ſi actutum velint exequi, parum laborant, in promptu ſunt omnia: perditiſsimorum ganeonum turba ſtipat latus, quos ſolus nutus, vnicaue oculi nictatio ad omne facinus paratiſsimos facit: cumque facinoroſos eorum conatus nemo repulſare audeat, cogitate in quales, quãtasque nequitias, impuritates, tyranides, & quàm in execranda flagitia præcipites ruant. Alexander Magnus, M. Antonius, Tiberius Cæſar, vel à bibendo Biberius, Heliogabalus & ſexenti alij, partim ſuâ immanitate ac furore, partim fœdiſsimis ac diſſolutiſsimis moribus, quantorum malorum temulentia honorifico tecta diademate procreatrix extiterit, teſtes ſint ampliſsimi.

Atque vt à politico ſtatu ad alios tranſeam liberè dicam, nec minus verè eum, qui ſe molliſsimo vini fræno duci patiatur, ne quidem ad paſcendos greges, ad caprarij, bubulci, aut paſtorituum munus capeſſendum idoneum iudicari. Quî enim pecudis inſtar rationis lumine deſtitutus, homines Chriſtianos ad finem præmiumque naturali maius aſſequendum conditos moderabitur? quî poterit mente in poculis abſorpta, quæ ſuarum ſunt partium reminiſci, atque Periclẽ imitari, qui Senatoriam togam humeris aptaturus tria ſibi perpetuo obiectabat, ô Pericles, liberis homi-

nibus imperas, non mancipijs, conciuibus tibiq; ſupparibus imperas, Athenienſibus, inquam, imperas: at Chriſtianum eſſe baptiſmali fonte perlutum, Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ velut membrum ſuo capiti annexum eſſe, ſacramentorum myſteria ſuſcipere, nonne infinitis nominibus & titulis pluris, quàm Athenienſem eſſe debet æſtimari? & interea talibus tantiſque hominibus, rectores quidem Catholicos, ſed ratione in Bacchi pateris demersâ ad tantum officij prorſus inhabiles præeſſe ac dominari.

Longius quàm volebam in hęc Politica excurri, & vberrima ad dicendum ſeges me diem plurimum detineret, ni ad poſtremā moratæ propoſitionis Ariſtotelicæ partem, in qua de Oeconomica diſſeritur, eſſet properandum, ad quam, vt ingenuè, quod in animo ſentio, enunciem, magis inhabilem, quàm ad Reip. gubernacula tractanda exiſtimo: quamuis enim errores, qui in huius regimine committuntur, ſint admodum periculoſi, & maioris qui publico bono, quàm qui particularibus incommodant, faciendi: poſſunt tamen à collegis & conſeſſoribus, qui plerumq; magno ſunt numero, corrigi ac ęmendari. Si verò paterfamilias turpiter in rebus domeſticis tractandis identidem delinquat, à quo redarguetur? à quo cenſore caſtigabitur, cum iuxta Ariſtotelem huiuſmodi gubernationem ad Monarchiam referentem

ſupre-

ſuprem' ſit iudex, & quaſi paruuli regni caput.

Quis neſcit peccata, quæ praua Oeconomia parit, communiora eſſe, & multo latiùs quàm quæ ex Politico nouali malè culto oriuntur, patere? pauci ad clauum adhibentur: ad foros, ad contos, ad rudentes, ad rem domeſticam aſpirant & pertingunt vniuerſi. Primariam boni patrisfamilias ſolicitudinem, quæ circa vxorem verſatur, ita Philoſophus perfectam abſolutámque exigit, vt neq; verbo, neq; facto vllam ei contumeliam irroget, fidem præſtitam inuiolatè ſeruet, ſuauiter eam habeat, non iracundè, dominetur quidē, verum non vti herus in mancipium, ſed vt in corpus anima mutuâ quadam affectione, & reciproco amoris ſénſu conſpirando. Idem *l.* 2. *c.* 3. monitionem alteram tanquam omni lege potiorem marito creberrimè inculcat, vt vxorem inter nullæ rixæ, nullæ intercedant inimicitiæ, virtutis caſtimoniæque facem præluceat, à laſciuis ſermonibus in eius præſentiâ temperet: eam ad rem Plutarchus refert Epimachum Poëtam Comicum ab Hierone Syracuſarum Rege, quòd coram vxore obſcęna quapiá effutijſſet, egregiâ mulctâ caſtigatum. O ſana cōſilia! ô cōnubij leges ſalutiferas, ſed eas ebrio pręſcribere, ſurdo canere eſt!

Quis ebrietatis fęces, quis amarulentos popinarum fructus noctu marito domum repetēte percipit? an nō vxor? quis impuriſſimorū

& Diabolicorũ verborũ plauſtris oneratur? an non vxor?hoc tam notum eſt, quàm quod notiſsimum, non eſt, quod lumen ſoli inferã.

Alterum, quo mariti ſtudia & cogitatices collineare oportet, ſtrenua eſt liberorum cura, quos educandos monet Ariſtoteles *per ſanctos & iuſtos mores: niſi enim*, ait, *parentes exemplum vitæ filijs præſtent, euidentem excuſationis cauſã erga ſe illis relinquunt, ac timendũ eſt, ne cõtempti à filijs, quaſi non bene vixerint, in ſenectute deſerantur.*

Quo demum exemplo liberis præibit ille, qui luxu & delicijs totus diffluit, qui coram ijs bacchatur, Epicurum agit, iurat, peierat, conuitijs & clamoribus non ſolùm domeſticos parietes, ſed totam implet viciniam. Et parum refert, ſi ſobrius eoſdem ad malum fugiendũ, & virtutã amplectẽdam adhortetur.
Sunt verba & voces, & non penetrabile telum:
Hoc non eſt natis, ſed dare verba notis.

Quin poſsint ipſi parenti obtrudere, quod olim Plutarchus: ecce vis nos in hoſtem prægari, cui ipſe ceſsiſti manus.

Aliud Oeconomię myſteriũ, quod in cumulandis ad ſuſtentandam familiam opibus eluceſsit, paucis, ſed neruoſis Ariſtoteles perſtringit: *Viri eſt acquirere, mulieris ſeruare*: Eam ob rem Deus Opt. Max. virum fortitudine, induſtria, ſapiẽtia, prudentia, apprimè, cumulatiuſque multò, quàm fœminam inſtruxit, cui modeſta ac timida indo-

les

les tum ad domeſticam ſolitudinem colendam, tum ad parta tuenda obtigit. Doteſne illas popiniculis quadrare dicemus? potiùs pennas piſcibus, volucribus pinnas affingemus: diximus ſatis eos rem familiarem profundare, totam perdere, auitas opes ac ſudorem impiè exhaurire, & in gulam veluti in barathrum immenſum transfundere

Multa alia, quæ ad Oeconomiam ſpectant, conſultus prætereo, quæ quidem ebrij noxam magnopere exaggerarent, ſed ita omnium patent oculis, vt ſuperuacaneum foret ea longiori oratione pertexere. Itaq; me videō multos infames ſcopulos, & Charybdes præteruectum nauigationis meæ portum appuliſſe. Potuiſtis, viri nobiles, cernere nullam conſuetudinem, nullam communionem temulentiam inter & virtutes interuenire, imò diſsidium flagrare infenſiſsimum. Quare ſi boni publici vos cura tangit, ſtulto potius, hominiq; veſano gladiū in man⁹ date, quā Reip. clauum cōmittite. Nolite, quæſo, adeo ſalutem communem negligere, vt veſtris ſuffragijs huiuſmodi Bacchi adminiſtros ad celſiores honoris gradus euehendo vitā & fortunas ciuiū in diſcrimē adducatis. En emenſa propoſitę orationis velificatio, quę ſi æquo prolixius excurrerit, hoc argumēti ac materiæ fœcūditati tribuite, tribuite, inquam, veſtrę attētionis Fauonio, qui mę opinionę lōgiùs in altum prouexit.

Capvt VI.

Animaduerſio in pomeridianum iſtum congreſſum.

Amiciſsimè lector, tibi hæc noſtræ exercitationis ſpatia non minùs mente quàm oculo percurrenti, viſi fuerint non dubito, ebrioſi maximum, miſerrimumq; moralis illius cœtus naufragium facere, ne vnā quidem virtutis tabulam è fœda tempeſtate colligentes, ſed tantam potiùs famæ ſuæ maculam aſpergentes, quanta intemperantię nomini infamia, ignominiaq; perpetuò adhæreſcit. Nec dubito quin ſimul indolueris hoc vitium non ſolùm damnum authori ſuo, ſed familiæ, vxori, liberis, domeſticis, totique Reip. cudere ampliſsimum, eoq; magis eſſe deplorandum, quò ſub eius molle iugum eat mortalium pene infinita multitudo. Quæ cum in mentem mihi veniunt, non poſſum, quin præſertim in perfrictam eorum frontem, qui è ſuis comeſſationibus in nemině iniuriam vllam redundare iactitant, ſeueriùs excandeſcam. O perfidi ad honeſtiſsimas fūctiones magiſtratus, militis, mercatoris, artificis ſubeūdas vos inhabiles reddendo nullā Reip. iniuriam facitis? Dum facultates veſtras quæ quandoq; orta calamitoſa tempe-

ſtate

ſtate in militum ſtipendia vtiliter inſumerétur, compilatis, dum vxoris & prolium legitimam portionem potando abliguritis, dũ in domeſticos & vicinos inclementer ſæuitis, dum conuitijs eorum fama læditur, vita ferro tollitur, aliena coniux violatur, nullamne iniuriam facitis? Nullamne diuinæ bonitati, eius ſanctiſsimas leges contemerando, nobiliſsimam ſacroſanctæ Triados imaginem deturpando, diuinam gratiam, per quam in Spiritus S templum efformamini eliminando, iniuriam facitis? Nullamne Angelis, quos depudet quodammodo veſtri veluti ſuis fœdiſsimæ curam ſuſcepiſſe? Nullamne animæ, quam vino obruendo ad cæterarum animantium ſocietatem ablegaſtis, animę cuius pręſtantia & pulchritudo cum Angelicis & beatis ſpiritibus certabat, animæ, quam Deus inæſtimabili ſanguinis & vitæ ſuę pretio à diriſsimis tormentis ac ſupplicijs vĩdicauit, iniuriam facitis? animæ, inquam, veſtræ, quàm à liberrimâ ſorte filiorum Dei in miſerrimam crudeliſsimi hoſtis ſeruitutem trãſcribitis, animæ cuius hæreditariam portionem eamque æternam haſtæ quodammodo ſubijcitis, & viliſsimo vnius voluptatis pretio addicetis?

Iterumne impudentiſsima illa vox, nemini iniuriam facimus è ſpurciſsimo ore veſtro erumpet? non dubito, ſed to-

ties mendacij arguetur, quoties iniuriatum iuſto Dei iudicio damnabimini. Verum hęc forſan vtpotè ſpiritalia ſtupida mente non apprehendis ebrioſe, vis quæ cœnum, quæ pinguiorem Mineruam redolent? Nonne corpori tuo iniuriam facis, cuius auream nequiter prodigis ſanitatem, eamque pro gulæ illecebris, diutinis ſimulque atrociſsimis ægritudinibus oppigneras. Nonne cœlo, ſoli, ſideribus iniuriam facis, eorum ſplendore, calore, & extera vi, quā terreni fructus, vuæq; viniferæ mutuantur, abutendo? nonne & telluri, quam tuis iniquiſsimis plantis calcatam merito ſub tam nefario pondere fatiſcere oporteret? Deniq; vino ipſi iniuriam facis, dū eo te præpoſterè ingurgitas, dum vomitu detestando in terram proijcis, dum diuinæ laudis fōtem, ſceleris materiam facis. vah miſer! iam te iactita nemini iniuriam facere. Imò res omnes creatæ in caput inſurgent tuum, ſi à frequētanda ebrietate minimè deterrearis, & tibi coram Iudice Deo vadimonium dicēt, vt iniuriarum ſibi illatarum à te pœnas aliquando repetant.

CAPVT

CAPVT VII.

1 *Inſigne beneficium prædoni à B. Virgine collatum in ieiunij ſabbathini remunerationem.*

2 *Sobrietas animæ & corpori vtilis.*

3 *Curat & arcet morbos innumeros.*

4 *Morborum pars maxima ex habitu corporis pleniore.*

5 *Sobrietas tutatur corpus à malo extrinſecus irrumpente & à peſte.*

6 *Mors duplici via graſſatur; naturali & violenta: primo mollis eſt, & vitam bene temperatam ſolet claudere.*

7 *Sobrietas diuturnæ vitæ fons & origo.*

HVNC pomeridianum congreſſum excepit ſabbathinus dies, quem Princeps votiuo ieiunio tranſigere erat ſolitus: nec illum tantùm, ſed etiam quoſque anniuerſarijs B. virginis celebritatibus præuios, cauſatus ſe ab inſanabili & deſperatiſsima ægritudine eius meritis & interceſsione ad priſtinã valetudinẽ fuiſſe reuocatum: addebat inſuper ſibi eam mentem ex recitatione cuiuſdam hiſtoriæ factâ incidiſſe.

Infinitimis Tridento partibus inſignis

prædo graſſatus dudum, plurimorumque e-
munctis crumenis ac etiam vitâ ereptâ ecce
tandem deprehenſus fuit capitiſque damna-
tus. Machinam ſupplicio deſtinatam vt con-
ſcendit totius vitæ ſeriem ſingillatim coram
ingenti multitudine enarrauit, ſua latrocinia,
cędes, flagitia cum magno merentis animi
ſenſu deteſtatur: & boni, inquit, ne gilũ qui-
dem me patraſſe reor, niſi forſan quod religi-
oſi viri ſuaſione ſabbathinos cuiuſque heb-
domadis dies religioſiſsimo ieiunio in hono-
rem matris Mariæ coluerim, tumque tẽporis
manus à præda & cędibus continuerim: meo
exemplo permoti commilitones idem ſæpe-
numero factitarunt, & cum nõnulli erga cap-
tiuos obdurarent animo, noctu eos vinculis
eximebã. His dictis pænas pro ſcelerũ graui-
tate pẽdit, & tumulo profano cõditur. Sed in-
ſueta res ſubijt: ecce tibi nocte connubia eius
tumulus multis facibus luminibuſq; collucẽs
excubiarum oculos è Tridentinis mœnibus
ſpectabũdos perſtringere, ſplẽdida virginum
turma corpus refoſsâ humo ſuauiter educere
corporiq; trũco caput ſuũ reddere: Dein San-
dapilã pãno purpureo diuite acu ornatiſsimo
operientes illud ad vrbem deportare. Pone
matrona ſequebatur quâ maieſtate, quâ pul-
chritudine inexplicabili cereũ manu præge-
ſtans, quæ excubias inſolito ſpectaculo exter-
ritas monuit, vt apud Epiſcopum matris Dei
nomine oppidò agerent, quo Sacellanum ſu-
um,

tum, ita ſanctum prędonem indigetans, tumulo quàm poſſet honorificentiſsimo in ſelectiſsima ædis parte mandaret. Nec porro tergiuerſatus illuceſſente die, clero, & frequétiſſima multitudine ſtipatus ad prodigium aduolauit, cumque rem nuncio maiorem ſpectaret, nihil cunctatus iuſſa virginis ad amuſſim exequitur, & funere, ſupra quam hactenus iſtic viſum fuerat, exquiſitiſsimo corpus ſibi creditum proſequitur. Laudabile iſtud ieiunium tam illuſtri ſpectro confirmatum fructus excepit non pænitendus. Ex tunc quippe vix vllus in Tridentina illa ditione extitit, qui non Marianum diem ſalutari inediâ decoraret. Et illa res mirè geſta, ait Princeps, ſimulque capitis adeunda dimicatio me ad voti ſponſionem inuitarunt, quod, fauentibus Superis, inuiolatè, vti hactenus, ſeruaturum me confido. Et reuera nullum ei obuerſabatur ferculum, quàm paſſæ aliquot vuæ in ſamiâ paropſide, ſed pellucida, ſed affabrè ficta: reliquus verò menſæ apparatus admodum opiparus, & Principe dignus.

Cæterum votiua illa inedia in cauſa fuit, cur tota cœna in abſtinentiæ laudes abierit, quas ſi ſilentio præterirem, præſertim cùm ad congreſſus noſtros appoſitiſs imè faciant, iure mihi Lector ſuccenſeret. Ac Princeps, in primis, qui ſobrietatis cultor exi-

eximius ſemper habitus fuerat, ſentio me, inquit, ab hoc ſuſcepto ieiunio valetudine vti meliore, nec non viribus firmioribus. Neque ſolitas ægritudines, vti podagram, calculum, vertiginem & cruditates recurrere: factus ſum item vegetior, & ad muneris mei partes obeundas agilior, vt ſtupeam ipſe valetudinis meę rationes adeo conuerſas. Verùm magis ſtupeo, ſubiecit vir alius nobilis, tuam illam mentem; ſemper in animum induxi meum ieiunium animæ perquam eſſe frugiferum, gratiam ſuo authori conciliare ſingularem, pœnas ſceleribus deſtinatas quaſi vicarium ſubire, ſub imperium mẽtis corpus ſubiungere, currenti vitio modum ponere, multa denique ſpiritui commoda creare. Verum vt ſentiam eſſe è re corporis huiuſmodi inediam, adduci nulla ratione potero, cum præſertim ei conducibile detrahat alimentum, calorem naturalem imminuat, humoribus exſuccum pectus reddat: ex quibus tamen vitam animalis conflari nuper ſolertiſsimè medicus ediſſeruit: ſi melius habeas, magne Princeps, continenti id miraculo tribuendum non ab emendatiore corporis habitu arceſſendum. Te miror, reſpondet ipſe, à miraculo petere, quod nobis per naturæ vires ſuppetere natum eſt. Efficeré vt ea res planius innoteſceret, ſi à medica facultate eſſem paulò inſtructior: tamen quia vobis operantibus mihi datur feriari, dicẽdũ eſt aliquid e a

lege,

lege,vt poſtmodum ſuppetias feratis.

Cùm nuper fallendi temporis gratiâ Bibliothecæ noſtræ forulos pluteoſque aliquot luſtrarem,venit in manus author, qui ingentem morborum catalogum pertexens, cuiuſmodi erant catarrhus, tuſsis, aſthmatis difficultas, tormina,cephalalgia, cruditates,apoplexia, lethargus, podagra,malũ comitiale,iſchiadicũ,& horum ſimilia,tandem concludebat iſtorum omnium remedia à ſobrietate eſſe conquirenda: illa quippè humorum congeriem ita æquabili ratione temperat, vt nec nimietate,nec vitioſitate vnquam aut vix peccare credantur.Quos alios vitam ſartam tectam ducere videmus, quã qui parciſsimo victu illam excolunt? non quidem diffiteor eos quandoque nonnullos morborum inſultus & aggreſsiones ſuſtinere,at facilius ſe expediunt,citiùs repellunt,emerguntq; feliciùs:quod vt omnibus eluceſcat,non exteræ adeundæ nationes,non multis pugnandum argumentis,non multi codices euoluendi,vnica virorum religioſorum,quos mirata eſt antiquitas, hiſtoria,infinitam promet hominũ multitudinem,qui ſemper robuſto, & maximè ſucculẽto corpore centum prope ãnnorũ curriculum ſummâ abſtinentiâ, ſummaque inediâ exegère.

Si forsã intẽperãtes adhuc neſcij id curioſiore ſcrutãtur animo,in prõptu cauſa eſt,onuſtos cibo & vino morbis fermè õnibus ianuã face-

tura appetit, farraginem coquere: non eſt cur illuſtriorem probationem adijciam, quàm illam medicorũ quotidianam, quâ malas affe-ctiones prope omnes, interiores corporis receſſus exinaniendo curant, quâ præſcribunt iteratam venæ inciſionem, cucurbitulas, cauteria, cucullos, potionem etiam relaxantem, & concretos hinc inde humores educentem: volunt pręterea normã in victu ſeueriorem inoffensè ſeruari de vſitatâ mensâ & poculis, quantum poſſunt detrahentes, ſcilicet *Contraria contrarijs curantur.* Nec Hippocraticę illius ſententiæ ignarus es, Medice, *Quicunque morbi ex repletione fiũt, eos euacuatio ſanat.* Quã

In 1. ſect. Aphor. 22. euacuatione minimè opus habent, qui ab hoc eiuſdẽ authoris iuſtituto non receſſerũt: *Studium ſanitatis eſt*, ait, *edere citra ſaturitatem & impigrũ eſſe ad labores.* Illa; illa ſaturitas cruditatẽ aduehit, quæ Galeno teſte, & medicinæ peritis, omnibus ægritudinũ omniũ eſt ſeminariũ: *Nemo morbo corripiatur, qui accuratè caueat, ne in cruditates incidat.* Illa dedit adagio

Eccleſ. 28. locum: *Plures occidit gula, quàm gladius:* Illa eadẽ ſapiẽtis enuntiatum ratũ facit. *Propter crapulam multi obierunt, qui autem abſtinens eſt, adijciet vitam.* Qui ergo malũ radicitus extirpare ſatagit, credat, nullũ frugali victu ſalutarius cruditatibꝰ arcẽdis alexipharmacũ reperiri. Videris mihi, vir generoſe, è demiſso illo ſupercilio priorẽ mẽtẽ depoſuiſſe, & quodãmodo fateri tibi vim huius noſtræ panaceæ

fuiſſe

fuiſſe hactenus incognitã. At noris me primoribus ſolum laboris eius amęniſsimos fructus delibaſſe: altius poſtmodũ è fonte hauriet Medicus. Vidi ego iuſta volumina, quę in abſtinẽtię laudes & propè miracula excurrebãt, inter quę dignũ authore ſuo monimẽtũ reperi, nomine Hygiaſticon à R. P. Leonardo Leſsio, ſocieatis Ieſu Theologo, vt fama eſt, reconditiſſimo cõſcriptũ Ibi methodus ac ratio traditur, quę ſẽſus vegetos, iudiciũ ſanũ, memoriã tenaciſsimã etiã decrepitę conferat ſenectuti. Ibi cernere eſt ſobrietatis beneficio non modò ſtomachũ à cruditatibus eximi, ſed aduerſus ingruentes exteriorũ valetudinis hoſtiũ inſultus tãtis armari viribus, vt corpore deſęcato, concinnaq; humorũ tẽperie bene cõſtituto facilè caloris, frigoris aliorumque malorũ inimica tela retorqueat. Si ſeſe humores ingerant importuni, actutum à vi quadam expultrice eijcientur, ſi mẽbrũ aliquod luxari cõtingat, ſi vulnus infligi naturâ per abſtinẽtię ſolertiã ſibi opitulãte oppidò curabitur: nulla enim in partẽ lęsã humorũ, qui intẽperãtiũ ęgritudines aſsiduè comitãtur, fiet influxio. Quin imò videtur peſtis, quo nullum virulentius eſt te'um, ſobrietatis dignitatẽ ſubuereri. Si corpori ſicco, ac ſobrio inſideat, elũbis ei⁹ virtus viruſq; redditur, nec inuenit in quod viro'ẽtia ſua debacchetur: hoc cã pacto ſua temperantia ſingulari Socrates, multique alij effugére.

Hic

Hic ſubſtitit vir ille nobilis attonito ſimilis, & ſi in contagem, à qua tantopere abhorret natura, vim ſuam exereret, etiam morbis inſanabilibus mederi poſſe concluſit. Tecum pugnare, ait Princeps, videre mihi: quippe quod inſanabile eſt curari nequit, & viciſsim quod curari poteſt, non eſt, inſanabile. Cæterum Medici cuneo nodum illum relinquo. Noui tamen ſobrietatem etſi ad radicem inſanabilis mali nequeat pertingere, acerbitates ipſas mitigare plurimum, & vitæ vſum reddere mediocrium virium intercapidine tolerabilem, ſic vt mentis exercitationibus quæcunque fuerit debilitas non ſit impedimento. Vidi ego nonnullos phtiſi tabeſcentes, calculo & hernia dirè vexatos, ex liene malè affecto, & tumido hepate laborãtes, nihilominus ſolita obire munia, ingentia volumina deuorare, longæuam ſeniorum ciuium vitam exæquare, idque frugali vitæ ſolummodo acceptum referentes. Sane, ait vir nobilis, ſi adeo potentem ac prope diuinam medelam ſecum ferat ſobrietas, quid ni etiã poſsit nos ab interitu vendicare, quãdo morbũ, præuiã mortis cauſam tollat, imò arceat aduentantem?

Quali verò, ſubiecit Princeps, mors ipſa nõ alio telo, quàm morborum vi hominem è medio tollere conſueſcat. Mors illa quæ naturæ congruit vel maximè ea eſt, nõ quę morborum vi aut dolorum, ſed quæ vno vitalis humoris defectu perficitur. Atq; ita expirare

videas

videas abſtinentiæ cultores, nullo punctus dolorum ſenſu, nullâ cruciatos corporis moleſtiâ: cùm plurimùm horrendo intemperãtes atq; dolorum pleniſsimo vitam claudant exitu. In ijs quippè humorũ diutina ingluuie aggeſtorum redundantia tandem vitalem humorem obruere annititur. Verùm inſurgit natura, vires colligit, aduerſuſq; malum pro virili pugnat, ſed quid? euincitur, haſtam abijcit, & anima è corpore velut ex arena violenter eiecta, miſerè pellitur. Quanto ſuauius ea migraret, ſi humor ille in vtero materno nobiſcum adnaſcens (quem primigenium Medici vocant) vnà cum natiuo calore ſenſim exeſus, eum vitæ finem adferret, qui lychno, dum conſumpto oleo etſi nullus exterior flatus ingruat, ſuapte ſponte extinguitur, ſolet accidere.

Verùm etſi tenuiſsimè olim victitantes etiam communi neceſsitati parere debuerint (*ſtatutum eſt enim omnibus hominibus ſemel mori*) tamen quot, quamq; egregij viri ad ſummã ſenectutem hoc veluti vehiculo deuenerint, audite Hieronymum, qui Paulum Eremicolarum Coryphæum tradit vigeſimum ſupra centeſimum annum attigiſſe, & centum, auſteriſsimo vitæ cultu exegiſſe: quadraginta priores quotidianam eius menſam ſolùm dactylis, cæteri conſequentes dimidio pane, fideliſsimi corui munere inſtruxerunt: ei bi-

nos alios coæuos poſſumus adiũgere Romalдum,& Magnũ Arſeum Arcadij Cæſaris pręceptorem colendiſſimum. Quin idem propè curriculum emẽſi fuere Antonius, Paphnutius, Iacobus, cuius Theodoretus meminit, & complures alij, quorũ ſeges fertiliſsima omnibus hiſtorias adeuntibus occurret.

At at hîc quidpiam ſupra naturæ vires & miraculo proximum allegabis:& ego ipſe allegarem, ſi ſolùm viris illuſtri ſanctimoniâ prędìtis, non etiam profanis hominibus eadẽ annorum centuria emerita fuiſſet: conſule Brachmanas adulterinos Indorũ ſacerdotes, aduerte religioſos Mahometicæ ſectæ aſſertores, intuere Democritum, Hippocratem, Platonem,& comperies nonniſi ætate planè confectâ occubuiſſe. Hoc ſacrę paginæ priuilegium abſtinentiæ acceptum referunt. *Qui abſtinens eſt, adijciet vitam.* Anne miraculi loco repones , quod ad me nuper à familiari meo perlatum eſt. Vicarius Epiſcopi Bambergenſis in Germania Diœceſin ſuam luſtraturus in Thuringiã vſq; penetrauit: vbi ſacroſanctæ Confirmationis myſteria(quorũ nullus ab annis centum in ijs pagis vſus fuerat)ſex hominum millibus fructu non pœnitendo contulit, quos inter, pluſquam ducenti in ſolidum ſæculũ æuum extendiſſe numerabantur. Dicam amplius:illorum vnus (prô quanta vis ſobrietatis!) ſecentum quinquaginta meſſes vidiſſe fatebatur: fidem

faciebant

te faciebant gnati iam centenarij. nepotes ſeptuagenarij, quartaque exinde generatio. Aſt Medice, iam dudum tuas partes ſuſtineo ecce coniuge omnes à te penduli ſobrietatis encomium aliquod expetunt, maximeque noſter hic aduena, qui videtur manus dare velle, in eamque partem inclinare, quâ etiam corpori commodare aſſerebamus.

CAPVT VIII.

1 *Sobrietatis laudes, admirandæ.*

2 *Quomodo morbos inſanabiles curet.*

3 *Num ſit morbis acutioribus adhibenda.*

4 *Corporis exercitium minus ad valetudinem conducit quàm ſobrietas.*

5 *Intemperantia mirè officit ſanitati.*

6 *Leges aduerſus ebrios latæ.*

MEDICVS. Etſi medicina virtutes à corporis cõcretione vtiq; alienas gyro ſuo non includat, tamen neſcio quid magnificũ in ſobrietate ſuſpiciat ac veneretur, vt eã omnibus pene paginis veluti Moly quoddam Homericum tum ad valetudinem conſeruãdam, tum ad perditam recuperandã proponat. Quid porro vitales ſpiritus, natiuũ calorẽ, corporis habitudinem magis fouet ac inſtaurat vniuerſam? Quid cor vegetat, inſtigat

ſobrietati tribuat,cūdicit,*quod non curat cibus* (parcè ſumptus)*curat medicamentum,quod non curat medicamentum,curat ferrū quod non curat ferrum curat ignis*:tamen quotidiana experiē-tiā documento eſt,morbos obſtinatiſsimos & medicamenta & ferrum & ignem aſpernatos tandē ſobrietati ſuccubuiſſe. Quot vidimus ægritudines aduentitiā medelam reſpuiſſe, non quod pharmacopæorum officinæ adeo ab idoneis geminiſque remedijs eſſēt inopes, at quòd ęgri ſtomachus peſsimè affectus omnem ijs viam præcluderet, tali in re ac tempore,quò niſi ad ſacram medicorum anchoram ſobrietatem confugiatur? Nec aliam huius diſciplinæ ducem ac magiſtram , quàm naturam quæramus:quæ ſuam ſemper ſolertiam in promptu habet:cur enim ipſa ægris appetentiam ſurripit,niſi quod ipſa non amplius valetudini deſeruit , non amplius eſcarum multitudini indulgendum , at ſoli ſtudendum parſimoniæ . Hinc totâ errant viâ ; qui morbidum quamuis inuitum ad veſcendum compellunt , & ipſemet etiam haud parum hallucinatur , dum in ſtomachum propè nauſeantem cibos inſerit. Adhæc ſatis ſuperque inquit nobilis ille ſobrietatem eſſe excolendam perſuaſum : ſolùm ſibi vnum aut alterum in animo ſcrupulum reſidere;ac primò, quod inaudijſſet aliquando inediam illam ſeueriſsimam ab Hippocrate

damnari, nec iniuria, cũ ſanguinẽ, carnẽ, ſuccum omnem exugat, atque ita ſolidis partibus extritis tandem periculoſiſsima vitæ alea ſubeatur. Deinde corporis exercitium, vti venationem, curſum, digladiationem, pilam palmariam, & ſimilia poſſe in abſtinentiæ locum eximio cum fructu ſuffici.

Non hîc, reſpondet Medicus, auſteram illã inediam deprædicamus: nã ita Hyppocrates: *Non ſatietas, non fames, nõ aliud quicquam bonum eſt, quod naturæ modum excedit.* Germanam veramque ſobrietatem volumus, quę nunquam rationis terminos prætergrediens aureæ mediocritati adhęreſcit. Nec ille, quem authorẽ adducis, Hyppocrates, omne morborũ genus ſuo præſcripto illigat, ſed acutiores tantum, quiq; hominem ab ęgritudine lõgiore, ſed nõ ab interitu vendicẽt, in quibus tamẽ & ſobrietatẽ ſuadet: nã vt præclarè nõ ignobilis medicus: In acutis morbis ſi quis pleniore victu vſus fuerit, inemẽdabiles noxas adferet, quod naturã quę tũc in coquẽdo morbo eſt, in ſuo munere impediat, & ad cõficiẽdos cibos anocet. Quãquam neget Hyppocrates ab vna ſobrietate in acutioribus iſtis morbis petẽda pręſidia, ſimul venę inciſionẽ, ſimul laxamẽta ad noxios humores exterminãdos adhibẽda pręcipit. Atq; hęc de morbis acutioribus acrioribuſq;. Ad chronicos, diuturnioreſq; attinet enixè idẽ Hypocrates tũ in cibo tũ in potione abſtinẽtiã tãquã vnicũ atq; sũmũ iis reme-

medium, alleuamentumque commendat.

At exercitum nõ extra modum laborioſum corpori commodare non infitias iuerim: ſi quidem illud alacre, vegetum purumq; ab illis humorum ſentina reddit: nam ex medicorum ſententia: *Impura, pletoricaue corpora laborem ſubeant*. ſed quotuſquiſque eſt, qui ſibi hic in re temperet? quotuſquiſq; eſt, qui omnes corporis partes æquabiliter exerceat? quo fit vt vna impenſius, quàm altera agitata non ſine vehementi humorum caloriſque concitatione ſæpenumero febres, pleuretides, catarrhi, grauiſsimique dolores procreentur. Longè altius potentiuſque ſobrietas in viſcera, in vitales receſſus, in commiſſuras vſque penetrat, eaſque vna eademque ratione & ſine doloris ſenſu repurgando, obſeratos meatus recludit, ſuperuacanea emungit, ſpiritus attenuat, eiſque liberiorem viam per neruos & arterias quo motus ac ſenſus vegetiores exiſtant, ſternit ac molitur. Et grande beneficium eſt hæc omnia abſque fluxionum & immodici caloris ſuſcitatione, abſque vllo morborum diſcrimine poſſe conſequi, & quod non in poſtremis habendum eſt, abſque vllo temporis & ſolitarum occupationum diſpendio.

Tandem reſponſio hæc nobilis viri expectationem mentemque expleuit, ſic vt primas, ſecundas, tertias ſobrietati daret,

aqualiculus, omentoq; enormi moles diſtenditur vniuerſa Talis autem habitudo periti ſsimi cuiuſdam iudicio non tuta eſt, ſed maximè lubrica & periculoſa; ad cibum enim concoquendum omni ex parte è ſenſibus, ex organis, ex arterijs ſpiritus vitales caloremque iſtis locis neceſſarium ad ſe pellicit, multa tormina, multa ſuperflua diſſeminat, in quibus depellendis fruſtra ſæpius deſudatur, ſinus corporeos anguſtat, natiuum fomitem non ſecus ac lychnum nimia olei vbertas ſupprimit: ac tandem ſi alimentorum cumulus in dies accreſcit magis, vel omnia in culina interiore deprauabuntur, vel ſi fiat, quod Poëta canit. vt

Pinguis aqualiculus protenſo ſeſquipede extet,

neceſſe erit vel crepare ventrem, vel natiuũ calorem extingui, ſicq́, ancipites ac repentinos vitæ exitus ſemper eſſe formidandos. Quare velim eos, qui delicatiora pulpamenta abdomini diſtendendo liguriunt, hanc Hippocratis doctrinæ ſectatoris eximij ſententiam altiùs animo imbibere: *Perniciosa admodum ſentina eſt abdomem inſaturabile omnium tum corporis tum animorum morborum fons & orig.*

Prô quàm me felicius, ait Princeps, hæc arma tractare didiciſti! Cęterum gaudeo plurimùm abſtinentiam meam tam frugiferę tāque ad vitæ frugalitatem tempeſtiuæ orationi fores aperuiſſe. Vt verò aliò vela faciamus

iuſteq; moralis Philoſophi querimoniæ faciamus ſatis(ægrè ſcilicet tulerat nullo pene iure in ebrios animaduerti) nolui committere vt meorum conſiliorum inſcij diſcederetis: intelligetis, ſi placet, quibus pœnis eorum audaciam compreſſam velim, vt debitæ grauitatis momenta veſtro iudicio expendantur. E veſtigio igitur vir à ſecretis ex autẽticis diplomatis tabulis omiſſa præuia damnorum ebrietatis enarratione hæc pronuntiauit.

Omnibus & ſingulis, qui intra ditionis noſtræ fines in pręſentia domicilium figunt, aut in poſterum figere continget affectu quàm maximè paterno vetamus atq; interdicimus, ne ſeſe quocunq; modo aut ratione inebriẽt; qui ſecus faxint primò mulctã arbitrio noſtro iniungẽdã ſubeunto; ſi ebrietate recidiua peccarint, ſolidũ menſẽ in vinculis detinentor: nec ſi ita meliorem frugem prębuerint, exilio mulctantor.

Quicunq; ignobiles per ſuã intemperãtiã & comeſſationes rẽ domeſticã notabili inopiâ afflixiſſe deprehenſi fuerint, carceris loco in medio venaliũ foro à crepuſculo ad tertiam pomeridianã numellis publicis inſerũtor, poterũtq; cœno, lappo, non autẽ re aliqua duriori impeti.

Nefas eſto viris publica munera à nobis cõferri ſolita gerẽtibus temulẽtiã vel ſemel admiſiſſe, qui legem infregerint, eo ipſo officio priuantor. Qui-

Quicũq;ebrius exiſtẽs dãnatũ aliquod per leges flagitiũ perpetrarit, cõgruẽter Pittaci ſãctionibus gemini ſupplicij reus eſto.

Hoſpites & popinarij cũ primũ ebrios ſe fecerint, eandem cum reliquo vulgo pœnam incurrunto.

Volumus inſuper & mãdamus, vt ſatellites huic muneri deſtinati quotidie hoſpitia & tabernas luſtrẽt, nec nõ frequẽter cõpita & plateas obeãt, & ſi forsã eorũ in curia tãti criminis reus impunè abeat, ab officijs in perpetuũ amouentor, ac etiam in cute plectuntor.

Mandamus itẽ Reip. moderatoribus, iudicibus, alijſq; omnibus, quibus exacta morum diſciplina incũbit, vt has preſẽtes ſanctiones quãprimùm iubeãt in propatulo promulgari, ac deinde in publica monimẽta referri. Ipſi verò eas maximè colãt, exerceãt, ſeruent, & coli, exerceri, ſeruari curẽt, ea ratione & tenore quo ſunt exaratæ, & ne latum quidem vnguem à noſtra mente auſint deflectere. Sic volumus, ſic iubemus. Datum Villanouę Kal. Aug. ann. Sal. 1614.

Quod ad virorum nobilium florem attinet, qui in mea ditione frequẽtes, & laus Superis, necdũ huic vitio dediſſe manus autumo, rem opportuniorib^9 comitijs trãſigẽdã prorogabo.

Vix dici poteſt, quantum conuiuis omnibus hæ rogationes ac plebiſcita arriſerint, quo tandem præconio prudentiam ac zelum Principis extollerent, geſtiebant

ſperantes

ſperantes fore, vt omnis eius Reip.ſtatus illâ labe integer, mille etiam affectionibus tum corporitum animæ damnoſis planè immunis exiſteret. Dudum cænulam ſuam expedierat Princeps, iamq; nouam de ſobrietate telã orditurus fuiſſet, ſed menſæ conſpicatus vacare negotium, in aliud tempus reiecit. Die inſecuto, qui Domino Seruatori ſacer erat piè intercalandum eſſe cenſuit, & religioſioribus occupationibus vacandum. Quare omnes Confeſsionis & ſacroſanctæ Synaxeos myſterijs egregiam dedêre operam: volupeq; fuit ſacro ſolemni & veſpertinis precationibus inſigni ſymphoniâ in æde palatij decantatis intereſſe: quippe erat Principi muſicus chorus eximius, & numeroſus admodum: non organis, nec fidibus ipſe delectabatur, at ſelectiſſimis vocibus, quarum exactam conſonantiã aiebat in animos mirificè influere, indereq; pios affectus, & liquidiſsimas voluptates modulis illis vocalibus neſcio quam cum auribus interuenire ſympathiam maiorem multò quã cũ alijs inſtrumẽtis, quod ſignificãtiùs ſacrarũ paginarũ notiones prę ſe ferrẽt, nec auri ſolũ, ſed intellectui præcinerent, inſtrumẽtorũ verò ſonus nec articulatus, nec vitales aliquas notas in animo imprimeret, eſſetq; tantũ vocis vicarius, & quaſi ſimius. Ita Princeps nõ vt Eccleſię cõſuetudinẽ in organorũ pneumaticorũ vſu cuperet antiquatã, ſed ſolũ innuendi gratiâ, quid ſuę mẽti ac ſẽſui gratius accideret.

QVINTA

QVINTA

POMERIDIANA

EXERCITATIO

Hiſtorici.

CAPVT I.

1 *Vinum animæ venenum.*
2 *Ebrietas & furor intellectui contraria.*
3 *Memoriam extinguit.*
4 *Omne ex ſe vitium effundit, maximè vero luxuriam. Inuectiua in crateras laſciuis imaginibus inſculptos.*

POSTREMVM hunc congreſſum longè celeberrimum fuiſſe ex eo crediderim, quòd ſuperiori die extabeſcente complures haud vulgaris notæ viri, ijdemque Principi conſanguinei adueniſſent, qui actutum in cognato perſpectâ ſerenioris frontis luce curioſiùs ſciſcitantur, quid porro tam

ro tam ſecundo æſtu familiam afflaſſet ac beaſſet vniuerſam. Verè me beatum auguror, ait Princeps, dum apud me reputo ſeptem viros, quâ doctrinæ, quâ eloquentiæ dotibus inſtructiſsimos iam non paucis diebus in meo palatio veluti ſapientiæ domicilium fixiſſe. Ita mihi doctè, eleganter, appoſitè omnem malorum cateruam, quæ temulentia è peſtiferis ſuis caſtris emittit in campum apertiſſimum eduxerunt, vt, ſi ſeptem Græciæ ſapientes ab Inferis excitari contingeret, & cum ijs in contentionem venire, credam breui herbam porrecturos, aut ſaltem ab hiſce noſtris longè poſt ſe interuallo relinquendos.

Iam ſex partes ſuas feliciſsimè peregerunt, reſtat vltimus Hiſtorici actus, iſque iucundiſsimus. Magnopere nobiles illi ſibimet tam pro re nata aduentum ſuum cecidiſſe gratabantur, tum quod Latinis, Græcisque litteris apprimè exculti, atq; expoliti, quo animos ſatiarent, eſſent habituri, tum quod vitium præſenti quæſtioni ſubiectum aſſiduè peroſi, hoſtē ſuum omniū telis laceſsi exoptarent. Poſtera igitur luce in aula conſueta, ſed anguſtiori quàm aliàs tapetio veſtita generoſiſsimus ille cœtus conſedit totus Hiſtorici inhians obtutibus, cui benignè gratulatus eſt Princeps nihil detrimenti moram, extremumque in dicendo

locum

locum attuliſſe, quin potius concionem, frequentiorem auidioreſque ad audiendum animos. Quare ipſe corporis ſtatu ad orandum compoſito ſic eſt præfatus.

Si Romanæ eloquentiæ Principem pro Quintio dicere parantem Hortenſij viri in oratorio dicendi munere exercitatiſsimi facundia, quâ iam auditorum animos occupârat, non mediocriter commouerit: quî ego prænobile hoc pulpitum ingreſſus, quod jam ſex Hortenſij, imò forſan Hortenſium multis ſapientię gradibus anteſtantes, exquiſitiſsimis rerum verborumque ornamentis illuſtrârunt, non pertimeſcam? Præſertim dum animaduerto me inire campum, è quo ſinguli pro ſua quiſq; profeſsione flores tum è ſanctorum Patrum ſeptis ſelectiſsimos; tum ex optimorum authorum areolis delibatos, tum ab efficaciſsimis rationibus, quaſi è reconditis Sibyllæ receſsibus petitos in medium protulerint, vereor ne quod vobis inuſitata exſpectatione ſuſpenſis apparamus, tritum ſit ac vulgare, & vt dicitur, actum agere videamur. Deinde conſeſſus hic veſter illuſtriſsimorum virorũ auctus præſentia de integro metum auget, multumq; me ſollicitum reddit, quæ tandem eloquentia tam delicato auriũ iudicio ſapiet, quę rationis tãtã ſubtilis ingenij capacitatẽ ex plebũt, quę rerũ varietas mẽtib⁹ fęcũdiſsimis reſpõdebit. Spero, tamẽ, viri nobiliſsimi eã

fore beneuolentiæ veſtræ rationem, vt ſi minus omnium expectationi vnus ſatis eſſe non poſsim, veniam detis tenuitati meæ, & has, quas iam adorno, quæſtiunculas excuſationis loco habeatis. Siquidem cum vinolentum tanquam omnis boni expertem vobis in ſcenam dare ſit animus, exploratum omnibus eſſe debet illius vim aut ex animo, aut è corpore, aut extra poſitis peti ſolere, & quicquid hoc tergeminæ diuiſionis ambitu non continetur, nec bonum eſſe, nec boni nomen promereri.

Atque vt ab animo initium ſumamus, lubens è Plutarcho narrationem non illepidam mutuabor. Ferunt agricolam à Saturno, quē humaniſsimè fuerat hoſpitatus, vini conficiendi, & vites plantandi rationem fuiſſe edoctum, eâ tamen lege, vt primam vindemiam cum vicinia vniuerſa haberet communem: quod ſanè luculenter præſtitit: nâ vix muſtū deferbuerat, cùm eis illud quantum gula ferret propinauit, eoq́ue largius potandum conceſsit, quò nouum & inſolitum. Tandem benè madidos ſomnus excepit longior, non tamen digerendo vino ſufficiens: namq́ue experrecti ſe necdum crapulam edormiſſe ſentientes, ſed neſcio quas turbas in capite excitari, rati ſunt non ſe vino, ſed veneno fuiſſe confectos: quare tumultuario conſilio inito conuiuatorem ſuum lapidibus obruére.

Collat. Hiſt Rō. & Græc.

O quan-

O quanta vltio paruę iniuriæ, paruęq; temporis iacturę, quâ plus nimio dormierant, repéditur! enimuero ſi fabulæ palliū tollamus, quidpiam veritati, ac ſano iudicio conſentaneum videbimus, videbimus, inquam, vinum verè venenum eſſe, nec nos pudeat hac in re Cyri adhuc pueri iudicio viriliſtare.

Quondam Aſtyages patruus Medis imperans, demiratus eum ne meri ſtillam in menſâ delibare velle, ſciſcitatur, quid gulam à potu tam delicioſo auocaret: cauſatur ille, vereri ſe, ne forſan crateri aliquod inſit virus admiſtum: ſubijciente Rege fideliſsimo ſuo ſeruitio nullatenus eſſe diffidendum: imò diffidendum eſt, ait, quia cum nuper diem ſolemnem tuum natalemque ageres, aduerti clariſsimè pateras omnes, ac tuam præſertim veneno illitam fuiſſe: nam ſub epuli finem mente, eras plane alienus, nec teipſum moderari valebas.

O ſapientiſsimum pueri reſponſum, quodque temulentis velut vnguis in vlcere appoſitè exiſtit. Bacchum ſuum illi deprędicent, cui viri ſapientes deteriorem notam non poſſunt inurere, quàm quod veneni facultatibus illud aſsimilando commonſtrent nobiliſsimam hominis portionem conſopire, intelligendi vim & acrimoniam retundere, hebetare mentes, generoſiſsi-

V mas

mas functiones præpedire complures ab excellenti ſapientia ac prudentia ſingulari, ad probroſam ſtultitiam ac furorem ratione profligatâ traducere, ſus deq; omnia commouere ac denique miſeranda metamorphoſi omnia pecudis inſignia diuinæ illi fabricæ affingere. Viruſne aliquod tam dirum à Cyrcæis poculis vnquam profluxit? Lueſne vlla acerbius humanum genus afflixit.?

Non ego huius ſententiæ author ſim: eſto Plutarchus, qui *in tractatu de loquacitate* voluit ebrietatem ipſiſsimum furorem eſſe duratione quidem minorem, ſed origine maiorem, quem nempe ſpontaneo appetitu, videntes, volenteſque nobis accerſimus. Eſto Pythagoras, qui eam μανίας μελέτην, id eſt, meditationem ſtultitię vocitauit: eſto celeberrimus Plato, qui l. 6. de legibus, *vino*, inquit, *refertus tam animi, quàm corporis rabie concitatus quouis & trahit, & trahitur, & eſt ebrius tanquam mente captus.* Iiſdem titulis à Seneca *Epiſt.* 84. *ad Lucilium afficitur, nihil eſt aliud ebrietas, quàm voluntaria inſania.* Et iiſdem à BB. Auguſtino & Theodoreto: *Extende in plures dies illum ebrium habitum, nunquid de furore dubitabis? nunc quoq; non eſt minor, ſed breuior.* Eam ob rem antiqui ſignificantiorem vini nomenclaturam inueſtigantes *temetum* appellarunt, indeque temulentiam, quòd ſolùm temeritatis & audaciæ arma ſubminiſtret. Etymon etiam latinum non myſtico ſuo ſenſu carere horum tempo-

temporũ ſcriptor quiſpiam declarauit, cùm à vi quaſi vim menti inferat, deduxit. Graiũ οἶνος genuinè & ad rem noſtram à Platone & Plutarcho deriuatum eſt his verbis: ὅτι οἴεσθαι ἔχειν νοῦν ποιεῖ τῶν πινόντων τοὺς πολλοὺς οὐκ ἔχοντας. Quaſi dicat vinum potantes finguntanimo ſe ſinceriſsima ratione vti, cum tamen illa prorſus deſtituantur. Iones illud dixére πίλον ἀπὸ τὸν πάλλειν, καὶ σείειν ἡμῶν τὰς φρένας, quod mentem turbet, atque agitet & id quotidiano vſu ſat notum eſt.

Memini me in Fernelij ſymptomatibus legiſſe ex nimijs calicibus complures ita inſanijſſe, vt à concepta ſemel dementia nunquam ſe ad ſanitatem retulerint: nec mirum: cerebro enĩ expirationibus in ſe inhalantibus inflammato, concinni illius temperamenti è quattuor primarijs qualitatibus coaleſcẽtis iacturã fecerãt, rationẽq; penitus offuſcarãt. L. 5. c. 2.

Si vinum intellectui tanto ſit exitio, anne memoriæ arcẽ ab eius violẽtia tutari ſe poſſe credat vinolentus? non ſanè opinor cur porro antiqui Baccho parenti ſuo obliuionem acceptam referentes, eidem lyncem immolabant? an quia forsã acie pollet acutiſsimã, vt quidam genuinę cauſę ignari fabulantur? minimè verò. Sed quod acceptæ oculis ſpecies ita facilè dilabantur, vt ſi tantillum à cibo quẽ propè roſtro contigerat, deflexerit, non illum mandere, ſed obliuioni mandare, & aliunde ſibi victum emendicare tradatur: vti etiam

Aegyptij hominem omni memoriâ deſtitutum non clariore hieroglyphico adumbrare potuerunt. Quid ergo ad veneni & quidem præſentiſsimi rationem deeſſe videatur, cùm mentis honorificentiſsimæ functiones, quibus cum Angelis & Deo ipſo communicat, eo hauſto emarceſcant? Quin eius vis tanta eſt ac malitia, vt omnia animæ bona compilet, omnia ornamenta diſtrahat, nihil niſi immanitatis ſuæ notas, nihil niſi inexhauſtam ad cuncta vitia propenſionem relinquat.

Quæ illi fax libidinum non adhæreſcit? quæ carnis furiæ non agitant? quæ peſtis non inuadit? voluptas primaria dux eſt, ac magiſtra, quæ ebrio ſignum ad mollia Veneris caſtra adeunda ſolet præferre: apud omnes pene authores iſtius farinæ titulum ſibi ebrietas vendicat: apud Tertullianum *ſcortationis comes* dicitur, apud Auguſtinum *naufragium caſtitatis*, Hieronymum luxuriæ ignis, apud Plinium, *ebrietatis ſummum pramium eſt libido portentoſa, & iucundum nefas*: apud Horatium Bacchus eſt Veneris ſocius, apud Orphei Venus eſt Bacchi ſocia, apud Ariſtophanem velut lac ex vberibus Veneris molliter expreſſum deſcribitur. Non ſine cauſa vetuêre priſci ne ſole virginis ſignum oberrante, vites plantarentur: credebant etenim nullam affinitatem nullamque neceſsitudinem vinum inter &

L. 1. adu. Marcion.

L. 14. c. 22.

pudi-

pudicitiam poſſe intercedere. Quem latet tritum illud Terentij adagiũ: *Sine Cerere & Baccho friget Venus*, cui reſpondent Græca verba Euripidis: *οἴνου δὲ μὴ πάρόντος οὐχ ἔστιν κύπρις* & illud Ouidij:

Ecce ſuum vatem Liber vocat, hic quoq; amantes
Adiuuat & flammæ, quâ caret ipſe fauet.

Et alibi;

Cum Veneris puero non male, Bacche, facis.

Facit denique Apuleius *l. 2. de aſino aureo* vinum Veneris armigerum & anteambulonem honorarium. Mollia ſunt hæc omnia, delicioſa, blandula: tamen quàm lugubrium ad hãc rem tragędiarum nos hiſtorię cupiunt ſpectatores. Nonne Armittus & Cyanippus ganeones profuſiſsimi, vti author eſt Plutarchus, poſtquam dudum cantharis certaſſent, ſeq; inuicem potu ſepeliſſent, in proprias filias impudentiſsimo ſcelere ſunt debacchati? verecundor plura de his dicere, ne vitium potius docere videar, quàm damnare. Non poſſum tamen quin grauiſsimam Plinij querimoniam ad mores noſtri ſeculi deprauatiſsimos trãſferam, in eoſq; inuehar, quos auium floſculorũq; ſimulacra in crateribus ſuis affabrè inſculpta nõ ſatis delectãt, niſi etiã Veneris, Cupidinis & alij amores obſcœniſsimi repræſẽtẽtur. *Tantopere*, ait ipſe, *tantoq; labore conſtat, quod hominis mentem mutet ac furorem gignat, millibus huic deditis tanta dulcedine, vt magna pars non aliud vitæ præmium intelligat. Iam verò*

quæ vaſa adulterijs cælata? tanquam per ſe parum libidines doceat temulentia. Ita vina ex libidine hauriuntur, tunc auidi matronas oculi licentur. Et libro 33. *Heu prodigioſa ingenia! quot modis auximus pretia rerum? acceſsit ars pictura, & aurum etiam argentumq́; cælando carius fecimus, didicit homo naturam prouocare, augere, & arte vitiorum irritamenta. In poculis libidines cælare iuuit, ac per obſcœnitates bibere.*

Ex eadem officina prodierunt cyathi illi, quos Iulius Capitolinus caſtis oculis horrorem incuſsiſſe memorat, quoſq́ue Iuuenalis Satyrographus aſpergine mordaci, ſed parum pudica perluit. Cogitate, viri nobiliſſimi, quis in illis conuiuijs verecundæ caſtimoniç locus eſſe potuerit, cui inſidias totidē hoſtes quot conuiuæ moliebantur, in conuiuijs inquam, vbi vinum intus, foris laſciuia, vbi ſimulacra, quæ etiam Ioſephi, Suſannç, Lucretiçque nitidiſsimos animos perculiſſent.

CAPVT

CAPVT II.

1 *Ebrietas in rixas & neces præceps ruit.*
2 *Vrbes euertit; vt quondam Perſepolim Perſidis caput.*
3 *Secreta aliorum prodit ebrius.*
4 *Etiam ſua.*
5 *Duo tyranni blandè veritatem exprimentes amor & vinum.*

LAſciuiam temulentiæ indiuiduam conitem propoſuimus: at non ea gaudet ſolitudine vitiorum regina: non mollibus ſolùm delectatur: etiam rixas, contentiones, vindictæ animum cæteraſque furoris adminiſtras non vult à latere ſuo diſcedere. Ita apud omnes antiquos in cōfeſſo fuit, vt Baccho tauri furibundi cornua affingerent, quod egregiè Albericus, & Cornutus ſuis nummis è temporum iniuria ereptis teſtatum reliquerunt. Quàm ſeuerè propterea Plutarchus monet, vt à menſis, dum amicus pręſertim criminis alicuius ſugillatur, profuſa loquendi licentia procul exulet. Præterquam quod enim commonitio ſit conuiuijs intēpeſtiua, ſi mero ſimul incaleſcit, plurimum choleram accēdit, & vbi ſalutare monitum te inieciſſe crediderit, erit diſcordię ſeminariū. Idēq; varias inter *L. de Nat. Deor.* *De adul. ab amic. diſcer.*

medelas, quas ad animi motus comprimendos ſuggerit non poſtremam collocat, dies aliquot abſtemios tranſigere, ſeque id remedij vnicè ſemper adamaſſe aſſerit, quod eo modo veluti incruentum & ἄοινον Dijs ſacrificium libare conſueſſet.

Vtinam ſanum hoc conſilium amplexati fuiſſent ij, qui potius inſano vini imperio obtemperantes manus fraterno ſanguine cruentarunt: non iam hiſtoriæ cędibus fœdiſsimis, quibus Alexander aulam ſuam ſelectiſsimis amicis, exercitum eximijs Ducibus, Reſpublicas præſidibus ornatiſsimis orbauit, redundarent. Multum res Macedonicas recreaſent Clitus, Parmenio, Philotus, Amyntas cognatus, Attalus Eurilochus, Pauſanias & plurimi alij, quos impotens furor etiam cum nouerca & fratribus vita indigniſsimè priuauit. Stares adhuc, ô Perſepolis, magni regni caput, magnorum Regum ſedes ac tumulus, te vino concitata iracundia ſolo afflixit, & in ludibrium ac cineres redegit. Rei geſtæ medullam ſi placet, è Q. Curtio accipite. Ex pellicibus vna Thais & ipſa temulenta, maximā apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, ſi regiam Perſarum iuſsiſſet incendi: expectare hoc eos, quorum vrbes Barbari deleſſent. Ebrio ſcorto de tanta re ferenti ſententiam vnus & alter, & ipſi mero onerati aſſentiuntur. Rex quoque fuit auidior, quàm patientior. Quin igitur vlciſcimur Græciam &

vrbi

vrbi faces ſubdimus? Omnes incaluerant me-,,
ro. Itaque ſurgũt temulẽti ad incendẽdũ vrbẽ,,
cui armati pepercerant. Primus Rex ignem,,
regiæ iniecit: tum conuiuæ & miniſtri pelli-,,
ceſque. Multâ cedro ædificata erat Regia, quę,,
celeriter igne concepto fudit incendium.,,
Quod vbi exercitus, qui haud procul vrbe,,
tendebat, proſpexit, fortuitum ratus ad opem,,
ferendam concurrit. Sed vt ad veſtibulũ re-,,
giæ ventum eſt, vident Regem ipſum adhuc,,
aggerentem faces.,,

Omiſſa igitur, quam portauerant, aqua, a-,,
ridam materiam in incendium iacere cœpe-,,
runt. Hunc exitum habuit regia totius orien-,,
tis, vnde tot Reges ante iura petebant, patria,,
tot regum, vnicus quondam Græcię terror,,,
molita mille nauium claſſem, & exercitus,,,
quibus Europa inundata eſt, cõtabulato ma-,,
ri molibus, perfoſsiſque montibus, in quorũ,,
ſpecus fretum immiſſum eſt. Ac ne tam lon-,,
ga quidem ętate, quę excidium eius ſecuta eſt,,
reſurrexit. Alias vrbes habuêre Macedonum,,
Reges, quas nunc habent Parthi. Huius veſti-
gium non inueniretur, *niſi Araxes amnis oſten-
deret*. Tãdem epiphonemate tragędiam clau-
dit: *Pudebat Macedones tam præclaram vrbem à
comeſſabundo Rege deletam eſſe*, adde & iracun-
diâ ebrietatis filiâ pleniſsimo, quæ in cauſa
fuerunt, cur alij complures & maximè Sene-
ca, miſeram eius vicem indignaretur. *Alexan-
drum*, ait, *cuius modò feci mentionem, tot itinera,*

tot prælia, tot hyemes, per quas victa temporum locorumque difficultate tranſierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiſerunt, intemperantia bibendi, & ille Herculeanus & fatalis ſcyphus perdidit: quamuis aliqui veneno interijſſe velint. Quicquid ſit, liquet ſatis vinolentiam domi militiæque eius mentem ad innumeros barbaræ crudelitatis motus adegiſſe, ipſaque apprimè illam quadraſſe parœmiam: *Alexandrum clementiorem eſſe in bello erga hoſtes, quàm in pace & menſa erga amicos.*

Et Velleius paterculus appoſitæ meritoque Cæſari hoc præconium affinxit. Iulius, alter fuit Alexander, ſed Alexander ſobrius, non ebrius, mitis & clemens, non iracundus & furioſus: quę bina epitheta cuilibet alteri vinolento etiam diſcuſſa ebrierate congruere ſic aſſerit: *Ebrietates continuæ animos in furorem adducunt. nam cum ſæpe apud ſe non ſint, conſuetudine inſania durata vitia, vino concepta etiam ſine illo valent: vinolentiam enim vinolentia ſequitur.*

PRINCEPS. Euge, vir doctiſsime, lętamur & ſtupemus omnes te eam menſam nouis & ſingularibus ferculis adornare, quam tamen prius omnigenis, & conquiſitiſsimis inſtructam fuiſſe rebamur. Sane plurimum ingenij tui fœcunditati tribuendum, quod tot inuſitatis germinibus repullulaſcere, tot quaſi riuulis

uulis perennibus valeat ſcaturire. Eia nunc de riuandum aliquid in arcani cuſtodiam, quæ cum prudentiæ iam multum diſputatæ non infima pars numeretur, cumque principum conſilia à vulgi ſenſu quàm remotiſsima eſſe oporteat, crediderim ego non aliunde, quàm à temulentia ei labem imminere.

HISTORICVS. Tecum plane ſentio, nobiliſsime Princeps, nec authores noſtri hiſce loquacitatis crepitaculis refertiſsimi diſſentiunt. In primis ſe offert Seneca eleganti ſimilitudine mentem ſuam illuſtrans: *Quemadmodum muſto dolia ipſa rumpuntur, & omne quod in imo iacet, in ſummam partem vis caloris eiectat: ſic vino exaſtuante, quicquid in imo iacet abditum effertur & prodit in medium. Onerati mero quemadmodum non continent cibum vino redundante, ita ne ſecretum quidem, quod ſuum eſt, & alienum pariter effundunt.* Vel ſi mauultis, aliud idē metro illigatum accipite: Epiſt. 84.

Suauius ecquid habes muſto? tamen æſtuat, ardet,
Cogitur in clauſis dum latitare cadis.
Impatiens latitat, non hoſpes ab hoſpite tutus,
Deſtruit effractis hoſpita tecta ſeris:
Eſt vilis iactura cadi, iactura ſigilli,
Sed parit hoſpitibus deteriora ſuis.

Vix aliud odæ Horatianæ concinunt, vti illa ſecunda Expod. 11.

Simul calentis inuerecundus Deus feruidiore mero arcana promerat loco & Ode 18.

Arcamque fides prodiga pellucidior vitro.

Vbi ebrius præclarè à Lambino interprete infidelitatis inſimulatur, quòd nullâ religione ductus, pectuſque gerens quodammodo vitreum, in quo liceat vnicuiq; alienas noxas velut in interiori membranâ exaratas perlegere, quæuis detegat, etiam ſanctiſsimo ſigillo pręmunita. Nec Ouidium fugit, profuſè garrula ebrietas ſuâ doctum experientiâ:

Tunc aperit mentes, æuo rariſsima noſtro
Simplicitas, artes excutiente Deo.

Neque Propertium:

Ipſe Deus tacito permiſit lene miniſtro
Ederet vt multo libera verba meo.
Ipſe Deus ſomno domitos emittere vocem
Iuſsit & inuitos facta tegenda loqui.

L. 14. c. 22. Sed quod poetæ canunt, Plinius meritò lamentatur: *Tunc animi*, inquit, *ſecreta proferuntur, alij teſtamenta ſua nuncupant, alij mortifera loquuntur, non redituraſque per iugulum voces non continent: quàm multis ita interemptis, vulgoque veritas iam vino attributa eſt.* At quæ veritas? nonne illa, quàm ſæpius largo ſanguinis ſui profluuio texiſſe percuperet ebrioſus. χάτοπτρον εἴδους χάλκος ἐςὶ, οἶνος δὲ νοῦς, inquit, Eſchilus faciei ſpeculũ eſt chalybs, vinum animæ. quàm acutè & quaſi acu tangit malignum vini genium: dum ſecreta aliorum prodit ſpeculum eſt pernicioſum, dum ſui potatoris

toris deliberationes, conſilia, mores, affectus, vitia, motus animi denudat, dum recondititiſſima quæque in propatulo exponit, nihilque patitur in intimo ſinu deliteſcere, ſpeculum eſt pernicioſiſsimum. Quid lucem luci addere eſt neceſſe? tot mihi teſtimonia, quot in Græcia, Latioque authores militant, at ſelectiſsimos dabo, quos inter præeat Seneca: *Certè detegit omne vitium ebrietas, & incendit, vbi poſſedit animum nimia vis vini.*

Quicquid mali latebat detegit vel emergit, non facit ebrietas vitia, ſed protrahit: tunc impudicus morbum profitetur ac publicat: tunc petulans non manum, non linguam continet: creſcit inſolenti ſuperbia, crudelitas ſæuo, malignitas liuido, omne vitium graſſatur & prodit. Pulchrè Plutarchus in procemio l. 3. de colloquijs ſympoſiacis diſſerit, vbi cũ Platone ingenium geniumque hominis inter cantharos parentem exhibet, luditque in Homerico verſu: Epiſt. 84.

Qui prius ignoti, notos dedit ebria menſa.

In quam Pythagoricum ſilentium nemo potuit inducere, aut efficere, ne non in morũ & indolis pleniſsimam notitiam veniremus. neceſſe eſt quis effutiat omnia, quæcunque in buccam venerint, neceſſe eſt eructet omnia quæcumque Baccho magiſtro agitante didicerit. Feneſtras, A Eſope, pectoribus exoptaſti, per quas cuiuſque animus vicino pateſceret, te voti compotem vinum dabit, dabit peniti∫-

penitiſsimos receſſus affatim, vt ſic dicam, expectorari. Bacchus apud Horatium totus teres eſt, ac rotundus:

Non ego te, candide Baſſareu,
Inuitum quatiam.

Adinuenit Antiphanes binos Tyrannos leni tormento ac ſuaui violẽtia veritatem exprimentes, vinum & amorem: ſed eos Pittacus vir è ſeptenario Sapientum collegio voluit à Periandro Corinthio, ſi conſiliorum ſuorũ cuſtodiæ conſultum vellet, cane peius & angue vitare. Quot inde nata adagia? οἶνος καὶ ἀλήθεια ſeu ἐν οἴνῳ ἀλήθεια in vino veritas. *Ab ore triplici veritas, puerorum, ſtultorum, ebriorum.* Cicero in Topicis inter ea, quæ fidem faciunt, infantiam, pueritiam, ſomnium, impudentiam, ſtultitiam, & ebrietatem collocat. Plato veritatem vini filiam facit. & l. 1. de legibus, equuleũ eſſe internoſcendis hominũ moribus ingenioſiſsimũ: ego ſanè nõ tormento, equuleo, durioribus iſtis nominibus vterer, ſed potius illecebra, eſca, hamo & ſimilibus. O ebrioſe, quàm diſpari tecum ratione pugnas, & dominaris! iam meri cibique ſatur non te pudet ea eloqui & prodere, quæ à te ſicco ne cẽtum equulei & tormenta impetrarent: Siccum modò pudor, modò verecundia, modò ratio edocent, potius ignominioſiſsimæ necis latebras ſubeundas, quã ea, quæ æterni ſilẽtij velo tegenda ſunt, reuelare: te verò madidum hac cautela prorſus carere canit, aut potius ridet Ouidius.

In Alcib.

Nox

Nox & amor, vinumque nihil moderabile ſuadẽt,
Iſta pudore vacat, Liber amorque metu.

Et Seneca: *Eruit omne vitium ebrietas, & obſtantem malis conatibus verecundiam remouet.* Non importunè hîc infererem inſignem Clementis Alexandrini deſcriptionem, at quia prolixior, conſultus præteribo: neque hunc callem à collegis meis nuper ſatis superque tritum vlterius percurrendum cenſui.

CAPVT III.

1 *Ebrietas bonam corporis habitudinem perdit.*

2 *Varijs modis aufert quam plurimos.*

3 *Oculorum aciem corrumpit. Arguta hac de re Epigrammata.*

4 *Aceruus malorum quem ſecum trahit.*

CVM ordo ab orationis meæ exordio præſtitutus mihi quaſi digito commõſtret detrimentorum multitudinem, quæ ex fertili hac Hydra in corpus humanum redũdant. Nõ pigebit variorum temporum atq; authorum tanquam officinas adire, quo ſẽper mortalibus pernoxiam fuiſſe iudicetis. Plinianã ingrediamur, & turba illa ſeſe protinus oculis obiectabit: *Pallor & genæ pendulæ, oculorum vlcera, tremulæ manus, effundentes plena vaſa, & quæ ſit pœna præſens, furiales ſomni & in-* l. 4. c. 22.

& inquies nocturna: poſtera die ex ore halitus fœtidi. Valerio lanam à medicis rebus inſtructiſsimam adeamus, & videbimus longam morborum, quibus corpora vinciuntur, catenam coaluiſſe. An vino, ait, quidpiam peſtiferum magis, cùm eius luxurians potus & ſanitatis & vitæ faciat naufragium! cum ſecū paralyſin inuehat, artuum ſtuporē, apoplexiam, inſaniam, contortiones, ſpaſmum, tormina, cæcitatem, cum denique corporis habitudinem deprauet vniuerſam, tamque frigido humore afficiat, vt idoneum omnigenę ægritudinis fiat receptaculum.

A magno viro prodit hæc ſententia, ſed autēticis firmata exemplis verior apparebit. Ennius ſi, credimus Sereno ex meri vſu liberaliore ſibi podagram, & ex podagra necem conſciuit.

Ennius ipſe pater, dum pocula ſiccat iniqua,
Hoc vitio tales fertur meruiſſe dolores

Ecce vt ad temulentiam, quemadmodum cæteri Poëtæ Græci & Latini, erat procliuis.

Ennius ipſe Pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda.

Ridiculus eſt apud Ouidium Elpenor, qui temulentus vt ſcalas conſcenderet, ſingulos quidem gradus enumerauerat, ſed vt deſcenderet, ſolum vnico opus fuit: è ſupremo enim corruit, terraq; alliſus fœdiſsimè interijt. Paulò felicior teſte Martiale fuit ſors

ſors Philoſtrati in balneis ſe intus & extus nimium perfundentis:

A Sinueſſanis conuiua Philoſtratus vndis,
Conductum repetens nocte iubente larem,
Pene imitatus obit ſæuis Elpenora fatis,
Præceps per longos dum ruit vſque gradus.

Cur Anacreon magnus ille verſiculorum conditor præter mentem vuæ acinum degluti- ens perijt? ſcilicet ſemper illud veriſsimum æſtimaui, *per quæ quis peccat, per eadem & punitur:* Sat eius intemperantiam iſtud Ouidianum arguit:

Sic quoque vinoſi Teia muſa ſenis.

Notum Alexandrinum illud inter pocula certamen, in quo Herculeanum ſcyphum plurimo exhaurienti præmium haud mediocre ſtatuebatur. Protarchus tam inſolentis victoriæ cupidus cùm cæteris in arenam deſcendit, & quattuor congios euacuauit, quorũ ſinguli nouẽ Heminas pinta ſue noſtras capiebãt. Qui ei palmã præriperet fuit nemo. Quare talẽto, id eſt, 600. aureis donatur, ſed caro ei, vt etiã ceteris antagoniſtis cõſtitit vinosã illã paleſtrã, è qua omnes breui poſt, infamẽ vitæ coronidẽ imponẽtes diſceſſerunt, inijſſe. Nõne & Archeſilaũ alioqui philoſophũ inſignẽ inſolẽtiſsima meri cupiditas abſtulit? nonne eadem Audebundum Angliæ Regem abdomini curãdo deditiſsimum, ac pene crepantem præfocauit? non defuêre noſtro ſæculo huiuſmodi caſus infœliciſsimi, vidi-

ſtis ipſi non dubito, plura, quàm referre poſſim ac præſertim ægritudines, quæ ſe quotidiano vſu produnt, innumeras. Si forſan antiquiora malitis, quàm longa paralyſis Iacidem lecto attinuit, & tandem morti, quam mollibus vini delicijs præuertēdam cogitaret, ſubiugauit. Rigulus luctator celeberrimus, vt vidit ſe Titi gratiam adeo aucupatum, vt etiam balnei ſui copiā facere non renueret, vix præ lętitia apud ſe erat; totus ergo geſtiēs & quaſi gratulaturus ſibi, ingentem cratera ebibit, ſimulque apoplexiam imbibit, nec non pręproperam necem.

Etsi verò extremæ neceſsitati nos minimè ſemper addicat temulentia, multas tamen varijs corporis partibus faceſsit moleſtias, ac præſertim oculis, quibus ſecundum vitam nihil carius: fidem facit argutum epigramma medico & ebrioqui, illis, quam ſeptembris fructibus carere maluit, interloquentibus.

Perdis ait vino medicus tua lumina fuſco,
Conſultat ſecum quid velit ergo ſequi.
Sidera, terra fretumque, ſolent quacunque videri,
Omnia ſunt, inquit, viſa reuiſa mihi:
Multa mihi ſed vina tamen guſtanda ſuperſunt,
Multa refert amnis quam noua muſta nouus.
Iam certus, firmuſque, valebitis, inquit, ocelli:
Nempe ſatis vidi, non ſatis vſque bibi.

Non

Non minus lepidum alterius facinus, qui medici conſilio acquieſcere tergiverſatus parui duxit vini calorem cœcutientibus oculis ſubtrahi, modò eius ſaporem odoremque in palato ſeruaret illibatum.

Admonuit medicus Lippum Theodore Marullum,
Ne vinum cœcus ni velit eſſe bibat.
Pareat vt medico quanquam ægrè abſtemius eſſe,
Ecce duos totos ſuſtinet vſque dies:
Poſt ſitit aſſueti reuocatus imagine vini,
Iamque foras medico vera minante ruit,
Verum erat ad vinum cum ſic ſua lumina mœſtus,
Affatur poſito iam peritura mero.
Huc iter eſt, huc me fidi duxiſtis ocelli,
Nunc bibite & dulces ambo valete duces.
Guſtus odorq́, manent, miratur abire colorem,
In nigras ſubeunt lumina dum tenebras.
Hoc tamen aduerſum lenit ſolamine caſum,
Dote meri minimum quod cariturus erat.

Si veſtris auribus graue non foret, adijcerem & alterum de lepidulo homine haud inuenuſtum, cui oculorum ruina à vino quâ poſt fata à vermibus tolerabilior videbatur.

Potando medicus perituros dixit ocellos
Fuſco, qui cum ſe conſuluiſſet, ait.
Perdere dulcius eſt potando, quàm vt mea ſeruem,
Erodenda pigris lumina vermiculis.

An non mirum eſt fluxam voluptatem, & euanidam deliciarum bullam tam frugiferæ, tam neceſſario oculorum vſui, è quibus innumera bona tum corpori, tum animæ, nec non

priuatis ac publicis rebus promanāt,antepo-ni? Diſpereat potius vis guſtandi & tangendi è quibus non tam ad animum liquidę voluptates,ſed quæ ſolum terreſtre quidpiam redolent,& ſæpius æternam animo perniciem accerſunt,ſolent peruenire. Adhuc felix quodammodo ebriorum eſſet miſeria,ſi tantum oculis adhæreſceret malum,ſed ad cæteros artus articuloſque cum ingenti damno ſerpere author eſt Plutarchus. Vnde eos impalleſcere,contremiſcere,flacceſcere contigit, niſi quia vitales ſpiritus,qui vegetandis artubus ſunt deſtinati concutiuntur:hinc linguā prępedit turpis balbuties, contrahuntur nerui, obruitur ſenſatio,& plerumque natiuo calore euaneſcente generalis membrorum reſolutio procreatur. Quid remis veliſque fugiendum magis,quàm ante diem caneſcere,quā caluitium pati, quàm ſenum affectionibus & ſymptomatibus ætatis florē emarceſſere? Ea eſt vini malignitas,ait idem Plutarchus,vt igne ſuo quicquid humoris ineſt capiti, exhalet,exudetque. Quidpiamne voci ſuæ metuit cantor aut orator?

Abſtineat Venere & Baccho, qui Pythia cantat Tibicen.

Indoleatne Iuuenis ver illud ætatis,atq; adeo eximiam venuſtatem defloreſcere.

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas.

Denique reliquorum malorum cumulos è Virgiliano verſu de vino & Venere,quæ duo

veluti

veluti gemina monſtra ad humani generis exitium cupiditatem excitaſſe aſſerit, colligite.

Nec Veneris, nec tu Vini capieris amore:
Vno namque modo Vina Venuſque nocent.
Vt Venus eneruat vires: ſic copia Bacchi,
Et tentat greſſus, debilitatque pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri:
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ferus exitiale Cupido,
Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello:
Et Lapithas bello perdis, Iacche, graui.
Denique cum mentes hominum furiarit vterque
Et pudor & probitas & metus omnis abeſt.
Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum,
Nec te muneribus lædat vterque ſuis.
Vina ſitim ſedant: natis venus alma creandis:
Aſt horum fines tranſiliiſſe nocet.

CAPVT

CAPVT IV.

1 *Reges, regna & vrbes ebrietas abſumpſit.*

2 *Chriſtianis crapulam edormientibus Religionis noſtræ hoſtes vrbes intercipiunt.*

3 *Nationes vino deditæ tandem ſub hoſtium imperium cecidêre.*

4 *Contra temperantes & ſobriæ orbem domuerunt.*

5 *Poetæ plus æquo vinum laudantes damnati:*

ALTERVM à nobis propoſitum caput, quo Reſp. fortunarum ſuarum orbitatem, vaſtationemq; à temulentia procreatam ſordidata lugeat, aggredi iuuabit. Non priuatorum domicilia adire mihi fixum eſt, vbi familiariſsimum eſt hoc malum, vbi maritorum comeſſationes quotidianis vxorum lacrymis ſatis deplorãtur. Vrbes volo primarias, regna æraria, & innumeras facultates per immoderationem omnino exhauſtas. Quanta lugendi occaſio toti patriç obtigit quandiu Demetrio infami domino & crudeli dominata eſt? quandiu ducenta talenta, ſeu centum viginti aureorum millia, quæ in gulæ delicias profuſiſsimè inſumebat, annuatim pendere coacta eſt? Quanta Maſſagetas ſeu Tartaros, quorum exercitus munitiſsimos mollis

& inuſitata vini illecebra perdidit, calamitas oppreſsit. Cum Cyrus illas partes iam ſpe deuoraſſet, ſtratagemate egregio ſe conuaſaſſe, aut potius caſtra deſeruiſſe ſimulauit, inibi ſolum loculento meri & ciborum commeatu relicto. Maſſagetæ tam ſuaui prædæ dudum inhiantes acceſsere, ratique procul omne abeſſe periculum, ſe totos mero perfudere: nec opus fuit alio cubili: ibi enim cum bibace illa Plauti fœmina ſe ſepultos perуolebant, & reuera ſepulti fuerunt, ſomno ſcilicet qui Cyro in ſopita corpora facilè ſæuiente factus eſt æternus.

Quid in cauſa fuit, cur Hannibal ex Italia ſæuiſsimis bellis afflictata ſummo cum dedecore ſeſe receperit, imperijque quod hactenus aduerſus Romanos inuictum ſteterat, iacturam fecerit? ille, inquam, Hānibal, qui toties Auſonios, & non ſemel octoginta millia deleuerat, qui denſiſsimas acies illęſo corpore penetrârat, qui ſuorū quinquaginta millibus nationes prope omnes debellârat, qui deniq; ingenti robore, ſcientiâ militari, aſtu bellico quodcunque ſuſciperet feliciſsimè conficiebat? quid in cauſa fuit, cur nocte vnâ tam inſignes theſauros, tot parta de Romanis trophęa, tot ciuitates expugnatas, eò vnde venerāt refūdere cogeretur? an nō Cāpania vnica cuped'arū ac vini feraciſsima, quę Herculeanos eius militū animos adeo effœminarū, vt è robuſtis laſciui, ex intrepidis meticuloſi,

ex

ex induſtrijs & promptis molles ac teſtudinei euaſerint. Voluptas & cupediæ, ſcribit Plutarchus , ſenſim hominem ineſcantes robur eneruant, bonam virtutis indolem deprauãt,cõſilia ꝑuertũt,mẽtẽ emolliũt,quę homini sũt damnoſiſsima:Et ſanè Campana mollities Chartaginenſibus & Hannibali maiori fuit detrimento, quàm arduæ Alpes & immanes Romanorum conatus:illic enim ſemel hybernaſſe ita nocuit, vt redeunte vere nec ſolis, nec ciborum, nec famis, nec ſitis difficultatibus amplius obdurarent, virtutemque militarem prorſus ex animo amandaſſe viderentur. Cenſuit Seneca non ſibi vtendum validiore machinâ ad deijciendum è ſui familiaris animo temulentiæ propugnaculum, quàm hac damnorum eius communium enarratione. *Cogita*, inquit, *quas clades ediderit publicas ebrietas. Hac acerrimas gẽtes, bellicoſasq; hoſtibus tradidit, hac multorum annorum pertinacia bello defenſa mœnia patefecit, hac contumaciſsimos & iugum recuſantes in alienum redegit arbitrium, hac inuictas acies mero domuit.*

Meminerimus, quæſo, aut potius cum Cedreno quam labem Catholicorum intemperantia nomini Chriſtiano attulerit defleamus Michael Cæſar cognomento Balbus exercitum naualem delectu ſuperbiſsimo coactum Duce Cratero in Sarracenos miſerat· Felicem curſum nauigatio eſt conſecuta, pugnatum

ad

ad Cretam vtrimque viriliter, & inter vtrũque diei crepuſculum ſemper ancipiti marte. Tandem fuſis fugatiſq; Sarracenis, Cretaque intercepta ſtetit à parte Chriſtianorum victoria perilluſtris, ſed etiam per victorum inſolentiam perbreuis: namq; in tuto res ſuas collocatas rati comeſſationibus ſuauem dederũt operam, potuq, in altam noctem extento ſõnum ſibi conciliarunt. Sed aſtant vigiles Sarraceni, tamq; opportunæ occaſioni imminẽtes in dormientium caſtra facilè irrumpunt, omneſq; ad internecionem trucidant. O cataſtophen deplorandam, ô dedecus vix ſanguineis lacrymis expiandum! nobis Barbaros virtutis bellicæ ac ſcientiæ militaris palmam cedere: nos contra Chriſtianos ab ijſdẽ ſobrietatis ac temperantiæ laude ſuperari! *L. 8. dec. 2.* adeone prefricta perſtamus fronte? eam ſaltèm Cadan Rex Tartarus rubore ſuffundat. Hic teſte Bonſinio ad regni ſui fines propagandos cum ingenti exercitu Allemanos verſus mouerat, qui ſubodorati hanc in ſecudi fabam quãtocyus eius conatibus obſtiterunt: Cadan quaſi ſe viribus imparem profiteretur, tantiſper terga vertit, dum noſtri omni poſito metu rem in vado eſſe clamantes, & gratulabundi ſeſe mutuis menſis excipiunt, & martium furorem in bacchicos luſus vertunt. Verùm, ô ludum inſolentem! quaſi viribus redintegratis Cadan regreditur & omnibus quas animo præceperat, vrbibus,

oppidis , arcibus , ac locis potitur.

Si antiqua retro ſecula reuoluere mihi fas eſſet, luce meridiana clariùs pateret eas omnes nationes, quæ ab Athenæo dictæ ſunt φίλοινοι καὶ πολιπόται, quæq́; ſpontaneum ebrietatis iugum ſubierunt, à ſuis hoſtibus fuiſſe miſerrimè ſubiugatos. Quàm acerbam ſeruitutem olim ſenſêre Tapiriani: illi extus & in cute ſe vino imbuẽtes omne aliud vnguẽtum etiam pretioſiſsimum prę illo reſpuebant. Quid vilius Philagenſibus? & illi nullum aliud domicilium; quàm popinarum nacti ſunt, vbi abſque vlla honeſta exercitatione in otio conſeneſcebant. Quàm infelices Byzantini de die victum manibus quæritantes, in potando pernoctes? Quid Tyrinthij & Argiui, niſi inter cyathos pugnaces, in bello fugaciſsimi? Mileſij apud Athenæum ebrioſi ſimul & ὑβρισαὶ id eſt iniurioſi nuncupantur. Parthæ ſat ſuo adagio innoteſcunt, quo *mage bibunt, mage ſitiunt*: nec minus celebres Scythæ & Thraces, de quibus Plato, Anacreon, Horatius: celebriores apud Tacitũ Germani, quibus ſolidas dies noctesq́; conuiuari ne minima quidem parentheſi interpoſita non probro, ſed laudi vertebatur. Sed videbitur ebrietas, nullibi ſic vti in Grę-cia ſtabilem ſedem fixiſſe: vnde porro vulgatiſsima illa verba *Græcari & pergræcari* omnium pene Latinorum libros aſpergẽtia, Horatij l. 2. Satyr. 2.

——vel ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum Græcari.

Et Romani Oratoris in 2. Verrina *fit ſermo inter eos, & inuitatio, vt Græcorũ more biberetur.* & Plauti in Moſcll. *Dies noctesq́; bibite pergræcamini.* Item in Bacchi *Atq; pollicetur ſe daturũ aurum mihi, quod dein ſcortu, quodq; in luſtris comedam & pergræcem Pater.*

Ecquis tandem tot gentium multitudine innumerabilium fuit exitus? certe vnus idemq́; ſuperbiſsimo Tyrannorum dominatui ſubiacuêre: & quidem pro re nata: quandoquidem priùs manus dederant, imò corpus & animum vino & delicijs nuncupârant. Id hodierna die indolent potiſsimum Thraces ac Byzantini intolerabile Turcicæ Tyrannidis iugum, ſub quo multis iam ſæculis gemuerunt, neutiquam excutere valentes.

Quantò ſe conſultius illæ prouinciæ ac gentes habuêre, quæ regnorum ac ditionum ſuarum firmitati ſtudentes fluxam meri voluptatem à ſuis finibus prudentiſsimè arcuerunt. Locrios olim huiuſmodi ſors beauit, qui Seleuci legiſlatoris nutibus obſequentiſſimi ipſiſmet ægris illud interdicebant, nec potuit niſi ſemel quis bibiſſe mortis pœna è veſtigio ſubſequente. Non minus ſeuerũ per Carthaginẽſium caſtra edictũ cũ hac ratione, ne militum animi inſoleſcerẽt, quos Martius

furor

furor ſatis accenderet, pronunciabatur. Quis Aegyptiorum & Athenienſium legem non demiretur, quâ teſte Laërtio in Solone, Regi ſuo temulentiam vnicam in nefario crimine, & fraude capitali reponebāt. Verū quidē eſt Pſammitichij Aegyptij tēpeſtate legis acerbitatem nonnihil fuiſſe mitigatam: attamen qui concedebatur vini vſus erat ſanè permodicus. Neſcio quid nefarij à vitibus metueretur, vt apud priſcam illam gentem earum partus Dijs libare nefas eſſet: quin etiam mirum eſt eam tantopere à delicijs & ſuperfluo vitę cultu abhorruiſſe, vt Plutarchi æuo Thebis in æde ſacra columna quadrata viſeretur, in qua plurima væ, diræq; execrationes inſculptæ erant in Minoa Regem, qui primus à frugali & paruo victu indigenas auocârat.

Quò remotiores Indorum oras adit Strabo miratur pene in media barbarie ſanctiſsimas viguiſſe leges, quibus ſeueriſsimè cauebatur, ne præterquam ad ſacrificia peragenda bacchicus vllus liquor promeretur: cumq; iiſdē Regia maieſtas coërceretur, poterat Regina in peccantem maritum animaduertere, & quaſi in generoſi facinoris remunerationem adſecundas legitimi ſucceſſoris nuptias tranſuolare. Quid ſanctius, quàm Romanos Aeliani & Athenæi teſtimonio ad trigeſimum annum abſtemios fuiſſe, mancipia verò ad vſque vitæ metas? tanto quippe ſobrietatis amore

amore ducebantur, vt ipſo die Veneri ſacro, dum veneralia obirentur, magnam vini vim ante eius templi fores effunderent cauſati, vt author eſt Plutarchus, etiam diebus feſtis temperantiam eſſe colendam, & Deos hoc iucundo ſpectaculo recreatos malle ſua munera in terram effundi ac diſperdi, quàm in hominis ſtomachum abſq; modo & ratione ingurgitari. Inter Lacedæmonas qui à frugali Carthaginẽſium regula ne latum quidem vnguem diſceſſerunt, abſtinentiæ laude Archidamus Xeuxidami filius in primis claruit, & præclarè quendam, merum meracisſimum cãculũ propinãtẽ & multo verborũ artificio animum ſollicitantem ſuum huiuſmodi reſponſo eluſit: ad quid carbone paras ſitim meam extinguere? quid propinas, quod plurimum mihi de homine detrahet.

q. 45. de quæſt. rei. Rom.

Et quod Septentrioni noſtro forſan ſtupori erit, Moſcouitę ebrios morte plectunt: dũ interea popinones noſtri ceſpitant in plateis, dum crapulam ſuam pudendè eijciunt, dum noctu inſanis clamoribus implent compita, ne minimam quidem ſe contrahere infamiæ labeculam arbitrantur: geſtiunt, cantitant, plaudunt ſibi, quod impunè ferantur: & imprudens Reſpublica non ſentit ſe paulatim depauperari, ſibi ſtrui inſidias, ab hoſtibus fines ſuos deuaſtari, vbi eos abſtemiæ illę nationes longè lateq; propagarunt, imperij ſui dignitatem ſartam tectam ſeruarunt, ingentes

gentes opum cumulos aggeſſerunt.

Quid ergo cauſę eſt cur Poëtæ noſtri ita
L.1.Ode.28. mendacibus verborum Phaleris vinum exornent, & plus æquo deprędicantes quaſi diuiniore ſuſpenſâ hederâ ad eiuscupedias mortales inuitent vniuerſos. Sat eſt vendibile, ſat potulẽtũ, ſat appetituũ procax eſt illecebra.

PRINCEPS. Aequus eſt tuus dolor: & ego ipſe frequenter indolui à ludimagiſtris huiuſmodi libellos pręlegi, & in tenellas mẽtes inſtillari: quid aliud id eſt, quàm veluti faculas pruriẽtis naturę igniculis addere? attamen quia ſolers, nec ineruditum quidpiam ſonant, tutò verſus aliquot virorum grauium auribus committas.

HISTORICVS. Id vnum elaboro, Prĩceps optime, vt tibi & nobiliſsimo huic cętui omnia mea ſtudia, omnes meæ vigiliæ delectamento eſſe poſsint. Quod mihi ſeritur, metitur vobis. Ceteros inter illum Horatij ſelectiſsimum duco, quo ſic vinum compellat:

Tu ſpem reducis mentibus anxijs,
Vireſq; & addis cornua pauperi
Ode. 21. *Poſt te neq; iratos trementi*
Regum apices, neq; militum arma.

Et ode 2. l. 2 *Diſsipat Euius curas edaces.*

Et in epiſtolis.

——Generoſum & lene requiro
Quod curas abigat.

Et alibi.

Sollicitis animis onus eximit, & docet artes
Fœcundi

Fœcundi calices quem non fecêre diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?

Ecce vti pro more ſuo licētia poëtica diuagatur. Sed videte quibus rationib⁹ Variū adducat vt agrū ſuū ſolariū vitiū reddat feracem:

Siccis omnia dura Deus propoſuit, neq;
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines
Quis poſt vina graue militia aut pauperie crepat?
Quis non te potius, Bacche pater &c.

Videte etiam quàm molliter, quàm graphicè vina Ouidianas elegias ingrediantur:

Vina parant animos, faciuntq; coloribus aptos,
Cura fugit multo diluiturq; mero:
Tunc veniunt riſus, tunc pauper cornua ſumit,
Tunc dolor & cura rugaq; frontis abit.

Debuiſſet dicere.

Vina parant aſinos, faciuntq; coloribus aptos,
Stultitia in multo contrahiturq; mero

Quantò ſapientius Lectoris bono conſuluiſſet, ſi eius mentem carmine non incompto ad capitale meri odiū ſtimulaſſet, quod preſtare hoc inuectiuo poëmatio quidam adlaborat.

O vini laſciua ſimul furioſa libido:
Si ſociata Venus quis tibi, Bacche, furor?
Potat Alexander, poto furor arma miniſtrat,
Et poti pellex pectora mollit amor.
O monſtrū ebrietas. ſcelerum cui ſemina creſcunt,
Et quod muſca fuit, dein elephantus abit.
Fit tepor impietas furor, iracundia, mordax
Rixa legi, viſu mollis adulterium.

Vino

CAPVT V.

1 *Bibendi & comedendi modus*
2 *Eum ex vitæ, atq; operationum neceſsitate metiendum.*
3 *Voluptas miro artificio vltra neceſſitatis fines nos propellit.*
4 *Variæ rationes modum illum dignoſcendi ex Theologorum ſenſu.*
5 *Error aliquorum qui debile corpus multo paſtu inſtaurari autumant.*
6 *Quem medici edendi, bibendiq; modum præſcribant.*

AB animi ad corporis refectionem diſceſſum eſt, cui oris compoſitio in illis hoſpitibus ſerenior, & colloquia in laudabilē Hiſtorici operā excurrētia initiū dedere. Princeps verò ſuperiorum congreſſuum non minùs artificioſa, quā compēdiariâ recitatione in eorum gratiam inſtitutâ, adiecit hac in materia necdum decurſum fuiſſe callē, eumq; præcipuum, ac forſan omnium difficillimum, quis in potu ſcilicet ciboq; modus ſtatuatur cum non poſsit idem omnibus quadrare vti non cuiuis pedi calceus, nec cuius

tergo lorica. Hîc tua res agitur Theologe.

Theologvs. Non tantopere in illa quęſtione ſoluenda nobis deſudandum erit, ſi quando nimia acceſsio deceſsioque in victu fiat cõmonſtrauerimus. At prius, quàm huic palæſtræ inſiſtamus, præſtruere iuuâbit inſigne B. Auguſtini documentum: *Habet vir temperans*, ait *l.* 1. *de morib. Eccl. c.* 21. *in huiuſmodi rebus naturalibus & fluentibus vitæ regulam vtroq; teſtamento firmatam, vt eorum nihil deligat, nihil per ſe appetendum putet, ſed ad vitæ huius atq; officiorum neceſsitatem quantum ſatis eſt vſurpet, vtentis modeſtia non amantis affectu.* Huic congruit illa Eccleſiaſtici ſẽtentia: *Initium vitæ hominis aqua & panis, & veſtimentum, & domus protegentis turpitudinem:* C. 29. v. 25. apud Græcos eſt ἀρχὴ ſeu principatus quaſi dicat principalis neceſsitas, aut sũma rerũ neceſſariarũ: ita vt cętera ſuperflua cẽſeãtur ſecũdũ Apoſtolũ 1. ad Timot. c. 6. *Habentes alimẽta & quibus tegamur, his cõtenti ſumus.* Primũ igitur ex Auguſtino bibendi edendique habe modum: *ad vitæ & officiorum neceſsitatem*: hi ſunt duo ſcopi, in quos te veſcentem collineare oporteat, niſi pecudum more ac inſtinctu finibus,

Quos vltra citraq; nequit conſiſtere rectum,

velis prorumpere. Quid ignoramus, quod ab Ethnicis Philoſophis fuit clariſsimè explanatum? Agnouit Plutarchus cibum eſſe fami

ſani curandæ quoddam medicamentum, & ex alimento non delectamentum, ſed neceſſitati remedium conquiri. Agnouit Ariſtoteles *finem propter ſeipſum diligi*, ideoque non ſanitatis vnam aut alteram vnciam optari, ſed totam nulliſque circumſcriptam limitibus; *media verò propter finem expeti*, *& ſolùm quatenus ad eum conſequendum conducunt:* & illud eſt, quod benignis adeo verbis innuit Auguſtinus, *vtentis modeſtia, non amantis affectu*. Agnouit idem Socrates laconicè, ſed perquam appoſitè mediocritatis rationẽ in veſcendo habendam ex ipſo fine ſic edocens: *Nõ vt edam viuo, ſed vt viuam edo*: non enim ſolùm vitale illud corporis & animæ conſortium, ſed etiam actiones, & functiones, quæ ab vtroque conſpirante eduntur vitę nomen promerentur.

PRINCEPS. Videre hiſce præludijs inſiſtendo tergiuerſari, & quaſi palæſtram ſubterfugere.

THEOLOGVS. Quid mirum me ſubterfugere quod negotium B. Auguſtino faceſsiuit. *L. 4. aduerſ. Iuli. c. 14.* Cenſet ipſe vix poſſe technas, & artificium, quo voluptas nos ad neceſsitatis fines tranſgrediendos inſtigat, præuideri: ita eius modum terminũq; occulit, oculiſq; noſtris ſubducit, ita ſuauiter ingenioſa perſuaſione potens appetitus ad excedendũ proritat, *ita neſcit cupiditas, vbi finiatur neceſsitas*. Attamẽ vt

ſciatis me nodũ hũc nolle declinare, at ſolũ Gordio ſimilem indicare vellet ſtatuam regulas aliquot, quibus ſuam quiſque capacitatem poſsit admetiri.

Prima eſto: ſi quis pro more ita luculento paſtu potuq; ſeſe expleat, vt poſtmodum ad conſultationes, ad ſententiam, vbi magna attentione opus eſt, dicendam, ad ſtudia, ad ſacra chori officia, & huiuſmodi ſe parum habilem ſentiat, talis ſe modum exceſsiſſe exiſtimet: volunt enim natura & ratio facultatem illam animæ, quam vegetatiuam nominamus, ita duci ac foueri, vt functiones mẽtis, ad quam omnia alia referas, neutiquam detrimentum patiantur, cum naturam huic deſeruire oportet, non impedire. Deinde ſi quis ab eo epulo diſcedat grauis, onuſtus, ſomnolentus, veternoſus, è quo aliàs alacer, leuis, agilis, ac bene conſtitutus ſurrexerat, neceſsitatis terminos ſe tranſiliiſſe arbitretur: cum è poculentis, eſculentiſue promptitudo non grauitas ſit quærenda: ſolet enim hæc in ægris & conualeſcentibus malè adhuc affecti corporis non leue eſſe argumentum. Quapropter qui à menſa onuſti, hebeteſq; recedunt, nôrint ligna foco in poſterum ſubtrahenda, & ſenſim edendi bibendiq; rationem eatenus minuendam, quatenus non recurrentibus amplius poſt eſum incommodis ſe mediocritatis punctum perceperint attigiſſe.

PRIN-

PRINCEPS. Si ad amuſsim hæ binæ regulæ ſeruentur, multis non dubito corpus exſuccum & ineptam mentem reddent.

THEOLOGVS. Neutiquam, Princeps optime, inde periculum accerſetur; potiùs culpandus multorum error non minus vulgaris, quã ſtupidus, qui etſi ſucculentioribus cibis frequenter & largiter vtantur, nihilominus neſcio quam debilitatem ſemper blaterant, cauſanteſque minutius alimentum officere portiones ſuas ingeminant, à crepuſculo ientaculum adoriuntur, & ne forſan eos deficiat natura, prius illam eſcarum amplitudine obruunt. Apud te, Medice, quod pondus habet hæc ſententia?

MEDICVS. Eam inanem prorſus, leuemq; duco. Diſcant illi huiuſmodi debilitatem aliunde fluere, aliundeq; remedia comparãda eſſe. Nonne iam ſatis liquet ex ijs, quę diximus, è cute obeſa & protenſo aqualiculo redundare humores nimiumq; ijs muſculos ac neruos conſpergi? cumque per eos animales ſpiritus, qui animę tanquam inſtrumenta primaria ad ſẽſus& motus per vniuerſũ corpus diſtribuẽdos deſeruiũt, pręterlabãtur, nonne poterunt ſi non intercludi, ſaltem plurimum retardari, quo fiet, vt hinc inde membra torpeſcant, & inutili pinguedine farciãtur. Stolidè profectò malo noſtro indulgemus, & appetentiæ ducti illecebris imponimus no-

biſmetipſis alimento onus eſſe tum, cum potiùs ad auſteram abſtinentiam eſt confugiendum. Quis porrò dubitet grauitatem ac ſtuporem ſenſuum ex eo originem ducere, quod paulò ante dictũ eſt, id enim vſu quotidiano in ijs elucesſit, qui corpus cacochymum ſeu praui ſucci pleniſsimum trahentes, mane primo ſe grauedine, & languore permoleſto flacceſſere mirantur, & merito ſiquidem ſaperent crapulam heſternam, longioremq́; ſomnum incuſarent: dein ſole efferueſcente, & humoribus partĩ ſputo, partim inedia attenuatis, ſentiunt leuari grauitatem, & paratiores ad ſolita exercitia ferunt animos: ſi contra fallaci ſuæ ſententiæ mordicus adhæreſcentes ad eſculenta ordinaria eaq́; humida reuertuntur, malum inualeſcit, neq; ſic vnquam è ſalebris emergent.

PRINCEPS. Ecce appoſitũ errori meo cataplaſma, nec meo ſolùm, at multorum, qui debile corpus refocillandum, & quidem cibo ampliore autumant; nunc verò palinodiam recantare cogimur, ſed ô Medice ne, te è retibus noſtris elapſurum credito, niſi nos prius per rectiſsimam temperantiæ lineam duxeris. Extimam faciem denudaſti, altius fodiendum.

MEDICVS. Vti video, ni ſoluerim naulum, haud transfretabo. Quamuis omnibus & ſingulis eadem aut certa menſura præſcribi nequeat ob ætatis, virium, ciborum, exercitio-

citiorum diſsimilitudinem: ſi tamen de imbecillo homine, meiq; non abſimili (qui nō feruidius exercitium quàm in obequitando plateas & ægrorum domicilia obeo) agatur, longo iam vſu didici in diurnam refectionem eſcarum ſeſquipondo, tantundemque potus etiam ad longæua ſpatia incolumiter decurrenda ſufficere. Maius quidpiam à Veneto nobili didici, qui ſibi pondo vnum in eſculentis, alterum in poculentis in ſingulos dies præfinierat, etſi homo negotioſus publicis occupationibus iiſque grauiſsimis diſtineretur, etſi frequentiſsimè iter ageret, tempore pluuio, æſtiuo, frigido, etſi lites & cōtrouerſias maximè ſinuoſas intenderet: atq; eam victitandi normam ſe ab anno 36. iniſſe ſcribit. Fatebatur quidem ſe à diutina ingluuie, quæ morbo pene inſanabili anſam dederat ad ſimilem vitæ rationem ſuſcipiendam adductum fuiſſe: tamen ad continuandam feliciſsimus ſanitatis fructus inſtigauit: & reipſa annum 96. rate ſemper ſaluâ & incolumi, prȩteruectus, vti ſcribit ad virum Religioſū, equum ſine vllo adminiculo poterat inſidere, multas leucas pedes etiam per prærupta & auia conficere; imò niſi caſu aliquo aut ferro vita præriperetur, huius inediæ beneficio ſperabat fore, vt in tam puro & nitido vaſculo nullum morbi impuritas ſibi locum inueniret, ſed naturæ communi neceſsitati

manus ſponte cederet. Multa alia ſtupenda, at vera narrat, ſed à prolixiori narratione profugus malo ad priſcorum religioſorũ abſtinentiam tranſuolare. Vultis ex Caſsiano quotidianam eorum portionem? ex parabili admodum menſa naturæ fiebat ſatis, quam 12. panis vnciæ, & aqua modica abunde explebant: quanto ergo magis dimidia eiuſdem panis libra, carnibus, ouis, ſimiliſque cibo inſigniter alibili addita famem explere valeat? Non equidem ad exiguum illum tenuemque victum adegerim eos, qui toti ſunt in motu, multiſque inſudant laboribus: ijs pabulum duplo maius, quàm cellæ monachitæ, ac mentis functionibus deditis, etſi ætatis ac virium abſit diſparitas, non denegarim: ſcio etenim ingenij labores ac munia; tum quod ad ſe ſpiritus vitales, quibus egent, pelliciant; tum quod omnem vim animæ ſurſum attollendo interiorum facultatum operationem plurimum interpellent, non mediocriter cõcoctionem retardare: hinc ſe ſtudijs immergentium oculos prætereuntium conſpectus, & aures, magnus ſtrepitus fugit frequentiſsimè.

Collat. 2. c. 19.

PRINCEPS. Appoſitè ſanè tuæ ſententiæ rigorem temperaſti: quo enim animo tuliſſent venatores noſtri, ludiones, palæſtritæ, ſaltatores, buſtuarij, ſi tam exiguo obſonio à palæſtra ſudabundos excepiſſes.

MEDI-

MEDICVS. Ita eſt, magne Princeps, ratio habenda exercitiorum, habitudinis corporis, virium, ętatis: aliter tractandus ęger, aliter ſanus: magnum iuuenem inter & ſenem eſt diſcrimen, inter cholerę & phlegmatis indolem: Cæterùm quamuis exercitium liberaliorem vitæ cultum expoſcat; non tamen ſtomachus maiori onerandus ſarcinâ, quàm gerere, & digerere ſuſtineat.

CAPVT VI.

1 *Quid circa corporis exercitationem obſeruandum.*

2 *Ea ſi eſt vehementior ſtatim ſumpto cibo morbos procreat.*

3 *Fusè explicatur illud: Qui medicè viuit, miſerè viuit.*

4 *Miſeri illi qui extremo digito malè affecto illico medicos accerſunt.*

5 *Improbat medicus prauam eorum conſuetudinem, qui alioquin ſani certis temporibus ſumunt medicamenta.*

MEDICVS. Quãdo tã opportuna mihi ianua pateat, non poſſum quin obiter venatorum, aliorumque in vehementioribus exercitationibus obeundis errorem retegẽdo ſalubre monitũ inſtillẽ. Perſuaſũ ha-

bent ipſi ex lauto epulo bene fartum ventrẽ ad concitatas curſus, tripudij, ſaltationis, venationis oblectationes, vt mollius coquantur cibi, nouaque orexis excitetur, eſſe transferẽdum; Verum ſi medicis noſtris Attica fides eſt, longè abſunt à ſcopo: matutinum enim ipſi tempus exercitando corpori tanquam amiciſsimum ſcilicet dum ſtomachus conſueta occupatione vacat, deſtinârunt. Ea mens eſt Hippocratis 6. Epidimiorũ ſect. 4. Aphoriſ. vlt. *Labores cibos præcedant*: & in eodem tractatu ſect. 6. Aphoriſ. 5. inter ea quæ ſanitati conducunt primas tenet *labor, dein cibus, potio, ſomnus, quæ omnia mediocria*. Nihil porro ita valetudini officit quàm acer ingluuiei ſuccedens labor, qui cibos imparatos in imas partes tranſadigit, in venis & ſinibus cruditates ſuſcitat, interiora diſcutit, & venulas quandoque diffringens vrinam & ſputa ſanguinolenta, nec non pleuretides accerſit: ſanguinem ipſum extimulat & accendit, vt receptaculi ſui anguſtias non ferens ebulliat, & in diuerſas corporis partes irrumpens tubera eiicat, acutiſsimaſque phlegmonas: & quamuis è ſeptis ſuis non egrediatur, nõ ideo à capitis doloribus, à febrib⁹ periculoſiſsimis immunis ille abibit palæſtrita. Adde etiã vehemens opus ſtatim ſumpto cibo arreptũ noxios humores, qui hactenus in quibuſdã corporis receſsibus latitãtes quodãmodo indormiſcebãt, irritare, & cum magno vitæ diſpendio pro-

prodere,quos alioqui naturę vis ſenſim decoxiſſet,aut prouidè expuliſſet:ſicq; experrecti, & furore quodam extimulati omnia in homine ſus deque commouent: non ſic fimetum aut cōcita cloaca peſtiferos odores,putidamque mephitim exhalat,vti quę ex his humoribus deprauatis ſolent vaporare: nā puruleta per omnes artus diuagatur ſcabies,putridæ febres oriũtur,alui profluuiũ,vomitus, *& omnis generis abſceſſus*, ait Hippocrates,*atq; ſi is,cui corpus eſt cacochymum,impurgatus laborauerit,vlcera erumpent.* Enimuero ab exercitatione aliquem bonæ valetudinis fructum emendicantibus tam multæ iuxta Galenum rationes ſunt expendendæ, *ſiue quo ad tempus, ſiue quoad quantitatem,ſiue quoad durationem*, vt vt ſatius foret ad ſacram ſobrietatis anchoram confugere,quā immoderatè pedes vrgēdo & lacertos agitādo nō raro moleſtiſsimam ægritudinem ſibi cōſciſcere. Quos huc vſque fixos in Medicum & irretortos oculos conuiuæ detinuerant,in ſe inuicem conuertere, humerum contrahentes,innuenteſque ſe hactenus miſerè hallucinatos fuiſſe, puluerem in ventos ſparſiſſe,ex venationibus & vinolētis curſibus nō remediũ ſanitati, ſed diſpendium quæſiſſe:hic ſe pleuretide correptum, ille cephalalgia;alter febri,alter fluxionibus viam aperuiſſe aſſerebant. *6. Epidim. ſ. 6. Aphor. 33* *l. de tuend. valet.*

Hîc aures Mathurinus arrigens prægnantem riſum tenere non potuit,non potuit,

quin

quin preſſos dudum cachinnos plenis buccis liberaliſsimè effunderet, diceretque, valeat, Domine Vice-comes, hic erat principis filius natu minimus, valeat venatio, valeāt venatici canes tui, tui moloſsi, tui Gallici, tui Hubertini valeant. Eheu in poſterum nobis dentes à ferina, canibus, à viſceratione feriabuntur. Sed quid indoleo? ſolum menſarum analecta, ſolū ſemiroſa oſsicula me manebāt. Imo iam ſors mea facta melior, factaque fortunatior quippe non amplius feras, & ſæpius aërē inſectando hos ſpiritus exhauriam, non amplius niuibus immoriar, nec in mordaces rictus & cornua erit arietādū, ergone colum tractabimus mucido otio marceſcētes? O vos felices cerui, iam Mathuſalemica ſæcula durabitis; vultà veſtris coxendicibus tanquam à ſacris abſtineri, quæſo iam vobis mutuo eſtote lupi. Medicus momi nugas abrumpens, abſit, inquit, me venationem damnaſſe: non etenim frugiferam adeo & honeſtā nobilibus viris exercitationem inuideo, ſed ne forſan ſui finis emolumento fruſtretur, ſolùm tempus præfixi ſanitati conſequendæ opportunum. At at, ſubiecit alius, cedo tuas rationes, ac præſcripta ſalutaria eſſe, ſed etiam nonnihil mordicare, & in opus difficillimè cadere. Quid enim infelicius, quàm ſeſe in has medicorum anguſtias compingere? metiri potum

tum,eſcam pōderare,ita omnes corporis operationes circumſcribere,& neſcio quâ religione moderari,vt ſi quis vel latum vnguem ab illis diſcedat, in mortis barathrum præceps feratur? Verè video,nihil hoc adagio experientius eſſe: *Qui medicè viuit , miſerè viuit.*

MEDICVS.Bona verba quæſo , rationi congruenter viuere haud miſerum eſt ; ſed vitam rationis legibus diſſentaneam inſtituere eſt longè miſerrimum. Omnes hæ ſanctiones medicæ,quibus certa norma præfinitur , quid ſit ſumendum, quantum,quādo,quomodo,quid aliud ſunt, quàm ſinceriſsima valetudinis adminicula ab intellectu ſolertiſsimè concepta & dictata. Anne miſerum eſt ſanitatis vel fouendæ vel recuperādæ ſtudio incumbere,ſine qua omne aliud in humanis bonum infelicitas ſumma eſt?Quî dicetur ille miſer,qui vires hactenus ſeruauit illibatas,etſi multo ei ſteterint longaque appetituum refrænatione fuerint comparandæ, cùm theſaurum habeat Chinicis omnibus anteferendum? miſerumne ducis, quem ſemper alacrem , & ad honeſta munia nunquam imparatum reperies,tantaque animi malacia præditum , vt ex nullo perturbationis fumo colligi poſsit calidiore affectu interiora ardeſcere. Quis ſano iudicio cenſuerit Galenum miſerum

l.5. de Sanit. ſerum fuiſſe cum ipſe *l.5. de ſanitate tuenda*, iactabundè teſtetur ſe ab anno 28. ad confectā vſque ætatem frugaliſsimo victui tenaciſsimè inhærendo valetudinem inoffenſam, prę-terquam quod ſubinde ephemera ſeu diaria febricula cordis ſpiritu ex acrioribus ſtudijs ferueſacto corriperetur, decurriſſe? O ter potius quaterque miſeros illos, qui cupiditatibus omnibus ianuam patefacientes ſeſe innumeris doloribus, quos propinones & comedones, à quorum menſa ratio normaque omnis penitus exulat, quodāmodo deuouerūt.

Quis genuinus igitur illorum verborum ſenſus eſt, *Qui medicè viuit, miſerè viuit*? Videmus alios vel acicula punctos, vel ictos læuiſſimè medicorum illico adire officinas, alios quauis parte tenuiter affecta in medicamentis omne præſidium ſtatuere: illi illi miſerè viuunt. Iam dixi Hippocratico fretus calculo, modi um malum, modicâ inediâ curādū, dixi inſanabiles ægritudines ſolâ temperantiæ medelâ ſuccumbere: nonne ergo *miſerè viuit, qui medicè viuit*, qui ſe medicorum intricat labyrinthis, cum ratio medicus optimus in promptu ſit, & ſobrietas efficaciſsima medicina? nonne miſerè viuit, qui catapotiorum, & potionum crebritatem veluti ſinceriſsimam conſeruandæ valetudinis rationem venatur, & quauis prope hebdomadâ etſi intus ſanus, ægri tamen partes ſuſtinet, ſeq; trito illo tutatur, præſtat pręuenire, & ſuperflua re-

reſecare, quàm ijs obrui: at quod toties inculcat Hippocrates, ſimul tales intelligat: in primis l. 2. Aphor. c. 37. *Qui corpore bene ſe habẽt, hos purgare periculoſum eſt.* Et alibi. *Veratrum ſeu Helleborum ijs qui ſano ſunt corpore periculoſũ eſt, quippe conuulſionem facit.* & cap. 36. *Qui ſano ſunt corpore per medicamenta purgati celeriter exoluuntur.* Porro quid in bene repurgatis viſceribus tumultuantia iſta pocula factitent, quæ ad deonerandum corpus ſunt instituta: *non opus*, ait Chriſtus, *valẽtibus medicus, ſed malè habentibus.* Quis neſcit cuique medicamento ad emundanda pręcordia & certos humores eliciendos peculiarem vim ineſſe? vti agaricum pituitam ſoluit, rheubarbarum choleram, ſenna melancholiam, potiones autem illę ſi nihil quod redũdet obuiam habeant, totæ in ſanguine & carnibus colliquefaciendis, totæ in ſibi ex hiſce partibus cõſentaneo humore exugẽdo verſẽtur neceſse eſt. Verũ sẽtiunt corpus quamuis optimè cõſtitutũ quotidie vim excremẽtorũ maximã coaceruare, quibus neceſſariò ſit leuãdũ: at ſi non Galenũ tantũmodo à limine ſalutaſſent, ſuę difficultati ac nodo cuneum inueniſſent: quare eius verba accipiant è *ſectione 6. Aphor. commento 15. Valde indigentibus & ex longis interuallis temporum purgatio vtilis, eorum vero, quæ quotidie procreantur in corpore excrementorum vacuatio, minor eſt, quàm vt exigat purgantis medicamenti neceſsitatem.*

ſi

ſi verò quiſpiam voluerit bis menſe, aut ſemel omnino (altem ea vti veritus ne excrementorũ multitudo aggregetur, præter id quod nocebit, corpora etiam in malam conſuetudinem trahet: Quotuſquiſq; eſt, cui ita nouercetur natura, vt quotidianũ alui deneget leuamẽtum: vel ſi deneget, quàm facili negotio aut pulmẽtario herbarũ ſucco aut iuſculis, aut prunis paſsis aut huiuſmodi maximè obuijs proritatur, ſed benignè nõ diſcruciãdo cęterorũ more pharmacorũ. En ergo illius axiomatis ſẽſus, in quo explanãdo, ſi moras traxerĩ, conſultus egi: namq; eo prauè intellecto multum meę meorumque collegarum exiſtimationi decedebat.

PRINCEPS. Ita efflictim medicos ſemper armaui vt in ijs audiendis nullas inutiles moras trahi poſſe exiſtimem. Perge igitur, & animũ meũ circa quępiam adhuc fluctuantem confirma: dicito num appetentia meritò æqua cibi ac potus menſura cenſeatur, & eam excedenti ecquod remedium?

(.?.)

CAPVT

CAPVT VII.

1 *Appetentia fallaciſſima cibi ac potus menſura*

2 *Ciborum miſcellanea valetudini noxia.*

3 *Sanitas ciborum condimentum optimum.*

4 *Corporis exercitatio cibos omnes ſapidos efficit.*

5 *Præteritam intemperantiam inedia corrigi.*

6 *Valde expedit paruo eſſe contētum.*

7 *Reſpondetur quærenti quemadmodum fallat tempus, ſi ſibi deinceps non ſit amplius edendum.*

8 *Quærenti item quid cibis fieret.*

MEDICVS Euanfi, Princeps optime, diei noctiſque ſpatia perpetuo dicendi tenore ipſis lateribus ſpirituq; planè defectus percurriſſem: ſolus tamen ille nutus à veſtra beneuolentia comitateq; velut à gratiſſimo zephyro inſpiratus me de integro valeat recreare. Cū multa ſint in moderādo paſtu potuue animaduertenda, tū nihil certius quàm appetentię fallaciter & doloſè blandienti nō minus quā prauæ & diſtortę regulæ eſſe diffidēdū. Nouimus eā plus ſęper quā ſatis eſt aut vitę cōducit exigere, idq; vel quia ventriculus

 humore

humore & acri & mordicante plenus caninâ quadam fame nouo perpetim alimento inhiat, vel quia dapes exquiſitiores offeruntur, & miris iuſculis & condimentis delicioſè apparatę gulam potius quàm appetitum prouocant, ex ſiti aut fame ſimpliciter procreatum: eas, ſi quis alius, fugiebat Socrates ſemper ſimplices & communes, vniuſque generis conſectatus, ſicque appetẽtiam intra debitos frugalis naturæ terminos continens, tacitè alios damnabat, qui corporis alimentum non vtilitate, ſed voluptate metiuntur. Quis enim non videat infucatam illam victus rationem non ſolùm parabiliorem eſſe, at inſuper cõctioni accommodatiſsimam?

Quis non videat pecudes vno eodemque paſtu sẽper vtẽtes valetudinis firmitate, lõgè homines anteire, & eas quę caueis aut clathris coërcentur, quod ignara ſeruorũ manus communiter alimentorũ mixturã miniſtret, ſæpius lãguere, & cruditatibus confici? & nos ipſi medi cidũ cibos quã ab omni cõdimento puriſsimos propinamus, quid aliud innuimus, quàm tales, culuiæ ventriculi eſſe aptiores, & tot eſcarũ miſcellanea totque iuſculorum additamenta ad corruptionem potius quã ad ſalubrẽ nutritionem facere. Quemadmodum enim ex hominibus turba diuerſę nationis, diuerſęq; indolis cõflata ſeditionis eſt quoddã ſeminariũ: haud ſecus cibi illi diſsimili efficacitate prediti, & hãc & illã partẽ diuerſimodè af-

afficiẽtes corporis interiorẽ ſymmetriã planè peruertũt. Mathurino hęc Medici dicta ſplenem mouēre & linguam: hei, inquit, quã infacetus eſt iſte Hippocrates, modò venationẽ ſuſtulit, nũc triplici nos funiculo, pane, aqua, ſale cohibere ſatagit.

Funiculo à tali nos Deus expediat.

Iterum & liberè dicam, ait Medicus, turpiter eos hallucinari, qui eſculentorum multiplicitate, multiplicique apparatu appetentiam inſtaurari arbitrantur. Non genuina appetentia illa eſt, nec vllo modo naturalis, niſi quæ ex mera neceſsitate meraque inedia proficiſcitur: vẽtre ſaturo, aut ſemiſaturo ſolũ in patinis saporẽ, ſolũ cupedias, & vti loquitur Plutarchus, cocorũ mellita venena, & Circæas dapes cõquirimus: & quod miſerum eſt, nõ ſapidis illis bolis cupiditas comedonum etiam ſeſe ingurgitantium expletur: ſiquidem, Ariſtotele teſte, *cupediarum appetitus eſt inſaturabilis.* En multiplicium ferculorum fructus: quanto magis præſtant ſimplicia ac triuialia, in quibus delectationis illecebra nunquam appetitum, & naturæ neceſsitatem excedit.

PRINCEPS. Verum eſcarum condimentorumque varietas quandoque ad appetentiam læſam aut potius torpentem ſuſcitandam eſt perneceſſaria: & nonnullos videas, qui hac via ſolum ad penſum naturæ debitũ perſoluendum poſsint adduci.

MEDICVS. Sanis loquor, magne Princeps, ſcio ægrorum palato nihil grati, nihil ſapidi accidere: ſanis verò ſana omnia, delicioſa omnia, & vti Homerus, voraci ore deglutienda. O quàm inſigne, quàm exquiſitum, quàm regium condimentum eſt ſanitas! & hæc haud dubiè ab vna ſobrieiate paritur, ac fouetur. Id apprimè nouerat Alexander, qui facetè cocos ab Ada Regina miſſos reſpuit, cauſatus ſibi non deeſſe meliores: duos ſtruendo prandio ſuppetere, ſcilicet nondum exactis ſideribus ſomnum claudere, & gyrum ſolis, curſu pedum præuertere: in cœnam verò ſufficere vnicum, modicè fuiſſe pranſum: en acuendæ appetentiæ duo inſignes adminiſtri ſobrietas & exercitium, quod Horatius in ſatyrâ ſuâ opportuniſsimum facit appetentiæ conciliādæ excitamentum.

——— leporem ſectatus equoue
Laſſus ab indomito, vel ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum græcari ſeu pila velox
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem,
Seu de diſcus agit. pete cadentem aera diſco,
Cum labor extuderit faſtidia ſiccus, inanis,
Sperne cibum vilem.

Et inferius:

cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet vnde putas aut
Qui partum non in caro nidore voluptas
Summa ſed in teipſo eſt: tu, pulmentaria quære
Sudando.

Sicque

Sicque concludit:

Ieiunus rarò ſtomachus vulgaria temnit.

Et quoniam pet'eras, Princeps optime, quâ ratione ijs qui dudum effractis ſobrietatis repagulis nimiæ voracitati habenas laxauerit ſe intra temperantiæ cancellos poſtliminio reponat: ne, quæſo, diſpliceat, ſi talem ad pecudum caulas aut ſcholas potius vt per ſimilem eorum inediam malo ſuo conſulat amandauero, illic videbit lupos & leones poſtquam ventrem plurimâ carne ſaginarunt, in antro diu ieiunos recubare, eaque ſolertiâ hominũ exoticos mores tacitè redarguere, docereque non vinum vino, non cupedias cupedijs eſſe cumulandas.

PRINCEPS. Sat è tuis myrothecijs, Medice prompſimus: philoſophi moralis longum ſilentium iam iam rumpendum proſpicio.

PHILOSOPHVS MOR. Non tam illud rũpere aueo, quàm modò dicta quibus poſſum calculis approbare, ſed vtinam ea vſu ipſo recipiantur. Cui quidem rei promouendæ non parum iuuerit, ſi Solonis iſtud pronũciatum, quo ſtatuebat primum ſummumque hominis bonum eſſe, nullo egere victu, ſecundum egere modico; altè in animos demittamus. Et ſanè ſi vnquam ad tanti boni culmen nobis pertingere daretur, ſi vnquam à miniſtrandis corpori alimentis velut à mi-

ſtare non dubitant: ſic anima, quæ modò in corpore fouendo i'a deſudat, totque ægritudinibus affli&atur, ſi hoc prope intolerabili onere leuaretur, ſibi uiueret, ſibi ſtuderet, ſibi caneret, & è creatoris ſui meditatione nectar Angelicum exugeret.

At ſubijcit ille idem, ſi à veſcendo abſiteremus, quò abiret tanta ciborum multitudo? quis piſcium, quis carnium foret vſus profecto cauendum eſſet, ne vacuæ & inutiles redderentur. Scilicet ſcopum attigiſti: non minus aberras, quàm is, qui ſanitatis dona aſpernatus diceret: nunquam à mortalibus ægritudines abeſſe oportet alioquin medicina omniaque pharmaca iacebunt: quod enim inter vtrumq; diſcrimen, cum cibus medicamenti loco famis curandæ gratia ſumatur? Ad hæc obmutuit iuuenis, philoſophi argutias demiratus, & prægnantem conuiuarum riſum ſubueritus ſeniori lubens dicendi locum ceſsit, qui cœnam pene totam grauibus adeo & catonicis ſermonibus diſtrahi conqueſtus eſt quare Principem rogat, vt patiatur ſerian illam diutinamque attentionem, ex qua etam ſuo capiti dolor accederet, iucundiori aliqua narratione interpolari, adeſſe Hiſtoricum, qui in Pomeridiana

ſua oratione elegantiarum non modicam ſupellectilem videbatur in cœnam reieciſſe; atque ita Principi placuit, vt epulum ſapidioribus epulis clauderetur.

CAPVT VIII.

1 *Tres euerſa mente temulenti domi ſuæ iactari in alto ſæua tempeſtate ſibi videntur.*

2 *Pertui batæ phantaſiæ ſæua monſtra*

3 *Quidam ad vacuum theatrum identidem itat, recreatur, applaudit actoribus, quos ſola imaginatio obÿciebat animo.*

4 *Item alter.*

5 *Ad hunc modum vana ſunt, & ſōno ſimilia omnia huius mundi oblectamenta.*

HISTORICVS. Vultis forſan vini pomeridianis horis multum ì me exactam vim planè inſolentem cernere? audite è Graio authore quopiam hiſtoriam mirabilem iuxta & facetam. Non ita Libicum mare Aquilo, vt quondam trium popinonum mētem pocula conturbârunt. Seipſos in alto procellis vndequaque ingruentibus iactari, & domum ipſam, in qua compotando fuerant pernoctes triremem eſſe, & iamiam ad ima Tartari deuoluendam certo certius perſuaſum

ſum habebant. Quamobrem relictis pateris huc illuc inſani feruntur: alius cellam vinariam petit carinam ratus; alius conuolat poſticum verſus, & puppim credit; alius ad camini apicem adreptat, & inde velut è carcheſio longam tectorum ſeriem proſpectans decumanos fluctus inſurgere inclamat, cautê immenſam imminere, ad quam ſi allidatur nauis, haud dubiè diſrumpendam. Ecquis euadendi modus? nullus occurrit præſentior, quã qui nautis in ſummo illo diſcrimine omnes gazas poſthabentibus: nauim domeſticam deonerandam cenſent, ideoq; per feneſtras in plateam quaſi in verticem menſas, lectos, ſcamna, parobſides, pateras, ciſtas, omnemque ſupellectilem quâ communem, quâ pretioſam abijciunt. Tandem cùm incondito clamore & ſtrepitu omnia perſonarent, excita fuit vicinia vniuerſa, viſaq; illis ingens piſcium grandiorum adeſſe multitudo, quos abigere proiectis cadis tentabant. Venêre viri è magiſtratu grauiores minacibus verbis ægrè ferentes eos ita tumultuari, & in pacatiſſima ciuitate tantas turbas ciere. At illorum vnus ex illis comminationibus magis ſæuire notos autumans, ad magiſtratus genua prouolutus ait, ô Tritones Dijq; marini omnes è naui vndequaq; fluctibus obſeſſa pedem efferre hactenus ſubterfugi, tandem veſtro fretus numine eminus conſpecto ad vos, ô Tutelares mei, ad immane hoc naufragium vobis

propitijs auerruncandum confugere non dubitaui. Si vnquam ad patrios lares ſoſpites remeauerimus, inſignem nomini numiniq́ue veſtro aram vouemus. Magiſtratus minas inculcat & prope intentat verbera, ſed incaſſum expectandum fuit, dum ſomno crapulam decoquente phantaſtica hæc procella deſęuiret. Timæus ſcriptor antiquiſsimus, ſimulq́; Athenæus & Rhodiginus rem totam Agrigenti in Sicilia geſtam fuiſſe tradunt, illamq́; domum, vbi ita debacchati fuerant nepotes illi, ſitam ad portum, vnde triremis deinceps nũcupata eſt.

Ex ea narratione ſeni & omnibus conuiuis frons emicuit ſerenior, præbitaque anſa ad aliquid de euerſæ imaginationis virtute ediſſerendum.

MEDICVS. Huiuſmodi diliramenta mihi quotidie ægrorum ædes obeunti ſunt in oculis: nec adeo miror, imaginationis organum vel febrili ardore, vel ſuccenſâ cholerâ aut melancholiâ, vel temulentiâ facilè incaleſcat & feruido quodã ęſtu euertatur Apud Galenũ Medicus è diutino & tenaci morbo in pertinacẽ illã inſaniã deuęnit, vt quãuis in eius cubiculo nec tibia vlla, nec cithara, nec vll⁹ choraules adeſſet: tamẽ indeſinẽter exclamabant: faceſsãt mihi tibicines, ac tibicines illi, ne aures mihi importunis ſuis nænijs obtũdãt. Res eo magis ſtupori fuit, quod in hoc vno delirans, de cęteris ſaniſsimum ferret iudicium,

medi-

medicaſq́; rationes nũquã aliàs ſolertius explanaret. hucq́;prolabi videu,ᵃ eos,qui rẽ aliquã prauè conceptã, vehemẽter animo, cętera verò genuinè cõformiterq́;naturę ſuę apprehendunt.

HISTORICVS. Eſt apud Horatium nec non apud Ariſtotelem quiddam non abſimile: ipſis verſibus ſuus ineſt lepos.

———fuit haud ignobilis Argis *L. 2. Epiſ. 2. ad Iulum*
Qui ſe credebat miros audire tragœdos
In vacuo lætus ſeſſor, plauſorq́, theatro,
Catera qua vita ſeruaret munia recto
More, bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in vxorem, poſſet qui ignoſcere ſeruis,
Et ſigno læſo non inſanire lagena,
Poſſet qui rupem & puteum vitare latentem
Hic vbi cognatorum opibus curiſq́, refectus
Expulit Helleboro morbum bilemq́, meraco
Et redit ad ſeſe Pol me occidiſtis amici
Non ſeruaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas
Et demptus per vim mentis gratiſsimus error.

Quod narrat Athenæus de Traſilao non incongruè huic annecti poteſt. Certum ratũq́; in animo fixerat naues omnes quotquot Pyręũ portum appellebãt ſuas eſſe:nec ab ea mẽte niſi multis ambagibus, & longo poſt tempore deduci potuit, tumq́; grauiſsimè indoluit cauſatus quod nihil in vita iucundius accideret, *quàm ille mentis gratiſsimus error.*

PRINCEPS. Stupeo iſtos homines ad mẽtẽ reuocatos,poſtliminio ad inſanias ſuas redire

voluiſſe,

voluiſſe; cùm tamen ſcirent huiuſmodi amẽtiam nonniſi à cerebro diſsidente proficiſci.

THEOLOGVS. Iam dudũ id ſtupere deſij ex quo ſcilicet expendi rerum fluxarum conſectatores nõ minus à ratione diſceſsiſſe. Quis verè ſanus infitiabitur gaudia quæcunq; demum à rebus creatis ita ſtudioſè emendicant, nihil niſi nugas eſſe, ſomnia, ludos vmbratiles, & ſolùm genuinę voluptatis laruam. Dum
C. 29. v. 8. honores, deliciæ, diuitięq; benigniùs affluũt, fingunt animo ſe veluti in aquis argenteis innatare, *& ſicut ſomniat*, ait Iſaias, *eſuriens & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima eius: & ſicut sõniat ſitiens & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitiet & vacua eſt anima eius*: ita ſe habent, qui hîc Heliogabali, Chrœſi Midæue perſonã ſuſtinẽt: vbi verò ſub extremũ vitę actũ larua illa ponenda erit, quaſi ex alto veterno excitati, diſcuſſaq; prauorum affectuum caligine tum demum cernent ſe dudum ſomniaſſe, captaſſe fumos, & forſan ineſtimabilem gratiæ diuinę margaritam ſomnio poſthabuiſſe: tales meritò pœnitebit, vti eos, de quibus Regius Pſaltes: *Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerũt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.* Et Pſal. 72. *Velut ſomniũ ſurgentium, Domine, in ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges.* Sanè bene felicitatem humanam matutino ſomnio aſsimilat: vbi quippe in nocturno lætitia quædã, fallacia verò vix vlla detegitur, in altero frõs

mendax

mēdax illico proditur,ſimulq́; piget ſōniāntē oblatas illas ſpecies manu prehendi nequiuiſſe.Cùm ergo id tam clarum ſit, quàm quod clariſsimum, nonne indolendum eſt miſeros mortales vaniſsimo deliciarum fuco, fugaciſsimæ voluptati, ſomnio fallaciſsimo plus quàm Tantalicis labris inhiare? quid dico inhiare, quot vidimus araneorũ inſtar, vt tenuè quaſi filum muſcis illaqueandis contexerant, ſeſe exenteraſſe, itaq́; totos fuiſſe in explendis cupiditatibus, vt mallent potiùs in ſyrtes & ſcopulos criminum centies impingere, mallēt diuinæ gratiæ naufragium facere, quàm vel tranſuerſum pollicem ab imaginario voluptatum curſu deflectere: hi ſcilicet & ſimiles ad æternę beatitatis portum confidentiſsimè aſpirent. Dilaudata fuit in Theologo pietas, gratijſq́; Deo peractis viſa ſunt Principi ad ſuſceptæ diſputationis rationem perfectam duo adhuc deſiderari: Alterum an nefas ſit ſocium ad æquales calices prouocare; de ebrietatis remedijs alterum.

POMERI-

POMERIDIANVS CONGRESSVS SEXTVS.

De conſuetudine prouocandi & cogendi ad æquales calices, & de remedijs ebrietatis.

CAPVT I.

2 Prouocatio ad æquales calices rectæ rationi aduerſatur.

2 Quando ea ad peccatum mortiferũ pertingat.

3 Damnatur iſta à S. Baſilio. Eius author dæmon.

4 Inſignes SS. Ambroſij atque Auguſtini in cõpotores iſtos ſententiæ.

5 Ea ſacros homines dedecet maximè.

6 Non dicas inuitatus recuſare non potui.

7 Nam obnitens ſi quid detrimenti pateris hoc ad Martyrij gloriam accedet.

8 Soteria ducta in orbem & ad ſitim accen-

accendẽdã ſalſamenta vſurpari ſolita à SS Patribus damnantur.

9 *Empedocles prouocatori dicam ſcripſit: is condemnatus pœnas dedit.*

THEOLOGVS. Cogitabam, viri nobiliſsimi, me ex eo die, qui primus mihi ad dicendum fuit præſtitutus, faſtigium operi meo impoſuiſſe: ſed ecce, video altiùs erigendum, & ad iſtas prouocationes reprimendas vnius meæ profeſsione exigi armamenta: attamen non parum lætor me id iuſſu illius atque hortatu ſuſcipere conficiendum, cui plurimis nominibus deuinctus omnes vitæ meæ rationes, omneque obſequium deuouere iam pridem nõ dubitaui. Si quid in Theologicam arenam rationi diſſonum & in moribus turpe hactenus deſcenderit, prouocatoria poculorum certamina id ſibi maximè vẽdicare ex ea quæ in iſtis menſis bibendi norma decernitur, facilè quiſpiam iudicabit. Quę porro ibi norma, vbi non ratio, non naturæ neceſsitas, non ſenſuum alacritas, ſed compotoris venter, vel potius tota, quantacunq; eſt ventris, viſcerũ, & venarũ capacitas ſpectatur? neſcit quo nomine eos indigitet Baſilius, an vtres, an lagenas, an tubos, an cloacas: omnia

omnia ſanè quadrant iſtis hominibus,qui ſolum ad vina capienda,transfundenda,& perdenda nati videantur.

Et non aſſeremus huiuſmodi mortiferâ noxâ implicari?Certè ſi prouocent,animo ſe vel ſocium inebriandi,vel ſi aduertant,aut facilè aduertere poſsint ſibi vel ſocio ebrietatem procreandam,etiamſi non eo animo faciant,non eſt quòd peſsimos illos laqueos ſe effugere poſſe confidant. Non eſt neceſſe huic dogmati maiorem illuſtrationē accedere,quā eam,quā ſuperioribus diebus temulentiam impugnaui:ſi enim inebriare ſeipſum directâ vel indirecta voluntate eſt mortiferum, etiā inebriare alterū.Quoniā verò inter hęc pręlia quæ ſine marte,ſine induſtria vlla ineuntur, innumera flagitia,turpitudines infinitę,factiones inſaniſsimæ intercedunt,ideo à S S. Patribus tum Græcis,tum Latinis acerrimo dicendi genere percelluntur: atque in primis à Baſilio.

Homilia in ebriet. Deinde potatione procedente eò venitur,vt de augenda hac inſania certent.& de ebrietate per ambitionem contendant. Cuius authorem legis Diabolum habent, victoria verò præmium peccatum. Nam qui plus hauſerit meri laudatur,is victoriam refert,atque ita gloriam in ignominia captant.

Sed videte æui noſtri conuiuia & proteruā illam compotandi licentiam Ambroſiano eloquio ita ad amuſsim expreſſam,vt eam ani-

mo

mo præſenſiſſe videatur. *Primò*, inquit, *minoribus poculis velut velitari pugna præluditur.*

Verũ hæc nõ ſobrietatis eſt ſpecies, ſed diſciplina bibendi, vt irritent ſitim &c. ergo vbi recalere cœperint, poſcunt maiora pocula, feruor inardeſcit. Deinde procedente potu longius contentiones diuerſæ & magna certamina quis bibendo præcellat: nota grauis, ſi quis ſe excuſat, ſi quis temperandum forte vinum putet, & hæc donec ad menſas perueniatur ſecundas. At vbi conſummatæ fuerint epulæ, putes iam eſſe ſurgendum, tunc de integro potum inſtaurant ſuum, & cum conſummauerint, tunc inchoare ſe dicunt: tunc deferuntur phialæ, tunc maximi crateres quaſi inſtrumenta bellorum ac ne immoderatum hoc arbitreris menſura proponitur, certatur ſub Iudice, ſub lege decernitur. Agonothetes illic furor eſt, ſtipendium debilitas, victoriæ præmium culpa. Pendet anceps diu & dubius belli euentus. Et aliàs inuitatos ad epulas ſic monet: *Nec vos excuſamini, qui vocatis vt amicos, emittitis vt inimicos, quanto melius in terram tua vina fudiſſes? Quid te delectant damna ſine gratia? rogas ad iucunditatem, cogis ad mortem, inuitas ad prandium, efferre vis ad ſepulchrum, cibos promittis, tormenta irrogas, vina prætendis, venena ſuffundis.*

De Elia. & Ieiun.

c. 14.

Neque verò B. Auguſtinũ eiuſdem conſuetudinis fuiſſe neſcium cogitate. *Maiora pocula*, ait, *prouidentur, certa bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine.*

Rurſum: *Sed illi qui tales eſſe volunt, miſerabiliter ſe excuſare conantur dicentes, ingratum habeo amicum meum, ſi quoties illum ad conuiuium vocauero, potum ei, quantum voluerit, non dedero. Et ſi non ſit tibi amicus, qui te Deo vult facere inimicum, qui & tuus & ſuus eſt inimicus. Si & te & alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum, & ideo ſapienter conſidera ſi iuſtum ſit, vt te à Deo ſepares, dum te ebrioſo coniungis, cum extremum ſit: tu eum noli adiuuare, noli cogere, ſed in poteſtate illius dimitte, vt quantum ſibi placuerit bibat, & ſi ſic ſe inebriare voluerit, vel ſolus pereat, & non ambo pereatis. O infelicitas generis humani! quàm multi inueniuntur, qui ebrioſos & luxurioſos amplius quàm oportet, cogunt bibere, & ante oſtium pauperibus petentibus vel vnum calicem diſsimulant dare, nec attendunt, quia illud quod luxurioſis videntur ingerere, Chriſtus in pauperibus deberet accipere qui dixit: Quod feciſtis vni ex minimis meis mihi feciſtis.* Sicq; hortationem ſuam claudit:

Ergo fratres chariſsimi, dum hac ſuggero, me abſoluo apud Deum, quicunque me audire contempſerit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio ſuos adiurare vel cogere voluerit, & pro ſe & pro illis in die Iudicij reus erit. Et quia quod peius eſt aliqui etiam Clerici, qui hoc deberent prohibere, cogunt alios bibere plus quam expedit, amodo incipiant & ſeipſos corrigere, &

alios

alios caſtigare, vt cum ante Chriſti tribunal venerint, nec de ſua nec de aliorum ebrietate incurrant ſupplicium.

Quid cenſetis, viri nobiles? quo loco apud vos ſunt hæ grauiſsimæ Sanctorum Patrum ſententiæ? Tacitè vnumquemque veſtrûm dicentem audio eos vnanimi conſenſu in barbaram illam comeſſandi conſuetudinem coniuraſſe, & quaſi ipſimet noſtris menſis aſſediſſent, ſingillatim notaſſe omnia, quæ ibi ad inſignem Chriſtiani nominis infamiam actitantur: ſtupuiſtis, non dubito, quàm aculeata inuectiua importuniſsimos illos prouocatores, qui tum temporis Mediolani, & in Africa paſsim graſſabantur, vulnerarent. Sēper dęmon dæmonem egit, ſemper cultores ſuos, & idololatras, *quorum Deus venter eſt*, ſemper ſuarum partium vindices habuit acerrimos.

Enimuerò ſilentio præterire non poſſum, quod idem Auguſtinus ſermone 232. *ſolent,* inquit, *ebrioſi ita ſe excuſare vt dicant, perſona potens me coegit, vt amplius bibam, & in conuiuio Regis non potui aliud facere. Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus, & quod implere nolumus, non potuiſſe dicimus. Nolle in culpa eſt noſtra & non poſſe prætenditur. Etiamſi adhoc veniretur, aut bibas, aut morieris, melius erat, vt caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur,*

ſed excuſatio iſta falsò obijcitur. Ipſi enim Reges, & quicunque ſunt alij potentes, quia Deo propitio & Chriſtiani ſunt, & prudentes & ſobrij, & toto corde Deum timentes, ſi te viderent definiſſe, vt eis non acquieſcas pro timore Dei inebriari, ſi tibi ſub mora videantur iraſci, poſtea verò te in grandi admiratione ſuſcipiunt dicentes: Quantum cum illo egimus, quantis eum minis & terroribus fatigauimus, & tamen à ſobrietate nunquam ſeparare potuimus Nam & Deus, qui te videt per eius amorem inebriari non velle: ipſe tibi gratiam illam illorum dabit, qui te vt amplius biberes videbantur hortari & cogere. Ita ſtylo ſermoneq; acriori ſuorum auditorum petulantiam caſtigabat Auguſtinus, quæ vtinam altius ab eorum animis imbiberentur, qui neſcio cuius verecundiæ pudoriſue ſpecie ducti, & non tenue gratiæ Principum, in qua aucupanda non mediocriter laborârint, diſpendium metuentes, ingentia pocula iterum, iterumque exorbent. Scilicet ſi Principi aut cuiuis alteri paria non retuleris, iniquus habebere rerum aulicarum æſtimator, nec lenem iniuriam feceris: imo rationi iniuriam feceris grauiſsimam, eam vaniſsimo fauori poſthabendo & obruendo.

Ad neruoſam Auguſtini cohortationem mentem oculoſq; reflecte, & vide quàm luculenta merces maneat illos, qui ad calices exinaniendos quà metu, quà blanditijs laceſsiti laudabili obdurant pertinacia. *Qui ebrietati*

brietati, inquit, *reſiſtit, ſi cum Dei adiutorio perſeuerare voluerit, & pro ipſa ille pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad martyrij gloriam reputabit*. Quare miſeram ſuorum vicem indolens nō potuit reticere conſuetudinem neſcio an iam minus, quàm id temporis vſitatam, quâ ſoliti ſunt antiqui denudatis menſis exurgentes ac bene ſaturi ſua certamina inſtaurare, ſoteria in orbem ducere, vita functorum memoriam ſuis poculis refricare, nec non eiſdem cœlitum nomina affingere. Mirum in modum in huiuſmodi ſalutationes inuehitur magnᵒ ille Doctor, nec æquo animo ferre poteſt per temulentiam ita animæ detrimentoſam ac mortiferam, non ſolùm hominum, ſed etiam Cœlitum honorem defœdari. Acriter etiam S. Hieronymus huiuſmodi perſtringit, *In epiſt. ad Tit. c. 1.* qui poſtquam in ſuis commentarijs longam damnorum ebrietatis nomenclaturam texuit peſsimam eorum ſolertiam magnopere deteſtatur, qua ad geminandos calices, continuoq; orexin prōritādam ſalſamenta potui præmandebant, *vt per ipſam ſalſedinem nimia ſe poſſent ebrietate obruere*.

O vtinam hi omnes floſculi è SS. Patribus velut è ſalutaribus viridarijs delibati cantharis certantium nares ita acrimonia ſua afficiant, vt in poſterum meri odoratio mera fiat nauſea. Vtinam verecunduli noſtri, qui vt amicorum beneuolentiæ ancillentur ſibi ſu-

æq; rationi non parcẽtes poculorũ immanitate ſe conficiunt, futilibus illis & ſuperuacaneis excuſationibus defungantur. Vtinam deniq; ſeſe Empedoclis tuerentur exemplo, qui Laertio teſte cum ſolẽni epulo accubaret, vbi conuiuator inſtabat importuniſsimè vt propinatum calicem ebiberet, ni mallet ſuo vertici aſpergendum, neutiquam adduci potuit, vt familiarium iniquo imperio obſecundaret: quin potius die inſecuto ſenatum conciuit, & conuiuas iniuriæ ſibi factæ inſimulauit. Iudices re maturius expẽſa grauiter in conuiuatorem tanquam iniuriæ authorem primarium animaduerterunt, ſeſe etiam tueantur præſertim verò clerici ac ſacerdotes, Pontificiâ illâ ſanctione, qua ſacris hominibus ſe inſignem modiperatorem Chriſti Vicarius exhibet *in titulo de vita & honeſtate Clericorum cap. A crapula: vina ſi fortia ſint, temperent ſibi, nec vnus alium incitet ad potandum, ſed & ſummè, & inuiolabiliter caueant ad hauſtus potare æquales, cum conueniat complexioni ſtatuiue vnius, quod conuenit, aut minus diſconuenit alteri.* Hæ Theologi ſententiæ tacito cum applauſu, omniumque, ſed maximè Principis gratificatione exauditę fuerunt, qui ſubiecit incaſſum de ebrietate diſceptari, ſi malum ſua medela vacaret.

CAPVT

CAPVT II.

1 *Ebrietas maligna naturæ vitium eſt: vix vllam curationem admittit.*

2 *Quædam tamen remedia ex apotheca S. Auguſtini proponuntur*

3 *Lectio diſtrahat conuiuas à contentione bibendi: ea etiam apud Ethnicos vſurpata.*

4 *Conſultumq́, fugere conuiuia.*

5 *Longè optimum eſt animum attendere ad ingentia quæ ex vitio iſto proficiſcuntur mala.*

6 *Deteſtandum ebrij facinus qui matri ſtuprum, patri mortem intulit.*

THEOLOGVS. Vnde porrò, viri nobiles, remedium inſanabili morbo conquirā? quod alexipharmacum medeatur adeo malignæ naturæ vitio, vt omnem corporis habitudinem harmoniamq; diſſoluat, hepar inflammet, fauces arefaciat? &

Quò plus ſunt pota, plus ſitiuntur aqua.

Quis fons ardorem extinguet, qui cogit Tātalos iſtos continuo madore labia rigare, & neceſsitatis terminos trāſilire? Nō à me ſolū, ſed à M. Ambroſio malū cēſetur īmedicabile,

 & illi

& illi perſimile quod Deus Moyſi patefecit
c.14.de Elia. execrandum: *Furor draconum vinum eorum, & ira aſpidum inſanabilis.* Complures à venenato aliorum ſerpentium morſu ſani emersêre, nemo autem eorum, quos pupugit ebrietatis virus, eſt priſtinæ ſanitati reſtitutus. Ita ſonat 70. interpretum verſio, à qua noſtra, quæ ſic ſe habet: *Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile*, non alio ſenſu diſcrepat.

Quamuis verò ad præſens adeò venenum expellendum vix aut nullus aditus pateat, tamen B. Auguſtinus difficultatis obicem tẽtat diffringere, & antidotum non inſalubre propinat. *Qui ſe*, inquit, *de hoc malo deſiderat*
Ser 231. *liberare: quomodo ſibi interuallo dierum potum addendo ad ebrietatis tenebras peruenit: ita paulatim ſubtrahendo ad ſobrietatis lucem redeat. Qui ſi ſemel totum quod amplius accipiebat ſubtraxerit, vbi nimia ſiti cæperit exardeſcere cum grandi amaritudine clamat & dicit: malle ſe mori, quàm ſibi bibendi, vel inebriandi conſuetudinem tollere, nec attendit quod tolerabilius erat ei in carne mori, quàm in anima per ebrietatem interfici. Et ideo vt nec ardorem nimium patiatur, & de tam graui malo quod patitur liberetur, ſicut iam dictum eſt per interualla dierum ſibi aliquid de nimietate potus ſubtrahat. Quouſque ad rationabilem bibendi conſuetudinem redeat. Idem ſermone* 232. Aliud idem ſuggerit non inefficax huic malo remedium: *Definiat, inquit, ac deliberet vnuſquiſque*

apud

apud ſe ebrietatem graue eſſe peccatum: & tunc aut nunquam, aut difficile eum ebrietas poterit ſuperare.

Inſuper vt ipſa intemperantia ſolerti aliquâ induſtriâ fallatur, & remedio mitiori curetur, non erit intempeſtiuum, imò nec ingratum ſubſciſiuo dentium exercitio ænigmata vel logogryphos proponere enodandos. Non opus eſt ex antiquitate Ethnicorũ exempla accerſere: ſit nobis inſtar omnium validiſsimus Sampſon, qui contubernalibus ſuis menſam numeroſâ coronâ cingentibus opportunâ vſus intercapedine hoc Sphingis opus dedit euucleandum. *De comedente exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.* Teſtatur etiam Lucas c. 14. Seruatorem noſtrum opportunè ſolitum parabolis ſeu ęnigmatibus minus intricatis menſas & conuiuarum mentes diſtrahere ſub quibus documenta moribus rite conformandis ſaluberrima, aditumque ad cœlum præſtruentia latitabant. *l. Iud. c. 14.*

Si verò quibuſdam ingenij tarditas ſolertiam ad labyrinthæas illas technas diſſoluendas denegarit, ſaltem quàm pro votis meis fieret, ſi laudabilis illa primorum Chriſtianorum conſuetudo reminiſceret; quid dico Chriſtianorũ, imo Ethnicorum. Legatur Plinij liber 19. *Epiſtola ad Erucium*, eiuſdemque tertius Epiſtol. 5. vbi de auunculo ſuo hæc tradit: *Mox quaſi alio die ſtudebat in cœna tempus*

ſuper hanc liber legebatur, adnotabatur, *& quidem curſim*: Seneca mirâ deprędicatione effert Calphiſium Sabinum, quòd ſeſe duplici paſtu reficeret, quorum alterum manus propriæ porrigerent, alterum vicaria famulorum moratum quidpiam prælegentium lingua miniſtraret; quin etiam inter epulas ſi quid mentis palato ſaperet in pugillares protinus referre conſueuit. Si innumerabiles eiuſmodi educere pararem, longius æquo abiret oratio non tacendum tamen ex Cornelio Nepote magni illius Pomponij Attici laudabile inſtitutum: *Totum*, inquit, *menſa tempus capiebat lectio, vt non minus animo, quàm ventre conuiuæ de-*

l. 7. Tapet. *lectarentur*. Sed ne ab ethnicis emendicet Chriſtianus, quod Clemente Alexandrino teſte ſibi affatim in primæuo Eccleſiæ flore ſuppeditari ſentiet? Sua dicẽdi acrimonia impetra-

Sermone quodam in cap. ieiunij. bat Auguſtinus, vt menſis longioribus correptis ſacræ ſcripturæ lectio in alearũ & chartarum pictarum locũ ſufficeretur. An vultis Carolo Magno prototypon maius veſtris oculis obuerſari? ipſi B. Auguſtinus, & præſertim de ciuitate Dei liber longè magis, quàm Cæſarea fercula ſapiebant. Non fruſtra Ca-

Eginhartus. nones ſacris hominibus id inculcant, *intra mẽſam lectio*, quæ ſi non arrideat cõtinua, varijs vltro citroq; ſermonibus intercaletur, vel ex ipſa petitis, vel certè pudicis, & ab honeſtate minimè alienis, priſcorũ Chriſtianorũ inſtar quos Dei pręsẽtia nõ modo à cõtẽtione bibẽ-

di, ſed

di,ſed etiã,vt ait Tertullianus, ab obſcœnitate verborum auocabat: *Ita fabulantur, vt qui ſciunt Dominum audire.* In Apolog. c. 39.

Aliam viam nobis Spiritus S. innuit, quam ſi ineamus, certo certius ab iniquo ebrietatis tramite deflectemus: *Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum.* Et ne eam veluti ſcabram, difficilem, inuſitatam fugiamus, certum eſt tritam virorum maximorum veſtigijs, præſertim verò SS. Ambroſij & Auguſtini, quos Poſsidio Calaminæ Epiſcopo ſcriptore conſtat, priuata ſemper menſa vſos fuiſſe, nec vllis precibus vnquam ad communem adduci potuiſſe. Sed næniam, & quidem littoribus cano, ſi tam amicos, tam vſitatos conuiuantium cœtus propoſuero antiquandos: ſaltem ne inter bibendum grauiſsima ebrietatis damna nobis animo excidant. Nullum ego alexipharmacum præſentius iudicarim quàm frequenter vehementerque funeſtos & horrendos eius exitus animo apprehendere. Quis adeo emotæ mentis, qui ſe vini lenocinijs ſinet irretiri, ſi aculeatiſsimarũ ægritudinũ myriadẽ ſibi incubare prouideat, ſi perpẽdat temulẽtos corpus ſimul & animã in mediã malorũ omniũ aciẽ cõijcere, ſi miſerrimũ rationis, facultatũ, honoris, famæ naufragiũ velut in ſpecula cõſtitutos, meditetur? ijs iũge peſtiferas, & impuriſsimas feces, adulteria, ſacrilegia, incæſtus, & quæ pudicæ aures penitus execrãtur. Quid dicã immanitatem, Prou. 20. & 23.

tem tyrannidem, belluinam rabiem, & cędes præ quibus Anthropophagorum, & Braſiliorum facinora inter puerorum crepundia merito cenſeantur?

Aures animumque attendite ad rem omnium quæ in ſcriptorum calamum venerint luctuoſiſsimam; cuius cauſa ingentem concionem virorum, mulierum & puerorum S. Auguſtinus cōciuit; quibus cōgregatis *accidit*, inquit, *hodie terribilis caſus. Ecce enim vt noſtis potens erat inter nos opere & ſermone præclariſſimus ciuis noſter Hipponenſis Cyrillus & ferè dilectus ab omnibus filium vt ſcitis habebat, & eum vnicum poſſidebat, & quia vnicus erat eum ſuperfluè diligebat, & ſupra Deum, quem cum negligeret corrigere luxuriosè viuendo conſumpſit partem bonorum ſuorum, ſed ecce hodie ebrietatem perpeſſus matrem prægnantem nequiter oppreſsit, ſororem violare voluit, patrem occidit, & duas ſorores vulnerauit ad mortem.* Hæc Auguſtinus, quibus quid luctuoſius, quid horribilius dici, excogitarique poteſt? crines arriguntur, ſtupent belluæ, natura exhorreſcit. Ecce inſignes vinolentiæ fructus è radice Sodomitica & emortua verè pullulantes. Vſque num, credo, tangit animos veſtros memoria eorum; quæ collegæ mei non minus eruditè, quàm eleganter toto hoc decurſu de miſerandis eiuſmodi euentibus ediſſeruēre; quocirca pluribus ſuperſedebo.

Serm. 33. ad fratres in Eremo.

Satis ex frōte Principis politicus perſpexit ſibi

bi ruſus pedem in hoc poſtremo congreſſu eſſe conferendum. Itaq; pro ſua humanitate ſtatim aſſurgens, quamuis è ſua apotheca nõnulla remedia iam ante depromſerat, noua adijcere non eſt grauatus.

CAPVT III.

1 *Seuera in ebrios animaduerſio optimum remedium.*

2 *Quo vſa eſt antiquitas.*

3 *Propter hominum intemperantiam non ſunt radicitus excidendæ vites.*

4 *Non inſulſè aut cum ſupercilio, ſed feſtiuè & humaniter declinanda prouocatio eſt.*

5 *Iucundis vltro citroque ſermonibus recreandus ad menſam animus.*

POLITICVS. Semper exiſtimaui luem adeo in Reip. viſcera graſſantem, nonniſi pœnarum metu, & ſeueriſsimo legũ ſupercilio eſſe amoliendam- nunquam, mihi credite, illa mollities animorum, illa intemperantis gulæ cupiditas ſanari poterit, ni egregio ſuppliciorũ cauterio inuratur. Si qua in ciuitate, ſi qua in Rep. ſi quo in regno hæc bellua incipiat diuagari, extẽplo parẽtur vincula

cula, fræni inijciantur, & quod Eccleſiaſticus innuit, *Cibaria & virga. & onus aſino, panis & diſciplina & opus ſeruo:* item, *ſeruo maleuolo tortura & compedes.* Non enim turpiorem ſeruitutem ſeruit, quàm qui belluinis affectibus obſecundat: ab illa Carolus verè magnus pugnans & enitens milites ſuos eximere, tandem in caſtra vetuit, vinum comportari, & quicunque illud potaſſe deprehenderetur, nulla ei in poſterum facultas de cado, ſed ſolùm de profluente fiebat hauriendi. Non fuit ſatis Romanis ſenatores meribibulos cenſoriâ notâ propalam caſtigaſſe, niſi etiam ab officio ſimul dimouerent, exiſtimarunt enim planè indecorum voluptatis & cupiditatum ſuarum adminiſtros Reip. gubernaculis admouere, & publica negotia gerere eũ, qui in priuatis ita fœdè hallucinaretur. Operæpretium, credo, fecero, ſi Corinthiorum conſuetudinem lege vſitatiſsima firmatam eiſdem, quibus ab Eraſmo Athenæum latinè reddente deſcribitur, verbis recitauero:

c.32.v.25.

Hoc lege cautum eſt hic apud Corinthios
Si quempiam obſonare ſemper ſplendidè.
Videmus, hunc rogamus vnde viuat, &
Quid faciat operis: Si facultates habet,
Vt reditus harum ſoluere expenſas queat,
Perpetimur illum perfrui bonis ſuis:
Si forte ſumptus ſuperat ea, quæ poſſidet,
Prohibemus huic ne faciat hoc in poſterum.

Ni pereat, iam plectitur mulcta graui.
Sin ſumptuosè viuit is, qui nil habet,
Tradunt eum tortoribus. Proh Hercules,
Nec enim licet vitam abſque malo vllo degere,
Talem ſcias, ſed eſt neceſſe aut noctibus
Abigere prædam, aut fodere muros ædium,
Aut hæc patrantem iungier commercio,
Aut in foro agere, ſycophantam, aut perfidum
Præbere teſtem. Nos genus hoc mortalium
Eijcimus hac ex vrbe velut purgamina.

Aemulamini, æmulamini, viri principes, Chriſtiani magiſtratus, *æmulamini charismata, meliora*. En Corinthij Ethnici politiam normamque inſignem veſtris poſtibus affigunt intuendam, efflagitant quodammodo vt in poſterum tantas impunitati habenas minimè laxetis, infame & pernicioſiſsimum malum à curia veſtra, à ſenatu, à familijs, ab aris atq; focis reijciatis. Ecquod porro damnum, aut quod non potius commodum rebus communibus accederet, ſi principes zelo, & communis ſalutis ardore incenſi infenſiſsimum bellum peſtifero huic monſtro indicarent, ſi nobilitatis inſignibus eos, qui ratione quotidie obruta ne generoſitatis micam retinere poſſunt, exuerent, ſi plebeis nummatioribus inſigni mulcta crumenam emungerent, ſi denique ab egenorum cute intemperantiæ ſuæ pœnas repoſcerent? Atque hæc Politicus, cuius ſermonem excepit Philoſophus moralis.

Vulgare

Vulgare, inquit, dictum eſt, at veriſsimum nihil ſurdius, abſurdiuſq; homine, qui ſanis monitionibus obſurdeſcit, nec ægriorem vllum, quàm qui curari renuit: quamuis hoc malo laborent ebrioſi, tamen eos accedemus, & ſi medicam noſtram manum à ſuis faucibus reijciant, ſaltem hoc erit ſolatio nos, quod opis noſtræ erat, in damnoſiſsimam humano generi peſtem contuliſſe. Atq; vt de benignitatis meæ fonte prægustent, non author ſim ego, vt Lycurgi Thraciæ Regis ſalutare decretum noſtras in oras deriuetur: vites ille non amputari ſolùm, ſed tanquam peſsimarum voluptatum conciliatrices exterminari mandauit.

Fertur Carolus Nonus Galliæ Rex pariter ad eas eradicandas concilium ampliſsimũ conciuiſſe, cauſatus à vino ſibi alijſq; moueri bilem, ſenſus valetudinemq; non mediocriter debilitari, præſertim verò, quod cum ea tempeſtate ſumma eſſet annonæ caritas, ſi agri vitibus vacui ſementem exciperent, fore vt frumentum longè magis humanis vſibus deſeruiens communibus neceſsitatibus ſubueniret: deinde è re totius regni eſſe, ſi à contentionibus, duellis, cædibus, adulterijs, ſcortationibus cæteriſque vitijs, quibus per vinum ſcatet, immune redderetur: denique plebem fore valentiorem, morbis minus obnoxiam, ad ſtudia, ad arma paratiorem, & quod in omni Rep. potiſsimum eſt cauendum

dum ad factiones & tumultus ciendos nõ ita pronam: quando non ex obſcuris inditijs animaduerteret eas prouincias quò vini fertiliores, eò cædium eſſe feraciores. En profecto rationes apud quoſuis ſapientes non mediocrè pondus habituras. Sed quid? eas eleuauit quiſpiam hæc in aurem lepidè inſuſurrans: Rex ſi vitem extirpas, tibi conuaſandum erit, aliudque regnum emendicandum: Nunquam enim tot tibi hoſtes ac perduelles è nouellæ Religionis cœtibus, quàm è cadentibus popinis pullulabunt: ludicro iſto epiphonemate in riſum abijt difficultas, & Francia ferrum exitiumque à vitibus ſuis auertit.

Dura ſiquidem iſt hæc remedia: mallem Anacharſis philoſophi conſilium inualeſcere qui rogatus medelam fugiendæ ebrietati ſalutarem, ſi ſemper, inquit, ob mentis oculos ebriorum inſolentias, ineptiſsimas geſticulationes, & impuritates habeas te non ægrè ab ea continebis Plutarchus *de regulis ſanitatis* præclarè monet dum in orbem ducuntur ſoteria, animi vires contorquendas eſſe armandumque pectus aduerſus inſanum illum pudorem, qui cauſa eſt cur importunis cõpotorum inſtigationibus manus ignauiſsimè cedamus, ad remque ſuam refert Creontis Regis nobile reſponſum: *Eurip. in Trag.*

Diſpliceam potius medico pro tempore amicis,
Ne diu pœniteat complacuiſſe malis.

B b Nonne

Nonne planè ſtupidus es ac hebes, ait, qui tibi phreneſin ac pleuretidem accerſis, ne forſan inurbanus videare, qui nō alia ſagacitate & induſtria cōuiuarū animos recreare vales, quàm te fædè ingurgitando: imo ſi non inſulſè ſed feſtiuo quodam artificio grandiora pocula declinaueris, non minus prouocatori, quàm ea exinaniendo facies ſatis. Quidni etiam ipſemet conuiuator, ſi quandoque valetudinis ſuę rationibus victum admetiens frugalius veſcatur, & interea exquiſitarum ſuarum epularum prodigus cæteros faceto vultu, facetiori ſermone detinuerit, decuplo magis poſsit exhilarare, quàm ſi cellam ſuam omnem, ſe alioſque ad pergræcandum exſtimulando euacuaret? ſit omnibus propudioſa Alexandri licentia exemplo, aut potius terriculamento, qui etſi iam ſatur intempeſtiuam Medij ducis inuitationem deuitare erubeſcēs vino diſrumpi maluit, quàm compotationis legem non ad amuſsim explere. Non verò pigeat Calliſtenis prudentem conſtantiam, aut potius conſtantem prudentiam æmulari: fuit hic aliquando Alexandro tam in oculis & amoribus, quàm poſtea in fœno & cornibus, nec aliam ob cauſam, niſi quia inſanas deuitaret eius comeſſationes identidem: & quōdam Herculeanus ille crater conuiuas circumiens ad eū deuoluebatur, ſed repulit, nec vnquā adduci potuit, vt propinātibus reſpōderet: malo, inquiens, Alexā-

dri-

drinum morem fugere,quàm mortẽ nõ euitare;ita nempe animus aduerſus eorum , qui neſcio quod ius & rationem pretexũt,inſolẽtiam offirmandus,confidentiſsimè dicendũ, non volo tibi,amice, tuiſque rationibus adſtipulari,& mihi meęq; rationi iniquus eſſe, non volo ita,in meo corio ludatur,vt diffractum vix ab Aeſculapio poſsit reſarciri.

Quando tandẽ aduerſus inſtigatores illos obdurabimus niſi tum cum euidentiſsima animæ, corporis, fortunarum dimicatio aditur?tunc verecunderis cum amici tui (hoſtes verius dixerim) omnia hæc & tanta bona deprædari, & peſsima quæque ementitâ honeſtatis ſpecie intentare non verentur:toto Marte & arte pugnandum eſt in temeritatem & impudentiam illam , quâ nos ad ſpurcum facinus,indecorum, & conſcientiæ aduerſum inſtigare moliuntur.

Aliud inſtillat Plutarchus documentum, quo putat bibacitatem optimè compeſci, ſi ad lectionem aliquam attendamus animum,vel ſi ij ſermones vltrò citroque miſceantur,qui cùm honeſtate & fructu illicem quandam ſuauitatem coniunctam habeant, & ab auida vini ciborumque ingluuie auocantes ſenſim ad iucundiorem mentis paſtum transferant. Nam,ſi Schyta quiſpiam potando, arcus ſui neruum identidem plectit,quo animum alioquin mero molleſ-

centem ſeſeque remittentem excitet : nonne æquum eſt Græcum hominem (Chriſtianum verius dixiſſet) inter cœnandum effrænatas ſuas cupiditates iucunda aliqua lectione cohibere, & in tam laudabili exercitio hominũ ludibria minimè ſubuereri. Huiuſmodi autẽ colloquia non inuitè, nec obtorto, vt aiunt, collo in menſam inducenda, ſed apertis quodammodo candidæ naturæ venis fluere debent: quare procul abſint ſcabræ & reconditæ quæſtiones. namque vti palmę vertex ori quidem ſapidiſsimus eſt, at capiti dolores creat: ita diſputationes ſpinoſæ ac ſubtiles etiamſi menſam argutijs ſuis veluti exotico condimento afficiant, non mediocre tamen vertici negotium faceſſunt. Tot iam rerum phyſicarum diſquiſitiones in lucem prodiére, in quibus diſcutiendis nulla eſſet difficultas: tot etiam inſignes extant hiſtorię, quę ad morum conformationem appoſitiſsimè narrarẽtur. Non dubito quin pleriſque ſaperent huiuſmodi bellaria & quaſi ſapientis gulæ irritamenta. Philoſophum excepit Medicus, quẽ anhelabant omnes ſperantes fore, vt à cuius arte ebrietatis remedia non procul abeſſent, faceta ſimul & frugifera miniſtraret.

CAPVT

CAPVT IV.

1 *Faſtidium vini ſuccus palmitis, oua noctuæ &c. inducunt.*
2 *Amara inprimis amygdala*
3 *Alia quædam magis vulgaria.*
4 *Vinum diu antequam bibatur diluendum.*
5 *Diuerſa argumenta, quibus dignoſcatur ſit nec ne vinum dilutum.*

MEDICVS. Non ſolùm, Auditores, mens eſt ea remedia, quæ temulentiã præuertant, aut iam admiſſam aurâ ocyus expellant, palam facere, ſed inſuper ea conquiro, quæ animis & corporibus ipſius vini odiũ concilient plus quàm viperinum: non equidem illa vobis tanquam certiſsimo experimento cognita venditabo: ſed cum paſsim apud diuerſos authores iam à quadruplici annorum decade, quibus in hoc curriculo verſari me contigit, varia didicerim, ſpero non ſine pondere, quę dicturus ſum in animos veſtros illapſura. Ardentine igitur quiſpiã vini deſiderio æſtuat? Liber dictus Geoponicõ laticem propinat è vitibus, poſtquam ſarmẽtis ſylueſcentes putatæ fuerint, ſtillantem, qui epotatus vim illud reſtinguẽdi habeat incre- L. 7. c. 32.

 dibi-

dibilem:eundem exitum authore Plinio,qui per triduum oua noctuæ mero madentia deglutierit,conſequetur,imò ait,ſi poculo tuo barbatulū piſcē aut binas anguillas admiſcueris,nauſeā illius cōcipies immortalē. Nō minori virtute pollet,Alberto Magno teſte *l.2. animalium*, ſtercus leoninum meraciſsimo maceratum. Neſcio quo ſupercilio apud Vtruuium & Ouidium Clotorius ille fons in Arcadia liquores alios omnes reſpuat,& nullum à ſuo ne vini quidē potū velit admittere:quin etiam apud Eudoxum alius nullum odorem bacchicum naribus afflari patiatur. Solemne olim fuit Aegyptijs pharmaca & ſpecies aromaticas luto teſtaceo compinſere & quæ ex eo fingebantur pocula vino quidem bonum odorem inhalabant;at ſimul etiam inebriandi vim Amethyſti inſtar ſuffurabantur. Voluit noſtro æuo Germanus quiſpiam id artificij alio ſuo referre:neſcio vtrum exitus voto reſponderit: contere,ait,braſsicas, & in puluerem redige:pariterque roſtra hirūdinum,quibus myrrham eodem modo comminutam iunges vnamq; maſſam cum argilla componito quæcunque inde vaſa & cyathi exibunt,bibentem haud dubiè ab immodicis expirationibus tuebuntur.

l.32.c.10.

l.8.c.4.

Exploratum dedit Medicus quiſpiam Druſo Tiberij filio maxima neceſsitudine cōiunctus amygdala, virtute non abſimili eſſe prædita:quippe cum diu cantharis vnà cum

pri-

primarijs helluonibus ſeruaſſet, ſemperque victor extitiſſet, obſeruatum eſt tandem eum quotieſcunque in arenam eſſet deſcenſurus quinque amygdala quanto amariſſima præmandere, quibus quondam ingenioſo dolo fruſtratus vinolentiæ manus caputque ceſsit. Videor videre vos quodammodo reſcire geſtientes, num ratione quapiam huiuſmodi virtutem ijs innatam firmari poſsit: ita ſanè, nec vna quidē. Nam cum amygdalis quædam inſit facultas mordicandi, carnemque abſtergendi (ſiquidem lenticulas fœdioreſque faciei notas emaculant) haud temerè conijcere poſſumus ea ſi potui præmittátur, poros ac minutiores ſinus ſuo amarore quaſi morſu arrodere, viáq; ſtruere per quá expirationes euaporēt, nó verò in caput ſæuiant. Liquet etiam è grauiſsimis authoribus ab eo quod amarum eſt, attenuari humores & conſumi & tanquam à guſtatus hoſte inimiciſsimo linguæ venulas ſtringi comprimique, cū eæ tamen natura ſua ſint molles, raræ, ſpongioſæ: item illud habere locum in vulneribus alligandis antiquus poëta cecinit:

Vt Paon vulnus radice ſubegit amara,
Clauditur, hincque ſtupet ſanguis & ipſe dolor.

Quidni igitur credibile ſit ab ciuſmodi amygdalis vini acrimoniam retundi poſſe, & cum nonnulli ex oppletis, protenſis, commotiſque venis temulentiam oriri velint, hæc omnia incommoda eorum efficacitate arceri? argumento ſit etiam, quod in vulpis

admiſſa ventriculum, ita eum exſuccum reddant, vt niſi illico è potu refrigerationem ſibi quærat bellua, præſentiſsimum vitæ diſcrimen ſit aditura. Non minus conferunt perſica, aut ſuccus ex eorum folijs expreſſus, itẽ abſinthium & moſchocaryon. Magnum nonnulli aduerſus ebrietatem præſidium ex olii potu perſentiſcunt, cum enim aluum ſoluat, vreteres ſeu canales, per quos in veſicam corriuatur vrina, referet, fit vt vinum hęreat nuſquam, ſed veluti per leuigatum tubũ facillimè præterlabatur, ni forſan ventriculus cibo prægrauetur: quicunq; enim potoriam, palæſtram conſtanti marte ſuſtinere voluerit ſobrius ſit neceſſe eſt. Nec inutiliter quis fecerit, ſi bolum panis melle, quod vini vim eneruat, & acriores fumos ſupprimit, delibutũ deglutierit. Non ſolum noſtras, ſed antiquorum compotorum popinas olet hoc remedium. Colligit ex Ariſteneto Plutarchus virtutem hanc melli mulſoq; à ſumma dulcedine inditam eſſe: magis Ariſtoteli placet à mulſi grauitate, quâ ventriculus ex multis expirationibus à ſubſtantia vini aquea procreatis ſoluitur, rationem arceſſere: quodlibet enim merum non merum putumque eſt, quin primo ſubſtantiæ aqueę indiuiduum conſortium admittat, ab eaq; nonnihil infirmetur, illaque ſenſim depereunte magis inualeſcat: ita Ariſtoteles, ita Plutarchus, quos minimè diſſentire applicita ſeri iudicij lima æſtimarim.

Magna

Magna sẽper fuit non ſolũ noſtro, at Plinij & Theophraſti æuo lurconũ iſtorũ ſolertia: nouerant tantam pumicis farinæ refrigerandi virtutem inſitam eſſe, vt ad poculorum concertationem deſcendentes eiuſmodi iacto fũdamento ingentem Bacchi molem ſuperſtruere non vererentur: muſtum enim quantumuis ebulliens ex ingeſto puluere actutum deferueat neceſſe eſt.

Verùm ab ijs remedijs, quæ ſæpius cum vitæ dimicatione adeuntur recedamus. Nobis magis in promptu, magiſque à periculo remotæ ſunt braſsicæ; non incaſſum Aegyptij, qui ptopter inſanum vini amorem à Dione Academico φιλοινοι nuncupabantur eas elixas priori menſæ ferculo, quo diutius agonẽ bacchicum ferre poſſent miſcuêre forſan palmam retuliſſet Marcus Cato, namque crudis & aceto maceratis veſcebatur: ſcilicet è Theophraſto didicerat tantum braſsicam inter & vitem diſsidium & ἀντιπαθίν intercedere, vt neutiquam commune in agris domicilium ferre ſuſtineant, ſed quodammodo à ſe inuicem diſcedere aut emarceſſere videantur. Cùm verò multa ſint genera braſſicarum, tum rubidiores huic inſtituto conuenientiſsimas iudicarim.

Eſt & aliud, quod à vinorum mixtura tẽperandum monet ſat quidem ijs cognitum, qui Bacchi laurea donantur, aut potius hedera: ſed quia forte nondum cauſam ipſam ſunt

rimati, dicam lubens quod ſentio. Certum eſt potantem tum primùm vino confici, cùm ei concoquendo natiuæ vires non ſunt ſatis: quis autem neſcit liquorum bacchicorum communionem cum illo naturæ beneficio pugnare vel maximè, nec ſecus ac in cibis fieri, quorum varietas & multiplicitas concoctionẽ remoratur & multarũ cruditatũ parens eſt fœcundiſsima, cum è contra ſimplicia puraque alimenta vix vllum negotiũ ſtomacho faceſsãt. Hiſce addã breuiter quod Conſtantinus 4. cognomento Pogonatus lõgo vſu frequentauit: modò pulmonem capræ toſtum apponi ſibi mandabat, modò caput coronâ è ſcabris chamæpytios frondibus contextâ redimiri, modò ad primum hauſtum hunc Homericum verſum pronũtiari:

Τοῖς δ'ἄρ ἀπ' ἰδαίων ὀρέων κτύπε μητίετα Ζεύς

Iuppiter hic alta ſonuit clementer ab Ida.

O ſtolidam imaginationem ne dicam inſaniam!

Sed quid? anne quod maximè parabile eſt maximeq; vini acrimoniam retundit, miſſum faciamus? minimè verò: innumeræ ſiquidem nationes mihi reclamarent, quæ etſi Liberi munerib amplius quàm ſatis eſt abundent, & pro libitu vtantur, tamen ne caput infeſtent, liberaliter aqua diluere non verentur: quibus author ſim, ne liquores diuerſi in vnũ coeuntes concoctioni per contrariã qualitatẽ aliquam aduerſentur, vt hęc admiſtio duabus

horis circiter potum anticipet. Non me fugit Plutarchum tempus opportunum & mediocritatem in bibendo ſeruandam illius mixturæ loco reponere, & ſi quis forſan ab ebriacis Liberi cornibus ſibi metuat, puram vt prębibat ſuadere: verùm ad iuſtã illius temporis & menſuræ normam potus ſui rationes poſſe exigere difficillimum iudicârim.

Sed nonnemo etiam difficillimum iudicabit eam diluendi conſuetudinem in amicorum benignè lauteque conuiuantium menſas ſecum inducere: nequaquam profectò, facilè huic difficultati obuiãieris, ſi vel famuũ aliquo munuſculo deuinxerĩs, qui tibi pro ſolita ſua induſtria cyathũ vtroq; latice clã tẽperatum miniſtret, tũ pręſertim cùm iam clamores inſurgunt, cępitq; ratio lunæ concauum ingredi; vel ſi, dum res domi tuæ agitur, iuſſeris ante menſam poculum aliquod bene perfuſum ſeponi, de quo tibi peculiariter infũdatur. Noui duos ſobrietatis laude hoc facinore, vt & alijs, præſtantes. Iuſſi erãt à comite quopiã opiparo epulo nobiles aliquot aduenas excipere, proq; heri ſui dignitate tractare. Rẽ ingenioſè acuteq; peragũt: alter rutilo quodã medicamẽto aquã imbuit, vinoq; puro ſimillimã efficit: alter hydromeli cõficit canarici colorẽ apprimè referẽs: & interea dum hoſpites de meraciſſimo propinant, ipſi de fictitio reſpõdẽt audaciſſimè, itaq; hero fecêre ſatis, & egregij potatoris nomen ſibi comparârunt. Sed

Rara auis in terris nigroq́ʒ ſimillima cygno, quotuſquiſque eſt, qui illud aquæ connubium admittat: quin potius iam nonnulli temulentorum anteſignani neſcio quibus veſtigijs in illius mixturæ notitiam deueniunt, & ſi dilutum deprehendant, vociferantur, peierant, hoſpitum perfidiam execrantur.

Cumq́ue cunctis pruriret animus, magnaq́ue cupiditas inceſſeret hęc myſteria cognoſcendi, adiecit Medicus, experimento ſit pomum ſylueſtre, aut pyrum aut locuſtam aut cicadam cyatho immergere, & ſi quodlibet illorum ſupernatet, purum eſſe cogita, ſi imum petat, eſſe dilutum. Alterum erit arundinem vel ligni fruſtum vel fœni quidpiam, vel palmitem oleo imbuere, quo abſterſo, vino intinges, & quàm citiſsimè prodes fuiſſe adulteratum, ſi guttæ aqueæ illis adhæreſcant. Præterea merum, de cuius ſinceritate inciderit dubitatio, in teſtam recentiorem è loco editiore ſuſpenſam infundito non aqua ſic latere poterit, quin extus ſenſimq́; è vaſe ſtillet. Calx etiam mero indita vel diſſoluetur, ſi mixtum ſit; vel ſi putum magis conſtipabitur, & indureſcet. Poſtremo facilè arguetur aqua, ſi in oleum ebulliens illud inieceris, tum enim acrius bullæ crepitantes, & quaſi ſuæ hoſti obſtrepentes, inſurgent. Ecce quod hominum excogitauit ſolertia: ſed ea non contenti ebrioſi noſtri, aliam inſuper comminiſcuntur: liquatum allumen in

cados

ſados inſtillant; orificioq; ſuperiori ſpongia oleo inſigniter perluta obturato identidem reuoluunt, donec tandem aqua omnis exprimatur.

CAPVT V.

1 *In eos, qui vomunt, vt ſeſe iterum expleant, & quàm noxiæ ſint vomitiones iſtæ.*

2 *Remedia ad ebrietatem fugandam.*

3 *Falſa ebriorum remedia qui temulentiam aliam aliâ expellunt.*

4 *Errant etiam, qui purgationibus & clyſterÿs ad id vtuntur.*

MEDICVS. Conquirunt alij ex officina ſpiritus ſancti, atq; etiam complurium medicorum id remedij: *ſi coactus fueris*, ait Eccleſiaſticus, *in edendo multum* (idem in c. 31. v. 35. bibendo conijce) *ſurge è medio, euome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem*: & ſane ſalutiferum eſt, & forſan laudabile, ſi ęquè laudabili exitu clauderetur; pręſtat enĩ ad huuſmodi vomitionẽ quãuis indecorã cõfugere, quã merũ in ſtomacho ſepultum aſſeruando permittere, vt expirationes eius ac fumi in cerebrum inhalent, & rationis vſum diſperdant. Non potuit illa conſuetudo;

tudo quod in finem iniquiſsimum collineet Plinij calculo comprobari: *Videas*, inquit *anhelos ingentia vaſa corripe. e, velut ad oſtentationem virium, ac plenè infundere, vt ſtatim euomant, rurſuſq́ hauriunt, idq́ iterum tertioq́ tanquam ad perdenda vina geniti, & tanquam illa effundi non poſſint niſi per humanum corpus: bibunt vt vomant, vomũt vt bibãt.* Quid in rerũ natura immoderatius, quid à recto deuium magis? Non illa cibi potuſque rationes ſic inſtituit, vt iſtorũ comeſſatorũ more è viſcerib9 quaſi hoſpitij iure fœdato proiectarentur, ſed vt animalis corpori adhæreſcerent, & quaſi vnum cum ipſo fierent. Videntur mihi ſecum tacitè quodammodo diſceptare an ingerendo, an egerendo ſibi ſint maiorem voluptatẽ procreaturi: at ſubit à nouâ ſarcinâ ventriculo ſuperaddita faſtidioſam ſatietatem ingenerari; ergo fixum eſt identidem eſſe deonerandum, vt ſic nunquam deſint gulæ ſuæ libidinis irritamenta.

Quàm proterua, quàm maleſana hęc cupiditas? Quæ bellua ita ſe vnquam extra natiui appetitus alueum effudit? nouit illa probius valetudini ſuę conſulere, & ingentia, quæ ipſi ſubeunt incommoda declinare. Vomitiones illæ ſi frequentiores mirum in modum nec minus quàm medicæ purgationes compagem corporis interiorem concutiunt & exulcerãt, caninam quandam famem cient ac inſaturabilẽ, quę nouo ſemper comeatui inhiat, neq;

ad modum appetentiæ naturalis, quæ pro neceſsitatis ſuæ modulo acquieſcit, & plurimū recreatur, ſed voluptatis irrequietę explendę gratia: concedamus aliquam ineſſe titillationem, ſed mancam, ſed abortiuam, ſed ſemper cum aliqua pulſus incitatione, cum oppilationibus, torminibus, cum alui eluuionū turba coniunctam. Attamen ſi quando per imprudentiam, aut coactè plus ęquo biberit volueritq; expellere quod ventriculi olla nequaquam aut ægrè coqueret, id quàm ſuauiſsimè peragat: non pharmacis tricisque ſimilibus, quæ internam familiam peruertunt, vtendo: quemadmodum enim lintea, quæ ſapone, cineribus lixiuioue emundari ſolent, citius teruntur, quàm quæ fontana ſolummodo eluuntur: haud ſecus vomitiones illæ medicamentis excitæ magis noxiæ ſunt magiſque corporis habitudinem deprauant.

Verùm (vt ad alterum è propoſitis deſcendat oratio) fumis præſertim eſt medendū, quos in verticem ebrietas expirat. Vultis quod eos extenuet, expellatue? Conſtantinus, cuius modò meminimus, aiebat, ſolui temulentiam, vel aceti potu ſuperfuſo, vel placẽtarū mellitarū, braſsicarū, aut liborum eſu: aſt ego pomis ſucci plenis, aureis, Heſperijs, Perſicis, cerafis, cornis, omphacio, & ſimilibus quæ refrigerandi & mordicandi facultate pollent, non ſolùm temulentiam

ſoluerem

ſoluerem, at etiam grauedinem capitis, omneſque pridianæ crapulæ reliquias profligarem. Cópertum habeo, viri nobiles, poſtrema hæc antidota principibus, ductoribus, præſidibus, magiſtratibus, viris conſilijs à Iudicibus, Medicis, Aduocatis, & huiuſmodi, qui nonniſi cum proximorum offendiculo, magnoq́ue negotiorum diſpendio ſe mollibus Lyæi laqueis irretiri patiuntur, vel plurimum conducere: namq́ue rationis vſum in promptu reuehet, & ſi quid moræ impatiens neceſſariam viri induſtriam vrgeat, actutum dabunt expediri.

Noui noui alia duo remedia ab ebrioſis, non tam ad tollendam, quàm ad confirmãdam temulentiam inſtituta: medicamentum è pilo belluæ, à qua demorſi fuerint, ſuadent eſſe conficiendum. 1. vinum vino expellendum, ebrietatem alia ebrietate ſubmergendam. Itaque etſi in ſtomacho cruditates, in capite grauedinem aut vertiginem, in pectore nauſeabundam ſatietatem perſentiſcãt: nihilominus pocula auidius, quàm prius arripiunt, corpus improbè defatigatum, & ad ſobrietatem inclinans ad comeſſatorum ſocietatem trahunt ſuo freti adagio:

Cuius dens nocuit, ſit medicina pilus.

Bœotic⁹ plane & inſanus error, ab omni arte medica, à natura, à ratione abhorrens vbi de communi victu quidpiam eſſet detrahendũ, vini potus pro tempore ſubducendus: ecce

contra

contra iteratus vi ſua acriore efficit, vt tormina à priore crapula excitata augeantur, & recrudeſcant, atque etiam læſa inteſtina exulcerentur magis Quanto melius commodaret quidpiam refrigeratorium, minimeque pugnax humor, nec vino ſimilis, quod in ventriculo tumultuatur, ægritudinis exordia promouet, & in præter ſolitum male affecto corpori pituitam commouet, choleram, ſanguinem, cunctaque peruertit.

Errant etiam qui purgationibus, catapotijs, clyſterijs, & huiuſmodi machinis farciminum expultricibus vtuntur: veterana ſcilicet voluptatum præſidia emittunt, vt noua accerſant, nauarchos æmulantes, qui credunt onerarias ſuas nunquam ſufficienti mercium pondere granatas, & ſentinam continuò refluam exhauriunt.

(.?.)

CAPVT VI.

1 *Medicamentis niſi magna vigeat neceſsitas non vtendum.*
2 *Medicina ars incerta.*
3 *In medicos qui ſua præſcribunt leuiter explorato ægri morbo*
4 *De fraudibus iniquorum Pharmacopœorum.*
5 *Medicũ oportet ægro rectam victus normam præſcribere.*

ET quonã(ita proſecutus dicitur Medicus)me tã benignè dicentà auditis (viri nobilisſimi) retegam vobis quidpiam in Medicorum academijs reconditisſimum, quodq; oportet,ni velint mirum languorem crumenas ſuas laceſſere, à vulgi ſenſu eſſe remotisſimum. Nulla,mihi credite, niſi magna vrgeat neceſsitas, vobis cum medicamentis familiaritas intercedat: procul à familijs veſtris medicamenta, procul à liberis, procul à famulis. Neſcitis quod malum pharmaca illa relaxãtia,aluo,inteſtinis,& natiuo vigori cudãt. Feces corporis& õnia ſuperuacanea expellere ſatagitis,attamẽ nouus peior priore accedit cumulꝰ. Neſcitis purgationes illas, quę ebrioſis& comeſſatoribꝰ pręſcribũtur

tur (quod ijs acrioribus opus ſit) non ſine virulenta aliqua mixtura coaptari, quamuis illa pharmacorum aliorum conſortio mitigetur ac corrigatur.

Quanto conſultius ſibi illi ſtudent, qui ſtomachum profuſis compotationibus deprauatum auſteriore inediâ releuāt ac reſarciunt, quàm parabile illud remedium, quàm conducibile. Sed quandoq; pertinax malum relaxamentis decet protrudere: ne tum è veſtigio ad officinas conuola: non deſunt herbulæ in horto, quæ relaxandi munus ſuauiſſimè obibunt: & ſi adhuc aluus obcaluerit, ſeueriorem abſtinentiam aut ſaltem clyſteria iſtis naturæ tormentis præoptato. Adſtipulatur mihi, cui ſæculum noſtrum primas tribuit Fernelius: *Nulla*, inquit, *medicamentis cum corporis partibus affinitas intercedit, imò contra odio penitus inſito tacitiſq; diſcordijs plurimum inter ſe diſsident natura prorſus infenſa*, & ſtomacho, qui primus eorum violentiam perſentiſcit. At videte quo loco ea reponat libro ſecundo de abditis rerum cauſis diſſerens: virus inter & alimenta vult medium tenere: quod neque vt hæc adiuuentur corpori: neq; omnino illud peruertant, vti virus: impensè tamen noceant, ſi nihil operentur ac repurgent.

Defunctio & humor.

L. 3. Methodi med. c. 14.

Præterea tutumne ſit inteſtinam ſuam familiam eorum fidei & curæ committere, qui ſolum arte incerta & *coniecturali* præſtare dicuntur? quibus ille poëta certiorem multo pecudibus medelam tribuens ſic illudit:

L. de cur. per ſang. miſſ.

Omnia certa canit medicorum pagina, ad ægrum
Vt ventum eſt, certi nil minus eſſe poteſt.

Nititur quidem ſuis axiomatis, theorematiſque ratis ac firmiſsimis: at penitiſsimos illos receſſus ſtomachi penetrare poſſe, ancipites dijudicare exitus, vix datur humanis ingenijs: ingenuè fatetur Galenus diuinare, & ſcitè conijcere præclariſsima eſſe medicæ artis monumenta: nouit probè male affecto ſtomacho medicinam propinandam, quæ vel choleram, vel melancholiam vel pituitam ſoluat ac repurget, ſed *quantitas*, ait Galenus, *nec dici, nec ſcribi, nec omnino percipi poteſt.*

L. 3. Ther. metho. c. 3.

Si tam breuibus cancellis medicorum experientiſsimorum ſcientia definiatur: quæ nobis de imperitis, & qui academias ſolùm pede vix animo frequentarunt, erit exiſtimatio? perpendant illi quàm prouinciam cõfidentiſsimè ſuſceperunt, non perfunctoriè eſſe obeundam, nôrint morborum originem abditiſsimam, & exteriora indicia ſæpiſsimè fallere: caueant *quid pro quo* præſcribere frigida pro calidis ſufficiendo, ſanguinem, cuius forſan inopia laborat æger, prodigendo, lautitiam indulgendo, vbi inedia quadraret.

Bone Deus, quàm accuratè, quàm lynceo

oculo explorandus ægri morbus, quàm meditatè tempus expendendum, ætas, indoles, corporis habitudo, ſigna externa prius quam ſanum feratur iudicium, hancq; probatiſsimam Ferneli mẽtem aſſequantur: *Si obſcurior, inquit, morbi ſpecies nondum tibi cognita perſpectaq; eſt, huic ne properes remedia adhibere, ſed rem totam naturæ committo. Nam proba viuendi ratione adiuta & innixa, aut morborum profligabit, aut patefaciet, & foras aperiet. Incerta quippe medicatio & irrita non ſine diſpendio decernitur. Si quid forte experiri cogeris, leue id eſto, ne fiat in re ancipiti iactura grauis, hoc enim eſt, vt aiunt, ludere in corio alieno.* L. 1. meth. med. c. 3.

Verùm faciamus penes te eſſe medicos numeris omnibus abſolutos, qualeſq; depingit ille vates:

Gens quæ Phœbæis placet irradiata medelis,
Sed mage diuino tacta timore placet.
Gens quæ tela necis, peſtiſq; venena retundit,
Molis & humanæ eſt facta ſecunda manus.
Quæ ni corporeis mentem religaret habenis,
Illa diu comitem deſeruiſſe volet.

Faciamus, inquam, tales eſſe Medicos: quis Pharmacopæorum fidei (probos excipio) ſe totum audiat committere? quis certò pharmacorum mixturam omnino ſalutarem aſſeueret? ſint illa forſan annoſa, euanida, deprauata, quam porrò medelam conferent? cedo ipſos medicamentorum ignauiam acuere aliquot granis diagredij, antimonij vel colocynthidos,

thidos,quę quidem prorītant vim expultricē ad prouidè humores quâ vtiles, quâ inutiles egerendos, verùm ad mali radicem, non pertingūt quam aliàs genuiua medicina extirpaſſet. Non eſt quod hîc ſugillem eos, qui ſua pharmaca adulterant, paluſtre àcorum, fictitiumq́; balſamum &c. propinant: magiſtratus eſt huiuſmodi luſtratis officinis ſōtes plectere, nec ſinere impunè ſuorum conciuiū ſanctitatem ludificari.

Non potuit hic Princeps, quin incredibile gaudium teſtificaretur ſibi ex hoc Medici cōſilio acceſsiſſe: ſiquidem anteactam vitam tot medicamentis fatigarat: iam verò longè faciliorem valetudinis fouendæ rationem affulſiſſe lætabatur.

Quod aſſero, ratum confidenter habe Prīceps nobiliſsime (ita Medicus) tanquam aliquid artis medicæ rationibus congruentiſsimum, cuius pars princeps θεραπευτικὴ nūcupata tres quidem partes complectitur, ſed primam, quæ διαιτητικὴ dicitur & curandis morbis inediam pręſtituit, atq; etiam exercitijs, ſomno, vigilijs modum ponit, veluti ſinceriſsimam ſanitatis cuſtodem proponit, ſine qua reliquæ φαρμακευτικὴ & χειρουργικὴ vix vnquam felices exitus conſequantur. Sit mihi teſtis ampliſsimus Hippocrates, ſit Galenus, qui modicum errorē in ratione victus morbis acutis præſcribenda admiſſū ſæpenumero damni irreparabilis, & necis cauſam eſſe

aſſerunt.

runt. Interea medici noſtri victus regimen in poſtremis habentes longa *Recipe* exarant aut potius *Decipe* è neſcio quot miſcellaneis conflatum, quæ ex oris remotiſsimis accerſiuerint, & virtute pollere quanto maximá deprædicant: iſtos Pliniano ludibrio exponamus: *Poſtea*, inquit, *fraudes hominum & ingeniorum captura officinas inuenêre iſtas, in quibus ſua cuiq; homini venalis præmittitur vita ſtatim compoſitiones & miſturæ inexplicabiles decantantur, Arabia atq; India in medio æſtimantur, vlceriq; paruo medicina è rubro mari importatur, cum remedia vera, pauperrimus quiſq; cœnet.* L. 24. c. 1.
Ecce vt fugienda cenſet illa, cùm optima in ægris, ſyluis, pratis, viridarijs minimo labore, non aureo pondere comparentur.

Ita Medicus, qui longam dicendi moram cauſatus, & aliquod affectæ valetudinis incōmodum, ſibi facultatem riuos claudendi petijt: cui haud grauatè annuit Princeps: innuitque Hiſtorico, vt hiſce remedijs coronidem imponeret

CAPVT VII.

1 *Muſica & vini calorem & bibendi cupiditatem ſuo delinimento compeſcit.*

2 *Prodeſt item hedera & corollæ florum circumplexa capiti.*

3 *Adagium eſt ter bibe vel quinquies, non quater, quid hoc?*

4 *Inuitare in orbem magnis pateris ad ſotericos hauſtus n:os olim in cõuiuijs.*

5 *Expenditur & damnatur.*

HISTORICVS. Dûm reputo, viri nobiles, collegas meos, quos iã ſumma attentione veſtra decoraſtis multa ab inſtituto & profeſsione mea fuiſſe mutuatos: gaudeo in hoc eodem campo breuiorem mihi curſum eſſe conficiendum: gaudeo à mea facultate tantis Doctoribus locupletem materiam, & quaſi inſignes phaleras potuiſſe acquiri. Spicilegium ſolummodo agendum mihi,

Meſſuerint illi ſegetes, & opima vireta,
Diſsita ne pereat ſpica legenda mihi.

Ecquod remedium apud Hiſtoricos meos reſdu-

ſiduum erit ?illud ſcilicet Plutarchi, qui virtutem quanto maximam muſicæ tribuit, tũ ad recreandos conuiuarum animos, tum ad vini irritamenta, edendique libidinem compeſcendam. Nec ſolùm ad modulorum iſtorum delinimenta attendit animum Ariſtoxenus, dum etiam fumeas vini caligines diſcutere poſſe, ceſpitantem ebriorum gradum firmare, corpus denique vniuerſum æquabili ſuæ temperiei reddere aſſeruit. Sed cur toties in priſcorum poëtarum verſibus hederam ſerpere, & velut quidpiam Baccho ſacrũ toties decantari videmus? vti à Tibullo:

Candide Liber ades, ſic ſit tibi myſtica vitis,
Sic hederâ ſemper tempora vincta feras.

Et ab Ouidio Faſtor. l. 1.

Feſta corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
Tertia quæ ſolito tempore bruma refert.

Et l. 1. Triſtium eleg. 6.

Deme meis hederas bacchia ſerta comis.

Tertio Faſtorum nonnullã rationem innuit:

Cur hedera hæc cincta eſt? hedera eſt gratiſsima Baccho,
Hoc quoque cur ita ſit dicere nulla mora eſt.
Myſiadas nymphas puerum quærente nouerca
Hanc frondem cunis oppoſuiſſe ferunt.

Aſt etiã vates hederâ ſępius dicuntur redimiti, quid cauſę cur Diuus ille in ſerti ſui communionem eos venire voluerit? ſiquidẽ Virgilius Ecloga 7.

Paſtores hederâ creſcentem ornate poetam,

——*Frondenti tempora ramo*
Implicat.
Neceſſitis erat ſibimetipſis corollas imponere, ſed etiam cymbijs, crateribus addebantur, vti idem. lib. 1. Aeneid. canit.
Crateras magnos ſtatuunt & vina coronant.
Et l. 3.
Dum pater Anchiſes magnum cratera corona
Induit, impleuitque mero, Diuoſque vocauit
Stans celſa in puppi.
Et Tibullus:
Aut Veſta ſacris tendant vmbracula ſertis
Vincta coronatus ſtabit & ipſe calix.
Argutè ab Athenæo animaduerſum eſt conuiuas in ſympoſijs ſuis laurea ſerta vertici aptare ſolitos; tum vt mero vaporans caput ſiccarent, tum vt à ſobriorum naribus olidum quidpiam, quod è nimis ſaturo ventre expirare ſolet arcerent. Hoc negotium Martialis ſibi forſan haud inuſitatũ acuto ſimul & facęto explicat epigrammate:
Fœtere multo Mirtale ſolet vino,
Sed fallat vt nos, folia deuorat lauri,
Merumque caute fronde non aqua miſcet.
Hanc tu rubentem prominentibus venis
Venire quoties ante videris contra
Dicas licebit. Mirtale bibit laurum.

Non incaſſum profecto in huiuſmodi plãis & floribus præſidium aliquod antiquitas poſuit. Nam cum merum caput laceſſendo

do,totam compagem quandoq; reſoluendo, neruorum, ac ſenſuum organa præpediendo maximas homini moleſtias creet, efflatur quiddam è floribus illis, quod actutum malo medeatur: quippè vel caput aduerſus ebrietatē obfirmāt; vel ſi calidi, poros reſerātes fumis ianuam faciūt: ſi frigidi ſed remiſsius, læui ſuo attactu eoſdem expellunt, vti ſe probant ſerta è roſis & violis; morbidorum vertici ad leuiendos dolores applicita.

Parcite ſi ab artis medicę viridarijs quidpiam delibauero: non minus illa Hiſtoricum prolectat, quàm, vti vobis videre licuit, humaniora medicum non dicam, me per eandem, vt aiunt, lineam ſerram ducere videar, ſingulare aquæ ad vini ſpiritus retundendos ineſſe præſidium. Dicam tamē olim Ethnicis binas Ioui nutrices & alumnas affinxiſſe, Iden & Adraſtiam, Iunoni vnam ſcilicet Euboeam, Apollini ſimiliter duas Alethiam & Corynthaliam: Baccho verò innumeras: cum à plurimarum nympharum vberibus eum perpetuò pendere ſit neceſſe; quo ſapienter innuerunt calicem longè copioſius aqua, quàm vino imbuendum. Audiere, non dubito, ebrioſi aliquando illud adagium:

Ter bibe vel quinquies, & non quater.

Et prauè intellectum ſuæ potandi libidini benignè adoptârunt: audiant item Plutarchum

chum genuinum ſenſum ex ipſa antiquitate eruentem: duabus vini portionibus tres aqueas admiſce, & ita quinque bibes: item duabus aquæ menſuris tertiam vini adhibe, & ſic cõgruenter adagio ter bibere diceris. Ecce quãta olim in conuiuijs aquæ dignitas effloreſcebat: quæ vtinam noſtras menſas paulò frequentius reuiſeret, non tot in humanum genus mala graſſarentur, non homicidia, non raptus, non adulteria, non inceſtus, non ſecretorum manifeſtatio, & ſimiles impotentis animi furiæ baccharentur: quæ profectò ſincera iudicij lance expenſa ſufficere deberent ad vitium hoc ſtirpitus ex humanis euellendum. Hæc meditatus Venuſinus poëta ſibi illud proponit euitandum:

At ne quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata, monet Sithonijs non leuis Euius,
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum,
Diſcernant auidi. Non ego te candide Baſſareu
Inuitum quatiam, nec varijs obſita frondibus
Sub Diuum rapiam ſæua tene cum Berecynthio
Cornu tympana: qui ſubſequitur cæcus amor ſui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem:
Arcanique fides prodiga pellucidior vitro.

Et alijs iſtis verſibus, quid niſi ſtultitiæ, & contentionum parentem facit temulentiam?

Qui

quaſi totidem votis propinabatur: id apprimè notum Martiali:

Næuia ſex cyathis, ſeptem Iuſtina bibatur,
Quinque Lycæa, Lyde quattuor, Ida tribus.

Prô quales nugæ, prô qualia temulentiæ irritamenta! Verum vt intemperantiam ſpecioſo aliquo velo tegerent, fingebant pateram non tam vino impleri, quã votis, & congratulationibus, quibus munera dignitateſq; nouæ familiaribus accedentes quodãmodo fauſtarentur. Eò ſpectãt Horatij Lyrica l. 3. ode 19.

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ
Da puer auguris
Murenæ &c.

Labyrinthus ſanè verborum difficilis, & intricatus, è quo ſe ſcholæ noſtræ expediant. Ad Romanos tranſeo, qui votiuis iſtis calicibus, annorum decades annumerabant, teſte Ouidio l. 3. Faſtor.

Sole tamen vinoque calent, annoſque precantur,
Quot ſumunt cyathos, ad numeroſque bibũt,
Inuenies illic qui Neſtoris ebibat annos:
Quæ ſit per calices facta Sibylla ſuos.

Quid intemperantia effrœnatius? Quid impotentius? quò longius prouehitur, ò maiorem ſuæ proteruiæ, atque inſolentiæ campũ apertum inuenit. Illius autem conſuetudinis apud Græcos & Romanos vſitatiſsimę veſtigijs nõ modò ſęculum hoc noſtrũ inhęſiſſe credamus, de ſuo etiam conqueritur Ambroſius,

ſius. Quid autem, ait, *obteſtationes potantium lo-quar? quid memorem ſacramenta, quæ violare ne-fas arbitratur? bibamus*, inquiunt, *pro ſalute Im-peratoris, & qui non biberit ſit reus in deuotione: videtur enim non amare Imperatorem, qui pro eius ſalute non biberit. Pia deuotionis obſequium. Biba-mus pro ſalute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum ſanitate, & hæc vota ad Deum perue-nire iudicant. O ſtultitia hominum qui ebrietatem ſacrificium putant.* En habent opulentiorum, potentiorumque menſæ, quo de ſui in-ſtituti antiquitate, non verò bonitate glori-entur, habent etiam quo crimen ſuum maio-res quàm illi calices euacuãdo adauctum, ge-minatumque deteſtentur.

Procul, procul à conuiuijs eſtote Ethnicæ conſuetudines, procul perfidæ ebrietatis il-lecebræ. Neſcio quibus cautionibus, quo faſ-cino nobis palbum obtendat Dæmon, vt ſic volentes lubenteſque in interitum ruamus voluntariũ, vt ſic liquidiſsimas æternę beati-tudinis voluptates liquidiore aliqua ſorbiti-uncula commutare non pigeat, & alteri ſote-ricos hauſtus immodicè propinando (ad quẽ tamen ne hilum ſanitatis perueniat) corpo-ris & animi ſalutem in euidentiſsimum diſ-crimen adducamus. Non ingenioſiores ſcili-cet technas perduellis ille humano generi ſtruere, nec aptiori inuitamento innumeros ad ebrietatem pellicere potuiſſet. Non neſci-us eſt potum ad ſitim explendam eſſe inſti-

tutum, eaque expleta eſſe ſuperuacaneum. Quamobrem ſuos comeſſatores & Bacchi adminiſtros ad rationes, quibus à natura præſtituti limites præterirentur, excogitandas inſtigauit; & hæc eſt potiſsima vt ſeſe mutuo ad maiores calices hauriendos prouocent atque irritent: & qui renuat, ei infamiæ nota inuratur; qui obſecundet, omnium plauſu extollatur.

Cùm verò nulla amplius perdendi vini occaſio ſegeſque ſuppetere videretur, acceſſit alia, vt ſoteria in orbem in gratiam Principum, dominorum, amicorum ducerentur, imo in infinitum vnoquoque noua & noua ſoteria ſemper fingente ducerentur, vt etiam ſol exoriens huic peſtifero negotio vacantes reperiret. Qua in re ſumma mali eſt, ea ementitæ honeſtatis ſpecie detineri mentem vt animæ ſalus in poſtremis habeatur, malintque æternæ beatitati tanto diuini ſanguinis pretio comparatæ nuntium remittere: malint, inquam, ſeſe in mortis ſecundæ diſcrimen conijcere, obijcereque *ſtagno ignis & ardentis ſulphuris*, quàm à ſolitâ compotorum viâ vel minimum deflectere, quàm æternum damnandis ſe non perſimiles exhibere. Ea ſunt hodierna tempora, ij mores deprauatiſſimi, ſic malo lubentes adhæreſcimus, ſic ſua cuique miſeria iucundiſsimus fit ludus. Hæc videmus, hæc lugemus: Sed quid? nullane malo deſperatiſsimo medela? nulla certè.

in humanis. Diuinam igitur clementiam eſi flagitemus & obteſtemur, vt per extremam illam ſitim, quâ moribundus exarſit, per fel & acetum, quo exſuccam linguam madefecit huic impunitati & licentiæ frænos ponere, ebrioſorum inſolentiam coercere, ebrietatemq; ipſam è mundo tollere dignetur. Vt tandem aurea refloreſcat ſobrietas, modeſtia & frugalitas recreentur, &, vt cum Eccleſia loquar, eo duce ac vectore *ſic tranſeamus per bona temporalia, vt non amittamus æterna.* Hic pius fuit vltimi congreſſus epilogus: cumque iam vacationum dies poſtremus in veſperam inclinaret, publicis illis profeſſoribus ad Academica ſua regredi neceſſû fuit, vt poſtera luce ex laudabili maiorum inſtituto, nec non ex præſcripto Concilij Tridentini fidei profeſſionem, ſimulque aliud inirent iuramentum. Dimiſit eos Princeps perhumaniter quidem, at non ſine magna indolentis animi ſignificatione, quod cerneret palatium ſuum tantorum virorum ornamento denudari.

ANIMADVERSIO IN ISTOS ſex Pomeridianos congreſſus, ſeu Dictorum ſumma ad hoc vitium diſſuadendum.

CVM attentius reputo Catonem dicere ſolitum rē perdifficilē, & fortè ſuperuacaneā ab eo ſuſcipi, qui rationibus aduerſus ven-

ventrem(qui teſte Seneca, *præcepta non audit, poſcit, appellat*)pugnare velit:non poſſum, ne omnes mei conatus irriti ceciderint, neue hi ſapientiſsimi ſeptem viri littora & cautes pulſauerint, non ſubuereri. Verum me recreat, & ſolatur Catonem ipſum de rebus ad vitę cõſeruationem neceſſarijs intelligi, & famem ſitimque non ratione, ſed expletione eiuſdem Senecę teſtimonio poſſe cõpeſci: *Nõ eſt autem*, ait, *venter moleſtus creditor, paruo dimittitur, ſi modo das illi quod debes, non quod potes.* Quare in ſpem venio fore, vt quicunque ſolidis hiſce rationibus, argumentis, diſceptationibus, quę nihil niſi ſuperflua reſecando, parabilem victum ac neceſſarium liberaliter conceſsère, aures aperuerit, intelligat nil ſalutare & efficax, quod ad vinolentiæ odium inducere, conducereq; potuiſſet ab illo ſeptenario collegio fuiſſe prætermiſſum. Viderit, non dubito, quas pœnas, quã horrenda ſupplicia Deus Opt. Max. ebrioſis comminetur: viderit quã acrẽ cũ js dimicationem ſuſcipiãt SS. Patres, quã inuſitato ardore incẽſi quaſi è quadripartitis mũdi regionibus ſtylum in eos exacuentes, aut potius fulmina eiaculantes, nõ dubitent bruta animãtia anteponẽdo porcorũ ijs, aſinorum pecorũque ſimiliũ inſignia & probe naturam affingere. Profectò tu quicunque hæc legis, ſi tibi maſculum quidpiam, ſi mẽs non bruto bruta magis, ſi generoſit tis vel mica inſit, qua aure, quo animo

haſce iuſtiſsimas querelas & obiurgationes potes excipere?elephantiacam tibi cutem eſſe oportet,ſi doctiſsimorum ſanctiſsimorumq; calamorum aculeos minimè perſentiſcis, ſi leges ſacras,ciuiles, ſi concilia tum Generalia tum Prouincialia,ſi Pontifices,Imperatores,Reges,Reſp.bene conſtitutas,mente vnanimi in vnius vitij exitium conſpirantes,pœnasque acerbiſsimas intentantes aſpernaris. Adhuc credo auribus inſtrepunt exitus abominandi,quos ſubiere compotores tui, dum vitæ perditiſsimæ ac diſſolutiſsimæ per æqua ſupplicia reſponderunt.

Verùm ſi patriæ amore tangeris,non defuere tuis oculis,mala ſanguineis etiam lacrymis comploranda,quæ ſolet temulentia plenis plauſtris in Reſp.inuehere,dùm per innumeras cædes ſuis illas adminiſtratoribus,ſuis nobilibus,militibus ciuilibus ,mercatoribus artificibuſque denudat,& è frequentiſſimis,emporijs vaſtiſsimas ſolitudines efficit; dum æraria exhaurit,dum ſubditos eneruatis corporis , atque animi viribus effœminatis ad honeſtiſsima quæque munia obeunda inutiles reddit, dum denique ſuis incendijs inſanas ædificiorum moles,coaceruatas longo tempore opes,multorumque annorum ſudorem impiè prodigit & abſumit.Heu quicunque talis es, quā procul te cernimus ab ijs animis abeſſe, quos olim nec iniuriā oſtētabāt egregij Reip. vindices ac

dices ac defenſores, quibus fuit *dulce & decorum pro patria mori*, ſanguinem illi ſuum pro ciuium ſalute, pro penatibus atque focis lubentiſsimè profuderunt: & ecce quam diuerſæ tuæ rationes tuaq; ſtudia: nimios potus in illas inſaturabiles fauces transfundendo, patriam, quæ oculis deberet eſſe charior, eò infœlicitatis ac ærũnarũ adducis, vt vix vlla humana prudentia induſtriaque ad meliora poſsit reuocari: & cyathorum aliquot ductus libidine eam, quæ te primo ſinu gremioque blandiſsimo complexa eſt, quæ tibi hos artus, hanc vitam educationemque donauit, perdere ac peſſundare non erubeſcis. Pudeat ſaltem à ſanctiſsimo virtutum omnium, quas moralis philoſophia tantopere quaſi diuino numine afflatas reueretur, explodi contubernio: nullam illa prorſus in eo, qui omnis agendi rationis inconſideratè, & præcipitanter arripit, agnoſcit prudentiam: nullam iuſtitiam ei adhærere cenſet, qui omnia iura cõtemerat, qui vxoris ac liberorum bona abligurit, conſtuprationes obſcœniſsimas, ac violentiſsimas molitur, æs alienum minimè diſſoluit, ſed in alienum thorum impudẽtiſsimè graſſatur. Noli, noli de fortitudine magis, quàm de alijs potuiſti, gloriari, nihil ébrio timidius, nihil mollius, nihil effœminatius: ab omnibus, quin ab vmbra ſua ſibi metuit periculũ. Tẽperãtię verò nomẽ ipsũ exe-

craris,omniumq; inimic.ſsimam & capitaliſsimam ducis. Prô quale portentum es, vir ebrioſe,quid virũ dico? penitus ea virtute cares,quâ brutis animantibus poſſes antecellere? tene ſupparem?imo dicã longè inferiorem,cùm in ijs micantiora omniũ iſtarũ virtutũ veſtigia eluceſcãt. Hominis ergo titulos nomenque deſere,ſi ſolũ laruã geris,vocitêre bellua,vocitere porcus,vocitêre lupus: eorũ tibi exuuias accinge,te pilis arma,ſquammas indue,ni tãdem velis,quod hominis eſt proprium virtutem quaſi poſtliminio accerſere.

Si tam tibi cordi eſſet bona corporis habitudo,quãMedico peroranti fuit,nõ ita cõcinniſsimam illam cerebri temperiem fumis caliginoſis peruerteres,non ita flocci penderes prẹclara ingenij iudicijque lumina in hebetudinẽ ac inſaniã verti,non patereris memoriã ad res humanas adminiſtrandas perneceſſariã deteri,& ad rerum imagines excipiẽdas marmoris inſtar obdureſcere,nõ deniq; animum ad omnem iracundiã,indignationes,furores, & ad ea,quẹ poſtea nullis lacrymis poſsũt expiari amãdares. Quis ẹgritudinum myriadas, quæ ebriorum corpora immaniſsimè diſcruciant poſsit rẹcenſere? Quis non aculeatiſsimos ipſorum dolorum ſenſus exhorreſcat? & tamẽ hẹc lubens videnſq; accerſis. Vnde tibi hoſtis es ita capitalis? vnde ita proprio bono ac ſaluti infenſus es,ac immiſericors,vt Tyrannorum implacabilium more in mollem

carnem

carnem deſæuias?non illis tantæ furiæ, tanta rabies,non tam dira vincula, ſtimuli, enſes,quæ necem quidem adferunt,at momentaneam,longeq; morte illa quotidiana,quam podagra, calculus, febriſque æſtuantiſsima creant,tolerabiliorem.Quanti porro faciendum eſt illud quinque ſenſuum ſodalitium, ac præſertim oculus,cuius lumen amicíſsimũ eſt,& nõ minus paruo,quã Sol maiori mundo neceſſarium:attamen ab inſolenti illa eluuie demergitur. Quam verò aduerſetur ijs facultatibus,quę nutricando corpori & augendo famulãtur,quis dicat quãtũ deniq; illi,ſine qua matrimoniũ prope eſt ſuperuacaneũ,aut ſaltem moleſtiſsimũ?quippe dũ coniuges poſt longa vitę tędia ne ſui quidẽ ſcintillam poſthumam ſe relicturos animaduertunt,vel diſtrahuntur animi,vel amoris coniugale ſoluitur vinculũ,vel zelotypiæ facib' alteruter exardeſcit.Quid magis titillat,quid ſuauius,quàm patris nomine affici? quàm ſe in ſua imagine ſpirantem cernere? quàm nomen ſuum,proſapiã,res præclarè geſtas per huiuſmodi viuum monimentum æternitati conſecrare?quàm denique ſanctimoniæ ſuæ impreſſa veſtigia velut in altero ſe conſpicari?nullus pene eſt,qui non votis omnibus huiuſmodi *Benedictionibus dulcedinis repleri* exoptaret:nullus pene eſt,qui non luculenta facultatum ſuarum vi tãtum beneficiũ mercaretur.Et forſã hoc deſiderio flagras,
 exſti-

extimularis, & elangueſcis:& ecce in promptu medela præſtantiſsima nullo pretio niſi ſanitatis amore comparanda, frugalem & moderatiorem vitam excole, popinas fuge, & prouocatoria pocula, breuiq; geſtiens videbis te ſęcundum prolis innumeræ parentem.

Qui ciuitatibus, credo, præſides, regnis, prouincijs, demiratus es, tot vinolentorum inſolentijs& abſurditatibus &purpurã & togam ſenatoriam, & Reip. gubernacula defœdari: nec ſolùm in ipſis adminiſtratoribus labem reſidere, ſed hominum chyliadas eodem implicari naufragio. O Deus immortalis, qui tam vecordes nauarchos pateris, tam cœcos duces, tam veſanos aurigas, qui irato mari quid opponant ſunt neſcij, qui ratione profligata potius regendi, quàm regere poſſint, qui quadrigas illas Euangelicas diuini ſanguinis pretio inſignes pręcipites abire permittunt? Verùm ea in re non obſcurum animaduerto iuſtiſsimi furoris tui teſtimonium: tempus eſt à mortalibus flagitijs omnibus deditiſsimis malitiæ ſuæ pœnas repoſcendi, tẽpus eſt vt hæ diuinæ comminationes atq; oracula exitum ſortiantur, noſtrumque percellant verticem: *Dabo vobis Regem in furore meo*,qui vos negligat,diſperdat, qui Reip.nauim vndis & procellis licentiſsimè obijciat, qui ſe totum libidinibus & poculis addicendo diris illis à Salomone pronuntiatis quodammo-

quammodo deuoueat: *Va tibi terra, cuius Principes mane comedunt.*

Denique hoc vitium velut in breuiore tabella depinximus tanquam infame, portentoſum, homine generoſo & cordato indigniſsimum, tanquam prædonem immaniſsimũ, qui ſuos ſectatores omni authoritate, bonoq; nomine ſpoliet; ab honeſtorũ virorũ cõſortio excludat, omnium exponat ludibrio. Quos tu colores, quæ lineamenta natiua, magis ad prauum eius genium dignoſcendum exoptas? vis Inferorum fauces hiantes, & ad ebrios abſorbendos paratiſsimas? idipſum vidiſti quotieſcunque ſacræ paginæ diras ſuas imprecationes ac fulmina in eos contorsẽre, & morti æternum miſeros depaſcenti addixere: imò horribilia illa exempla te prope ad Inferos deduxerunt, commonſtraruntque funeſtos vitæ voluptuariæ exitus, inſolentię ac ebrietatis miſerandam cataſtrophen fercula delicioſiſsima in colubros verſa, vina in nitrum ac ſulphur, feſtiuas longaſque menſas in gemitus & ſtridores dentium ſempiternos. Quæ cùm ita ſint, quis mentem faſcinus diſtinet, vt tandem è fœdiſsimis latebris in lucem optatiſsimam non emergas? ſi bona valetudo, ſi latera Herculea, ſi tranquillitas animi arridet, ſi ingenium clarum, acutum, ſubtile decupis, ſi iudicium ſolidum & perſpicax, memoriam felicem ac tenacem, ſi omnium ſcientiarum capacem intellectum

ab ebrietatis repulſa ad ſobrietatis complexum te transferas neceſſe eſt. Itane malitiâ obcalluit animus, vt ſi totius vitæ rationes à ſtrictiſsimo Iudice in poſtremo illo agone exigendas conſideres, non emolliri poſſe videatur. Bone Deus! quâ niteris ancorâ, quam aram tunc arripies, qui vitam ad metanœę agrum excolendum gratis conceſſam omni libidinum generi, omnigenis comeſſationibus addixiſti, qui Sardanapalum, Epicuræum, Atheum perditiſsimis moribus induiſti. Cum ad tuorum poculorum calculos vocabere, quibus technis, quâ ſolertiâ ſubduces nequiſsima facinora in ijs perpetrata, rem familiarem dilapidatã, liberos ad ignominioſiſsimã mendicitatẽ redactos, vxorẽ, famulos, vicinos inhumaniter habitos, iniurias, periuria, impijſsimas imprecationes in cœlites Deumque ipſum euomitas?

Si publico munere functus es, quò aufugies miſer? quò ſecuritatis iacies ancoram? Quid ore impuriſsimo obgannies hæc obtrudenti, itane puſiones meos cariſsimos, quos ſalutari exemplo tibi paſcondos commiſerã, diſtortiſsimis tuis moribus deprauare non erubuiſti? itane dies noctesque inſõnes in popinis exigebas, cum ſerijs Reipublicę negotijs foret inuigilandum? quot clades forenſes tua culpa euenére? quot lites iam procurrentes cum ingenti litigatorum diſpendio fuerunt euerſæ? quoties male ſana iudicia mente ex

te ex

te ex heſterna crapula ceſpitante temerè pronuntiaſti? Ecquo verò claudat haſce comminationes niſi fulmineo illo D. Ioannis epiphonemate, *Ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt, ſed ignis & ſulphur & ſpiritus procellarum pars calicis eorum, ſed mors ſecunda, ſed ſtagnum ardens igne & ſulphure.* *Apocalyp.* Quapropter quæ te intẽperiæ, quæ te cupiditates agitant, vt vitio euidentiſsimam corpori & animæ perniciem molienti adeo tenaciter adhæreſcas? vt tantâ cum licentiâ, tantâ cum impudentiâ flagitia flagitijs cumulando diuinam proculces maieſtatem, ac ſi toties iteratæ eius comminationes ſolũmodo sõniũ eſſẽt ac ludibriũ. Quã, quæſo, vitam inſolentius duceres? quam maiorem diuinæ legis aſpernationem poſſes excogitare, ſi te nulla religionis, nulla rerum fidei cura tangeret? lætos dies ageres caſuum impendentium ſecurus & iam illud agis? *biberes ſicut aquam iniquitatem*, pergręcareris, debacchareris; & iam illud agis. Non magis vindicem eius manum formidares, quàm ſi cum trunco rem haberes, non magis fulmina quam rorem antelucanũ: & iam illud agis. O infeliciſsimum mortaliũ! ſi adhuc aliquis fidei ſuperat igniculus, vbi latitat? quin iam emicat, quin vteris in tanto rerum tuarum diſcrimine, vbi vel de vitâ vel de nece agitur ſempiternâ. Quin aures aperis ad potentiſsimam diuini Pneumatis vocem hauriendam, quâ te per vatem ſanctiſsimum

tiſsimum ex altiſsimo veterno excitaturus obteſtatur: *Expergiſcimini ebrij, & vlulate omnes, qui bibitis vinum, quoniam perijt ab ore veſtro. Expergiſcimini ebrij*, peſtiferæ lethargiæ vincula diſrumpite: cernite diuinæ iuſtitiæ romphæam vertici veſtro imminentem, iam iamque illapſuram, circumſtat Dæmonum caterua horribilis, ſuæ prędæ auidiſsimè inhiat, penſilis telę filum geſtit præſcindere, & interī indormiſcitis? nō metanoeæ arma, quibus tam præſentaneum malum à ceruicibus veſtris amoliamini, arripitis?

Quouſque tandem talpæ eritis præſentiſſimum exitium veſtrum non contuentes? Quouſq; chalybeū illud geretis pectus mordicantis conſcientiæ ſtimulos non percipientes? quouſque littora, nequaquam animum ad diuina eloquia, & hanc ſaluberrimam apoſtrophen attendentes. *Expergiſcimini ebrij*: expergiſcendi nonne tempus eſt, & temulentiæ nuntium vltimum remittendi. Si innumera, quæ vobis conſciuit damna expenderitis, digna eſt, quam implacabili odio perſequamini, digna quam diffracto fœdere repudietis, digna quam à veſtris finibus, penatibus, atque focis ablegetis. Quanto cum decore in eius locum ſobria frugaliſq; vita commigraret, qua iuſtum Dei furorem diuturnis comeſſationibus exulceratum lenire, & madentem adhuc crapulam ingenti dolore expiare poſſetis.

Exper-

Expergiſcimi ebrij, non veſtris ſceleribus Deus obdormiſcit: laneo quidem ad vindictam venit pede, ſed moram ſupplicij diritatę compenſat: ſatis ſuperque toti cœno inhæreſcentes peccatorum cumulo in dies augeſcente diuinam clementiam exaſperaſtis; tempus eſt, vt quem parentem benigniſsimum habuiſtis, iudicem implacabilem & ſeueriſſimum experiamini: Præcidenda eſt inueterata illa potitandi conſuetudo, quæ ſibi videtur naturæ iura vendicare, præcidenda eſt, ne ferream quodammodo induat neceſsitatem.

Expergiſcimini ebrij, vobis alioquin Dei viui internuncius adero, palamque faciam vos *in reprobum ſenſum datos eſſe*: quo in ſtatu vtpote miſerrimo qui verſantur omnia ſana conſilia flocci pendunt, effrænatiſsimis ſuis cupiditatibus habenas laxant profuſiſsimas, nulla eſt nequitia, quam non effingant animo, nulla libidinum cloaca, in quam ſeſe nō immergant, nullum ſcelus ſatis nefarium videtur: *Peccator cum in profundum venerit contemnit*. Hæc eſt calamitatum omnium ſumma, hîc ſummorum malorum meta figitur, hîc medela omnis reſpuitur, hîc omnes pæoniæ artes deficiunt, opus eſt peculiariſsima, inuſitatiſsima, efficaciſsima luce, & gratia, cui elargiendę Deus Optimus Maximus nullis planè nominibus obſtringitur. Hinc nonne videmus è perditiſsimis illis hominibus

vix

vix aliquem è cœnoſo vitiorum gurgite,cui collo tenus inhærecunt, emergere? *Expergiſcimini Ebrij:* ſi moras nectitis ô ter millieſque infelices! ô æterno fletu lugendi! ô infauſtis nati auſpicijs,ſed infauſtioribus denati, quos inferi & perennia manent ſupplicia, de quibus non minus quàm de perditiſsimo proditore dicetur! *Melius erat ſi non fuiſſet natus homo ille*, ſi ſacro fonte, ſi fide, ſi ſacramentorum fructu caruiſſet, cum diuina illa præſidia beneficiaque ingrati animi notam adaugeant, voluntariæque cæcitatis arguant prauitatem.

Expergiſcimini ebrij: non tam ipſe, quàm Deus id veſtris auribus identidem inculcat, eius me iuſſa vrgent, vrget charitas, vrget commiſeratio. Quouſque tandem procraſtinabitis? in decrepitam ætatem ſcilicet. O nimium illud eſt ſceleri ſuo inueteraſcere! nimium Satanæ compedibus irretiri, nimium Dei viui perduellem exiſtere.

An tibi vis temporis quidpiam indulgeri: ſed quis è cœlo nuncius vſuram vnius diei certam ſpondebit? pendulum illud vitę tuę filum inſpice, cui præſecando mille hoſtes foris, mille intus, intraque penitiſsima viſcera excubantes imminent. Vix vlla in corpore vniuerſo guttula,quę ſi vel in fauces, vel in præcordia intem-

peſtiuè

peſtiuè illabatur, non poſsit momento vnico animam de ſtatione corporis protrudere. Heu quàm imprudenter tanti ponderis negotium incerti euentus aleæ ſubijcis! audi, audi è ſacris paginis lugubres procraſtinantium exitus: *Repromiſsio nequiſsima multos perdidit*, atque æternum perdidit eos, qui ſibi dies innumeros pollicebantur, qui meliorem frugem pene iurati ſpondebant: pleni ſunt inferi huiuſmodi crocitationibus, illic corui male ominati *cras cras* ſuum ingeminant, & væ væ horrendum perpetuo exululant, prô quantus, aiunt, infelicitatis cumulus nobis acceſsit! longæuæ ſenectutis ſpe ducti ſalutiferam metanœam ad vſque vitæ metas protraximus, & ecce inopina mors è medio comeſſationum curriculo nos abſtulit, eaque propter tanquam in noſtræ inſaniæ remunerationem corona ſerpentina donamur. Prô quàm bene conſultum fuiſſet, ſi vitæ breuitatem & ancipites caſus animo præcipientes res noſtras in tuto collocaſſemus.

O Spes exſpes, ô fallax fiducia! væ vobis amici, qui Neſtoreos annos toties adprecabamini, væ qui ſeria animæ negotia ad canos reijcere compuliſtis. Id ipſum eſt quod iam nos diriſsimè cruciat; idipſum eſt quòd pœnas intolerabiles & nonniſi æternitate terminandas nobis accerſiuit. O furias! ô rabiem! Quid? nugas & crepundia nos

in hunc

in hunc locũ tormentorum deduxiſſe, in hãc cuſtodiam, quę adamante & repagulis clauditur ſempiternis? O anime, qui ad tuam beatitatem prouidendam adeo cœcutiebas, nimium ha nimium lynceus eris ad infelicitatem tuam perpetuo meditandam, iam tibi vacuum eſt ventura ſæcula numerare; iam quantam eorum ſeriem voles deducito, ſemper æternitas innumera temporum ſpatia abſorbendo inueniet, quod excedat, abeũte perreunteq́; tẽpore ſuperſtes ad tua ſupplicia vlnis interminatis metienda remanebit. Labentur ingentia annorum volumina, præterfluent infinitæ ſæculorum myriades, innumera myriadum ſtamina retexentur, cum primo inſana [cruciatuum inibitur palæſtra. O æternitas quàm nobis aſpera, quàm crudelis! en tibi anime, conuiua tuus, en contubernalis, cum illo tibi de immortalitate certandum, nec vinces, nec vinceris, ſed impatiens patieris. Væ diei, qui nos in lucem edidit, *dies ille vertatur in tenebras non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus.* O quantum bruta vrſi aut leonis anima, noſtris artubus inoleuit, quin equinus cruor noſtris venis incaluit, iam omnia perijſſent, ab immaniſsimo Tyrannorum dominatu immunes eſſemus, neque pabulum flammis atrociſsimis fieremus ſempiternum. O æternitas longa ſæuaque æternitas quandiu in tantillo tempore bacchatos de bacchaberis?

Has

His & eiuſmodi ebrioſorum lamentis Inferi perſonabunt, ſed incaſſum, irreparabiles bene agendi occaſiones refricabuntur, ſed ſimul vulnera recrudeſcent. Verum enimuero vir Chriſtiane

Iam tua res agitur paries cum proximus ardet:
Te tandem facinat aliena pericula cautum,

frugalem, ſobrium, temulentiæ, malorum omnium fontis hoſtem infenſiſsimum.

Expergiſcere, erpergiſcere, & altius animo Euangelica monita imbibe. *Attendite vobis, ne forte grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate, & ſuperueniat in vos repentina dies illa*: quâ ſcilic. imparatus intercipiere, nullo de noxis dolore cõcepto, ratione nimio potu obrutâ, linguâ ad crimina enuncianda inhabili & obmuteſcente: *Va vobis ſi peruenîat in vos repentina illa dies.* Et profectò quæ maior calamitas ſubiri poſsit, quis dies infelicior obtingere, quàm qui temulentum, nullis præſidijs firmatum, nullis pœnitentiæ armis communitum ex hac vita eripit.

Haud dubiè talis ſacræ paginæ decreto incendiorum immanitati, dæmonum furori, æternitati ſæuiſsimæ præda miſerrima deſtinatur: & adhuc temulentiam tuam amplecteris, dilaudas, exoſcularis? *Attende*, frater mi, *attende tibi ne forte grauetur cor tuum in crapula & ebrietate, & ſuperueniat in te repentina dies illa.* Et adhuc obduras animo, necdum tela minacia penetrant? ſaltem oculos ſur-

ſum arrige,& in clementiſsimum Dominum cruci ſuffixum conijce:Ecce tui amore incenſus quàm atroci nece impiiſsimas tuas luit comeſſationes, quàm crudeliter lacerum tuæ dedere voluptates? quot ſpinis & aculeis tua pocula diuinum caput transfodere? attamen (prô quanta clementia!) pedes clauis trabalibus confixos habet, vt te facinorum pœnitentem opperiatur, vlnas & latus ad te excipiendum amplexandumque aperit, benignum demittit caput *ad oſculum pacis* tibi infigendum: quot in corpore vulnera, totidem ſunt voces te ex illo crucis ſolio gratioſiſsimis hiſce verbis inuitātes: *Si quis ſitit, veniat ad me & bibat. Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo ei, nō ſitiet in æternū. Dabo tibi bibere de fonte aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam. Bibite amici & inebriamini chariſsimi.* Hic bibite, hîc ſitim extinguite. quid gratia mea exquiſitius? quid amore conditius? quid vino ſpiritali ſapidius? ſi minus illi ſapiant liquores, inexhauſto lateri meo labia admouete, ſugite, inebriamini. Conquirite vobis è ſacratiſsima menſa Euchariſticas epulas, Euchariſticos latices queis appetentiā & orexin expleatis. Procul hinc vinum, procul quod rationi ac prudētię tenebras offundit, procul hinc vinū inſaniæ parēs, luxuriæ fomes, laſciuiæ illecebra; procul hinc vinum, *quod apoſtatare facit ſapientes*: vinum ſeligite, ſed puriſsimum, ſed *germinans virgines*, ſed filios patri meo cœleſti

ſti reddens obſequentiſſimos. ſi è beneficiorum meorum commentatione etſi primoribus tantum labris quidpiam deguſtaueritis, ſi ex illa charitate, quæ è venis omnem cruorem ad vltimam vſque ſtillam expreſſit: ô vinum meraciſſimum, ô nectar ſuauiſſimũ! Verum prius illud, quod animę venenum eſt præſentiſſimum, ab ore & faucibus arceatur, *fel illud draconũ* ex vuis Sodomæ & Gomorrhæ diſtillatum. O potiores longè meos calices, ô ſolum ſummeq́ue ſalutares! *Bibite amici & inebriamini chariſſimi.*

Ecce, frater mi, tui amantiſſimi amantiſſimæ voces: vinum propinat, quô melius haberi nedum excogitari poteſt: quo & in hoc terrarum orbe ſibi intimos, & in illo cœleſti ſupernas mentes indeſinẽter recreare, & ſatiare conſueuit. nũ ſpernes, num obſurdeſces, nũ tergiuerſabere? voles animum fallacibus & fucoſis voluptatis mercibus commutare? attamen *quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Quid in ampliſſimis totius mundi regionibus illi poteſt æquiparari? quam *cõmutationem* excogitabis? quam? quam? quam? an auriferam Peuæ tellurem? an Orientis gemmas! an inæſtimabile adamãtis pretium: ha, nullum ei, quæ infiniti eſt pretij, inæſtimabile pretium reſpondebit. *Quam ergo dabit homo commutationem pro anima ſua?* nullam prorſus, nullam, nullam. *Non dabitur aurum obryſum pro ea (ait* Iob ſanctiſſimus;) *nec appẽ-*

 detur

quo meis monitionibus acquieſcas, habes quo & emendatioris tuæ vitæ & laboris mei fructus eximius colligatur. Si tamen (quod neutiquam credo) aures ſincerisſimæ veritati occludis: deliras profectò, & ſerius ocyus cedet peſsimè: ſaltem meo munere perfunctus bonæ voluntatis mercede minimè fruſtrabor, & erit quod Deus ſe tibi extremam vitæ periodum claudenti hac mea opella iuuando non defuiſſe exprobrabit. Caue denique, caueto, ne ijs annumerere, quibus ad pœnarum ſuarum cumulum tum rectum iter, tum ſanctiſsima Dei voluntas commonſtrantur: *Populi*, inquit Auguſtinus, *ad Eccleſias confluunt, vbi ſancta ſcriptura, iuſtitiaque doctrina de ſuperiore loco in conſpectu omnium perſonant, vt qui faciunt audiant ad præmium, & qui nō faciunt audiant ad iudiciū.* Ecce duo auditorum, lectorumue genera: ecce præmium, ecce ſupplicium: vtinam, vtinam, Chariſsime frater, primo ordini inſerare, id vnum aueo, id votis omnibus concupiſco, vt hi omnes congreſſus, tibi ſint adminiculo quo ad cæleſtes illas ſedes virtute duce & auſpice gradum facias, vbi æternus parens tibi ſuam *diſponat menſam*, & de vero *genimine vitis* æternùm exſaturere.

l. 2. de ciuit. Dei cap. penul.

Ad maiorem Dei & B. Mariæ Virginis Dei genitricis gloriam.

POMERIDIANI CONGRESSVS
AD TYPOGRAPHVM.

CVm plures hominum meridiando,
Græcandoque velint, vel helluando
Diem continuam iugare nocti;
Dic, Librarie, dic tuis miniſtris,
Tu, qui ex flumine gallici liquoris
Doctique, & varij, nec inficeti
Recens Auſonio datos lepori
Doctoſque, & varios, nec inficetos
Lucique & populo paras videndos
Sermones dare pomeridianos,
Dic, inquam, famulæ tuæ cateruæ,
Ne prœli cochleam tui fatiget,
Vel fuligineis tuis fluentis
Intactam maculet tuam papyrum.
Nam præter numerum meridiantûm,
Græcantûmque auidè, vel helluantum,
Et cibaria prandij merendis,
Et cœnis adipalibus grauantûm,
Quibus pro genio negotioſis
Non eſt ad bona tempus otioſum,
Vix fortaſsis erit modeſtiorum,
Prudentumue magis, vel æquiorum,
Illos qui legat, vnicus, vel alter.
Magnos ille procat, nouoſque faſces,
Iſte mercibus incubat, vel auro,
Hic ſe Palladiæ implicat paleſtræ
Non rudis ſtudij, hoſtis hic ferarum
Dat ſeſe in nemora, inuioſque ſaltus,
Alter in pecudes, & arua: demum
Suus cuique Deus cupido dicit,
Nec vacat mihi iam, nec adlubeſcit
Iſtis fallere tempus in tabellis,
Quæ, ſumptis dapibus, fame remotâ;
Poſt diem medium leuare miſſas
Spondent è ſtomacho oſcitationes:
Et, ſi fortè vacet, vel adlubeſcat,

Mihi

CARMEN.

Mihi non libet eſſe tam oſcitanter.
Hæc ficto male forſitan ſuſurro
Tibi prædicat oris impudentis,
Vafri pectoris acer æmulator,
Muſarum numeris amice KINCHI.
Verum ſi ingenuo magis Poetæ
Credis, fatidico mihi Poetæ,
Nam perſæpe canit Poeta fatum,
Felix, vtile, candidumque fatum;
Dic, Librarie, dic tuis miniſtris,
Dic, inquam, famulæ tuæ cateruæ.
Vt prœli cochleam tui fatiget,
Et fuligineis tuis fluentis
Intactam maculet tuam papyrum,
Lucique & populo paret videndos
Recens Auſonio datos lepori
Doctoſque & varios, nec inficetos
Sermones dare pomeridianos.
Dabunt hi Auſonijs, dabunt peritis
Quod Gallis dedit Auctor, atque Belgis,
Vt rarus cupiat meridiando,
Græcandoue auidè, vel helluando
Diem continuam iugare nocti,
Qui Gallos agit inter, atque Belgas
Lector codicis vſque ad vmbilicum.
Quem ſi fors bona dictione vernam
Germanumue queat iubere vernis
Germaniſue tuis loqui facetum;
Crede, cerde mihi, eſt Poeta vates,
Nemo, nemo hominum meridiando,
Græcandoque velit, vel helluando
Diem continuam iugare nocti.

I. D. S. I. R. H.

INDEX

E R R A T A.

PAGINA. 2. linea. 18.l. ſeuerioribuſque.p. 5.l.vlt.l.& eſt. p.6.l.6.l. hypocondriaca. ibid. l.21.l. Theologia. p.10.l.vlt.penult.l.oculis.p.17.l.15.l.quin. p.19.l.3 l.reuiuiſcere. ibid .l.15.l. callidè ſe profeſſus. ibid. l. 19.l. autem.p. 20.l.19.l.beneuolẽtiis.p.21.l.1.l.res cœpta. p. 23.l.ab initio cap.13.l.vero. p.24.l.23.l. impetiſſe.p. 31.l. penult l.an. p. 32. l.2.l.generantur, ibid. l.3.l & ibid. l. 9.l.difficillimis. ibid. l.12. l. opprobria. ibid. l.vlt.l. appoſitiſſima.p.33 l.18.l. Iſta enim herba.p.36.l.2. flota pone Ebota. ibid.l.12.inſulſas.p.41.l.26.fulgoſus.p.42. l.26. Bellona. ibid.l. 2. Cyprum.(Rhodum.p.43.l.13. cupierat.ibid.l.22.ſuum.p.46.l.14.diſſecet.p.53.l.13.miſerrima. ibid. l.21.ſiuit. p.5.l.21. quendã pone quandoq; p.58.l.9.opperiẽs.p.61. l.4.dominos pone domi nõ. p.75.l.3.Mechlinienſe.p.83.l.23. veſtigia. p.85.l.14.tuẽtur.p.93.l.22.cum.p.94.l.10.Hieronymus pone Chryſoſtomus. ibid l. 12. de natiuitate pone de natura. ibid. l.15.de quæſtione pone de quæſtion.p.97. l.15.maximus. p.110.l.2.inuolũt.p.119.l.titul.2.exitu.p.121.l.15.Grauia.p.122.l.24.petenti.p.125.l.penult.l.hac tua. p.127. l.6.lege & miſterij reuelatione. p.130.l. 17. offeret. p. 140.l.vlt. dele interrogationem.p.142.l.14. diuino. p. 143.l.27.exſtimulant. ibid. l. 21.occupabatur. p. 149. l.3.quadripartitam p.153.l.10.refrigeratione.p.155.l.penult. ſi cuſpiam. ibid.l.penult. Ægypſo Æ gypſo.p.196. l.27.neruoſa prole.p.198.l.2.ſeparatur. p.202.l.vlt.hydropiſis.p.203.l.6. iecur. ibid.l.11. manum. p.206.l.8 excitatiores. ibid.l.20. pone petitionem.p ibid l. 26. tolle eſt. p.212.l.2.aqua. p.228 titulo 4.l. quo ſenſu illud: vinum acuit ingenium.p.174.l.12. l. officium. p. 276.l.27.pugnare p.282.l.11.violẽta.p.287.l.2. labris. 295.l.12.l.pleuritidas.p. 298.l.27.l.luto.p 305.l.28.illũ. p.313.l.6.l.ſurgit.p.314.l.9.ipſique.p.328.l.5.emolliũt. p. 330.l.5.l.p.342.l.1.opus.p.344.l.14.monachica. p. 348. l.18.loco iſtorum verborum: quæſo iam vobis mutuo eſtote lupi. ſubſtitue iſta: quin & à lupis, vereor ne quotquot hic ſumus, breui eorum præda ſimus.p.352.l.16.l. amaui. ibid. l.21.l militia.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google